

NUMISMATICKÝ ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝ.

(REVUE NUMISMATIQUE TCHÉCOSLOVAQUE.)

VYDÁVÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST ČESKOSLOVENSKÁ V PRAZE
S PŮDPOROU MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ A NÁRODNÍ OSVĚTY
A ČESKÉ AKADEMIE VĚD A UMĚNÍ V PRAZE.

ROČNÍK I. (1925).

REDAKTOR:

Dr. GUSTAV SKALSKÝ.

REDAKČNÍ RADA:

Prof. Dr. JOSEF DOBIÁŠ, Dr. VIKTOR KATZ, Dr. ANTONÍN MASTNÝ
a docent Dr. JOSEF SCHRÁNIL.

S 12 TABULKAMI A 5 VYOBRAZENÍMI V TEXTU.

V PRAZE.

NÁKLADEM NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE.

1925.

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA.

OBSAH:

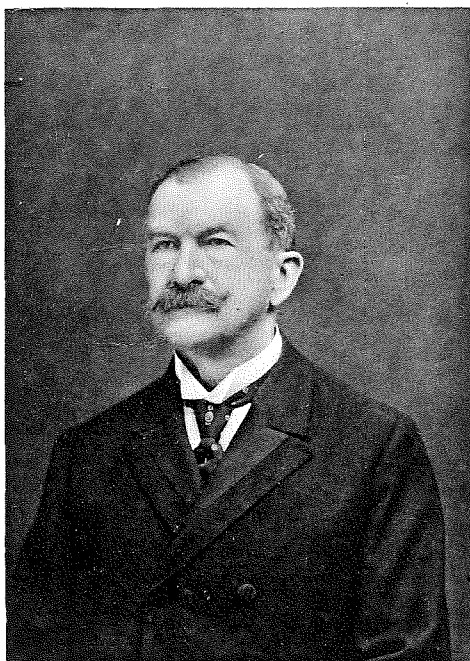
	Str.
Naším čtenářům	1— 2
Čl á n k y:	
<i>Chaura Karel</i> , Phil. Dr. h. c. Eduard Fiala, jeho život a dílo . . .	3— 10
<i>Skalský Gustav</i> , O nálezech	11— 17
<i>Katz Viktor</i> , Letopočet na mincích	17— 22
<i>Schránil Josef</i> , Nálezy antických mincí v Čechách a význam jejich pro datování	23— 27
<i>Katz Viktor</i> , Mincmistr Jan	27
<i>Vávra Stanislav</i> , Poznámky k dějinám českých mincoven a k raž- bám českým	28— 34
<i>Katz Viktor</i> , Příspěvek k životopisu Kristiana Malera	34— 35
<i>Květ Jan</i> , Smetanovo jubileum v medailích a plaketách	35— 38
<i>Skalský Gustav</i> , Památce prof. Jos. Smolika	85— 87
<i>Eisner Jan</i> , Mince typu Biatec, nalezené v Bratislavě r. 1923 . . .	87—120
<i>Rudolf Jaroslav</i> , Mince československé	120—124
<i>Katz Viktor</i> , Concz Welcz a Caspar Ulich	125—130
N á l e z y:	
<i>Hellich Jan</i> , Nálezy denárů Boleslava II. na Libici	38— 39
<i>Katz Viktor</i> , Nález denárů Jaromíra a Oldřicha blíže Prahy	39— 40
<i>Chaura Karel</i> , O nálezu denárů Vratislava II. v Řepové	40— 44
<i>Plundr Ant. Jos.</i> , Lodhěřovský nález husitských haléřů, Rábský nález mincí 15. a 16. stol., Doubravický nález různých mincí 15. stol.	44— 46
<i>Lábeš Ladislav</i> , Nález mincí stol. 16.—18. u Českých Budějovic . .	46
<i>Ský</i> , Zpráva o nálezu mincí 14. a 15. stol. v Hlinči u Kralovic . .	46
<i>Schránil Josef</i> , Poklad sekaného stříbra a denárů v Trzebawiu v Polsku	47
<i>Mý</i> , Zpráva o nálezu obětího peníze v starořím. lázních Essarts ve Francii	47
<i>Hrušovský Fr.</i> , Nález římské mince v Malých Brestovanoch u Trnavy na Slovensku	130
<i>Skutil Josef</i> , K soupisu římských mincí z jižní Moravy	130—131
<i>J. sk.</i> , Drobné nálezy antických mincí z Moravy	131
<i>Skutil Josef</i> , Z Maškovy numismatické pozůstalosti	132
<i>Skutil Josef</i> , Nálezy římských mincí v Mušově	132
<i>Ječný Josef</i> , Nálezy mincí 14. a 15. stol. na Plzeňsku	132—134
<i>Sirový Eduard</i> , Nález českých a německých mincí 15. stol. v Dmý- šticích u Milevska	134—135
<i>Sirový Eduard</i> , Nález benešovský z doby 30leté války	135—136
<i>Markus Antonín</i> , Nález mincí ve Schwarzenberském zámku v Třeboni .	136

Literatura:

<i>Skalský Gustav</i> , K dějinám mincovnictví českého a moravského do počátku XIII. stol. (<i>Viktor Katz</i>)	48— 50
<i>Ječný Josef</i> , Plzeňská mincovna (<i>Josef Schráníl</i>)	50
<i>Týž</i> , Nálezy mincí v jihozáp. Čechách, Soupis a rozbor nálezů mincí v jihozáp. Čechách po stránce numismatické, Poklady z doby husitské na Plzeňsku (<i>Gustav Skalský</i>)	50— 51
<i>Zakrzewski Zygmunt</i> , Poczatki mennictwa polskiego (<i>Josef Schráníl</i>)	51
<i>Mastný Antonín</i> , Obstetricia in nummis (<i>Viktor Katz</i>)	51— 52
<i>Šejnost Josef</i> , Problém pokroku v sochařství (Estetická studie) (<i>Jan Květ</i>)	52
Vyobrazení plaket a medailí zhotovených českoslov. stát. mincovnou v Kremnici (<i>Karel Chaura</i>)	52
<i>M. v. Bahrfeldt</i> , Die römische Goldmünzprägung während der Republik und unter Augustus. Eine chronologische und metrologische Studie (<i>Jos. Dobiáš</i>)	136—138
<i>Müller Ernst</i> , Cäsaren-Porträts, díl I. a II. (<i>Jan Květ</i>)	139
<i>Blanchet A. et Dieudonné A.</i> , Manuel de numismatique française.	
<i>Blanchet A.</i> , Monnaies frappées en Gaule depuis les origines jusqu' à Hugues Capet (<i>Josef Schráníl</i>)	139—142
<i>Dieudonné A.</i> , Monnaies royales françaises depuis Hugues Capet jusqu'à la révolution (<i>Gustav Skalský</i>)	142—144
<i>Friedensburg Ferdinand</i> , Die Symbolik der Mittelaltermünzen, díl II. a III. (<i>Viktor Katz</i>)	144—145
<i>Leminger Em.</i> , Královská mincovna v Kutné Hoře. Dodatky (<i>Emanuela Nohejlová</i>)	145—147
Výtahy z časopisů	53—67, 147—158
Musea — Výstavy — Zprávyspolkové a j. — Nové ražby — Numismatický trh — Zprávy osobní	67— 72, 158—162
Věstník Numismatické společnosti českoslov. v Praze	72—81, 162—169
Résumé	82—83, 170—172

Ukazatel k tabulkám.

Ph. Dr. h. c. Eduard Fiala	3
Tabulka I. č. 1—11	17— 22
Tabulka II. č. 1—3	27
č. 4	38— 39
č. 5	34— 35
č. 6 a 7	39— 40
č. 8—22	40— 44
Tabulka III. č. 1—13	28— 34
Tabulka IV. č. 1—4	35— 38
Tabulka V., VI. a VII. č. 1—5	125—130
Tabulka VIII.—XI. č. 1—120	87—120

Ph. Dr. h. c. Eduard Fiala
* 1855 † 1924

NAŠIM ČTENÁŘŮM.

provolání ze dne 28. září 1919 při založení „Věstníku numismatické společnosti československé“ prohlásil výbor společnosti této ústy inženýra K. C. Neumanna, „že jest těžce splnitelným ideálem, založiti časopis numismatický v jazyku českém“ a že „než nastanou poměry příznivější, nutno se spokojiti s Věstníkem, z něhož se členové budou dozvídati o přednáškách a debatách ve schůzích vedených a pokud tomu rozsah listu a okolnosti dovolí, budou v něm otištěny zprávy a výzkumy z oboru numismatiky vůbec, ovšem v první řadě s ohledem na poměry státu československého.“

Tomuto úkolu vyhověl Věstník v uplynulém pětiletí jistě měrou větší, než sliboval. Vyšloť v něm přes 50 článků původních, dobře připravujících půdu pro další badání numismatická.

Rozmnožením počtu členstva a vydatnou finanční podporou ministerstva školství a národní osvěty podepřen, rozhodl se výbor společnosti učiniti další krok za svým ideálem a uvažoval již za života zakladatele a předsedy svého Dra Ed. Fialy o přeměně skromného Věstníku na Časopis, postavený na širokou basi numismatiky všeobecné, ovšem se zvláštním zřetelem na mincovnictví československé.

Vychází tedy tímto prvním dvojčíslem nový „Numismatický časopis československý“ s podtitulem „Revue numismatique tchécoslovaque“ ve zvětšeném formátu a v nové úpravě. Po ztrátě svého vůdce Dra Fialy získala společnost řadu spolupracovníků z různých oborů numismatiky, jejichž součinností chce prohloubiti a rozšířiti obsah časopisu, chce podávati obsažné referáty o numismatické literatuře světové, o nálezech, o nových ražbách mincí i medailí, o ruchu na trhu numismatickém, o museích, dražbách a chce ze všech sil spolupracovati na v pravdě vědeckém poznání naší minulosti, rozšířiti domácí obzor, rozmnožiti naše vědomosti a tak ušlechtilé zavoditi s numismatickým časopisy cizími. Pod titulkem „Věstníku“ bude pak přinášeti drobnější zprávy a referáty o činnosti spolkové. Nový tento časopis bude vydáván ve volných lhůtách nejméně čtyřikrát do roka. Dále hodlá společnost i nadále podle potřeby vydávati příležitostná větší díla numismatická, jako vydala Fialův „Stručný přehled českého mincovnictví“ a „Medaile v zemích českých“.

Deset dosud vydaných čísel Věstníku tvořiti bude samostatný svazek, k němuž bude členstvu dodán titulní list a rejstřík.

Počátky časopisu budou ovšem skromné a obtíže veliké. Prosíme proto naše členy, historiky a všechny přátele numismatiky, aby nás podporovali získáním nových členů, hlavně však příspěvky literárními a rozličnými zprávami z oboru vědy numismatické.

VÝBOR NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE.

KAREL CHAURA:

PHIL. DR. H. C. EDUARD FIALA, JEHO ŽIVOT A DÍLO.

Dr. Eduard Fiala se narodil 9. dubna 1855 v Praze II., čp. 399 na Slupi, v domě, který patřil České společnosti pro zvelebování zahradnictví, kde tehdy jeho otec Josef Fiala, zahradní inženýr a odborný spisovatel, působil jako ředitel.

Do „Společenské zahrady“ zkvétající za ředitele Fialy, chodilo mnoho význačných osobností, mezi nimi také výtečný numismatik Josef Neumann, rada zemského soudu, jenž často s malým Eduardem hovořoval. Nabádal jej ku sbírání mincí a daroval mu později i své dílo „Beschreibung der bisher bekannten böhm. Privatmünzen und Medaillen“.

Malý Eduard vstoupil r. 1865 na gymnasium a sbíral jako každý student nejdříve poštovní známky; podnět ku sbírání mincí dán byl několika mincemi, které jeho otec měl uschované. Co se z počátku zdálo býti dětskou hříčkou, vyvinulo se stykem s numismatikem Neumannem ve vážné studium.

Tehdy — asi r. 1868 — seznamuje se též se superiorem kláštera františkánského na Skalce P. Lichtblauem, sběratelem mincí.¹⁾ Následujícího roku o prázdninách podniká svou první cestu za hranice, nabádan svým otcem, aby studii zanechal a věnoval se zahradnictví. Cestuje tedy do Berlína, Hamburku a Drážďan a věnuje pozornost tamním zahradám. R. 1870 cestuje ve společnosti rady Neumanna do Belgie, prohlíží především parky a zahrady, poznává však cestou též kus praktické numismatiky. Prošliť s r. Neumannem, sbírajícím měděné peníze, mnohé krámy starožitníků a vetešníků a kupovali měděné peníze na kila a velmi levně.

Podle přání svého otce věnoval se Fiala, jsa jinak chatrného zdraví, zahradnictví úplně a učil se u svého otce, studoval vedle toho botaniku, na technice poslouchal přednášky geodetické a stavitelské.

Cestuje pak skorem každý rok do Španělska, Francie, Italie, Belgie a Německa, studuje pilně zahradnictví, s neochabujícím zájmem prohlíží však i musea a mincovní kabinet. V Londýně pobyl r. 1875 a 1878. Studoval tam zahradnictví a zabýval se numismatikou, sepisoval pro r. Neumanna mince vzorné (zkoušky, proofs) v museu South-Kensingtonském a v British museum. Byla to první příprava ke spisovatelství. Seznámil se tam nejen se znamenitými zahradníky, ale i s vědeckými veličinami, jako byli: Stanley Lane Poole, Percy Gardener, Reginald Stuart Poole a j.

¹⁾ Ve svém spise „České denáry“, str. 15, píše E. Fiala, že P. Lichtblau jej povzbudil již r. 1866 ku sbírání, přes to se zdá, že trvalý vliv v tomto směru dlužno přičísti jen r. Neumannovi.

Byl nucen žítí velmi skromně, protože se na takovou cestu tehdy nedostávalo subvence. Po r. 1876 převzal inž. Fiala vybudování několika základů zahrad a získal mnoho známostí, takže r. 1878 ohlásil samostatnou živnost „zakládání zahrad všeho druhu v Praze a na venkově“. R. 1879 oženil se pak s Marií Peterkovou, dcerou soudního rady Josefa Peterky. — Ve svém oboru nabyl brzy zvučného jména a tak zadány mu byly mnohé veliké práce. Zřídil velkou řadu zámeckých parků a zahrad, tak v letech 1879—1895 rozsáhlé zahrady a parky v Dobřanech, v Jistebnici, v Janovicích, v Nahošicích, Vrajetu, Bradlíně, Ouholičkách, Červeném Hrádku, Vostračině a jinde, při čemž byl mladý inženýr zahradnictví nucen zabývat se i pracemi stavitelskými, architekturou zevnější i vnitřní. Svěřovány mu opravy celých zámků, kaplí i kostelů a také zde vynikl Eduard Fiala hlavně jako konservátor starých památek stavitelských. Provedené práce konservační byly k jeho popudu zvětčeny někdy numismaticky, tak r. 1882 ražena medaile na opravu zámku a kaple v Mlýnci v okrese podbořanském a r. 1892 na opravu starobylého chrámu v Arnoštovicích v okrese votickém.

Veškerý svůj volný čas věnoval Fiala studiu numismatiky. Jak již bylo řečeno, stal se sběratelem mincí a tím přilnul k numismatice tak, že se stala později jeho životním povoláním. V Praze seznámil se brzy s tehdejšími staršími sběrateli; byli to hlavně E. m. Mikš, Vilém Trinks, Fr. Chaura, Max Donebauer, J. Smolík, J. Šlumberger a j. Na svých cestách prostudoval mincovní kabinet i sbírky soukromé ve Vídni, Drážďanech, Berlíně, Karlsruhe, Lipsku, Mnichově, Stuttgartu, Bernu, Curychu, Lyonu, Paříži, Bruselu, Haagu, Amsterdamu a j.

R. 1887 byl poblíže vsi Senice odkryt poklad asi 1000 denárů Bořivoje II., Svatopluka a Vladislava I., který se téměř úplný dostal do rukou mladého numismatika. Nález popsal ve vídeňském časopise numismatickém. Po tomto literárním debutu následovala první jeho velká práce numismatická. Jest to popis sbírky českých mincí a medailí Maxe Donebauera, vydaný v letech 1889—1890. Vydání katalogu předcházely samozřejmě studie v mincovních archivech v Praze, Kutné Hoře a jinde, takže to nebyl pouhý seznam sbírky, ale dílo, které přineslo tolik nového z historie českého mincovnictví, že zůstalo podnes znamenitou pomůckou každého numismatika. První díl, ve kterém popsány jsou mince vládní hlavně z českých mincoven a medaile na české panovníky, přináší popis 3252 kusů s hlediska moderního badání, zprávy o mincovnách, mincmistrech a jejich značkách spolu se 47 tabulkami, na nichž vyobrazeny všechny typy nebo dosud neznámé ražby. Druhý díl přináší popis 2039 medailí a mincí soukromých osobností, pánů s právem ražby a měst českých. Také zde nese pilná práce Fialova dobré ovoce, sběratel se dozvídá mnoho nového o mincovnách, rytcích a medailérech, zvláště jáchymovských. Katalog obsahuje dále popis 643 nouzových poukázek českých z let 1848 až 1849, popis 188 padělků českých mincí hlavně denárů a početních

penízů a je ukončen chronologickým přehledem panovníků, duchovních pánů, mincmistrů a pod., jakož i 36 tabulkami.

Při soupisu sbírky Donebauerovy poznal mnohé mezery a připravoval se proto k vydání doplňků, které měly obsahovati všechny známé ražby české ve sbírce Donebauerově nepopsané. První díl těchto dodatků vyšel r. 1891 a přinesl 70 v Čechách nalezených mincí předhistorických a 1144 denárů nových typů nebo variantů; připojeno 10 tabulek vyobrazení a podán rozvrh celého díla, avšak ku dalšímu vydávání nedošlo.

Studijní cesty mladého numismatika daly mu hojně příležitosti seznámit se s mnohými muži, tou vědou se zabývajícími. R. 1888 seznámuje se ve Vídni s princem Arnoštem z Windischgrätzů, cílevědomým sběratelem. Známost tato vedla k trvalým přátelským stykům numismatickým. K vyzvání princově podjal se uspořádání jeho velké sbírky a sepsal též obšírný katalog, který přesahuje daleko význam pouhého seznamu sbírky. Roku 1895 vyšel v Praze první díl tohoto katalogu s titulem „Collection Ernst Prinz zu Windischgrätz“, obsahující ražby zemí rakousko-uherských, r. 1897 druhý díl (Itálie, Španělsko, Portugalsko, Francie, Belgie, Nizozemí), roku 1903 třetí díl (Německo a Švýcarsko), r. 1912 čtvrtý díl (Anglie, severní státy, Rusko, balkánské státy, Amerika, Austrálie a koloniální ražby); poslední 7. svazku druhý díl vyšel r. 1917 a obsahuje mince a medaile států východní a jižní Asie. Podává důkaz, jak náš numismatik svým věděním obsáhl i numismatiku orientální. Seznam antických mincí sbírky Windischgrätzovy sestavili jiní autoři (V. svazek Dr. J. Scholz, VI. svazek O. Voetter, VII. svazek, první díl, orientální mince, Eduard v. Zambaur). K V. svazku sepsal E. Fiala v dodatku ražby barbarské a vydal jej v Praze r. 1900 se 3 tabulkami. Katalog sbírky Windischgrätzovy přináší opět mnoho nového na poli numismatickém; vše co nového přineslo badání o mincovnách, mincmistrech, nové poznatky při určování a zařazování ražeb, bylo při popisu mincí použito, takže dílo stalo se znamenitou příručkou numismatickou.

Každá dobrá publikace podněcuje a také přehled českých ražeb, jakého se katalogem sbírky Donebauerovy sběratelům dostalo, vzbudil velký zájem o české ražby, zvláště o denáry poprvé soustavně sestavené a popsané. Z řady tehdejších sběratelů sluší jmenovati směnárníka Emanuela Mikše jako prvního, který bedlivě sepisoval obsah nálezů denárových, jež se mu dostaly do rukou; pak Jindřicha Rappeho, autora historie mincovny kutnohorské z r. 1889 v num. časopise vídeňském vydané, a Jos. Smolíka, pilného spolupracovníka Památek archeologických. Větší sbírky měli tehdy mimo M. Donebauera báňský rada Jos. Hrabák, vrchní vradaj V. Hofmeister, J. Fiedler, Dr. Štěpán Berger, E. Haisl, Fr. R. Chaura, Dr. K. Chudoba, J. Květoň, Arnošt Pick, Dr. Leopold Katz, Vlad. Příbík a Vilém Trinks. Na schůzky tohoto kroužku raženy byly stříbrné a mosazné žetony. Byli ještě jiní sběratelé čeští v naší vlasti a všichni si přáli če-

ského díla o naší numismatice. Dlužno obdivovati se odvaze Ed. Fialy, když počal r. 1894 vydávati vlastním nákladem (pomocí České Akademie věd a umění) svůj obdivuhodný spis „České denáry“, v němž popisuje české ražby Boleslavem I. počínaje až po dobu brakteátovou do konce 13. století. Fiala pracuje zde metodami moderními, přihlížejí hlavně k práci na ražbách, k výsledkům zkoušek na ryzost a ku složení nálezů denárových. Podává kritický přehled numismatické literatury domácí i cizí, přehled mincovnictví středověkého, obšírně zmiňuje se o mincovním regálu panovníků českých i úředních knížat moravských, o poměrech při mincovnách, o mincmistrech a nájemcích mincoven. Podrobně pojednává o celkové úpravě denárů, o tvarech písmen a obrazech, o měně, obchodování, napodobení a padělání našich denárů a věnuje celou kapitolu cizím současným ražbám 10. až 12. století. Velmi cennou jest snůška zápisů o více než 220 nálezech denárových a jejich rozborů, tak důležitých při studiích ražeb středověkých. Vlastní popis denárů a brakteátů, celkem 2950 kusů, provázen jest kritickými poznámkami o mincování jednotlivých panovníků, o vzácnosti našich denárů a přidáno 36 tabulek vyobrazení. Práce Fialova „České denáry“ jest dílem stěžejným, v české literatuře numismatické jedinečným, dílem ceny trvalé, k němuž se bude vraceti každý badatel i sběratel. Uvědomíme-li si činnost Eduarda Fialy, zahradního inženýra od r. 1879, kdy byl nucen pobývati na místech své činnosti, dojížděti s místa na místo. dělati plány a rozpočty pro nové práce atd., ztěžší pochopíme kdy mohl studovati prameny, konati srovnávací studia mincovnictví národů evropských a příslušné literatury, podnikati cesty po museích a sbírkách v naší vlasti i za hranicemi. K tomu si představme ohromnou práci spojenou se čtením a luštěním legend na denárech, s měřením a vážením mnoha tisíc kusů mincí a jejich popisem. O jaké pílí a energii, o jaké geniálnosti svědčí tento jediný spis!

A práce stále přibývá!

R. 1900 byl zvolen do výboru Jubilejní výstavy v Praze. Pracoval v oddělení retrospektivním, kde převzal referát sekce B. o umění ryjeckém, medailérství, řezbě pečidel a kamenů. Oddělení to předvedlo ve zvláštní budově na prvním místě dobu předhistorickou se 298 skupinami z různých nálezů; druhá sekce předváděla umění ryjecké a čítala 924 ukázek českých mincí vládních a mincí osob k ražbě oprávněných, 400 medailí, 340 pečeti a pečidel, 40 řezaných kamenů, 22 razidel, 11 přístrojů k lisování pečeti, ukázky strojů razících, ukázky pečeti na listinách, autografy, numismatickou literaturu atd. Vše bylo zásluhou E. Fialy aranžováno s velkým vkusem a budilo značný zájem obecnosti i odborníků. Po výstavě svěřeno bylo E. Fialovi instalování numismatické a sfragistické sbírky Českého musea; také výstava Národopisná r. 1895 a výstava Architektury a inženýrství r. 1898 v Praze měly oddělení numismatické, jím aranžované.

Svémi publikacemi se Ed. Fiala stal ve světě numismatickém známým

odborníkem a byl r. 1897 na doporučení prince z Windischgrätzu a Dr. Kennera, ředitele císařského kabinetu ve Vídni, vyzván vévodou z Cumberlandu, aby převzal uspořádání velké sbírky numismatické královského hannoverského kabinetu mincovního.

Dlouho váhal náš numismatik se svým rozhodnutím, neboť vstoupiti do služeb vévodských znamenalo úplnou přeměnu jeho dosavadních životních poměrů a věnování se úplně práci numismatické, a to práci na poli cizí historie. Avšak numismatika zvítězila a počátkem roku 1898 stal se Eduard Fiala, český numismatik, konservátorem Královského hannoverského kabinetu mincovního, později též komořím relikviárního pokladu welfského a kustodem rodinného musea domu brunšvicko-lüneburského. Žel, že poměry v naší vlasti tehdy nedovolily získati jej pro numismatiku naši!

A opět žasneme nad velikostí úkolu, jaký na se vzal český numismatik. Svědomitě a se zvýšenou energií dal se do práce. Pilně pátral po archíváliích a dokumentech, odkryl mnoho neznámého a použil svých studijních cest do Poznaně, Stockholmu, Kodaně, Petrohradu, Moskvy, Terstu, Benátek, Florencie, Říma, Madridu, Lisabonu a j. k intensivnímu studiu numismatického materiálu. Bedlivě hleděl si také numismatického trhu a získával vhodné ražby pro kabinet, věnuje zvláštní pozornost nálezům. Takovými nákupy vzkvétala sbírka znamenitě; do r. 1898 čítala: 17.845 kusů ze stříbra, 1.090 kusů ze zlata a 4.418 kusů z mědi. Za dobu úřadování E. Fialy až do doby před vypuknutím světové války rozmnožena o 24.600 kusů, takže čítala okrouhle 48.000 kusů. Nelze slovy vyličiti ohromnou práci, jakou vyžaduje popis tak velké sbírky, spojený s údaji historickými, genealogickými a heraldickými, podrobnými daty o mincovnách a mincmistrech a pod. Bylo nutno studovati nejen historii německých zemí welfských, ale též mincovní materiál italský, anglický, císařství indického a kolonií vyžadoval nové studie příslušné literatury dějepisné i numismatické. Dávno již toužil numismatický svět poznati obsah velké sbírky vévodské a proto s povděkem uvítán byl r. 1904 první svazek monumentálního díla „Münzen und Medaillen der Welfischen Lande“ (Band V. Das mittlere Haus Braunschweig, Linie zu Calenberg). Od r. 1906 následují další svazky, celkem imposantní řada devíti svazků se 135 tabulkami, nečítaje mnohá vyobrazení v textu, jako: pečeti, znaků, autografů atd. Krásný to památník vědomostí a nezmarné píle velkého českého numismatika!

Věru nezmarná práce a dosti bylo by tohoto díla pro jedny pilné ruce! Náš neúnavný pracovník píše však mimo to do mnoha odborných časopisů, spolupracuje na Ottově Slovníku naučném a sepisuje Katalog razidel vídeňské mincovny, který vycházel v letech 1901 až 1906, celkem o 4 svazcích s 37 tabulkami. Je to opět cenné dílo, které kromě popisu více jak 8700 razidel a punců obsahuje zajímavou historii této sbírky razidel, v níž octla se i razidla českých mincoven. Životopisná

data o rytcích a medailérech všech mincoven zemí českých, uherských a rakouských (regesta čerpána hlavně z archivu dvorní komory), přináší mnohá data nová a důležitá.

R. 1909 vydává českým jazykem pomocí České Akademie krásnou monografii „Antonio Abondio, keroplastik a medailér“. Práce vedly jej často do ciziny, ale vždy rád spěchal do své vlasti, jak tomu příležitost dovolila, nezapomínal na numismatiku českou a připravoval o ní ještě jiné spisy, které hodlal vydati česky, tak ku př. velkou práci o jáchymovských medailích. Nikdy nezahálel a přiložil vždy ochotně ruku k dílu, šlo-li o to, prospěti numismatice jemu tak milé.

5. ledna 1913 se dostavil do schůze, kterou jsem tehdy svolal, chtěje docílit, aby se čeští sběratelé sdružili. S radostí ujal se pak celé akce spolu s inž. K. C. Neumanem, pořádal v „Kroužku numismatů“ přednášky o mincích a medailích. Jeho obětavost se ještě stupňuje, když pak založena „Numismatická společnost“. Nevynechá skoro ani jednu schůzi, a ani jedna schůze nebyla bez jeho přednášky nebo bez zajímavé rozpravy. Redigoval „Věstník“, který od r. 1919 vydávala NSČ a zaplnil jeho stránky z největší části svými články. Velká řada jeho poutavých přednášek jest v tomto časopise též zaznamenána. — Za velkou a nezištnou práci pro NSČ a za své zásluhy o numismatiku zvolen r. 1921 čestným členem, neboť NSČ děkuje v první řadě jemu svůj rozkvět. Jeho přednášky sledovány byly vždy s velkou účastí a pozorností; rád proto chodíval do schůzí NSČ a rád obětoval svůj drahocenný čas, aby opět pověděl něco zajímavého z numismatiky. I za svého zhoršeného stavu zdravotního namáhal se přijít mezi členstvo NSČ; posledně přednášel 4. ledna 1924 o městských známkách pražských, zvaných „cechy“, a ještě 15. února zúčastnil se schůze.

Ku sklonku života dostalo se mu vysokého vyznamenání tím, že jmenován byl čestným doktorem filosofie staroslavné university Karlovy. Mimo to byl členem České Akademie věd a umění a dostalo se mu i jiných poct a vyznamenání. Tak r. 1889 jmenován byl členem Centrální komise pro zachování památek, r. 1895 volontérem u fin. ministerstva ve Vídni, r. 1901 vládním radou, r. 1902 komandérem dánského řádu Dannebrog, r. 1905 komturem saského domácího řádu Arnoštova, r. 1907 komandérem italského řádu železné koruny. Byl vyznamenán mnohými ještě jinými řády, vlastnoručními dopisy panovníků a j.

Dr. Eduard Fiala byl milým a hledaným společníkem; jeho znalosti, jeho zkušenost a světový rozhled získaly mu vždy vděčné posluchače. Mladé sběratele dovedl povzbuditi dobrou radou, dárkem nějaké mince nebo knihy. Proto jeho přátelé a jeho žáci naň nikdy nezapomenou.

A jeho dílo zůstane památkou nehynoucí!

Seznam numismatických prací Dr. Ed. Fialy.

1887. Nález senický. Památky archaeologické XIV.
1887. Senitzer Münzfund. Num. Zeitschrift XIX.
1887. Nález heřmanický. Památky arch. XIV.
1888. Die älteste Raitung des Prager Münzamsarchives. N. Z. XX.
1889. Oberpotschapler Denarenfund. N. Z. XXI.
- 1889—1890. Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen u. Medaillen des Max Donebauer. Praha. 2 díly s 83 tab.
1890. Der Fund von Hermsdorf. Archiv für Brakteatenkunde, sv. II. Videň.
- 1890—1891. Das Münzwesen d. Grafen Schlick. N. Z. XXII., XXIII.
1891. Beschreibung böhmischer Münzen u. Medaillen. Praha 1891. S 10 tab.
1891. Kde stávala pražská mincovna. Zprávy společnosti přátel starožitností českých. Praha.
1891. Katalog retrospektivní výstavy (str. 32—144) Praha.
1891. Katalog der retrospektiven Ausstellung (str. 34—146) Praha.
1892. Nález olobocký. Památky arch. XV.
1892. Die Münzungen der Herren Wilhelm und Peter Vok von Rosenberg. Memoires présentés au congres international de numismatique. Bruxelles.
1892. Die Münzungen des ständischen Directorium u. Friedrichs v. d. Pfalz. N. Z. XXIV.
1893. Devise našich mincovních úředníků. Památky Arch. XVI.
1893. stal se spolupracovníkem Ottova Slovníku Naučného. Praha.
1895. Die Beamten und Angehörigen der Prager Münzstätte 1537—1625. N. Z. XXVII.
- 1895—1898. České denáry, se 36 tab. Praha. S pomocí České Akademie věd a umění.
- 1895—1900. Verschiedenes aus der Haller Münzstätte. N. Z. XXVII.—XXIX., XXXII.
- 1895—1917. Collection Ernst Prinz zu Windisch-Grätz. Praha. 7 dílů s 25 tabulkami. Tohoto díla napsali díl 5. (A) Dr. Scholz, díl VI. O. Voetter, díl VII. (A.) E. Zambaur.
1896. Die Beamten u. Angehörigen der Prager Münzstätte 1626—1700. N. Z. XXVIII.
1896. Bohemian coins with inscription AETHELRED REX ANGLIAE. Numismatic chronicle. London.
1896. Nález čistěvesský. Památky arch. XVII.
1896. Donatus Starck, Stempelschneider in Prag um 1626. Mitteilungen d. Clubs der Münzen- u. Medaillenfreunde. Wien.
- 1896—1897. Zuteilungen an böhm. Münzmeister und Münzstätten. N. Z. XXVIII.—XXIX.

1897. Die Beamten und Angehörigen der Prager Münzstätte 1700—1784. N. Z. XXIX.
1897. Prager Notmünzen 1754 u. 1757. Mitteilungen d. Clubs der Münzer- u. Medaillenfreunde, Wien.
1898. Klaus Karl, Münzmeister v. Joachimstal. N. Z. XXX.
1898. Die Beamten der Prager Münzstätte 1795—1857. N. Z. XXX.
1899. Einiges aus der Münzstätte Ensisheim in Elsass. Zeitschrift für Numismatik, Berlin.
1899. Die Goldprägung d. Prager Münzstätte. N. Z. XXXI.
- 1901—1906. Katalog der Münzen- u. Medaillen-Stempel-Sammlung des k. k. Hauptmünzamt, 4 díly se 37 tab. Videň.
1902. Der Podmokler Goldfund. N. Z. XXXIV.
1903. Die Münzmeister der Herzoglich-Braunschweig-Lüneburgischen Commission-Münzstätte zu Zellerfeld. Zeitschrift f. Numismatik, Berlin.
- 1903—1904. Die ältesten Raitpfennige Joachimsthal. N. Z. XXXV.—XXXVI.
- 1904—1919. Münzen und Medaillen der Welfischen Lande. 9 dílů se 135 tab. Praha. (Poslední svazek měl obsahovati 8 tabulek, které však nevyšly.)
1909. Antonio Abondio, keroplastik a medailér ve službě císařů a králů Maxmiliána II. a Rudolfa II. S 9 tab. Praha. S přispěním České Akademie věd a umění.
1919. Numismatická společnost československá založena. — Rozhledy po numismatice československé. — Několik málo známých grošů početních. Věstník Numismatické společnosti čsl. Praha.
1920. Jiřík starší z Řasné. — Pravopis malých grošů. — Jáchymovští medailéři Caspar Ulich a Cunth Wels. — Medaile Jana z Waldštýna a Wolfa z Wresovic. Věstník Num. společnosti čsl. Praha.
1921. Staré mincovny Kouřim, Libice, Malín, Vratislav a Mělník. — Český lev na mincích. — Peníze početní (jetony). Věstník Num. společnosti čsl. Praha.
1922. Aureus císaře Augusta. — Nummi serrati. — Denáry moravské dosud nepopsané. — Denáry Fridricha a Kunrata Otty. — Groše Václava IV. a habránky rakouské. — Haléře XV. století. — Nález dukátů. — Zlatý poklad. — Johan Etl. — Sedlec. — O mince pregování. Věstník Num. společnosti čsl. Praha.
1923. Bohuslav Felix Hasistein. — Jiří Geitzkoffler. — Jakub (Klaus) Kraus a Jeroným Dietrich, řezači želez v Jáchymově. — Poznámky k nálezu sitnickému, blíže hradu Choustníku. Věstník Num. společnosti čsl. Praha.
1923. Stručný přehled českého mincovnictví. Se 3 tab. Praha. Vydáno Numismatickou společností čsl. s pomocí České Akademie věd a umění.

GUSTAV SKALSKÝ:

O NÁLEZECH.

Před více než 45 lety napsal Smolík, pojednávaje v Památkách Archaeologických (sv. XI., str. 97 n.) o nálezech českých mincí, že „pouze nálezy, znalcem prozkoumané, osvětliti mohou temné stránky v numismatice buď úplna neb alespoň poměrně a proto každé rozumné a metodické badání musí s nimi začítí“. I dnes musíme v prvním čísle časopisu, jenž chce takovému rozumnému a metodickému badání soustavně připravovati půdu, vytyčiti tento starý požadavek a poznatek se vším důrazem. Neboť ač z nálezů vytěženo bylo mnoho pro poznání starého našeho mincovnictví a tím i hospodářského života vůbec, nelze neviděti, že větší a obtížnější část nutno teprve vykonati. Klademe si především otázku, proč numismatika vůbec a česká numismatika zvlášť za téměř půl století splnila z tak důležitého, ale ovšem i obtížného úkolu tak málo.

Naříkáme obyčejně na nevědomost i ziskuchtivost nálezců, jimž staré peníze jsou „pokladem“, předmětem obohacení, při čemž k zatajování svádí domněnka často tak mylná, že peníze musí míti pro své stáří cenu ohromnou. Mluví se mnohdy též o nedostatečné péči státní správy a o lhostejnosti povolaných orgánů. Avšak to vše je pravdou jen z části. Mnoho viny je právě na straně numismatiků samých, kteří neznajíce a nedoceňující vědeckého významu nálezů, nešíří pravého pochopení pro ně u lidí vzdělaných a ve vrstvách širších. Či není nám všem znám typ sběratelů, jimž působí zvláštní potěšení „poklady“ celé, aneb zrovna nejdůležitější jejich část skryti ve svých sbírkách, mluvících o nich jen tajemnými narážkami a radujících se z toho, že jiní neznají, co vědí oni?

Neproniklo, žel, dosud přesvědčení, že mince je především dokumentem doby, pramenem historického poznání, jenž má své místo vedle pramenů psaných, listin, kronik, knih, tedy pramenů v užším toho slova smyslu, a vedle památek všeho druhu, tedy pramenů v širším toho slova smyslu. Ano, mince spojují v sobě mnohdy přednosti obou skupin těchto pramenů, poskytujíce poučení o státních formách a zařízeních, o vědeckých názorech doby, o náboženských představách, o obchodních stycích a o hospodářském životě, o umění a o kulturním vývoji národů vůbec.¹⁾ Jsou-li i v širokých kruzích v tomto smyslu hodnoceny prameny psané a všechny ostatní památky vůbec, nutno samozřejmě takové nazírání rozšířiti též na mince mírou mnohem větší, nežli tomu bylo dosud, tak aby numismatika stala se tím, čím skutečně býti má, totiž vědeckou disciplinou historickou.

Historickým pramenem je ovšem každá jednotlivá mince, avšak nejvíce bezpečných poznatků lze čerpati především ze souhrnů mincí,

¹⁾ Viz o tom krásnou knihu *Ferd. Friedensburga*, Die Münze in der Kulturgeschichte, Berlin 1909.

representujících nálezy. Pomocí jejich můžeme dojít často s velikou pravděpodobností k výsledkům, jichž bychom se jinou cestou sotva mohli dobrati. Čím méně je po ruce jiných pramenů pro některé údobí, tím důležitější jsou poznatky získané z nálezů mincí přesnou metodou statistickou. Proto nutno věnovati nejvíce pozornosti nálezům ze středověku raného. A to již po stránce čistě numismatické, jak uvidíme později, až budeme mluvit o popisech nálezů. Každý, kdo se jen poněkud zabýval českým mincovnictvím ve středověku, ví, jaké potíže působí ku př. přidělití první naše mince nesoucí jméno Boleslavovo třem panovníkům téhož jména, právě pro nedostatek nálezů podrobně zpracovaných, ale ví též, že téměř všechny naše poznatky o počátcích našeho mincovnictví jsou čerpány jen z několika takových šťastných nálezů.²⁾ Rovněž je všeobecně známo, jaké překážky z těchto důvodů staví se v cestu přidělení našich brakteátů, velikou většinou němých, Přemyslovi I. a II. a Václavovi I. a II., ano, že nemůžeme dosud ani bezpečně rozlišiti ražby české, slezské a míšenské 13. stol. Jen veliké vědecky zpracované nálezy mohou vedle kritického studia listin osvětliti tuto temnou dobu českého mincovnictví, jejíž poznání je jedním z největších dluhů numismatiky české historie. Možno poukázati ještě i na t. zv. husitské haléře, dosud šmahem připisované době husitské ač by kriticky prozkoumané nálezy ze stol. 14. a 15. takovýmto povšechným soudem nepochybně důkladně otfáslly. Snadno mohli bychom uvést i ještě velkou řadu jiných příkladů a ozejmiti jimi důležitost nálezů pro badání numismatické. Budiž však jen ještě dovoleno ukázati na to, jak slavný numismatik rakouský Luschin-Ebengreuth se dopracoval mnohaletým kritickým rozbořem nálezů, jejíž možno sledovati jen s obdivem, definitivního v hlavních rysech rozřídění rakouských mincí především stol. 14. a 15., které svým zevnějškem takovému rozřídění kladou na první pohled překážky téměř nepřekonatelné.³⁾

Budiž však nyní na několika příkladech z historie mincovnictví českého ukázáno, jak důležitým pramenem jsou nálezy pro naše dějiny vůbec. Z příkladů těch vysvitne též, že nedostatek vědecké péče o nálezy znemožňuje správné poznání mnohých stránek naší minulosti.

Mohli bychom pojednati již o mincích římských na české půdě nalezenných a zdůrazniti důležitost jejich pro sledování obchodních styků v době římské a snad i v době pozdější. O této věci poučí nás však článek Schránilův v tomto listě. Hned na počátku mincovnictví českého pak klademe si otázku, který panovník první u nás mincoval. V. Katz podepřel závažnými důvody mínění vyslovené již dříve Dannenbergem a Bahrfeldtem⁴⁾ že jím byl sv. Václav.⁴⁾ Není to otázkou jen numismatickou, neboť potvrzení tohoto názoru vrhlo by nové světlo na význam vlády tohoto

²⁾ Srv. hlavně práci Smolíkovu, *Denáry Boleslava I., Bol. II., Bol. III. a Vladivoje*. Praha 1899, *Rozpravy České Akad. tř. I., r. VII., č. 1.*

³⁾ Definitivní tyto výsledky uloženy jsou ve dvou tenkých, avšak obsahem přebohatých knížkách: *Wiener Münzwesen im Mittelalter*, Viden a Lipsko 1913,

panovníka, jehož prozíravé úsilí o zavedení křesťanských řádů a o připoutání území, jímž vládl, k oblasti západní kultury, je známé. Víme, že vladaři primitivních národů evropských počali mincovati, jakmile přijali křesťanství a jakmile počali se ve svých državách řídit novými řády kulturními a politickými, na východ a sever pronikajícími. Mincovníctví je tedy ve svých počátcích částí kulturně politického programu těchto panovníků.⁵⁾ Avšak denár, jejíž možno přidělití sv. Václavovi, byl odkryt dosud jen ve čtyřech nálezech zahraničních vždy o jediném kusu. Zajisté teprve další šťastné nálezy zodpoví tuto otázku velmi důležitou.

V uvedeném článku tvrdí V. Katz dále, že denáry se jménem Soběslavovým, připisované dosud jakémusi Přemyslovi tohoto jména, jsou mincí Slavníkovců, jejichž panství bylo v druhé polovině 10. stol. mohutností a zahraničními styky državě přemyslovské nebezpečným soupeřem. Uvážíme-li, že denáry, o něž jde, jsou vahou a jakostí z nejlepších mincí českých té doby a že tedy konkurenční úsilí Slavníkovců bylo podporováno i dobrou mincí, získáváme zajisté důležité poznatky pro počátky našich dějin, jinými prameny tak málo osvětlené.⁶⁾ A zase mohou jen nálezy dobře prozkoumané promluvit slovo poslední. Šťastné nálezy českých denárů z konce 10. a ze začátku 11. stol. učiněné v Čistěvsi, Ostroměři, Chrástanech, u hradu Choustníka a v Želčanech Fialou a Smolíkem podrobně zpracované⁷⁾ umožnily nám sledovati povšechný aspoň vývoj mincovnictví českého té doby. A tu je zajímavé pozorovati, jak česká mince v době druhé poloviny vlády mohutného Boleslava II., jehož říše sahala až daleko na Slovensko, vyznamenává se stříží i zrnem, proniká, jak dokazují nálezy na cizí půdě učiněné, daleko za hranice a je skvělým reprezentantem silné říše české.⁸⁾ S úpadkem státu českého za Boleslava III. upadá i mince stříží i zrnem. Další pak vývoj mincovnictví osvětluje nám i vývoj hospodářských poměrů českých velmi zajímavě.

Již Fiala totiž dobře pozoroval,⁹⁾ že se české denáry v 1. pol. 11. stol. vyskytují v zahraničních nálezech již jen zřídka, kdežto boleslavských mincí nalezeno bylo na cizí půdě hojně. Tvrdil dále, že převážná většina těchto denárů boleslavských byla nalezena v cizině, v domácích nálezech však že jich bylo málo. Z toho by plynulo, že denáry ty byly raženy především pro obchod zahraniční, že byly snad jakýmsi vývozním zbožím,

a *Das Münzwesen in Österreich ob und unter der Enns im ausgehenden Mittelalter*, 1914.

⁴⁾ Ve *Věstníku numismat. spol.*, r. V. č. 9., str. 202 n.

⁵⁾ Srv. můj článek *K dějinám mincovnictví českého a moravského až do počátku XIII. stol.*, *Časop. Matice Moravské* r. 1924, str. 12.

⁶⁾ Srv. uvedený můj článek, str. 19 n.

⁷⁾ *Fiala* v *Pam. arch.* XVII., str. 255 n., 337 n., *Smolík*, *Pam. arch.* XX., 509 n., *týž* v *Rozpr. České Akad. r. VI., tř. I., č. 3.*, *Fiala* ve *Věstníku N. Sp., r. V.*, str. 242 n., *Smolík*, *Pam. arch.* XII., str. 481 n.

⁸⁾ Srv. uvedený můj článek, str. 20.

⁹⁾ *České denáry* str. 146.

pro domácí trh však že významu neměly. Avšak veliké nálezy domácí nahoře uvedené, objevené později, mluví zřetelně proti takovým závěrům. Nepopíratelná skutečnost ale, že v první pol. 11. stol. objevují se mince české v zahraničních nálezech již málokdy, vede k poznatkům pro hospodářský vývoj nesmírně důležitým. Působnost mince omezovala se u nás jako jinde na oblast domácí. Úkoly vnitřní konsolidace státu zemědělského vytlačují exportní zájmy a zahraniční orientaci státu bojovníků a majitelů stád.¹⁰⁾ Z pozorování nálezů lze tedy čerpati důležité poznání změny působnosti mince v těch dobách a státech na stejné úrovni kulturní se vyvíjejících. Bylo by zapotřebí zpracovati na základě nálezů podrobně mincovní materiál jednotlivých údobí, abychom, vycházejíce z těchto poznatků všeobecných, porozuměli finanční politice jednotlivých panovníků českých. Zejména otázku obnovení mince a význam její pro život hospodářský lze řešiti jen touto cestou.

V r. 1886 vykopáno bylo v Rakvicích, na hranicích moravsko-rakouských blíže Podivína, kde stála stará mincovna, několik tisíc mincí, mezi nimiž bylo vedle převážné většiny denárů udělných knížat moravských několik set mincí střížku většího, váhy těžší a jakosti vynikající, zevněškem připomínajících ražby české, řezenské a uherské.¹¹⁾ Zakopány byly někdy po r. 1140. Denáry ty zdály se tenkrátě záhadou a vyslovovány o nich i od numismatiků českých nejruznější domněnky. R. 1921 objeveny byly zcela náhodou tytéž široké feniky v Hainburgu na Dunaji.¹²⁾ Podle složení nálezů lze tvrditi s velikou pravděpodobností, že tu jde alespoň z části o ražby rakouských panovníků z rodu babenberského. Po 35 letech objasnil tedy šťastný nález starou záhadu a postavil téměř na jisto dlouho spornou otázku významu základního, zda Babenberkové měli vůbec mince vlastní či zda říše jejich byla ovládána mincí cizí, hlavně řezenskou. Nález rakvický sám pak svými tisíci drobnými mincemi dokázal, že údělná knížata moravská měla mincovní právo, o čemž ještě Palacký a Dudík pochybovali. Umožnil dokonce přibližné přidělení mincí údělům olomouckému, brněnskému a znojenskému,¹³⁾ z něhož poznáváme i větší nebo menší důležitost těch území. Z materiálu rakvického možno konečně též souditi, že na Moravě byly jiné poměry mincovní nežli v Čechách.¹⁴⁾ I po odkrytí nálezů rakvického a nálezů jiných podobných zůstává mnoho temných stránek mincovnictví moravského, bylať zde nálezům věnována péče ještě značně menší, nežli tomu bylo v Čechách. Jde tu zvláště o záhadné

¹⁰⁾ Více o tom nalezne čtenář v uvedeném mém článku str. 22 n.

¹¹⁾ *Luschin*, Num. Zeitschr. sv. XVIII.—XX., *Kupido*, Zeitschr. f. Num. sv. XVI. a *Smolík*, Pam. Arch. sv. XIII. a XIV.

¹²⁾ *Dworschak*, Die Anfänge des öst. Münzwesens, Num. Zeitschr. N. F., sv. 17, str. 105 n.

¹³⁾ *Smolík*, Denáry údělných knížat na Moravě, Rozpravy Č. Akad. tř. I., r. V. č. 2, 1896.

¹⁴⁾ Sv. uved. můj článek str. 46 n.

denáry stol. 12. a 13. střížku většího a jakosti lepší, příbuzné, jak se zdá, fenikům rakouským, o nichž nelze dosud říci téměř ničeho určitého.

Byla již řeč o tom, jak chatrné jsou naše znalosti mincovnictví českého ve stol. 13. pro nedostatek nálezů vědecky prozkoumaných. A přece je úkolem nesmírně důležitým sledovati se stanoviska numismatického veliké proměny hospodářské, které přineslo toto století,¹⁵⁾ a osvětliti, jak došlo k veliké mincovní reformě zaražením pražského groše, což bylo hotovým převratem ve finanční politice panovníků českých.

Mohlo by se předpokládati, že nálezy ztrácejí na významu ve stol. 14., kdy je již hojně pramenů písemných. Avšak i tu vyskytuje se ještě dosti otázek, jež nelze řešiti bez nálezů mincí, zpracovaných zvlášť pečlivě po stránce metrologické. Jen letmo dotkneme se otázky zlehčování pražských grošů, mince „věčné“, související s ní otázky působnosti vahových měr a tedy opět finanční politiky českých králů z domu lucemburského. Důležitost nálezů mincí z tohoto ještě století prokazuje i spor o dělení grošů lucemburských, vedený před několika lety mezi *Mendlem* a *Šustou*.¹⁶⁾ Proti Šustovi, jenž předpokládal podle purkrabských účtů novohradských z l. 1390—1391 existenci větších českých denárů, numismaticky ovšem dosud nedoložených, jichž šlo 7 na groš, snažil se Mendl dovoditi, že v Čechách byl groš ve 14. stol. dělen pouze na 12—14 drobných peněz českých, a vysvětliti zmínky hospodářských našich pramenů, které znají též denáry, jichž šlo na groš 6—7, tak, že tu jde vždy o denáry rakouské. Při zkoumání mincovního materiálu mohl se však opřít pouze o tři nálezy, které ovšem pouze dokazují, že u nás byly ve 14. stol. rakouské, německé a j. mince v oběhu. Otázku tak důležitou, byly-li denáry rakouské u nás platidlem nejen zcela obvyklým, ale i králem uznávaným, bude nutno řešiti vedle pronikavé kritiky pramenů písemných především na základě širokého materiálu nálezového, zejména metrologicky přesně vyšetřeného, při čemž bude nám míti zřetel i k úloze, jakou hrál český groš v cizině; bude nám tedy bedlivě studovati i nálezy cizí, v nichž groše se vyskytují. S otázkou touto souvisí i dotčený již problém haléřů husitských, jejichž časové rozpětí sotva lze omeziti dobou husitskou.

Uvedl jsem několik markantních příkladů, jimiž možno dovoditi důležitost nálezů pro různé problémy hospodářských a politických dějin středověkých. Příklady ty je zajisté možno rozmnožiti libovolně. Při studiu dějin novověkých neposkytuje zkoumání nálezů již tolik poučení. Přece však i tu ukazují nám nálezy často zajímavě, jaké mince v různých oblastech a v různých dobách u nás obíhaly. Možno se však většinou spokojiti pouhým povšechným registrováním. Pro podrobnější otázky numismatické, pro poznání úlohy peněz v hospodářském životě a pro

¹⁵⁾ Srv. k tomu zvlášť 1. kap. *Šustovy* 1. části Dvou knih česk. dějin, Praha, 1917.

¹⁶⁾ V ročn. XXII. Česk. Čas. Hist. Srv. k tomu mé poznámky v Čas. Česk. Musea 1917.

otázky finanční politiky poskytuje v novém věku poučení hlavně pramenný materiál chovaný v archivech.

Zbývá ještě otázka, jak jest nálezy středověkých mincí popisovati. Uvedeme jen to nejdůležitější, neboť leccos vyplývá nepřímě z úvah předcházejících; podrobný návod, podepřený zkušenostmi praktickými, nalezneme čtenář v známých příručkách numismatických.¹⁷⁾

Není, jak se zdá, zbytečno především zdůrazniti, že bezpečné závěry lze činiti pouze z nálezů celých. Pouhý výběr aneb i popis všech typů bez udání počtu celkového a počtu kusů jednotlivých typů nestačí, někdy škodí více než prospěje, vede mnohdy k závěrům ukvapeným. Velmi důležité je, aby vyšetřena byla průměrná váha typů a váha jednotlivých kusů. Vyšetření jakosti mincí je ovšem obyčejně těžko proveditelné. Popisem nálezu máme mince především určití podle doby a místa, podle mincovního pána a podle ceny. Jsou středověké mince bez letopočtu, často i bez popisu, někdy ani ražbou neprozrazují svůj vznik. Tu lze mnohdy podle několika známých mincí určití dobu zakopání, při čemž při pochybnostech vždy škodí méně míti nález za mladší, nežli za příliš starý. Počet a váha typů, zachovalost, mincovní poměry v okolí naleziště, srovnávání s nálezy téže doby vedou nás při náležitě opatrnosti k poznání bezpečnějšímu. Čím více pak máme nálezů takto popsanych, tím jistější jsou naše závěry. Při tom musíme ovšem jinak posuzovati nálezy domácí a nálezy učiněné na půdě cizí, nálezy několika mincí a nálezy hromadné, nálezy obsahující jen několik málo ražeb v mnoha kusech a nálezy obsahující mnoho typů vždy po několika málo kusech. Jiný je nález vzniklý úsporami majitele, jiný poklad obchodníka aneb vojína zakopavšího své peníze v dobách nejistých. Rakvický nález ku př. obsahoval, jak se zdá, mince určené k výměně při příležitosti obnovení peněz a proto je tak důležitým.

Uvažuje o všech těchto okolnostech. navrhoval jsem kdysi, aby při numismatickém oddělení Nár. musea v Praze založen byl jakýsi archiv takových popisů mincí, které by zaznamenaly okolnosti, jež vedly k nálezu, počet všech mincí a mincí jednotlivých typů, průměrné váhy a váhy jednotlivých kusů, stupeň zachovalosti a p. Návrh nedošel však pozornosti žádoucí. Zakládáme nyní v tomto časopise rubriku věnovanou nálezům a žádáme především naše vlastivědná musea a všechny naše čtenáře vůbec, aby věnovali ve smyslu těchto řádků nálezům svoji péči, zasílali nám zprávy, případně i celé nálezy k prohlédnutí. Jde o to, přesným popisem nález zachovati budoucnosti a učiniti jej přístupným odbornému badání. Budiž zvlášť podotknuto, že majetnictví mincí je pro redakci věci úplně lhostejnou. Každý, kdo se zajímá o naši minulost, může přispěti k záchraně

¹⁷⁾ Hlavně v *Luschinově Münzkunde*, str. 108 n., ale i v pozdějších pracích téhož autora, ku př. v jeho již citovaných knížkách o mincovnictví rakouském, dále v článku *Steirische Münzfunde* (*Jahrb. f. Altertumskunde* 1906—1908) a *Beiträge zur Münzkunde u. Münzgesch. Tirols im Mittelalter* (*Num. Zeitschr.* 1918—1920), v nichž uvedeno mnoho drobných, velmi zajímavých poznatků.

nálezů, při čemž nechť si uvědomí, že velmi často mince nepatrné, nevzhledné mají po stránce vědecké cenu mnohem větší, než mince vzbuzující obdiv na první pohled a že cena těchto nepatrných mincí tkví právě v jejich souhrnu, tvořícím celý nález.

DR. VIKTOR KATZ:

LETOPOČET NA MINCÍCH.

Ku správnému poznání a určení mince je potřebí, abychom věděli, kdy byla ražena. Otázku tuto zodpoví nám v nové době letopočet vyražený na minci.

Ale i od dob nejstarších se starali zhotovitelé mincí o to, aby mohlo býti zjištěno, kdy provedli svoji často vysoce uměleckou práci. Činili tak ovšem způsobem přiměřeným své době, letopočtem, počínajícím od jisté význačné události místní. Léta označovala se velkými písmeny řecké abecedy a to tak, že

A = 1	IA = 11	Λ = 30	Σ = 200
B = 2	IB = 12	M = 40	T = 300
Γ = 3	IT = 13	N = 50	Υ = 400
Δ = 4	ΙΔ = 14	Ξ = 60	Φ = 500
E = 5	IE = 15	O = 70	X = 600
S = 6	IS = 16	Π = 80	
Z = 7	IZ = 17	Ϟ = 90	
H = 8	IH = 18	P = 100	
Θ = 9	IΘ = 19		
I = 10	K = 20		

Pořad byl: stovky, desítky, jednotky.¹⁾

V antické numismatice počítalo se s různými takovými událostmi, rozeznávalo se tedy několik dob, jež značíme érami.²⁾ Érou takovou byl r. 312 př. Kr., kdy Seleucos Nicator založil syrskou říši. Doba tato zove se érou seleukovskou a počítalo se podle ní v říši syrské. Máme-li tedy na rubu tetradrachmy Demetria I. (162—150 př. Kr.) udán rok ΑΞΡ (tab. I. č. 1), značí to, že mince ražena byla r. 161. éry seleukovské, tedy r. 152/151 před Kristem.³⁾ Jinou érou takovou je éra pontská, králů Pontu a Bosporu, počítající od roku 297 př. Kr. Podle této éry počítán je rok na př. na tetradrachmě Mithridata VI. pontského (121—63 př. Kr.) označený SKΣ (tab. I. č. 2). Mince tato je tedy z roku 71/70 př. Kr. Mimo to

¹⁾ *Ambrosoli-Ricci*: *Monete Greche*, 2. vyd. Milán 1917, str. 93 a násl.

²⁾ *Sallet-Regling*: *Die antiken Münzen*, 2. vyd. Berlin 1922.

³⁾ Sádrové odlitky mincí zaslali mně ochotně pp. prof. Dr. Kurt Regling, ředitel mincovního kabinetu berlínského, a Dr. A. v. Loehr, ředitel mincovního kabinetu vídeňského, jimž tímto děkuji za laskavost.

se počítá ve starověku podle éry provincie asijské (od r. 133 př. Kr.), éry pompejské (r. 64 př. Kr.), Caesarovy (r. 48 př. Kr.) a éry aktijské, počítající od bitvy u Aktia (r. 31 př. Kr.).

Židovské šekely označeny jsou číslicemi vyznačenými starohebrejskými písmenami, jež značí éru makkabejskou, t. j. dobu uplynulou od uznání vlády Šimona makkabejského (viz tab. I. č. 3, kde vyznačen je rok 4 = ד').

Na mincích z doby římských císařů ražených v Alexandrii označen je rok panování dotyčného císaře, jenž vyrovnává se s rokem kalendářním tím způsobem, že doba uplynulá od nastoupení dotyčného vladaře až k novému alexandriinskému roku kalendářnímu, jenž počínal se 29. srpna, počítá se jako rok 1 (LA) a od této doby počítají se léta podle kalendáře jako LB, LF atd. (viz tab. I. č. 4, kde na Hadrianově minci LIH značí rok 18. vlády jeho, tedy rok 135 po Kr.). Značku L zastupující zde ET nebo E značící $\epsilon\tau\omega\upsilon\varsigma$ nepodařilo se dosud vysvětliti. Má se za to, že je to pozůstatek staroegyptského zvyku označovatí jména a letopočty rámcem, ježto často nacházíme na mincích místo L i L .

Máme-li tedy zjistiti rok, kdy mince antická byla ražena podle data na ni vyznačeného, musíme předem věděti, podle které doby (éry) v dotyčné zemi se počítalo a od kdy se éra tato datuje.

Doba římská počítající od založení římské říše (753 př. Kr.) bývá jen výjimečně vyznačena na mincích. Mince taková zachovala se nám z doby Hadrianovy (r. 121 po Kr.), jíž oslavuje se založení města Říma zahájením her v cirku (viz tab. I. č. 5). Má na rubu nápis ANN(o) DCCCLXXIIII (874), NAT(ali) VRB(is) P(rimum) CIR(censes) CON(stituit). Philippus Arab (244–249 po Kr.) oslavuje r. 248 založení města Říma minci s nápisem MILLIARIVM SAECVLUM, a jeho soupeř v Moesii, Pacatianus, razil na událost tuto minci s plným letopočtem AN(no) MILL(esimo) ET PRIMO.⁴⁾ Jinak v Římě datovány byly mince označením, po kolikáté byla dotyčnému vladaři svěřena tribunská moc: Tr(ibunitia) P(otestas), po kolikáté byl zvolen konsulem a po kolikáté bylo naň vzneseno imperium (tab. I. č. 6). Podle zvláštního kalendáře, v němž zapisováno bylo, komu v určitém roce svěřeny tyto úřady, zvaného Fasti consulares, možno zjistiti, z kterého roku je ta či ona mince. Tento počet jde až do Konstantina I. a objevuje se ještě za Theodora II. Oproti tomu počítají Byzantinci od Justina I. až do Theophila podle let vlády dotyčného vladaře, označující minci: ANNO I, II nebo III atd. Podobně počítají Normané v Itálii a později i papežové.

Kalendář republiky francouzské počíná se rokem I dne 22. září 1793.

Mohamedáni počítají podle éry zvané Hidžra, t. j. od 16. června 622 po Kr., od útěku Mohameda z Mekky do Mediny, počítají ale s čistým měsíčním rokem. Na starších mincích udán je pouze rok a chybí úplně

jméno nebo označení panovníkovo. Na mincích tureckých bývá však obyčejně na jedné straně označen I. rok, kdy panovník nastoupil, na druhé straně pak rok vlády, ve kterém byla mince ražena.

Trvalo to velmi dlouho, než se počaly mince označovatí podle křesťanského kalendáře, čímž hlavně je stěžováno přesné určení mincí středověkých tam, kde máme více vládařů stejného jména, jako u nás v době Boleslavů. Vysoká čísla v římských číslicích nevhodila se pro malý prostor na minci. Teprve ve 14. a 15. století, kdy vžily se pohodlnější číslice arabské, počíná se jich užívati na mincích častěji.

Nejstarší minci středověkou s letopočtem je španělská mince Alfonse VIII. označená ERA MCCIIII, jež však není označena podle křesťanského kalendáře, nýbrž podle éry španělské nebo sapharijské, jež se počíná r. 38 př. Kr., tak že mince ta je z roku 1166 po Kristu.⁵⁾ Teprve denár krále Waldemara II. dánského je označen nápisem, z něhož možno souditi na letopočet jeho vydání. Mince tato je známá jen v jediném kuse s částečně nečitelným opisem a numismatikové doplňují nápis + ANNO DOMINI a + : M : CC : XX . . . I na MCCXXXVIII t. j. rok 1248. K nejstarším mincím středověkým s letopočtem počítá se groš s poprsím Karla IV. pro město Cáchy z r. 1374 (viz tab. I. č. 7). Nejstarší pak minci označenou arabskými číslicemi je mince města St. Gallen z r. 1424. Nutno upozorniti, že ve středověku užívá se místo 4 = 8, 5 = ^ nebo 7 a 7 = ^ .⁶⁾ Z tolarů má první letopočet tolar arciknížete Sigmunda tyrolského z r. 1484.

Teprve v 16. století označovány mince pravidelně ročníky. U nás první minci letopočtem označenou je dukát Vladislavův z r. 1511 (vyobrazen na tab. I. č. 8). Dukát tento je ve vídeňské mincovní sbírce. Označování ročníků na mincích stříbrných počíná se v mincovně pražské teprve r. 1539 (viz $\frac{1}{4}$ tolar z r. 1539, Markl I. č. 613), v mincovně horské na groších r. 1533. Z mincovny jáchymovské máme šlikovské tolary a dvoutolary z roku 1520. Vládní mince z této mincovny jsou ještě v letech 1527, 1528 a 1529 označeny letopočtem v římských číslicích (groše a tolary), a teprve roku 1529 vyskytují se na nich letopočty v arabských číslicích, jež však mizejí v r. 1530 a objevují se opět až r. 1545.

Umístění letopočtu na našich mincích nemohlo se dlouho ustáliti. Letopočet se dělí na lici po stranách poprsí panovníkova, mnohdy i nestejně (1–548), jinde na rubu po stranách znaku, koruny nebo nad korunou, buď celý nebo zkrácený. Na krejcaru z r. 1571 a 1572 rozdělen je na jednotlivé číslice umístěné v úhlech kříže. V opisu nalézají se někdy celý, jindy, hlavně v 17. století, vypuštěn je tisíc a jsou vyznačeny jen stovky, desítky a jednotky, dokonce jindy i jen desítky a jednotky. Teprve později dostává letopočet pravidelné místo na konci opisu rubního, kdež téměř všeobecně se udržuje. Zvláštním způsobem je umístěn letopočet

⁴⁾ E. A. Stückelberg: Der Münzsammler, 2. vyd. Curych, 1919.

⁵⁾ Sallet: Münzen und Medaillen, Berlin 1898 str. 151.

⁶⁾ H. Halke: Handwörterbuch der Münzkunde, Berlin 1909.

na bílém penízku Rudolfa II. (mincm. Taubenreuter) z r. 1600 a 1602 na rubu mince.

Často vyskytují se u nás mince, jejichž letopočet neshoduje se s historickými událostmi. Tak máme tolary, bílé groše a bílé haléře Maxmiliána II. s letopočtem 1577, ba i s r. 1578 (D. 1281), ač Maxmilián II. zemřel již 12. října 1576. Matyáš II. zemřel 14. prosince 1618 a přesto máme jeho mince s ročníkem 1619; ačkoli Ferdinand II. zemřel 9. června 1637, známe groše mincmistra Wolkera s rokem 1638 a podobně. Úkaz tento nutno vysvětliti jednak tím, že se počalo časně raziti mince s rokem příštím, aby v novém roce byly v čas po ruce a nepředvídaná smrt panovníkova vytvořila pak rozpor letopočtu na minci s historickou událostí, jednak asi tím, že po smrti panovníkově nebylo ihned po ruce nových želez, tak že se použilo zatím ještě želez starých. Mince tyto bývají vzácné.

Neméně četné jsou případy oprav letopočtu. Kolek mincovní byl ještě dobrý, bylo škoda jej odložit. Byl tudíž opraven letopočet nový předěláním jedné nebo dvou číslic. Úkaz tento vyskytuje se za Ferdinanda I. a Rudolfa II., nejčastěji pak na 1/2tolarech Karla VI. Zajímavý tolar Ferdinanda I. z roku 1529 ražený za Old. Gebharta v Jáchymově chová ve své sbírce pan Karel Chaura. Tolar tento (typ Čermák č. 20) má zkrácený letopočet 1529 vedle koruny a to jen Z — 9. Prohlédneme-li si však letopočet blíže, vidíme, že před tím byl vyryt letopočet 15—30 a předělán pak na Z—9. Zde bylo tedy razidlo připraveno již pro rok příští, ale předěláno ještě na rok 1529 patrně z nedostatku běžných razidel v r. 1529, kdy ražba v Jáchymově byla asi velmi čilá.

Od doby Maxmiliánovy se všeobecnělo i u nás datování mincí tak, že oproti pravidelnému označování mincí letopočtem se stávají mince bez letopočtu zvláštností. Mince tyto, jež z valné části dosud v literatuře nejsou přesněji popsány, vyznačím zde jednotlivě:

Z doby Maxmiliánovy známe české mince bez letopočtu:

1. Krejcar z mincovny jáchymovské (u Millera z Aichholzu chybně uveden u mincovny pražské). Líc: korunovaný štítek s českým lvem, za ním stejnoramenný kříž ku konci ramen sesílený, sahající až ku vnitřnímu obvodu a v jeho úhlech kosmý křížek podobný s kratšími rameny.

Opis ☼ MAXI • II • D • G • RO • I • S • A • G • H • B • RE

Rub: Dvohlavý korunovaný orel s opisem ARC • DVX • AVS • DVX • B • MA • M •

2. V mincovně budějovické vybíjeny byly za Maxmiliána II. četné bílé groše bez letopočtu, ježto známe mnoho kolků variantů. Na líci je lev, buďto rovně stojící nebo sehnutý s různě rozeklaným ohonem. Opis začíná ∴ nebo ☼ nebo ☼. Na rubu je dvohlavý orel korunovaný nebo nekorunovaný s opisem začínajícím buď tečkou, křížkem nebo růžicí. Mincovní značka mincmistra Gebharta „velká lví hlava“ je buď v rovném štítku, nebo ve štítku dole súženém nebo též v kroužku dole neb nahoře.

Z doby Rudolfovy nemají letopočtu:

3. Desetidukát: Líc: Jako líc dvoutolaru popsaného u Donebaura pod č. 1609, na rubu bez opisu v celém poli pod korunou s vlajícími stuhami korunovaný dvouhlavý orel s velkým rovným štítem rakouskoburgundským bez zlatého rouna na prsou, držící v pravém pazouru meč a v levém žezlo. Dvoutolar, jehož lícním kolkem ražen je tento desetidukát, je z roku 1603 z dílny kutnohorského mincmistra Hanuše Spiese z Hartenfelsu a má na obou stranách v opise zvláštní charakteristické U místo obvyklého V. Mám za to, že lícni kolek převezen byl později do Prahy a tam k němu přidělán nový kolek rubní ku ražbě desetidukátů. Desetidukát ten je tedy ražen po roce 1603. (V poli před obličejem je vyražena zvláštním puncem X na označení hodnoty.) Vyobrazen je na tab. I, č. 9.

4. Tolar s mincovní značkou „hvězda“ (mincmistr C. Mattighofer ze Sternfelsu v Budějovicích). Tolaru toho známy jsou dva typy, jež různě se lícním kolkem.

Typ I. Líc: Abondiovské poprsí s nápadně malou hlavou, pod ním okrasa v podobě položeného ~ okrášleného listy; okrasa na obou koncích ukončena je pětistou růžicí.

Typ II. Líc: Stejně poprsí, okrasa pod ním podobná, leč na koncích místo růžice po štíhlém lístku (viz tab. I., č. 10). Opis obou typů v líci: RVDOLPHVS • II • D • G • R • I • S • AVGE • H • B • REX. Rub obou typů: Letící orel na prsou državu s burgundským štítkem, opis: ARCHI • DVX • AUSTRI (☼) DVX • BVR • MA • MO •. Obou zde uvedených lícních kolků bylo týmhž mincmistrem použito ku ražbě tolarů s letopočtem 1581, z čehož se dá souditi, že i uvedené tolary bez letopočtu raženy byly téhož roku.

5. V mincovně budějovické raženo bylo za Rudolfa II. mnoho bílých grošů bez letopočtu ve velmi četných variantech se značkou mincmistra Mattighofera ze Sternfelsu „hvězdou“. Na líci korunovaný lev, v rubu korunovaný dvohlavý orel.

6. Sem dlužno zařaditi i bílý groš bez letopočtu se značkou CS v oválním kroužku (tab. I., č. 11).

Líc: Korunovaný lev; opis: RVDOL • D • G (☼) IM • S • A • G • H • B • REX •

Rub: Korunovaný dvohlavý orel; opis: ARCH • DVX • AVS • DVX • B • MA • M •

S přidělením tohoto bílého groše nevěděli si dosud numismatikové rady, ježto nebylo možno zjistiti, na koho se vztahují písmeny CS. Miller z Aichholzu zařazuje groš tento do rubriky „z neznámých mincoven“. Jiní soudí, že jde o práci mincovny budějovické a že písmeny CS značí jméno Christofa Mattighofera ze Sternfelsu. Ježto známe bílý groš ražený stejným kolkem, jako je groš výše popsaný, jen s tím rozdílem, že místo značky CS je hvězda, a víme nyní, že hvězda je značkou Mattighofera ze Sternfelsu, můžeme se připojit k náhledu, že tento groš pochází z mincovny budějovické a že písmena CS jsou začáteční písmena jmenovaného mincmistra. Proč groše tyto byly raženy, zůstává ovšem záhadou. Nutno

však připomenouti, že bílý groš se značkou CS je první mincí českou s písmennou značkou mincmistrovskou, tak jak se objevují daleko později za Ferdinanda II. a za pozdějších panovníků.

7. Malý groš bez letopočtu se značkou Hofmanovou z mincovny jáchymovské, jež uvádí Viktor Hohlfeld ve svém článku „Böhmische Weiss- und Maley-Groschen“ pod číslem 60,7) je vlastně groš jednostranně vyražený a nelze jej počítati ku mincím pravidelným.

Z doby Matyášovy známe z českých mincí bez letopočtu jen

8. Dukát Huebmerův z mincovny pražské se sv. Václavem v rubu, jež vyobrazuje Čermák pod č. 313.

9. Desetidukát, pětidukát, dvoutolar a tolar 4 císařů s licem tolaru Matyášova ražený mincmistrem Huebmerem v Praze nemá též letopočtu, leč i tyto mince lze řaditi spíše do mincí příležitostných. — V pozdější době se české mince bez letopočtu již nevyskytují. Proč všechny zde vypočtené mince byly raženy bez letopočtu, lze dnes těžko vysvětliti, ježto o nich není v pramenech zmínky.

Letopočet na medailích udán bývá často určením věku osoby na medaili vyobrazené v době, kdy byla zhotovena a to v opisu nebo v poli slovy AETATIS SVE nebo zkráceně AETA: S: a AET: s připojením číslice.

Zvláštním označením letopočtu jsou tak zv. chronogramy, jež vyskytují se někdy na medailích. Jak již jméno praví, značí se zde čas (χρόνος) písmeny (γράμματα). Chronogramy jsou nápisy psané latinkou, v nichž jednotlivá písmena — jež značí též římskou číslici — jsou větší než písmena ostatní. Sečteme-li čísla, jež značí tyto vyšší písmena, dostaneme letopočet. kdy medaile byla ražena, nebo k němuž se vztahuje. Je-li chronogram ve verších, zove se chronostikon.

V naší numismatice je první takovou medailí ovální pamětní medaile české konfederace (Donebauer č. 2039, Čermák č. 350 a 351), na níž čteme chronogram v lici:

PIA ET RELIGIOSA ORTHODOXORVM LIGA

1 + 51 + 1 + 500 + 10 + 5 + 1000 + 50 + 1 = 1619

a na rubu:

SI DEVS PRO NOBIS, QVIS E HOMINIBVS CONTRA NOS

1 + 500 + 5 + 1 + 5 + 1 + 1000 + 1 + 1 + 5 + 100 = 1620.

7) *Nentwich*: Numismatische Blätter str. 84.

J. SCHRÁNIL:

NÁLEZY ANTICKÝCH MINCÍ V ČECHÁCH A VÝZNAM JEJICH PRO DATOVÁNÍ.

Význam antických, zejména římských mincí v nálezech praehistorických bývá velmi často přeceňován a proto pokusím se stručnými slovy vyložit, v čem spočívá důležitost těchto nálezů a do jaké míry mohou býti bezpečným vodítkem chronologickým.¹⁾

Římské mince nejsou prvním raženým penízem na české půdě. Již z předchozích kulturních období, z periody t. zv. kostrových hrobů latenských a z nejmladšího stupně kultury galské, t. zv. stradonické, známe celé serie stříbrných a později i zlatých mincí barbarských. Teprve v době krátce před rozhraním našeho letopočtu počínají se objevovati v nálezech mince římské a udržely se v Čechách po dlouhou dobu pěti století, kdy postupně jich v nálezech ubývá a vyskytují se jen ojedinělé nálezy mincí byzantských — ty však velmi zřídka.

Z řeckých mincí neznáme z Čech ani jediného bezpečného nálezu. Zesnulý Kliment Čermák uváděl sice v soupisu antických mincí z Čáslavska stříbrnou drachmu Lysimachovu (323—281 př. Kr.), avšak nálezu tento je naprosto nespolehlivý, poněvadž společně s mincí byly nalezeny středověké předměty (kachle a prsten) a víme z četných záznamů, zejména testamentů XVI. a XVII. stol., že v době renaissanční byla i v Čechách řada milovníků antických mincí, takže je velmi pravděpodobno, že alespoň část mincí antických, jež nalézáme ojediněle, nedostala se k nám v prvních stoletích naší éry, nýbrž později.

Všimněme si zajímavé zprávy, kterou zanechal římský dějepisec Tacitus o národech, obývajících starověkou Germanii, t. j. území mezi Rýnem, Dunajem a Vislou, v němž nacházejí se také české země. Ve svém popise Germanie praví: „Germaniae populi... pecuniam probant veterem et diu notam, serratos bigatosque. Argentum quoque magis quam aurum sequuntur, nulla adfectione animi, sed quia numerus argenteorum facilius usui est promiscua ac vilia mercantibus.“²⁾ V této zprávě máme cenný doklad současného dějepisce, který byl jistě dobře informován od kupců, obchodujících s končinami Germanie.

Praví zde výslovně, že obyvatelé Germanie dávali přednost mincím starým a dobře známým a určuje bezpečně také druh mince, po kterých byla největší poptávka: byly to denáry s okrajem ozubeným a zdobeně obrazem bigy — tedy v obou případech pravděpodobně denáry konsulární. Důležitý je také dále uvedený postřeh, že větší je poptávka po raženém stříbre než zlatě, poněvadž stříbro hodilo se daleko lépe k drobnému obchodování.

¹⁾ Podrobný výčet antických mincí z Čech viz v mé práci „Soupis nálezů antických mincí v Čechách“ v Pam. arch. XXVIII., 1916, str. 125, n. s mapou.

²⁾ *Taciti Germania* 5, 15.

Sledujme nyní, jaký obraz nám podává skutečnost, jaké mince nalézáme v období starší kultury římské v Čechách (v I. a II. století po Kr.). Tu je třeba, abych ještě několika slovy roztrídil naše nálezy. Všechny nálezy římských mincí v našich zemích nejsou stejně cenné a významné. Na prvé místo co do důležitosti kladl bych nálezy hromadné, které jako uzavřený celek ukazují nám nejen výběr určitých typů, kolujících na vymezeném území, ale také poskytují bezpečný doklad pro časové trvání jednotlivých typů. Bohužel, že takových nálezů máme v Čechách dosud málo a i ty, které se vyskytly, potkal osud společný všem podobným nálezům, že byly buď úplně, nebo částečně rozneseny a zachovaly se z nich pouze fragmenty. Leč i tyto zachované trosky jsou přes svoji neúplnost poučné.

Jedním z nejstarších a nejlépe uchovaných hromadných nálezů jest poklad stříbrných denárů odkrytý při odkopávání římské kulturní vrstvy v Libčevsi (okres duchcovský) v r. 1908. V hloubce asi 65 cm byla nalezena nádoba a v ní bylo asi 100 až 200 denárů konsulárních z I. stol. před Kr., 2 stříbrné římské spony, stříbrný náramek, jehlice s kuličkovitou hlavicí a prstének. Většina předmětů byla rozprodána a jen několik denárů dostalo se do musea v Teplicích, sponky a střepiny z nádoby do musea v Duchcově.³⁾ Byly tu zastoupeny římské rody: gens Papia, Postumia, Poblícia, Valeria, Mamília, Infia, Rutília, Sulpicia, Naevia, Claudia, Proclia. Řada těchto mincí jsou denáry s okrajem ozubeným. Stříbrné (nebo stříbrem plátované) sponky i nádoba ukazují, že mince tyto byly dlouho v oběhu, a že byly teprve zakopány v I. století po Kristu!

Druhým význačným nálezem je poklad císařských denárů v lese Boru u Kluku na Poděbradsku, kde při vysazování doubků na pasece zvané „Mostková“ byla objevena r. 1892 hromádka stříbrných mincí asi 50 kusů, z nichž bylo zachráněno 35 kusů. Ostatní rozebrali a zašantročili dělníci. Byly tu zastoupeny denáry římských císařů Galby, Vespasiana, Tita, Domitiana, Trajana, Hadriana, Aelia, Faustiny Starší a Faustiny Mladší.⁴⁾ Vidíme i v tomto nálezů značné časové rozpjetí — přes 100 let — mezi jednotlivými typy.

Nejmenší nález odkryt byl v lese Rousíně u České Skalice, z něhož se zachovalo 12 císařských denárů a to císařů Claudia, Galby, Domitiana, Traiana, Hadriana a Antonina Pia.⁵⁾ Opět můžeme i tu zjistiti značnou vzdálenost časovou mezi jednotlivými mincemi, čímž jest pěkně doložena svrchu uvedená zpráva Tacitova o zálibě obyvatelstva Germanie v mincích starých a dobře známých.

Druhé místo co do významu zaujímají nálezy mincí v hrobech a na

³⁾ Mitteilungen der Zentr. Kom. Wien 1909, 69, Mitteilungen der anthrop. Gesellschaft in Wien XXXIX, 28. Tätigkeitsbericht — Teplitz 1915-16, str. 34.

⁴⁾ J. Hellich v Pam. arch. XV., 595, 675, XXVIII., 132, J. Schráníl l. c.

⁵⁾ J. K. Hraše: Zemské stezky p. 23.

sídlitích římského typu. Těchto nálezů jest však v Čechách ještě méně, než nálezů hromadných. Tak úplně třeba pominouti domnělý nález bronzové mince kontramarkované císaře Augusta v galském hrobě v Kostomlatech i nález stříbrného denáru Nervova v římském pohřbu žárovém v témže místě. Mince tyto byly nalezeny na jiných místech a k pohřbům nepatří.⁷⁾

Za to bezpečně jest ověřen stříbrný denár císaře Gordiana III. Pia (238—244), nalezený v kulturní jámě s římskými střepy v Chudonicích u Nového Bydžova⁸⁾ a střední bronzový peníz císaře Hadriana (117—138), navlečený jako závěsek na římském bronzovém náramku, který byl nalezen na sídlišti u Vysokého Veselí.⁹⁾

Poslední místo zaujímají pak nálezy ojedinělé, kterých je poměrně nejvíce. I tu je třeba velké opatrnosti v hodnocení jejich významu, zejména tam, kde krajina nebyla osídlena. Dáleko pravděpodobnější jest stáří mince, kde máme doložena stará sídliště a pohřebiště římského typu, než v končinách, kde osídlení vůbec nebylo.

Zlaté mince římské z prvních dvou století po Kr. jsou u nás nesmírně vzácné a nebyly dosud zjištěny ani v nálezů hromadném ani v hrobě nebo na sídlišti.

Hlavní otázka, kterou si kládeme, týká se spolehlivosti, s jakou možno užití antických, speciálně římských mincí při datování nálezů předhistorických. Řecké mince, jak jsme viděli, vypadají z této úvahy téměř úplně (snad bylo by možno připustiti stáří jediného nálezů a to stříbrné didrachmy ostrova Thasu z Ronova n. D., která však pravděpodobně přišla do Čech současně s galskými mincemi).

Výše uvedených několik příkladů nám ukázalo jasně, že mince římské byly v našich i sousedních končinách v oběhu velmi dlouho — až přes 100 let a tato skutečnost ověřená hromadnými nálezů jest také doložena historickým pramenem — zprávou Tacitovou. To znamená pro

Obr. 1. Bronzová mince císaře Hadriana jako závěsek na bronzovém římském náramku, nalezeném ve Vysokém Veselí.

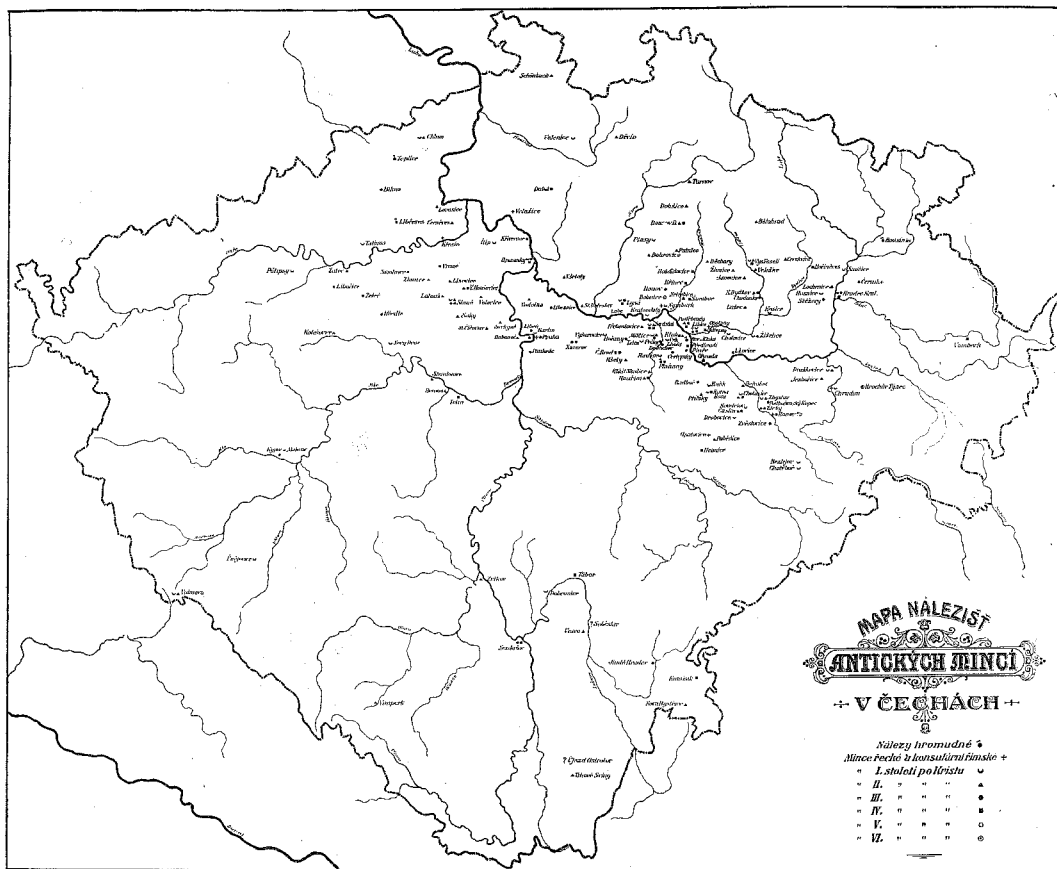
⁶⁾ J. Schráníl l. c.

⁷⁾ J. Schráníl l. c. str. 126.

⁸⁾ A. Stochý v Obzoru praehistorickém IV., 21, Schráníl l. c.

⁹⁾ Schráníl l. c. str. 132.

postup methodický zásadu terminu a quo, který — přihlížíme-li zase k dlouhému oběhu mincí, může být jen přibližným údajem chronologickým. Tedy na nějaké přesné stanovení data nálezu, ověřeného mincí, není možno se spolehnouti, alespoň ne pro prvá tři století po Kr. Mince antická v této době byla vyměňována barbary ne jako mince — státem ověřená hodnota — nýbrž jako kus cenného kovu, obrazem zdobeného.

Obr. 2.

Dosvědčují nálezy samotné, že mincí bylo velmi hojně užíváno jako ozdobných závesků, bývaly upevňovány na náramcích, nákrčnících a i později hotoveny z nich celé závesné okrasy. Z českých nálezů možno uvést celou řadu mincí provrtaných, jichž bylo užito jako ozdobných závesků.

Je pozoruhodno, že během IV. a V. století se pojednou začínají objevovati hojně zlaté mince pozdně římské a byzantské. Tento zjev souvisí asi se změnou obyvatelstva na naší půdě a posuny germánských kmenů do bývalého imperia. Tehdy vniká do severozápadní čtvrtiny Čech nová skupina kulturní, označená názvem kultury merovejské, která

asi souvisí s novou, germánskou kolonizací této části Čech. Kultura merovejská pak bývá dosti zhusta doprovázena zlatými mincemi byzantskými.

Pohled na přiloženou mapku vysvětluje nám názorně, jak nálezy římských mincí soustředily se hlavně v Polabí a na přítocích, tedy v místech, jež byla v době římské osídlena. Ojedinelé nálezy v jižní polovině Čech zaznamenávají běh starověkých cest obchodních. (Obr. 2.)

Shrneme-li nyní naši úvahu v konečný závěr, tu můžeme říci, že nálezů římských mincí pro datování pohřebišť nebo sídlišť nelze přeceňovati a že zůstávají i nadále nevedoucím, ale spolupůsobilým elementem při udávání stáří. Že mince v ojedinelých nálezech mohou být provenience i velmi pozdní, o tom svědčí hromadné nálezy sekaného stříbra a denárů X. věku, kde byl zjištěn i stříbrný denár římský z 2. století kolující jako kus drahého kovu.

DR. VIKTOR KATZ:

MINCMISTR JAN.

Ve „Věstníku“ pořadové číslo 8. popisuje Dr. Eduard Fiala zajímavý denár Boleslava III. ze sbírky pana Ing. Vávry, jenž v rubu má opis: **ERFA IOHAN**. (viz tab. II. č. 1). Na jiném dosud nepopsaném denáru téže doby je v rubu opis **IOES PRAGACZ**. (viz tab. II. č. 2 a 3). Líc: natažená ruka mezi $\bar{\Lambda}$ a šipkou, opis **BOLƏIΓWΛZDX**, (jiný variant má **BOLƏIΓWΛZXDAX**). Rub lomenice, pod níž **ONO**. Průměr 20 mm, váha 125 cgm. Oba denáry asi souvisí spolu a svědčí o tom, že v Praze mimo mincmistra Omerize, Nacuba a Mizlety byl za Boleslava III. ještě mincmistr Jan (Johan, Johanes). Opis **ERFA IOHAN** na denáru tab. II. č. 1 zdá se být tedy jen zkomolené **PRAGA IOHAN**. Oba denáry jsou z poslední doby vlády Boleslava III., ježto rázem svým druží se již více k denárům Jaromírovým. Velmi podobný denár vyobrazen je i v „Českých denárech“, tab. IV. č. 18; kdežto líc tohoto denáru je úplně shodný s naším denárem (tab. II. č. 2), je opis rubu jeho korumpován, takže byl pokládán za výrobek mincovny vyšehradské (Viz i Smolík, Denáry Boleslava I., II., III. a Vladivoje str. 111, č. 503.) Příklad tento ukazuje, jak těžko je dohadovati se smyslu nejasných a přeházených opisů na mincích středověkých, jež lehce rozřeší jediný kus se správným opisem.

INŽ. STAN. VÁVRA:

POZNÁMKY K DĚJINÁM ČESKÝCH MINCOVEN A K RAŽBÁM ČESKÝM.

Na ražbách Ferdinanda I. se shledáváme se třemi různými, kresbou se lišícími minc. značkami „lilie“. První tuto minc. značku „lilii“ vidíme na novém groši (grossus novus) z r. 1527, pocházejícím z jáchymovské mincovny hrabat Šliků, minci to nad jiné vzácné, dosud nepopsané. Další dvě minc. značky „lilie“, ač kresbou od sebe zcela odchylné, vyskytující se na tolaru bez letopočtu a na mincích ohraničených letopočty 1539—44, byly až do nedávna připisovány mincmistru Sauermannovi v Praze. Teprve badání Dr. Aug. Loehra,¹⁾ ředitele stát. mincovního kabinetu vídeňského, děkujeme za rozdělení ražeb dosud Sauermannovi přiřkládaných, na ražby mincovny pražské (Sauermannovy) a jáchymovské (Kempfovy).

Kašpar z Mergenthalu.

jáchymovský mincmistr 1526—27?

V době nastoupení vlády Ferdinanda I. nalézala se soukromá mincovna hrabat Šliků v největším rozkvětu. Raženy tu nejen šlikovské toлары, mince soukromé, ale i pražské groše s titulem Ludvíka jako mince královské, vyšlé z mincovny kutnohorské. Pouze malý šlikovský štítek umístěný v opisu připomíná nám jejich původ.

Na „nových groších“ s titulem Ferdinanda I. z mincovny této shledáváme se poprvé s opisem „GROSSVS NOVVS REGNI BOEMIE“ na místě dříve užívaného opisu „GROSSI PRAGENSES“. Tento nový opis, napodobující opis grošů saských a míšeňských, lze přičísti působení jáchymovských mincmistrů povolaných ze Saska. Groše ty přicházejí s římskými letopočty MDXXVII, MDXXVIII a MDXXVIII a s dvěma značkami: „lilii“ a značkou Gebhartovou ; raženy byly tedy, i když mincovna přešla do správy královské, jak nám ukazují letopočty MDXXVIII a MDXXVIII.

O poměrech a úřednících této mincovny z let 1522—28 se nám nezachovalo žádných zpráv. Fiala²⁾ přikládá minc. značku „lilie“ vyskytující se na šlikovských tolařech z r. 1526—27³⁾ Kašparu Mergenthalovi a to na základě jeho znaku „šest lilí v modrém poli“. Podle kroniky Jana Miezla povolán byl Kašpar z Mergenthalu r. 1516 jako horní odborník Kašparem Sachsem, horním hejtmanem jáchymovským, k znovuzřízení dolů jáchymovských. O další jeho působnosti v Jáchymově nedostává se

¹⁾ Dr. Loehr: Beiträge zum Münzwesen Ferdinand I. Mitteilungen der Österr. Ges. f. Münz- u. Medaillenkunde 1915, str. 125; 1917, str. 25.

²⁾ Fiala: „Das Münzwesen der Grafen Schlick“. Num. Zeitschr. sv. XXII., str. 183.

³⁾ Fiala: tamtéž N. Z. sv. XXIII., str. 223.

nám žádných zpráv. Fiala sám se odvolává na udání horního rady Patery, který v Jáchymově jako horlivý numismatik v tamějším archivu pátral a Mergenthalovi titul mincmistra, zajisté ne bez důvodu, přikládal.

Dosud nepopsaný tento nový groš jest v průměru 25 mm, váhy 245 cgr.

Líc: česká koruna, vnější opis: FERDINANDVS • PRIMVS • DEI • GRACI (minc. zn. „lilie“); vnitřní opis: REX • BOEMIE • M • D • XXVII •

Rub: korunovaný český lev, GROSSVS • NOVVS • REGNI • BOEMIE (šlikovský štítek).

Jediný mně známý exemplář nalézá se ve sbírce Chaurov. (Tab. III. čís. 1.)

Konrád Sauermann z Jelče,

mincmistr pražský 1537—45?

Chtěje znovuzřídit mincovnu pražskou tak, jak od starodávna stávala, jmenoval Ferdinand I. listem komoře české ze dne 21. září 1537 dosavadního mincmistra ve Vratislavi, Konráda Sauermanna staršího z Jelče, mincmistrem v Praze.

Zamýšlené zřízení této mincovny narazilo nejen na nepřízeň mnohých pánů, ale i občanů kutnohorských, v jejichž čele stál nejvyšší mincmistr království českého Albrecht z Guttentejna, který by byl raději viděl zvelebení a rozšíření mincovny kutnohorské.⁴⁾ Po dlouhém jednání krále s komorou českou najata konečně od Adama Říčanského z Řičan budova v ulici Celetné v tak zv. „královském dvoře“ na místě nynějšího okresního soudu, za roční nájemné 20 kop pražských grošů, jež k tomu účelu byla přestavěna.⁵⁾ Když listem královým ze dne 28. června 1539 jmenován byl zkoušečem mince (vardajnem) Ulrich Vogelheimer, započato v druhé polovině téhož roku konečně s ražbou mincí. Vogelheimer zastával místo to až do konce r. 1541, kdy byl povolán do Jáchymova.

Mincovní značkou Sauermannovou byla „lilie“, kterou spatřujeme již na jeho prvních ražbách z r. 1539, ač užívatí jí bylo mu nařízeno teprve listem ze dne 27. ledna 1546.⁶⁾

Listinných dokladů, jež by nám činnost mincovny pražské za působení Sauermannova dostatečně osvětlily, zachovalo se nám poskrovnu. Jediným dokladem, podávajícím nám trochu jasna, jest vyúčtování

⁴⁾ Newald: „Das österreichische Münzwesen unter Ferdinand I.“, str. 41.

⁵⁾ Fiala: „Die älteste Raitung des Prager Münzamtarchives“ N. Z. XX., str. 175.

⁶⁾ Newald: „Das österreichische Münzwesen unter Ferdinand I.“, str. 42.: „vnd diese guldener sollen geschlagen werden auf das gepräg vnnnd Stempfl wie wir vnns der yetzo in Joachimstall geprauchten, doch zu ainem unnderschaid vnd erkhanntnuss der yetzo in Joachimstall geprauchten, doch zu ainem unnderschaid vnd erkhanntnuss von anndern geprägen soll er in der vnbschrift oder Text ain lilgen machen, dabey zuversteen, das solch münzt in sein des Saurman verwalting ausgegangen sey“.

Sauermannovo z let 1538—42 v archivu mincovny pražské zachované „Conratten Sauermans Müntz Raittung von dem 38te in das 42 Jar“.⁷⁾ Vyúčtování to podává nám obraz chudé činnosti mincovny pražské, končící velkým schodkem. Uvážíme-li, že dle Fialy⁸⁾ v tomto období raženo bylo 5.190 českých a 10.073 uherských dukátů, 18.348 pražských grošů a dohromady pouze 986 tolarů, půl a čtvrtolarů, vysvětlíme si snadno vzácnost dochovaných ražeb Sauermannových, zejména pak vzácnost jeho ražeb tolarových.

Z pozdějších let 1543—1556 nezachovalo se nám v archivu mincovny pražské žádných listin. Newald⁹⁾ klade úmrtí Sauermannovo do r. 1554.¹⁰⁾

Dr. Loehr¹¹⁾ soudí, že došlo pro veliký schodek z let předcházejících koncem r. 1542 k úplnému zastavení činnosti této mincovny, a podporuje náhled svůj ještě tou okolností, že v r. 1543 započato bylo v mincovně kutnohorské s ražbou tolarovou. Jedinou pomůckou, jež by nám k objasnění činnosti mincovny pražské v těchto letech přispěla, zůstává velice skrovný, většinou dosud ve sbírkách utajený mincovní materiál, jenž, doufejme, se brzo přihlásí a přinese více světla.

V podrobném popisu velké, nyní již nestávající sbírky Matějkovy, jenž mi laskavostí p. Mikše byl zapůjčen, nalézám také dukát s minc. zn. „lilie“ z r. 1543. Ve sbírce † Dr. Fialy nalézá se dukát s touže značkou, s přeraženým, dost neurčitým letopočtem 1544, Fiala pak sám¹²⁾ vyobrazuje lehký pražský groš z r. 1545 s „lilí“, po němž v originále marně pátráme, a o němž nevíme, zda jde o ražbu pražskou či jáchymovskou. Jelikož dukáty z r. 1545 a 1547 (tab. III. č. 7) jistě z mincovny pražské pocházející nenesou již žádné minc. značky, může být pokládán r. 1545 za poslední rok Sauermannovy činnosti v Praze, potvrdí-li nám to dosud pochybné ražby již zmíněné.

Způsob rytecké práce na mincích Sauermannových potvrzuje nám práci jednoho a téhož rytce, a to práci mistra Jakuba, jenž dle dochovaného vyúčtování¹³⁾ v těchto letech dodával mincovně pražské ražební železa. Podobnou ryteckou práci, tak význačnou svou plochou plastikou, významávající se také použitím oddělovacích znamének ve tvaru trojlaločných lístků, nenajdeme na žádných pozdějších ražbách jáchymovských, takže jest vyloučena možnost, již Loehr¹⁴⁾ připouští, že by mohlo jíti

⁷⁾ Fiala: na uved. místě, str. 176.

⁸⁾ Fiala: tamtéž, str. 180.

⁹⁾ Newald: na uvedeném místě, str. 74.

¹⁰⁾ Codex diplomaticus Silesiae XI., str. 119.

¹¹⁾ Dr. Loehr: Beiträge, Mt. 1915, str. 131.

¹²⁾ Fiala: N. Z. sv. XXIX., tab. III., obr. 2.

¹³⁾ Fiala: na uved. místě. N. Z. XX., str. 181:

„Item Meister Jacoben den Eisenschneider hab ich all woch 1 Schock geben 3 1/2 Jar.“

¹⁴⁾ Dr. Loehr: „Beiträge“ Mt. 1917, str. 25.

o ryteckou práci Vogelheimerovu, jenž byl mimochodem řečeno, zkoušečem mince, nikoli rytcem.

Dosud známe tyto ražby Sauermannovy:

1. Pražský groš s letop. 1539, průměr 27 mm, váha 240 až 260 cgr.

Líc: česká koruna, vnitřní opis: FERDINANDVS * PRIMVS *, vnější opis: DEI * GRACIA (štítek Sauermannův)¹⁵⁾ REX BOEMIE.

Rub: korunovaný český lev, GROSSI * PRAGENSES * 1539 (m. zn. „lilie“).

Těchto grošů se nám dochovalo asi 20 kusů, s několika odchylkami v ražbě. (Tab. III. čís. 2.)

2. Tolar s let. 1539, průměr 39 mm, váha 2897 cgr.

Líc: korunované poprsí z pravé strany s žezlem v pravici a mečem v levici, po stranách s děleným letop. 15 — 39. Opis: FERDINAN ° D ° G ° ROMA ° BOEMI ° HVNG ° REX ☼.

Rub: jednohlavý orl se čtvrceným štítem českouherským a středním štítkem rakousko-kastilským na prsou. Opis: INFANS ° HISPANIAR (minc. zn. „lilie“) ARCHIDVX ° AVSTRIE &.

Tolar z nálezů v kunratickém lese u Prahy, nyní ve sbírce stát. minc. kabinetu ve Vídni. (Tab. III. čís. 3.)

3. Čtvrttolar s letop. 1539, průměr 30 mm, váha 714 cgr.

Líc i rub téhož líčení jak u tolaru č. 2. Jedinečný kus, ve sbírce Národního musea v Praze. (Tab. III. čís. 5.)

4. Půltolar s let. 1541, průměr 34 mm, váha 1440 cgr.

Líc i rub téhož líčení jak u tolaru č. 2. Jedinečný kus, ve vlastní sbírce. (Tab. III. čís. 4.)

5. Dukáty s let. 1541, 1542 a přesně nezjištěnými let. 1543 a 1544, průměr 22 mm, váha 350—360 cgr.

Jsou s malými odchylkami stejného rázu.

Líc: korunovaný český lev, u jehož nohou dělený letopočet. Opis: FERDINANDVS PRIMVS D G REX BOE.

Rub: stojící sv. Václav s praporcem v pravici, levicí o štít s orlicí se opírající. U nohou světce v opisu minc. zn. „lilie“. Opis: S. WENCESLAVS DVX BOHE. (Tab. III. čís. 6.)

Martin Kempf,

správce mincovny jáchymovské v r. 1544.

Po Weizlmannově úmrtí dne 2. července 1542 svěřeno bylo prozatímně vedení jáchymovské mincovny Martinu Kempfovi který místo to zastával až do nastoupení mincmistra Wolfganga Rolla v r. 1543. Z této doby pocházející ražby bez letop. s minc. zn. „jetelový třílístek“ (ku příkl.

¹⁵⁾ Svisle dělený štítek, v pravém poli stojící korunovaný český lev, v levém poli jednohlavý, na pravo obrácený orl.

tolar tab. III. čís. 11) přikládáme Kempfovi¹⁶⁾ a sice na základě rodinné jeho pečeti.¹⁷⁾ (Tři trojlístky z hory vyrazující.)

Když Wolfgang Roll, používající minc. zn. „půlměsíc“, byl ve třetím čtvrtletí r. 1544 povolán do mincovny kremnické, bylo svěřeno vedení mincovny jáchymovské Martinu Kempfovi. Prímých zpráv o působení Kempfově v posledním čtvrtletí r. 1544 nemáme, ale vysvítá tak z nařízení, zasláného pozdějšímu mincmistru Ruprechtu Puellacherovi ze dne 25. srpna 1545.¹⁸⁾

Jak z uvedeného patrně, používal Kempf za tohoto druhého svého úřadování v roce 1544, minc. zn. „lilie“, již spatřujeme na dvou jeho mincích, zde uvedených.

Tolar bez let., průměr 40 mm, váha 2890 cgr.

Líc: korunované mladé poprsí s žezlem v pravici a mečem v levici.

Opis: FERDINAND • D • G • ROMA • BOEM • HVNG & RE (minc. zn. „lilie“).

Rub: jednohlavý orel, se čtvrceným štítem českouherským a středním štítkem rakousko-kastilským na prsou. Opis: INFANS • HISPANIAR • ARCHIDVX • AVST (minc. zn. „lilie“). (Tab. III. čís. 10.)

Pražský groš s let. 1544, průměr 26–27 mm, váha 260 cgr.

Líc: česká koruna, vnitřní opis: FERDINANDVS • PR •, vnější opis: DEI • GRATIA • REX • BOEMIE • (minc. zn. „lilie“).

Rub: korunovaný český lev, opis: GROSSI • PRAGENSES • AN 1544 (minc. zn. „lilie“).

Několik odchylek v ražbě, minc. zn. někdy také jen na jedné straně. (Tab. III. čís. 8 a 9.)

Hanuš Harder,

správcem mincovny pražské v r. 1583.

Dne 3. dubna 1582 jmenován byl dosavadní mincmistr pražský Tobiáš Gebhart účetním komory české. Jelikož nástupce jeho, Lazar Erker, jmenován byl teprve po 13 měsících výnosem daným ve Vratislavi dne 31. května 1583, zastával Gebhart úřad tento dále, až do r. 1583.¹⁹⁾

Z tohoto roku dochovaly se nám však troje malé groše téže práce

¹⁶⁾ Dr. Loehr: „Beiträge“ Mt. 1915, str. 130.

¹⁷⁾ Fiala: „Zuteilungen an böhmische Münzmeister und Münzstätten“. N. Z. XXIX., str. 219, 223.

¹⁸⁾ Dr. Friedrich Kenner: „Urkundliche Beiträge zur Geschichte der Münzen und Medaillen etc.“ N. Z. sv. XXXIV., str. 269.

„... Und damit auch solche Münz, so in Zeit seiner Verwaltung geschlagen werden, erkenntlich sei, so soll hinfort auf die silbernen Groschen anstatt des Merthen Kemphen Beizeichen, der Lilien, ein Kamel thierköpfel oberhalb Unser königlichen Krone gemacht und sonst die Munze allenthaben auf Unsere Präg und Stempel, wie wir sie jetzt als römischer König gebrauchen.“

¹⁹⁾ Newald: „Das österreichische Münzwesen unter den Kaisern Maximilian II., Rudolph II. und Mathias.“, str. 93.

rytecké a téže kresby, na rubu s trojlístky na stoncích vedle korunovaného R, avšak o třech různých mincovních značkách a to: „hlava lví“, „hlava noha“, „dvojitá lilie“ a z téhož roku také dvoje dukáty shodné práce rytecké a stejného typu se značkou „hlava noha“ a „dvojitá lilie“.²⁰⁾

Jestliže již sama rytecká práce těchto mincí dovoluje nám ražby ty zařaditi do jedné mincovny, do mincovny pražské, zbývá nám po Erkerově značce „dvojitá lilie“ a značce „lví hlava“²¹⁾ Dr. Katzem správně do Prahy Gebhartovi přidělené ještě značka třetí, „hlava noha“, dosud nevysvětlená.

Značku tu jsem v přednášce v Num. sp. čs. ze dne 20. dubna 1923 připsal Simonu Harderovi,²²⁾ vardažnu mincovny pražské, synu bývalého mincmistra Hanuše Hardera, opíraje se o mylné tvrzení Newaldovo, že Šimon Harder setrval při mincovně pražské až do r. 1583.²³⁾ Přidělení to jest však nesprávné, neboť Šimon Harder zemřel již 8 srpna 1582²⁴⁾ a v témže měsíci nastoupil na jeho místo vardažn Hanuš Röder. Pátraje dále v archivu mincovny pražské shledal jsem, že v knize slitků (Guessbüchel), vedené vardažnem Hanušem Röderem, podepsán jest při vyúčtování za třetí čtvrtletí „Crucis“ r. 1583 „Hans Harder, Münzverwalter“, kdežto první vyúčtování Erkerovo z téhož roku pochází ze čtvrtletí „Lucie“. Můžeme tedy správcování Hanuše Hardera položit do třetího čtvrtletí r. 1583 a vysvětliti si touto krátkou dobou jeho působení v mincovně pražské vzácnost ražeb z téhož roku se značkou „hlava noha“,²⁵⁾ které užíval již dříve za svého mincmistrování v této mincovně od r. 1566 až 1578.

Tímto poznatkem můžeme si teprve jasně vysvětliti smysl dopisu Pavla Griemillera z Třebska, nejvyššího průbíře král. českého, ku stavům českým ze dne 25. listopadu 1583,²⁶⁾ kde si stěžuje, že jej „... tento

²⁰⁾ Dr. Viktor Katz: „O malých groších“. Věstník num. sp. čs. 1921, tab. VII., čís. 82, 85, 11.

²¹⁾ Dr. Viktor Katz: „K dějinám mincovny pražské a budějovické za vlády Rudolfa II.“ Věstník num. sp. čs. str. 215.

²²⁾ Nikoli však značku „hlava noha“ na dukátech z r. 1580 a 1581, jak jest chybně ve Věstníku num. sp. čs. r. 1923, str. 230, referováno, ježto podobných značek na dukátech uvedených ročníků neznáme. V díle Miller-Aichholzově „Oesterreichische Münzprägungen 1519–1918“ byly dukáty s touto značkou uvedeny jen omylem, měly býti správně zařaděny mezi ražby Gebhartovy pod značku „hlava lví s dlouhým krkem“.

²³⁾ Newald: „Das österreichische Münzwesen unter den Kaisern Maximilian II., Rudolph II. und Mathias.“, str. 94.

²⁴⁾ Fiala: „Die Beamten und Angehörigen der Prager Münzstätte 1537–1625“. N. Z. sv. XXVII., str. 191.

²⁵⁾ Nikoli „hlava supí“, neboť na hlavě té jsou znatelný uši. Harder ve štítu i klenotu svého znaku používal rostoucího noha.

²⁶⁾ Čermák a Škrbek: „Mince král. českého za panování rodu Habsburského“, str. 95.

starý Hans Harder, kterýž nyní při puchhalterii jest“²⁷⁾ za to že „... jemu valvací jeho na posledy“²⁸⁾ podepsati nechtěl, „... tento Hadr neboližto Harder, neslušně, nevinně a nenáležitě stiehá“.

Malých grošů z r. 1583 se značkou Harderovou zachovalo se nám sotva třicet kusů. (tab. III. čís. 13.)

Dukát z r. 1583 s touže značkou známe pouze v jednom kuse ve sbírce Chaurově. (Tab. III. čís. 12.)

DR. VIKTOR KATZ:

PŘÍSPĚVEK K ŽIVOTOPISU KRISTIANA MALERA.

Medailér Kristian Maler, jehož otec Valentin byl jihlavským rodákem, byl vedoucím mistrem v Norimberku za vlády Matyáše, Bedřicha Falckého a na počátku třicetileté války. Byla jím zhotovena značná řada medailí na události v zemích českých, oslavující hlavně okázalé slavnosti korunovační Bedřicha Falckého.

O životě Kristiana Malera rozepsal se zesnulý norimberský numismatik C. F. Gebert.¹⁾ Na základě archivních studií sleduje Gebert život Kristiana Malera až do roku 1630, kdy Maler dlel ve Vídni a ucházel se bezvysledně o tamní uprázdněné místo řezače želez. Gebert myslí, že Maler uchýlil se pak do severního Německa a to do Lübecku, kde zhotovil r. 1636 signovanou medaili na neznámou rodinu Frisowitz a nesignovanou medaili na lübeckského purkmistra Koehlera. Z dalších pěti let pak neví Gebert o žádné medaili Malerově. Teprve z roku 1641 známe dvě náboženské medaile jím signované, jež zobrazují v lici krále Davida hrajícího na harfu, větší na rubu ženu Uriovu v lázni, již David pozoruje z hradu, menší letícího anděla s opisem VERBVM. DOMINI. MANET. IN. AETERNVN.

Mezeru z života Malerova mezi lety 1636 a 1641 luští částečně dosud neznámá medaile křížená s právě popsanou menší biblickou medailí z r. 1641. Medaile tato znázorňuje na lici arciknížete Ferdinanda Karla, jedoucího na koni s prava, v pozadí město Inšpruk, dole v úseku letopočet 1639 s opisem ARCHIDVX. AVS. DVX. BVRG. COMES. TYROL. U zadních nohou vzpínajícího se koně je značka C. M. Rub: David klečící před oltářem hraje na harfu, nahoře zářící jméno boží. Opis: LAVDATE EVM IN CTRA, v úseku dole PSALT: I. VO 1641. (Vyobrazena na tab. II. č. 5.)

Ač jméno arciknížete Ferdinanda Karla není udáno, není pochyb-

²⁷⁾ V listopadu Harder již v mincovně pražské nebyl, zaujímaje opět své staré místo účetního komory české.

²⁸⁾ Při prohlídce střížie mincovny pražské za správcování Harderova.

¹⁾ C. F. Gebert: Christian Maler, „Archiv für Medaillen- und Plaketten-Kunde“ 1913/14 (str. 127—136).

nosti, že medaile týká se jeho, neboť obraz je shodný s obrazem na tyrolských dvoudukátech tohoto arciknížete z roku 1642, signovaných HA; práce na těchto dvoudukátech ovšem je daleko lepší. Mám tudíž za to, že Maler poslední léta svá trávil u dvora tohoto arciknížete a byl snad zaměstnán v jeho mincovně v Hallu. Snad pátrání tímto směrem vedené doplní nám životní data tohoto umělce. Ježto na zobrazené křížené medaili není udáno jméno arciknížete, je patrno, že máme zde rub k neznámé dosud Malerově medaili na arciknížete tyrolského Ferdinanda Karla, na níž jméno tohoto panovníka bylo v lici patrné i s jeho obrazem.

Práce této medaile ovšem velmi se liší od prací Malerových z jeho mladších let a je patrno, že umění jeho bylo ku konci života v úpadku. Přes to rytec dvoudukátu z r. 1642 použil medaile jeho za vzor pro svoji práci. Srovnáme-li uvedenou zde práci Malerovou s medailí na Friedricha Viléma (1640—1688), jejíž líc připisuje se Malerovi proto, že na něm je značka C M, seznáme, že není možno, aby se byl ještě vzchopil k takové práci, a že správným je názor Gebertův, že písmena C M značí zde rytce C. Melchiora.

JAN KVĚT:

SMETANOVO JUBILEUM V MEDAILÍCH A PLAKÉTÁCH.

Jestliže česká monumentální plastika, malířství i grafika vytvořily již řadu cenných portrétů tvůrce české hudby, zůstává historie medailí a plaket, jež svým obsahem připínají se k osobě a dílu mistrovi, velmi chudou. Teprve osm let po Smetanově smrti modeluje *Bohumil Vlček* první medaili, oslavující dílo mistrovo.¹⁾ Byl to rok 1892, jenž na divadelní výstavě ve Vídni přinesl „Prodané nevěstě“ a „Daliboru“ rozhodné vítězství na mezinárodním fóru a otevřel tak dílu Smetanovu cestu do světa. Medaile Vlčkova, ražená v pražském závodu Pichlově, je bronzová, červeně patinovaná, o průměru 55 mm. Umělec rozřešil svůj úkol zcela ve smyslu současného průměrného nazírání. Drobné plošky medaile přímo přeplnil myšlenkami, alegoriemi. Dílo i život mistrův spojeny jsou nerozlučně s osudy Národního divadla; proto na lici medaile spatřujeme hlavu Smetanovu v pravém profilu, ve věnci z lipových a palmových ratolestí s nezbytnou lyrou a blankou not, obklopenou zářící architekturou průčelí Zlaté kapličky. Legenda „Umění vítězí“ připomíná zahraniční úspěch hudby Smetanovy. Rub medaile věnován „Prodané nevěstě“. Ve vysokém reliéfu oddělují se od pozadí postavy Jeníka a Mařenky. V pozadí v pravo budova výstavního divadla, v levo výhled na moře s korábem, majákem a zářícím sluncem — hle, cesta „Prodané nevěsty“ v daleký svět je volna. Gesto Jeníkovo zdá se vyjadřovati tuto myšlenku.

¹⁾ Za laskavé zapůjčení těžko přístupných prací B. Vlčka a F. Kounitzkého vděčím p. K. Chaurovi.

Olivová ratolest vítězství u Mařenčiných nohou vyplnila kus mrtvé plochy mezi popředím a náznakem divadelní budovy v pozadí. Nad hlavami milenců v oblouku vyraženo památné datum: „1. — 8. června 1892“. Naivní vyjádření tak rozsáhlého programu vyžádalo si ovšem zdrobnění forem, jež nijak neposloužilo technickému provedení díla. A tak nemožno nepřiznati, že umělecká cena medaile ani zdaleka není úměrná významu události, kterou připomíná.

Stříbrná medaile *Václava Šantrůčka*, ražená r. 1894 na památku odhalení Myslbekova poprsí Smetanova ve foyeru Národního divadla (viz tab. IV. čís. 1), znamená ovšem veliký krok ku předu. Autor se v pojetí Smetanova portrétu opírá zřejmě o práci Myslbekovu. Poprsí skladatelovo, jež v pravém profilu, pevně, bez zbytečného detailu vymodeloval na líci medaile (o průměru 51 mm), je drobným reliéfním přepisem krásného díla Myslbekova. Poprsí je dobře vkomponováno do kruhové plochy medaile a vhodně vyváжено legendou „Bedřich Smetana“. Na rubu čteme o poslání díla. Na obvodu: „K odhalení poprsí mistrova v Národním Divadle v Praze 1894“ a uprostřed v osmi řádcích: „Na počest tvůrce české hudby, nesmrtelného básníka tonů, zakladatele slávy české zpěvohry, velikého Čecha“. Dvě olivové ratolesti uzavírají nápis. Celek svou prostotou nepostrádá velikých rysů a vyhovuje plně uměleckým požadavkům na medaili kladeným.

Po práci Šantrůčkově odmlčeli se čeští medailéři téměř úplně.

Pouze *B. Vlček* r. 1902 vzpomněl památky mistrovy měděnou, litou, zeleně patinovanou plaketou v rozměru 118 : 195 mm. V příliš úzkém a vysokém obdélníku stísněno je poprsí v levém profilu měkce modelované v nevysokém reliéfu. Základem je zase podoba Smetanova z posledních let života. Dole obdélná kartuš s nápisem „B. Smetana“. Práce — třebaže nemá vynikajících hodnot uměleckých — přece je zajímavá srovnáním s medailí téhož autora z r. 1892. Ve zkratce ostře se nám tu jeví v pracích jediného umělce veliký převrat, jenž nastal v umění medailérském na samém konci minulého století pod vlivem umění mistrů francouzských. Vlivu tomuto podlehl také vídeňský medailér *Frant. Kounitzky*, jenž přibližně asi v téže době vymodeloval jednostrannou bronzovou medaili (65 mm) s portrétem en face a legendou „Smetana“. Volba této průčelné posice, pro medaili velmi obtížná a z důvodů stylových nemožná, stala se osudnou uměleckým kvalitám díla.

Teprve jubilejní rok stého výročí mistrova narození přinesl několik nových prací. Z nich plakety *O. Španiela* znamenají vrchol dosavadního vývoje Smetanova portrétní v drobné plastice. Jsou to dvě bronzové plakety, jež vydal „Sbor pro postavení pomníku B. Smetanovi v Praze“, a to větší litá, zeleně patinovaná, v rozměrech 136 : 180 mm a menší ražená, bez patiny, 57 : 75 mm (tab. IV. čís. 2). V monumentálně pojaté komposici, připomínající plaketu Husovu a zejména Manesovu od téhož autora, vidíme tu hlavu drahého mistra v levém profilu, syntheticky,

v plastickém reliéfu modelovanou, tak, jak ji známe z krásné fotografie z r. 1880, jež i Švabinskému sloužila za podklad jeho portrétů. Celý život mistrův čteme tu z jeho zraků, z vrásek mohutně klenutého čela, z bolestně sevřených rtů. Dílem sochařovým mluví tu k nám tvůrce klavírního tria, kvartetu „Z mého života“, „Čertovy stěny“ i druhého kvarteta. V rysech tváře mistrovy tušíme tragický osud skladatele „Pražského karnevalu“ a „Violy“. . . Dole, na hladké obdélné kartuši vyryto „Bedřich Smetana“.

Mluví-li k nám z portrétní mistrova celá hloubka jeho duše, veškera bolest a utrpení jeho života, připomíná nám rub plakety celé to nesmírné bohatství krásy a radosti, již zanechal mistr ve svém díle, připomíná nám především českost jeho hudby. Není tu nic více než kytice polního kvítí, chrpy, kopretiny, vlčí mák i petrklče, zvonečky, drobné macešky, šípková růže i sedmikráska, jetel i těžké, úrodou bohaté obilné klasy. Co citu se tu skrývá, co lásky k české zemi, jež dala vyrůstí těm kvítkům na našich mezích, na lukách, jimž na celém světě není rovno. A slyšíš pastorače z „Blanika“, vzpomínáš „Českých luhů a hájů“, „Českých tanců“, „Rolnické“ i „České písně“. . . Kytice svázaná je stuhou s nápisem: „1824—1924“. — „Sbor pro postavení pomníku B. Smetanovi v Praze“. A kolem kytice v podkovu zahnutý rám s legendou: „K stým narozeninám tvůrce české hudby.“ Není pochyby, že krásným dílem Španielovým splacen byl dluh, jímž české medailérství dosud bylo povinno dílu Smetanovu, co nejlépe. Je proto jen vítati zmenšené, ražené vydání Španielovy plakety, v bronz zlatového tónu, jíž výraznost ražby možno-li, jen přispěla k sesílení účinku.

Jinou zdařilou replikou Španielovy plakety je stříbrný pamětní peníz o průměru 13 mm, jež Spolek výtvarných umělců „Mánes“ připravil svým členům jako spolkovou prémii (tab. IV. čís. 3. Byl vydán též ve zlatě). Povaha penízu vyžádala si zploštění reliéfu. Poprsí, jež zcela vyplňuje kruhovou plochu, je modelováno měkce, jen jako lehce nadechnuté. Po stranách, na obvodu, legenda „Bedřich Smetana“. Rovněž komposice reversu podstoupila změnu; kytice přirozeněji a volněji vyplnila kruhový prostor uvnitř obvodové legendy „Tvůrci české hudby“. Na stuze jen letopočty „1824“ a „1924“. Peníze, ražené jako premie „Mánesa“, opatřeny pod kyticí přípisem: „Mánes svým členům“ a na obvodu kroužkem k zavěšení, jenž ovšem nijak nepřispěl ke kráse penízu.

Práce Španielovy nezůstaly osamoceny.

F. Zuska vymodeloval k jubileu Smetanovu těžkou bronzovou medaili o průměru 52 mm (tab. IV. č. 4). Na líci nese hlavu mistrova z pravého profilu s legendou „Smetana“. Autor přidržel se také podobizen z konce let osmdesátých. Nedovedl však dát dílu vše, čeho vyžadovalo, podobu skladatelovu vystihnouti se mu nezdařilo, zůstalo tu jen při vnějšnostech. Výraz, duše Smetanova, unikly autorovi zcela. Tvář působí cize. Alegorie na reversu, představující pravděpodobně

hudbu Smetanovu, jež vynořila se náhle z vln jako Venuše z pěny mořské, nijak nenahrazuje nedostatek výrazu v portrétu. Nahá dívčí postava en face, s lyrou v ruce, s rozevlátými vlasy, v podivném krátkém plášti, v neobratném postoji, s hrubě modelovanou tváří, neříká o díle mistrově ničeho. Rovněž technické provedení neodpovídá všem požadavkům.

Jen pro úplnost je třeba vzpomenouti nevkusné bronzové plakety anonymního autora (skrýl se za záhadný monogram), vydané výborem pro postavení pomníku Smetanova v Litomyšli. Předlohou — ovšem ani zdaleka nedostiženou — byla tu fotografie mistrova z r. 1878. Podobně jako Kounitzky i tento autor ztroskotál na tříčtvrtečním portrétu. Z rámce plakety vyhlédá ztrnulým zrakem utrápená tvář jakákoliv; že patří Smetanovi, říká pouze nápis a notový citát počátku sboru „Proč bychom se netěšili...“. Je ku podivu, že výbor spolku pro postavení pomníku, jehož autorem je Štursa, nenašel lepšího umělce pro svou plaketu. Či bylo nutno popřítí uplatnění také umělci lokálnímu?

K plaketě litomyšlské řadí se svými kvalitami rovněž anonymní, bronzová, litá plaketa, vydaná slevárnami *Breitfeld a Daněk* v Blansku (96 : 143 mm). Poprsí v pravém profilu hrubě modelováno na základě podoby mistrovy z posledních let. Nahoře v rozích letopočty 1824 a 1924, dole olivová ratolest a rovněž notový citát počátečního sboru z „Prodané nevěsty“, s vyrytým podpisem „Bedřich Smetana“.

NÁLEZY DENÁŘŮ BOLESLAVA II. NA LIBICI.

Libice se uvádí již od X. věku jako sídelní místo (metropolis) mocného rodu slavníkovského. To bylo příčinou, že archaeologičtí badatelé věnovali Libici záhy pozornost, očekávající hojnou vědeckou kořist.

Bohužel, výsledky neuspokojily očekávání. Bylo sice nalezeno hojně památek sídelních, střepů, nástrojů a odpadků kuchyňských, dále spousta kostrových prvokřesťanských hrobů na 6 pohřebištích zv. řadových různého stáří, avšak časově poměrně k sobě blízkých, od X. až asi do konce XI. století, vše rázu všedního. Zejména mince starší, denáry, se po celé desetiletí nevyskytly vůbec!

První nález mincí byl objeven r. 1897 v hrobě nedaleko nádražní budovy při rozšiřování nádraží. Hrob ten byl zvláště upravený. Byl obložen kolem dokola opukovými deskami lámanými na blízkém vrchu Oškobrtu, čímž se nápadně lišil od všech hrobů na Libici objevených. Nálezel patrně

osobě význačné. Mince v počtu 10 kusů do hrobu uložené byly vesměs denáry Boleslava II. (967—999) typu ethelredského. (Fiala, České denáry, tab. III., č. 15.) Nález se dostal do sbírek Národního musea a jest popsán v Památkách XVII., str. 671 a v Píčových „Starožitnostech“ III.-1 na str. 94, obr. 48.

Zajímavé jest, že hrob ten byl od nějakého škůdce několik let po pohřbení svatokrádežně otevřen a zase do dřívějšího stavu upraven. Proto soudím, že bylo původně mincí v hrobě více. Uvedené mince byly objeveny po pravé straně těla zapadlé podle desky kamenného obložení, čímž ušly pozornosti zloděje.

Loni byl školákem náhodou objeven denár na jižní části starého hradiště, které bývalo, soudě podle četných sídelních jam, hustě obydleno. Jedná se o denár Boleslava II. nového variantu. Denár je krásně zachován a pěkně vyražen. Váží 102 cgr.

Líc: ve kruhu z perli stejnoramenný kříž, v jehož třech úhlech po 3 kuličkách. Opis: **BOAVDAX PĚRIE.**

Rub: Lomenice chrámová pod ní **IOA** nad 2 břevny. Opis: **PRAGA CIVITA.**

Nápis na rubu jest jasný, značí Praga civitas; také první část nápisu na líci **BOAV DVX** čteme samozřejmě: Boleslaus dux, za to konec nápisu **PĚRIE** jest nesrozumitelný. (Je vyobrazen na tab. II. čís. 4.)

Nedostatek nálezů mincí na Libici jest nápadný, uváží-li se, že bylo nejen staré hradiště celé překopáváno, nýbrž i v Nové Libici téměř ve všech statcích hledáno a celé okolí bedlivě prozkoumáno. Palác Slavníkův stával na severní polovici Starého hradu, užívaného ode dávna orbou. Tato část hradiště byla v dávné době nepatrně obydlena a užívala se snad jako zahrada.

Jan Hellich.

NÁLEZ DENÁRU JAROMÍRA A OLDŘICHA BLÍŽE PRAHY.

Mezi 6 denáry, jež tvořily zbytek nálezu učiněného prý blíže Prahy, o jehož provenienci jsem se nemohl ničeho dopídit, byl dosud n e z n á m ý denár Oldřichův. Je to typ Fiala tab. VII.-3, vynikající tím, že vedle ruky boží jsou dvě písmena a to alfa a omega tak, jako často bývala na starších denárech našich typu Ethelredova (viz tab. II. č. 6-7). O významu těchto písmen na našich denárech pojednal jsem zevrubně ve svém článku: „Symbolika písmen na nejstarších denárech českých“.¹⁾ Alfa na našem denáru podobá se úplně písmenu G použitému ve slově PRAGA, omega je jako na denárech typu Ethelredova s příční čarkou přímo na písmeno položenou. Denár tento je nejmladší český denár s písmeny vedle ruky. Průměr 21 mm, váha 95 cgr.

¹⁾ Věstník numismatické společnosti československé, č. 5, ročník III., str. 106.

Ostatních 5 denárů byly denáry knížete Jaromíra a to F. VI-8 (1), F. VI-21 (2), F. VI-22 (1) a F. VI-27 var (1). — Dodatečně jsem zjistil, že denáry tyto jsou malou částí nálezů, jež na jaře 1924 učinil p. Skalický, nádražní dělník, na vrchu Řivnáči u Levého Hradce. Nález tento obsahoval asi 130 kusů denárů Jaromírových a Oldřichových.

Dr. Viktor Katz.

O NÁLEZU DENÁRŮ VRATISLAVA II V ŘEPOVÉ.

Na jaře r. 1924 byly při kopání základů pro obytné stavení ve vesnici Řepové u Ml. Boleslavi nalezeny v hlíněné nádobě denáry Vratislava II. Podle udání p. R. Šubrta, továrního dělníka, sběratele mincí a člena NSČ, bylo denárů asi 800 kusů vesměs jednoho typu (Fiala IX. č. 10). Peníze byly, jak se to, bohužel, při nálezech vždy děje, dělníky rozebrány.

Ačkoliv nález ten obsahoval jen denáry jediného, nevzácného typu, požádal jsem přece p. Šubrta, aby hleděl nějaké denáry získati, což se mu po nemalé námaze podařilo. Mohl jsem tak prozkoumati 152 kusů, zač p. Š. vzdávám povinné díky.

Denáry nálezů řepovského jsou krásně zachovalé a mají 16–18 mm v průměru; váha jednotlivých kusů klesá s 0.86 gr až na 0.495 gr. Při podrobné prohlídce nalezl jsem více variantů nejen v opisech, ale i v kresbě poprsí na líci a kaplice na rubu.

Líc denárů nese v hladkém kroužku korunované poprsí s pravé strany; poprsí naznačeno pod hlavou dvojitým obloukem. Tyto oblouky jsou u nejstarších denárů hladké, později pak jsou ukončeny kuličkou na obou koncích tam, kde se dotýkají kruhu, v němž jest poprsí umístěno. Tečky (knoflíky?) v oblouku jsou obvykle tři a to buď do trojhranu se-stavené .: nebo vedle sebe ... položené.

Rub nese kaplici, z níž vyčnívá pravice žehnající; za prsty ruky jest vztyčený praporec až k okraji dosahující (tab. II. č. 8–13). Někdy jest praporec před rukou tak, že prsty ruky dosahují jen k žerdi (tab. II. č. 19). Kaplice znázorněna jest šikmou střechou ukončenou na špičce koulí; jest rozdělena na dvě polovice sloupem nesoucím dva gotické oblouky. Sloup jest zpravidla ukončen hlavicí, výjimečně jest hladký (tab. II. č. 19). Nález řepovský jest důležitý proto, že obsahoval denáry s kaplicí jiného tvaru a to dvojí kresby. Prvním typem nazývám původní kresbu kaplice, zde popsanou; druhý typ jest vlastně jen variantem prvního typu, má uprostřed sloup s hlavicí kulovitou jako na prvním typu, ale oblouky zmizely a zbyly z nich po každé straně sloupu jen malé patky (viz tab. II. č. 17). Stalo se tak neporozuměním rytce a použitím chybného punce. Jednotlivá písmena nebyla ryta rydlem, nýbrž vyklepána do razidla malými razítky — puncí, což se dělo již u nejstarších našich denárů. Zde však můžeme pozorovati, že upotřebeno bylo punců,

kterými najednou byla do razidla vpravena celá hlava, ruka nebo kaplice, takže rytec uspořil zdlouhavé rytí. Na denárech vyobrazených na tab. II. vidíme, jak u č. 8–11 a 21 hlava s poprsím spojena jest správně, kdežto u druhých denárů lze pozorovati, že hlava nepřiléhá k poprsí. Nejnapadnější jest to u vyobr. č. 15, kdy punc s hlavou byl správně vražen do středu, ale poprsí (oblouky) vyryto tak špatně, že hlava leží na poprsí bradou!

Také na rubu můžeme sledovati, jak užíváno punců. Tak u ruky vidíme na vyobr. č. 9 a 10, jak konec rukávu spojen je s kaplicí dvěma čarami; později byl punc s rukou zaražen těsně vedle punce s kaplicí takže nebylo třeba znázorniti rukáv. Tam, kde punc nebyl správně nasazen, rozcházejí se 3 kolmé čary konce rukávu s kolmou čarou kaplice (vyobr. č. 16, 17). Proto vyvinul se druhý typ kaplice opotřebováním punce, nebo jeho poškozením při práci, když některá část punce se urazila a dělník, nepovšimnuv si toho, používal punce dále a neopravil chybu v razidle. Takovou chybu vidíme také na denáru vyobr. č. 9. Zde uražen byl u punce s kaplicí kousek spodního okraje střechy, aniž tato chyba byla v razidle napravena.

Zajisté, že punce hotovil — jak o tom máme doklady z pozdějších dob — rytec dovedný, ostatní práci pak již obstarávali dělníci méně schopní, kteří přičiňovali opisy. Při jejich nepozornosti vznikly pak některé chyby v opisech, zaměněno I za V, L za V, = za Z a pod. Někde opravil dělník nedostky zřetelně vyraženou kaplicí tím, že na konec střechy a na práh kaplice vyklepal do razidla malé kuličky (viz vyobr. č. 12, 15, 16).

Třetí typ kaplice má snad z nedostatku původního punce. v kaplici jen hladký sloup kulovitě ukončený.

Zdá se, že denáry s kaplicí třetího typu, dosud neznámého, spadají na konec doby, kdy tento typ byl vybíjen (vyobr. č. 13 a 18). V díle „České denáry“ popsáno jen 7 variantů typu s korunovaným poprsím a jeden typ barbarské práce (současný padělek). Z těchto 7 kusů bylo 5 ze sbírky Donebauerovy. Jest podivno, že nebylo shledáno více variantů, ač větší množství těchto denárů přinesly nálezy tábořský (1858), slánský (1883) a kostomlatský z téhož roku, kde nalezeno 1489 kusů tohoto typu.

Proto ukazuje nález řepovský, ač mohla jen malá část jeho býti prozkoumána, názorně, jak důležité jest, aby každý nález zachován byl ve své celosti a podroben byl důkladnému prozkoumání a popsání. Žádný nález nebudiž podceňován! Jen pečlivým zaznamenáním každého nálezů usnadníme badání a přispějeme k luštění mnohých otázek v naší numismatice.

Popis nálezů:

- Č. 1. Oblouky poprsí mírně prohnuté. Uvnitř 3 tečky do trojhranu.
 ↳ WRATIZLV ↳ WENCEZLV Tab. II., č. 8.
- Č. 2. Oblouky silně prohnuté. Tečky do troj.
 ↳ WRATISLV ↳ WENCESLV Tab. II., č. 9. až 10.
- Č. 3. Oblouky mírně prohnuté. Jinak stejný s předešlým.
 Rub: Kaplice typu A, menší.
 Tab. II., č. 11.
- Č. 4. Jako předešlý, ale tečky vodorovně.
 Rub jako předešlý.
- Č. 5. Jako předešlý.
 ↳ WRATISLL ↳ WENCEZLL Tab. II., č. 12.
- Č. 6. Jako předešlý.
 ↳ WRATISLV ↳ WENCEZLL
- Č. 7. Jako předešlý.
 ↳ WRATISLL ↳ WENCESLV
- Č. 8. Tečky do trojhranu.
 ↳ WRATISLV Rub: Kaplice typu C. Nápis jako předešlý.
 Tab. II., č. 13.
- Č. 9. Jako předešlý, ale na druhém konci oblouku kulička.
 ↳ WENCEZLL Tab. II., č. 14
- Č. 10. Oblouky opatřeny jsou kuličkami na obou koncích. Pod oblouky 3 tečky vedle sebe.
 ↳ WRATISLV Tab. II., č. 15.
- Č. 11. Jako předešlý, ale pod oblouky 2 tečky.
 ↳ WRATISLV ↳ WENCESLV Tab. II., č. 16
- Č. 12. Jako předešlý, ale 3 tečky.

- Č. 13. Taktéž, ale 3 tečky vedle sebe.
 ↳ WRATISLL ↳ WENCEZLL
- Č. 14. Téže kresby.
 ↳ WRATISLV ↳ WENCEZLV Tab. II., č. 17
- Č. 15. Jako předešlý.
 Rub: Jako předešlý, ale:
 ↳ WENCESLV
- Č. 16. Jako předešlý.
 Rub: Taktéž, ale:
 ↳ WENCESLV
- Č. 17. Taktéž, ale:
 ↳ WRATISLV ↳ WENCESLV Tab. II., č. 18.
- Č. 18. Jako předešlý.
 Rub: Taktéž, ale kaplice typu A, jenže sloup uprostřed hladký a praporec před rukou.
 Tab. II., č. 19.
- Č. 19. Jako předešlý.
 Rub: Praporec za rukou a kaplice typu B.
- Č. 20. Jako předešlý.
 Rub: Týž, ale kaplice typu A. Tab. II., č. 20
- Č. 21. Jako předešlý, ale před obličejem v poli tečka.
 ↳ WRATISLL ↳ WENCEZLL Tab. II., č. 21.
- Č. 22. Poprsí barbarského provedení, pod ním tři tečky do trojhranu.
 ↳ WRATISLV WENC. C _ L > Tab. II., č. 22

Rozměry a váha denárů:

Číslo	velikost v mm	kusů	váží g	Průměrná váha v g	Poznámka
1.	17½	1	0·860	0·860	Fiala: 918. F. 916 má chybně Z v líci.
2.	18	2	1·500	0·750	
3.	17	5	4·000	0·800	
4.	17	2	1·120	0·560	Památky Arch. XX. 8.
5.	17	5	3·260	0·652	
6.	16	1	0·585	0·585	
7.	17	2	1·355	0·677	
8.	17	1	0·555	0·555	
9.	16	1	0·585	0·585	
10.	16½	2	1·150	0·575	
11.	16½	1	0·570	0·570	
12.	16—17	23	12·860	0·559	
13.	16—17	30	17·500	0·583	
14.	16½—17	6	3·360	0·560	Památky Arch. XX. 15.
15.	16—17½	15	8·300	0·553	
16.	17	1	0·520	0·520	
17.	17	1	0·560	0·560	
18.	16	2	1·152	0·576	
18a.	17	25	14·040	0·561	
19.	16	4	2·205	0·551	
19a.	16½	1	0·498	0·498	
19b.	17	11	6·020	0·547	
20.	16½	8	4·555	0·569	
21.	16½	1	0·495	0·495	F. 919. Pam. Arch. XX. 7.
22.	17	1	0·495	0·495	

Poslední denár jest zřejmě současný padělek a podle vzhledu zdá se býti z horšího stříbra.

Karel Chaura.

Lodheřovský nález husitských haléřů.

Frant. Platzter, rolník v Lodhéřově u Jindřichova Hradce, čistil v říjnu 1910 okapní stružku podél obytného stavení svého. Za této práce objevila se v zemi hlíněná, vypálená nádoba s hrdlem, jež obsahovala

as 2000 husitských haléřků. Z těchto bylo haléřů kulatých jednostranných s lvičkem asi 1800 kusů, s orlicí (brněnské, jihlavské a znojemské) asi 200 kusů a několik s korunkou. Jediný kladský haléř Jiřího se lvem jdoucím v levo, nad nímž je gotické písmeno (Glatium), datuje zakopání pokladu.

Rábský nález mincí 15. a 16. století.

U kopce němčického, katastru obce brozanské, na pasece lesa Kořínkova pardubického velkostatku nalezeny byly při vykopávání pařezů dva poklady. Prvý poklad Marie Kudynové byl vykopán dne 22. března 1920 v 7. dílci vedle pařezu borovice. Byl ukryt v malé, baňaté, hlíněné, vypálené nádobě, uvnitř žlutě polévané, 7·5 cm vysoké, o průměru na dně 4 cm a na hrdle 6·5 cm, pod pokličkou vytvořenou z vypouklého střepe. Několik střepe z této nádoby se zachovalo.

Druhý poklad Marie Šejnohové byl vykopán den na to, dne 23. března 1920, v 20. dílci asi 20 cm hluboko pod zemí v nádobce podobné první, na kousky roztržštěné, z níž ztratily se střepe. Oba nálezy byly většinou rozebrány lidmi, pracujícími na kultuře lesní.

Zachráněná část těch nálezu byla uložena ve vlastivědném museu v Pardubicích. Obsah nálezu je tento : I. Pražské groše Jiřího z Poděbrad (2), Vladislava II. (23), bílé jednostranné peníze Vladislava II. (67), oboustranné (10), jednostranné Ludvíka (3); II. Pražské groše Jiřího z Po. děbrad (19), Vladislava II. (30), hesský groš Ludvíka III. († 1471) (1).

Zakopání nálezu prvního datováno je bílými penízky krále Ludvíka a stalo se po r. 1516. Druhý nález zakopán byl o něco dříve, nejdříve koncem vlády Vladislava II., jehož poslední ražby pražských grošů obsahuje.

Doubravický nález různých mincí 15. století.¹⁾

Dne 3. dubna 1917 vykopával Václav Hadligr, rolník z Ohraženic, na pasece velkostatku u Doubravic na Pardubicku zakoupené pařezy. Odkrýváje horní vrstvy země narazil rýčem v hloubce as 60 cm na dvě nádoby hlíněné a vypálené, z nichž jedna uložena je ve vlastivědném museu v Pardubicích, druhá, baňatější, se rozbila a ztratila. V těchto dvou nádobách byl uložen poklad, jenž získán byl pro vlastivědné museum v Pardubicích. Obsahuje hlavně husitské haléře a, vyjímaje jeden groš pražský, vesměs groše cizí a drobnou minci a charakterisuje v souhlase s podobnými nálezy mincí z této doby mincovní poměry v době na počátku panování Jiřího z Poděbrad. Obsah nálezu je: Haléře: husitské se lvem (4132), s orlicí (brněnské, jihlavské a znojemské (261), kladské (4), zhořelecké (9), míšeňské (1), bamberské (2). Feníky: rakouské (54), solnohrad-

¹⁾ O nálezu tomto zmínil se již emer. inspektor Václav Diviš v Památkách archaeologických, roč. XXIX str. 119.

ského arcibiskupství (22), bavorské Ingolstadt (1), Landshut (25), Mnichov (13), Falc (8), augšpurské biskupství (5); pražský groš Václava IV. (1), míšeňské groše (16), hesské groše (3), mansfeldské groše (2). Celkem 4559 kusů. Poklad ten uložen byl v luno země as v r. 1465.

Ant. Jos. Plundr.

NÁLEZ MINCÍ STOL 16.—18. U ČESKÝCH BUDĚJOVIC.

Bliže Českých Budějovic se přišlo roku 1923 na malý poklad mincí, o němž, bohužel, není podrobnějšího údaje o místu uložení. V pokladu bylo 141 kusů mincí a to: *Solnohradsko*: Michal hr. Khuenburg, 1554 až 1560 (2 haléře), Wolf Dietrich hrabě Reitenau, 1587—1612, (3 haléře), Paris hrabě Londron, 1633, (1 krejcar), Guidobald hr. Thun, 1654—1668, (1 halěr, 2 krejcare), Max Gandolf hrabě Khuenburg, 1668—1687, (7 halěrů, 6 krejcarů a 1 groš), Jan A. hrabě Thun, 1687—1709, (22 halěrů a 20 krejcarů), Fr. Q. hrabě Harrach, 1709—27, (1 halěr). *Tyrolsko*: Leopold, 1619—1632 (1 hal.), Ferd. Karel, 1636—1662, (49 halěrů, 4 groše), Leopold I., 1657—1705, (2 groše). *Rakousy*: Leopold I. (1 groš). *Slezsko*: Leopold I. (2 groše SHS), Kristián, 1634—1673, (1 groš). *Bavorsko*: Maximilian I., 1598—1651 (4 haléře, 1 krejcar). Augšpurk (1 halěr), Řezno (1 půlkrejcar). Nejmladší mincí v nálezů byl halěr solnohradský z r. 1710

Ladislav Lábek.

V časopise Plzeňsko, roč. VI. 1924, seš. 6. str. 124—126, dává Ladislav Lábek zprávu o nálezů mincí učiněném v r. 1922 v Hlinči u Kralovic. Byly tu 2 praž. groše Karla I., 231 praž. grošů Václava IV., z nichž 9 kontramarkovaných, 40 grošů míšeňských, z nichž 26 kusů Bedřicha Bojovného s Vilémem II. a Bedřichem Omezeným (—1425, znač. F.WF), 4 kusy Viléma II. (—1425, znač. WILH), 6 kusů Bedřicha Bojovného samotného (—1428 znač. FRID), 4 kusy Bedřicha II. Něžného spolu s Bedřichem Omezeným a Zikmundem (—1436, znač. FFS), 2 groše duryňské Bedřicha Bojovného (—1428, znač. FRID) a 6 grošů hesenského Ludvíka I. (1413—1458, znač. LVDEWIG), jimiž je nález přibližně datován. Zvláštní pozornost budí ovšem zmíněné groše kontramarkované. Jedinou kontramarkou zastoupena jsou města Amberk v Hor. Falc, Augšpurk, Lindava na Bodamském jezeře, Ravensburg ve Švábsku, Streubing v Dol. Bavorsku a Würzburg, dvěma kontramarkami Kolmar v Elsasku spolu s Wangen ve Švábsku, Mnichov spolu se značkou tvaru řípy (?), a konečně Augšpurk spolu s Bambergem. Tyto mince s kontramarkami jsou zajímavými doklady obchodních styků záp. Čech s již. Německem na poč. 15. stol.

Ský.

NÁLEZY ČESKÝCH DENÁŘŮ V CIZINĚ.

Poklad sekaného stříbra a denárů v Trzebawiu v Polsku.

V Przeglądu archeologicznem I. 1920, str. 138 uveřejnil Zygmunt Zakrzewski zprávu o pokladu stříbrných ozdob a denárů, vykopaném na podzim r. 1918 v Trzebawiu, v západním Poznaňsku. V nádobě hradištního typu byla uložena velká řada stříbrných, velkou většinou rozlámáných šperků, zejména filigránem zdobených naušnic a serie denárů. Hlavně zde byly zastoupeny arabské dirhemy, zlomek byzantské mince (asi z období Konstantina X. Porfyrogenety a Romana II. 948—959); z německých pak denár Otty I. (936—973) ražený v Kolíně n. R., denáry Otty III. (983—1002) ražené ve Würzburgu, Mohuči a v neznámé mincovně (Otto — Adelheid), Oldřicha z Dillingen (923—973) ražené v Augšpurku, Jindřicha I. (948—955) ražené v Řezně, zlomky denárů bavorských s nejasnou legendou, silné denáry křížkové saské ražené za Otty II. (973—983) a dánské polobrakteáty. Společně s těmito mincemi vyskytly se v tomto nálezů české denáry a to:

Boleslava II.

1. A v. V perličkovém kruhu , kolem nápis

X · X · BOA ZTV DVX.

R v. Kaplička — uprostřed **VV**. Na obvodu **+ PP | / | GNCIV.**

2. A v. V hladkém kroužku ruka, po stranách **LV**, na obvodu **PILZOVIV DVX.**

R v. Kaplička, uprostřed **ONO**, na obvodu **| / | AGIVCIVIT | / |.**

3. A v. V jednoduchém kroužku ruka, po stranách **WA**, na obvodu **BOEZIAVS DVX. ×.**

R v. Poprsí knížecí na pravo, na obvodu **✱ L. OMERIS PD · CA — /.**
Kromě těchto 3 celých denárů byly zde 2 zlomky 3. typu.

Josef Schráníl.

* * *

Ve starořímských lázních Essarts ve Francii nalezena byla dosud neznámá tessera olověná, na níž je v lici nejasná postava a na rubu nápis: Curato (vyléči mne!). Jde patrně o obětní peníz, který byl nemocnými házen do pramene s prosbou o vyléčení. (Aesculape 1924, č. 1.)

Mý.

LITERATURA.

GUSTAV SKALSKÝ: K DĚJINÁM MINCOVNICTVÍ ČESKÉHO A MORAVSKÉHO DO POČÁTKU XIII. STOL. Časopis Matice Moravské ročník 1924, str. 1—48.

Dr. Skalský, kustos numismatické sbírky Národního musea v Praze, se uvádí slibně do literatury numismatické prací z oboru dějin našeho mincovnictví, jenž dosud ležel celkem ladem. Po přečtení této práce chápu lépe častěji již a zde opětně projevené stanovisko autorovo, že numismatika naše stává se více hříčkou sběratelů než vědou, že je i těm, kteří se jí zabývají vážně, jen naukou o mincích a jen mimochodem i dějinami peněz. Zde však ze Sk. mluví nesběřatel, jenž neprožil nikdy radosti sběratele těšícího se z majetku předmětů své záliby a omlouvajícího hromadění i mincí téhož druhu, vyplývající z touhy po číselném rozmnožení sbírky, mnohdy jistě malicherným rozlišováním teček a čárek, ražebních chyb a variantů. Sk. přehlíží, že tento extrémní způsob sběratelský byl po dlouhá léta systematicky vychováván hlavně numismatickými obchodníky, kteří snažice se odbýti více mincí téhož druhu, vzbuzují zvláštní zájem sběratelů o tyto podřadnosti. Leč ani tento extrémní druh sběratelství, působící snad dojmem hříčky, nelze zcela zavrhnouti, neboť byl již často příčinou osvětlení leckteré numismatické záhady, dostaly-li se mince do rukou někoho, kdo dovedl čísti z materiálu nashromážděného. Sběratelé pak, vážně se zabývající numismatikou, jimž však numismatika zůstala jen naukou o mincích, nejsou jistě na škodu, neboť splňují svůj úkol alespoň tím, že seznamují nás s mincemi dosud neznámými, jež často zachránili před zkázou, a upozorňují na zvláštnosti, jež by třeba jinak numismatickým mincemi vědecky se zabývajícím zůstaly utajeny. Lituji upřímně, že článek Sk. nevyšel v našem časopise; je programem, jež by si naši numismatické častěji měli zopakovati. Rozprava Sk., jež vznikla studiem knihy Hóman Bálinta: *Magyar pénz történet 1000—1325* (Budapešť 1916), rozdělena je na dvě části:

I. část: První české mince především po stránce metrologické.

V části této hledí Sk. stanoviti mincovní jednici prvních českých mincí určující váhu a jakost, stříž a zrno, tedy cenu mincí, které razili první Přemyslovci. Zjištění této jednotky je jistě důležité, aby mohla býti zodpověděna otázka, kdy počalo se u nás mincovati, které denáry patří kterému Boleslavu, zda naše denáry vznikly napodobením mincí cizích či naopak. Proto zabývá se autor stručně a přehledně i numismatikou našich sousedů, jež jedině nám může býti správným vodítkem, a uvádí z ní nutné údaje, jichž je třeba, aby bylo pozorováno jeho úvahám. Při tom letmo dotýká se i otázky, kdo první v Čechách razil, promlouvá i o ražbách slavníkovských, jež osvětlují mocenské poměry v Čechách na konci X. století. Soudí, že základem naší měny 10. století je karlovská libra o 408 gr., převládající v té době na evropském kontinentě. Probíraje pak metrologicky jednotlivé druhy našich nejstarších denárů, zjišťuje, že jednak české mince rázu bavorsko-švábského jsou značně lehčí, než jejich bavorské vzory, jednak že lze mladší mince Boleslavů rozpoznati úbytkem na váze, vyplývajícím z využívání ražby k obohacení pokladny panovníkovy. U denárů t. zv. typu Ethelredova shledává, že denáry tyto vahou konkurují sice se svými anglickými vzory, že však vladař hradí si ušlý zisk tím, že denárům ubral na zrně a to tak, že zisk jeho je ještě větší, než u denárů dříve uvedených. Z přehledné tabulky vyvozuje, že denáry t. zv. typu domácího byly lehčí denárů

přimykajících se vzorům cizím, že denáry tyto zůstávají vesměs vahou za svými vzory a jiné zajímavé poznatky metrologické. —

V II. části: „Od mincovní reformy Břetislava I. k době brakteátů“ líčí Sk. zajímavě, čemu nás učí nálezy mincí našich X. a XI. století, pojednává o příčinách, proč naše nejstarší mince vyskytují se hojně v nálezech cizích, jak počátkem XI. století naše mince se teritorialisovala, vyšetřuje důvody obnovování mince, jež mu v té době není známkou úpadku, nýbrž spíše hospodářského rozkvětu. Vraceje se k předpokladům metrologickým vykládá, jak libra ztratila svůj význam jako mincovní jednice, jak se obchodními a politickými styky šířily rozličné markové typy po Evropě, při čemž marka pařížská rozšířila se až do Čech, kdež byla zatlačena zase v 13. století anglickou markou o 233 gr., jež došla sem pod jménem marky kolínské přes Kolín nad Rýnem. Tak byla zatlačena i stará libra karlovská o 408 gr. a její místo zaujala nová libra kolínská (466·4066 gr.), rovnající se dvěma novým markám kolínským.

Nejzajímavější částí pojednání je pokus stanoviti váhu české marky vůbec a její váhu v době, kdy stala se jednicí mincovního systému českého. Poměrem marky české k marce kolínské zjištěna je váha české marky 253·14 gr. K zjištění české marky ve století XI. a XII. používá pak Sk. listinných zpráv, podle nichž přepočítával se neražený kov, jímž se platilo v době nestálosti denárů, na pražské groše a dochází k poznatku, že v Čechách byla počítána marka na 56 grošů, na Moravě však na 62 nebo 64 groše, že tedy byla odlišná marka česká a moravská. Poměrem těchto grošů k výše uvedené české marce dopočítává se marky moravské ve váze 280—289 gr. Na základě sporých historických zpráv a váhy denárů dochází pak k náhledu, že česká marka byla v Čechách mincovní jednicí od posledních let panování Břetislava I., jenž zavedl asi novou mincovní soustavu, jevíci se již zevně ve súžení střížku. Tato česká marka pak vážila asi 253 gr. a navazovala na starší systém mincovní tím způsobem, že značila váhu 240 denárů, tedy tolik mincí, kolik jich bylo raženo ze staré libry Karla Velikého o 408 gr. — Snaha Břetislavova o stabilisaci mince nemá však dlouhého trvání; neblahý stav země a boje Přemyslovců o trůn přivedly minci ku stále hlubšímu úpadku, takže koncem století XII. bylo již nutno znovu získati ztracenou důvěru lidu v peníze a zameziti užívání neraženého kovu. I raženy denáry neobvykle těžké, jež blíží se sice vahou nejlepším mincům boleslavským, jejich jakost však klesla téměř na pětinu jakosti prvních mincí českých. Zde stává se obnovování mince neblahým úkazem, jehož dotýká se Kosmas klada do úst Boleslava II. slova, jimiž chtěl bičovati činy knížat své doby. Uvědomíme si toto vyděračství, uvážíme-li, že za marku o 253 gr. mělo býti vydáno 395 denárů, vyplaceno bylo však stále jen 240. V těchto penězích bylo však jen 50% stříbra, ač stříbro za ně zaplacené bylo jakosti asi 0·900. Ztráta činila tedy 150%, později až 200%. Zisk tento zvýšen byl ještě tím, že určitý počet peněz starších nebyl vyměněn za stejný počet mincí nových. A tomu bylo v jiných zemích ještě mnohem hůře. Placení neraženým kovem (marka argenti examinati nebo ponderati) nabývá stále většího rozmachu, tak že konečně Přemysl I. přikročuje k radikálnímu prostředku, zavedení brakteátů. Brakteáty technicky jsou u nás sice úpadkem, po stránce vnitřní značí však značný pokrok, ovšem jen krátkodobý, ježto doba Přemysla I. nedovedla se ještě spřáteliti s tím, že mince má býti jen prostředkem usnadňujícím směnné styky; teprve Václav II. zavedl o sto let později pevnou měnu „pražských grošů“.

Ku konci pojednává Sk. o mincovnictví moravském. Rozděluje tamější denáry na dvě skupiny, na denáry menší, zvané obyčejné denáry údělných knížat moravských, a na skupiny střížku širšího na Moravě nalezené, jež z části jsou neznámé, z části pak se nyní kladou do Rakous, ku kterémužto náhledu se připojuje i Sk. v dodatku ku své rozpravě. Při první skupině zjišťuje autor proti metrologické rozmanitosti denárů českých nepopíratelnou stejnoměrnost, jakož i rozdíl u denárů českých a moravských téhož panovníka a soudí z toho, že na Moravě byly v plat-

nosti jiné řady a snad i jiná jednice mincovní, blízká asi minci vídeňské. Je tedy pravděpodobná domněnka, že na Moravě již v této době vznikla marka moravská, která pak byla podle mínění Hómanova Přemyslem II. přenesena do Rakous.

Na mnohých místech se autor jen dotýká rozmanitých otázek a námětů, jež v práci této nemohl zevrubněji projednat a k nimž asi se vrátí budoucně. Můžeme autorovi prozraditi, že se již dnes těšíme na pokračování. *Dr. Katz.*

JUDr. JOSEF JEČNÝ: PLZEŇSKÁ MINCOVNA. (Zvl. otisk z časopisu „Plzeňsko“ 1920.) Cena 2 Kč.

Autor podává stručnou monografii plzeňské mincovny, kde počalo se s ražbou mince již na počátku XI. století, jak svědčí denáry knížete Jaromíra, nesoucí porušený nápis na reversu PZIZENCIVO, což vykládá Dr. Ječný jako PLIZEN CIVITAS. Mincovna nacházela se pravděpodobně ve Staré Plzni, dnešním Plzenci. Kromě denáru Jaromírova z nálezů rummelsburského je znám ještě jeden denár s porušeným opisem z nálezů u Leisovského mlýna u Frankfurtu n. Odrou. Více dokladů není.

Po druhé byla ražena mince v Plzni za Jiřího z Poděbrad. Snad byla tu také mincovna v stol. XIII., avšak dokladů bezpečných pro toto tvrzení není.

Josef Schráníl.

JUDr. JOSEF JEČNÝ: NÁLEZY MINCÍ V JIHOZÁPADNÍCH ČECHÁCH. Zvlášť. otisk. z časopisu „Plzeňsko“ 1919 (str. 24).

TÝŽ: SOUPIS A ROZBOR NÁLEZŮ MINCÍ V JIHOZÁP. ČECHÁCH PO STRÁNCE NUMISMATICKÉ. Zvláštní otisk ze Sborníku histor. muzea v Plzni, r. 1921 (str. 38).

TÝŽ: POKLADY Z DOBY HUSITSKÉ NA PLZEŇSKU. S 1 tabulkou a 1 mapkou. V Plzni 1924. Zvláštní otisk z časopisu „Plzeňsko“ (str. 15).

Autor zjišťuje a vysvětluje v těchto třech studiích soustavně všechny nálezy mincí v okolí nynějšího svého působiště, o nichž se mohl dopídit zprávy jakýchkoliv. Druhá práce doplňuje a v jednotlivostech podrobněji rozvádí zprávy nálezové, které autor měl po ruce v r. 1919. Ve třetí studii jak J. soustřeďuje svůj zájem v roce jubilea Žižkova na mince z doby husitské. Záslužné práce Ječného jsou v mnohém ohledu zajímavou ilustrací našich výkladů o nálezech v t. l. A to především po stránce negativní. Z kusých záznamů o některých nálezech středověkých (ku př. o nálezů na Hůrce nad Plzencem nebo o nálezů asi 1200 denárů Břetislava I. střížku užšího, učiněném někde u Plzně, poznáváme, jaké škody byly české numismatice způsobeny tím, že nálezy nedostaly se celé do rukou povolanců a nebyly jako celky řádně popsány. Opačně zase byl zisk z podrobně zpracovaného nálezů železného veliký. Je třeba z nálezů vytěžit co nejvíce nejdříve po stránce numismatické — a to lze ovšem jen na základě nálezů zachovaných v celku a vyšetřených podrobně —, abychom mohli činiti závěry po stránce všeobecně historické. Z prací Ječného je však též viděti, že i z materiálu kusého lze čerpati mnohé zajímavé poznatky. Podle ojedinělých nálezů mincí římských možno stanoviti pravděpodobný směr staré římské cesty obchodní, z nálezů stol. 10.—13. možno souditi na stav osídlení jihozáp. Čech, nálezy grošů kontramarkovaných jsou doklady zvláštního postavení Plzeňska po stránce hospodářské, politické i náboženské. Sem náleží i veliké nálezy mincí cizozemských. Autor dovedl však řici leccos poutavého i o penězích t. zv. husitských, o mincích z doby třicetileté války a j. Některé objevy mincí možno uvést i s velikou pravděpodobností v souvislost s určitými válečnými událostmi. Ze složení nálezů pocházejících z první pol. stol. 15., nazvaných Ječným „Poklady z doby husitské“, jde na jevo, že časové rozpětí penězů t. zv. husitských nelze omeziti na dobu husitskou, ku kterémuž názoru kloní se, jak se zdá, též autor. Je ovšem potřebí veliké opatrnosti ve vyslovování různých domněnek, pokud je nemůžeme doložiti kriticky ověřeným pramenným materiálem psaným a mincovním. Tu je potřebí ještě mnoho drobného, metodického badání. Doufáme, že autor bude v tomto smyslu pokračovati

ve svých pracích se zdarem zahájených a prohloubí a doplní nedostatečné naše vědomosti. Takováto soustavná činnost v určitých oblastech naší vlasti bude zajisté numismatice k užítku velikému. *Gustav Skalský.*

Dr. ZYGMUNT ZAKRZEWSKI: POCZATKI MENNICTWA POLSKIEGO. Zapiski muzealne seš. II. a III. Poznań r. 1918, p. 30 nn.

Autor podává přehled mince v zemích polských od dob nejstarších až do počátku polské historie, do počátku samostatné polské mince. V tomto vymezeném období vystřídaly se na území Polska 1. mince římské, 2. mince arabské, 3. denáry polské.

Z období římského nacházejí se v Polsku právě tak jako u nás stříbrné denáry římské, hlavně z II. a III. stol. po Kr. a to v hromadných i ojedinělých nálezech. Vzácné a ojedinělé jsou římské mince zlaté (aurei).

V druhém období, jež spadá již do periody slovanské, objevují se na území Polska stříbrné dirhemy arabské — později i spolu s mincemi, které přicházejí hlavně v hromadných nálezech spolu s rozlámanými šperky stříbrnými. Tyto hromadné nálezy nám ukazují, že stříbro bylo váženo na vahách a tak vyměňováno za tovary. Nebyla to tedy ražená mince určité váhy a platnosti, jež byla prostředkovatelem směny zboží, nýbrž odvažovaný cenný kov — ať již arabská mince nebo šperk.

Později počínají se objevovati vedle mincí východních i denáry bavorské, švábské a porýnské, dirhemy pozvolna z nálezů mizejí a stopy východní kultury vidíme jenom v arabských špercích, jež přicházejí v nálezech spolu s mincemi.

V druhém a třetím období vyskytují se v hromadných nálezech polozpracované masivní kusy stříbra, jež autor považuje za pevnou obchodní jednotku, která přecházela v zemích polských raženou minci domácí. Teprve za Měška I. byly raženy denáry a jak se autor domnívá, nebyl to důvod hospodářský, ale politický, který vedl k ražbě domácí mince. *Josef Schráníl.*

MUDr. ANTONÍN MASTNÝ: OBSTETRICIA IN NUMMIS. (Zvláštní otisk z Časopisu lékařův českých roč. 1924) str. 8 s 1 tabulkou.

Dr. Mastný je z mála sběratelů, kteří si správně rozluštili otázku, co mají sbírat. I Dr. Mastný sbíral české vládní mince, leč záhy postřehl, že většina českých sběratelů mincí sbírá mince z téhož místního a časového období a dělá si nejen zbytečnou konkurenci, nýbrž zdražuje i objekty své sběratelské vášně. Mastný vybral si samozřejmě obor svému povolání nejbližší — mince a medaile se vztahem k vědě lékařské a specialisoval se jako porodník hlavně na obstetricia.

Práce Mastného, výsledek to několikaleté uvědomělé činnosti sběratelské, svědčí o tom, jak správná byla jeho cesta. Lze ji označiti jako průkopnickou v dotyčném oboru. Autor rozděluje obstetricia podle vlastního systému na 6 částí: 1. těhotenství, porod a šestinedělí, 2. oslava porodníků, 3. svátostky patronů a patronek těhotných a rodiček, 4. odznaky pomocnic ku porodu, 5. ústavy porodnické a nalezince, 6. miscellanea v nejširším slova smyslu.

Medaile, kovový pomník událostí a osob, těší se samozřejmě v oboru dra Mastného veliké oblibě. Radost z naděje na potomka, oslava příchodu vytočeného dědice a vděk oněm, již pomohli rodiče v těžké hodině, konečně i pověřivost s těhotenstvím spojená jsou jistě hlavní příčinou, že dr. M. může uvést tak četné řady mincí a medailí, jež zahrnuje v oddíle 1—3. Počíná starověkem, uvádí ukázky ze svého oboru i z našeho mincovnictví středověkého a končí rozsáhlými řadami medailí, jimiž hlavně panovnické rodiny oslavovaly narození následníka a svých potomků.

Zvláštního upozornění zasluhují medailky uvedené v oddíle 4. a zobrazené pod č. 18a, 18b na pěkné světlotiskové tabulce, jež doprovázejí toto milé dílko. Jsou to odznaky pražských babiček, jež vykonaly porodnickou zkoušku a medailky ty nosily jako zřejmý odznak dosažené hodosti. Tyto odznaky jsou zde publikovány

po prvé. Vzácnost jejich vysvětluje pisatel tím, že byly s majitelkami vkládány do hrobu.

Samozřejmě byly raženy i četné medaile na založení ústavů porodnických a nalezinců, o nichž dr. M. zmiňuje se obšírně v díle 5. Do oddílu 6. pak zahrnuje pisatel všechny medailky, jetony a tokeny, jež mají vztah k jeho oboru v nejširším smyslu.

Doufáme, že dr. M. poučí nás ještě o mnohém zajímavém z oboru své numismatické činnosti.

Dr. Katz.

JOSEF ŠEJNOST: PROBLÉM POKROKU V SOCHAŘSTVÍ. — ESTETICKÁ STUDIE. — Edice Jednoty umělců výtvarných v Praze. 1924, str. 56.

V drobné knížce, pěkně upravené, otiskuje Šejnost svou přednášku, proslovenou 17. února 1910 ve společenském klubu „Slavia“ u „Štajgrů“ v Praze. Hovoří tu o některých problémech umění vůbec, zejména ovšem umění sochařského. Přednáška rozbíjí se na tři části. V první, všeobecné, pojednává o tvůrčí náladě a pránadě, o náboženství a umění, o počátcích uměleckého vyjadřování, o ději a dějové představě, jež je nezbytnou podmínkou uměleckého díla, pojednává o absolutní citové hodnotě uměleckých prvků, aby ukončil rozpravou o slohu, jež rozlišuje na sloh přirozený, dramatický a osobní. Ve druhé části píše o portrétu, vycházející tu z postřehů psychologických a na konci zmiňuje se krátce o modelování zvířat. V části poslední rozebírá problém „básně plastické neb expresionismu“. Hovoří tu o dílech, jež zahrnují umění sochařské ve vlastním slova smyslu, o nichž výtvarnými prostředky sochařskými, tvary lidského těla, umělec podává výraz nálady své duše. Takový je autorův pojem expresionismu. Rozlišuje tu látky realistické a ideální a pojednává o proporcích absolutně nutných k dosažení žádoucího účinku končí kapitolou o slohu celého díla.

Drobné kapitoly Šejnostovy shrnují známé pravdy způsobem autorovi vlastním, a svou stručností a přístupností stávají se dobrým úvodem do chápání plastických děl uměleckých. Místy ovšem nelze nepostřehnouti, že čtrnáct let uplynulo od koncepce knížky.

Jan Květ.

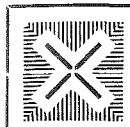
VYOBRAZENÍ PLAKET A MEDAILÍ ZHOTOVENÝCH ČESKOSLOVENSKOU STÁTNÍ MINCOVNOU V KREMNICI. Praha 1924 (Unie). Cena 22 Kč.

Jak uvádí předmluva, vydala mincovna katalog, aby seznámila širší veřejnost s novým odvětvím své činnosti — ražbou medailí. Katalog čítá 62 listů (vlastně jen 61, neboť titul, předmluva a 2 listy s pohledy na mincovnu čítány za 5 listů) a na 57 listech přináší vyobrazení 24 plaket, 77 medailí, 21 odznaků a 1 pečetidla (velká státní pečeť). Zastoupení jsou tito umělci:

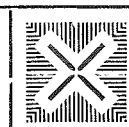
Jar. Brůha: 2 mdl., 1 odznak. J. Břez: 1 od. J. Čejka: 9 pl., 7 mdl., 1 od. Z. Dvořák: 2 mdl., 1 od. A. Henke: 2 pl. J. Jiříkovský: 1 mdl. B. Kafka: 1 mdl. K. Koršan: 1 pl., 1 mdl. K. Kotrba: 1 od. J. Pekárek: 1 mdl., 2 od. J. Pospišil: 3 od. V. Šaff: 1 pl., 1 mdl. St. Sucharda: 1 od. J. Šejnost: 48 mdl. J. Špánek: 1 pl., 1 mdl. O. Španiel: 9 pl., 8 mdl., 2 od. a 1 pečetidlo (dle návrhu F. Kysely). J. Štursa: 1 mdl., 1 od. L. To-man: 1 mdl., 1 od. J. J. Vichra: 1 od. Č. Vosmík: 1 od. F. Zúška: 1 pl., 2 mdl. Anonymní: 4 odznaky.

Postrádáme medaili Špánkovu na Výstavu medailí r. 1924, kterou N. S. Čs. dala raziti v Kremnici.

Karel Chaura.

ČASOPISY.

Arethuse, revue trimestrielle dirigée par Jean Babelon et Pierre d'Espezel du cabinet des médailles. Monnaies et médailles, plaquettes, sceaux, gemmes gravées, archéologie, arts mineurs, critique. Paris, Jules Florange, 17, rue de la banque. Roční předplatné pro cizinu 25 franc. franků. — Tento nový časopis francouzský, hojně se zabývající numismatikou, počal letos vycházeti. Jméno má po nymfě Arethuse, která byla podle řeckého mythu proměněna v pramen, vyvěrající blížě Syrakus. Obraz její krásné, rozježené hlavy vyskytuje se hojně na mincích syrakuských a jiných řeckých. V dosud vyšlých čtyřech sešitech jsou tyto původní články numismatické. — E. Babelon: *Le portrait d'un fonctionnaire romain sur une monnaie de Priène. C. Caelsonius Rufianus.* (F. I., str. 3) s 1 tab. Nestor francouzských numismatiků popisuje řadu vzácných malých bronzových mincí s portréty úředníků římských, hlavně prokonsulů a císařských legátů, které byly vydány městy na jejich počtu neb jako dík za dobrodiní městu prokázaná. Za zmínku stojí, že i syn řečníka Cicerona byl jako prokonsul Asie r. 24 před Kristem od města Magnesie počten ražbou mince, na níž byl jeho portrét. — G. F. Hill: *L'école des médailleurs de Mantoue à la fin du XVe siècle.* (F. I., str. 13) s 2. tab. Konservator numismatické sbírky British-Musea oceňuje práce medailérů Melioliho, Rubertiho, Talpy a j., zaměstnaných na dvoře Gonzagů. Medaile umělců mantuánských nemohou závoditi se školou milánskou, tím méně ovšem s florentinskou, ale dobře vystihují vznešený ráz dvora Gonzagů. — *Réflexions sur la médaille de guerre contemporaine.* (F. I., str. 28.) Ve starověku nebylo válečných medailí v moderním smyslu slova, ač na mincích římských často vidáme celou výzbroj legionářskou nebo scénu předvádějící oslovování vojska před bitvou nebo po ní, triumfy vůdců a pod. Na řeckých pak zase bývají vítězství znázorňována většinou alegoricky buď podobou Atheny s čapkou ověncenou vavřínem neb obrazem bohyně vítězství atd. Nikdy však na antických medailích nevidíme opravdu bitevních scén. Před renaissancí tu a tam se vyskytuje mince válečná, ražená na památku vítězství, hlavně ve Francii a v Anglii. (Na některých našich českých denárech jsou výjevy silně připomínající možnost ražby na oslavu vítězství. Pozn. ref.) Renaissance přinesla hojně medailí s podobou vítězných condottierů, teprve však doba vlády Karla V. uvedla válečné medaile s výjevy válečnými (u nás nejstarší z r. 1526 se scénou bitvy u Mohače. Pozn. ref.), které pak hojně byly raženy v Holandsku, Španělsku a Německu, často s nádechem satyrickým. Největšího rozkvětu dosáhla medaile válečná za Ludvíka XIV. a XV., kdy byly raženy celé série medailí s výjevy válečnými a alegorickými, připomínající hojná válečná tažení obou panovníků a tvořící pravou „histoire métallique“. V pozdější době hlavně tažení Napoleonova byla často oslavována ražbou válečných medailí. Světová válka přinesla pak hojnost válečných medailí, mezi nimiž autor rozeznává čistě realistické, propracované do nejmenších detailů, kterým se však přikládá nejmenší cena s hlediska uměleckého (na str. 31 pochvalná zmínka o Šejnostově medaili [Zakavec: Šejnostovy medaile č. 51]), dále symbolické (s motivem na př. francouzského kohouta, ruského medvěda a p.), alegorické, mythologické, s motivy náboženskými, s tancem smrti, pornografické a j. Nejvíce medailí válečných bylo raženo v Německu a ve Francii, dále jich vyšlo dosti v Rakousku a Itálii. V Anglii jen asi tři různé. Kdežto německé medaile sloužily skorem výhradně ku propagování snah nepřátelských a jsou rázu satyrického a ostře útočného, hleděly francouzské spíše k čisté skutečnosti, pojímaly úkol svůj vážně, humanisticky. Jsou to pravá umělecká

díla jak myšlenkou tak provedením. Nelze zde spoustu medailí těch vypočítávat a popisovat. Článek obsahuje hojnost příkladů bohužel bez ilustrací, než lze ho vřele doporučit všem sběratelům zajímavého oboru válečných medailí. — J. Babelon et A. Duquénoy: *Médaillons d'or du trésor d'Arras*. (F. II., str. 45.) S 2. tab. V roce 1922 byl nalezen poblíž Arrasu poklad, v němž bylo přes 300 zlatých mincí a několik velikých medailí římských vedle šperků a řezaných kamenů. Medaile byly vesměs dosud neznámé, největší z nich o průměru 42 mm líčí okupaci Londýna Constantiem Chlorem r. 296 po K. — G. F. Hill: *L'école des médailleurs de Mantoue au début du XVIe siècle*. (F. II., str. 61.) S 2. tab. Hodnocení a popis prací medailérů Cavalliho a Mey. — N. A. Muchmov: *La numismatique bulgare*. (F. II., str. 67.) P. J. Šafařík v „Slovanských Starožitnostech“ roku 1837 a v „Glasniku“ r. 1847 podal první studie o mincích bulharských. V roce 1875 vydává Sime Ljubič obsáhlé dílo „Opis jugoslavenskih novaca“. M. G. Schlumberger, M. A. Iliev, Lubra Kovačević a Muchmov jsou dalšími numismatiky bulharskými. Z prvního království bulharského od 7. do 10. století je zachováno jen několik pochybných trosek numismatických. Právě bulharská numismatika začíná se teprve XIII. stoletím a končí se roku 1393 okupací tureckou. První mince razil Asen II. (1212–1241). Raženy jak mince měděné tak stříbrné. Jen stříbrné razil pouze Michail Asen, jen měděné Constantin Asen. Typy mincí podobají se současným mincím byzantským s malými obměnami. Charakteristickým rysem mincí bulharských je, že všichni králové bulharští až na Asena II. a Jiřího Terterija jsou na měděných mincích vyobrazeni zároveň se svými nástupci. Až do roku 1360 je na reversu nejčastěji obraz Krista, později monogram. Opisy jsou písmem bulharským, jen na mincích Michaila Asena latinkou. — E. Babelon *Alexandre ou l'Afrique. Etude d'iconographie d'après les médailles et les pierres gravées*. (F. III., str. 95.) S 2. tab. Autor zabývá se otázkou, zda bezvousá hlava zdobená sloní kůží s kly a chobotem na mincích ražených po smrti Alexandrově diadochy Seleukem a Ptolemaiem je podobou Alexandra či personifikací Afriky. Usuzuje, že jde o podobu Alexandra a že jeho hlava je místo obvyklé kůže lví zdobená kůží sloní na památku vítězství diadochů u Gazy r. 333, kdy porazili velikou armádu vládců Malé Asie Demetria, ač tento použil k útoku značné množství slonů. Zajímavé je, že není známa jediná socha Alexandra s podobnou pokrývkou. Ženská hlava s kůží sloní jako personifikace Afriky přichází na mincích římských z poslední doby republiky a na mincích numidského krále Juby I. v I. století před K. Mý.

Berliner Münzblätter. Vydává Emil Bahrfeldt. 44. roč. 1924. — Dr. Ph. Lederer: *Ein barbar. Aureus d. Constantius*. Dr. W. Jesse: *Aufgaben u. Grenzen d. Numismatik*. E. Bahrfeldt: *Eingeschmolzen*. H. Buchenau: *Der Münzfund v. Erkenbrechtsweiler*. Dr. C. T. Hoffmann: *Denarfund v. Bärwalde i. Pomern*. Nalezeno 1046 denárů saských a francských císařů, mezi nimi denár Jaromíra (F: XXXVI, 10), Spytihněva (F: 822) a Vratislava II. (F: 850), pak denáry uherské, angl., dánské a jeden peníz císaře Jindř. III. z Pavie. — E. Bahrfeldt: *Oberlausitzer Bracteaten*. O. Meier: *Ein Münzlehrlingsgewand a. d. Mitte d. 17. J. L.* Ruzicka: *Einstempelungen a. röm. Konsular-Denaren u. a. barb. Silbermünzen*. E. Bahrfeldt: *Pommersche u. mecklenburgische Denare a. d. 14. J.* Mezi asi 1000 hlavně mecklenburskými a pomořanskými denárky 14.–15. století druhu „Vinkenauge“ (parvi denarii slavicales) nalezaly se též denary švédské, Magnus Eriksson, 1319–63, polské, Vladislav Lokietek, 1306–33, Ludvík uherský, 1370–82, a také jeden denárek český, dosud neznámý, jehož vyobrazení se str. 75 zde otiskujeme.

Dr. Engelke: *Zur Münzgeschichte d. Stadt Northeim*. Dr. C. T. Hoffmann: *Ein Taler d. Stadt Lüneburg v. 1606*, týž: *Zwei unedierter Achtellaler v. Pommern*. Dr. Ph. Lederer: *Zum Annonatypus*. Dr. K. Kennepohl: *Sterlingsgeld i. Westfalen i. d. ersten Hälfte d. 13. J.* Graf Lehndorff-Steinort: *Münzfund*. — V posledním čísle (str. 166) přináší redaktor vřelou vzpomínku na Dr. E. Fialu. Lituje, že F. nemohl dokončit velké dílo své o mincích velfských zemí, takže s ním i naděje na dovršení díla toho jest pochována. = CH =

Blätter für Münzfreunde, časopis pro vědu numismatickou a medailérskou, vydává Dr. H. Buchenau, od r. 1923 nákladem firmy A. Riechmann & Co., Halle n. S. — Nové řady I. svazek (1916–1919).¹⁾ *Kontramarken der Stadt Northeim* (str. 54 a 55). Prof. Dr. Hess z Hanoveru ukazuje, že Dr. Friederich ve svém pojednání „Ein Beitrag zur Geschichte des Kontermarkenwesens“ mylně čte kontramarku $\overline{H}$ za $\overline{N}$ a označuje tak značku halberstadtskou za značku města Northeimu. Mnichovský kabinet získal kontramarkované groše Václava III. (str. 117): Rottweil nebo Nördlingen a Augsburg; Ulm a Isny; Württemberg (paroh); Kaufbeuren; Švábský svaz (hvězda) a Montfort. — Dr. Emerich v. Pingitzer: *Ein Breitpfennig des Bischof-Herzogs Heinrich Břetislav von Böhmen* (str. 192–195). Jmenovaný popisuje dosud neznámý denár knížete-biskupa Jindřicha Břetislava (1193–1197): Líc: V perl. kroužku pop. se str. 1., hlavu kryje biskupská čepice, v pr. biskupskou berlu (jako Fiala č. 177 (XIX – 13), opis + DVX HENRI/VS. Rub: v perl. kroužku sedící postava v pr. meč a v l. štít. Místo opisu kroužky; průměr 20–21 mm, váha 0.875 g. — H. Buchenau: *Mitteilungen zur mitteldeutschen Brakteatenkunde* (str. 326 a n.). B. popisuje nález brakteátů, učiněný na nejmenovaném statku u Naumburgu, kde zastoupen byl též několika kusy brakteát F. XX – 1 a soudí podle brakteátů spolunalezených cizích, že brakteáty tyto patří spíše Přemyslu Otakaru II. — Mnichovský kabinet (str. 342) získal denár Boleslava: PRAGA CIVITA lomenice, pod níž IOA, rub: BOLESLAV DVX, kříž, v jehož 3 rozích po 3 kuličkách, 4. roh prázdný; váha 1.1 g. — F. Friedensburg, *Der Fund von Salesche* (str. 553–556): Nález tento učiněný u Salesche v Horním Slezsku obsahoval přes 4000 celých a ohromné množství rozstřížených brakteátů, z nichž hlavní část pochází z Čech a je z doby Přemysla Otakara II. Zastoupeno bylo 47 druhů a to: 1. Fiala XX 1 a 2 ($15 + \frac{1}{2}$)²⁾; 2. dvě korunovaná poprsí v arkádách ($12 + 7$); 3. týž menší (2); 4. kříž, nad jehož příčnými rameny kulička mezi dvěma hlavami na sebe hledícími nad obloukem, v němž je kulička ($39 + 28$); 5. stavba podobající se T s 3 věžemi mezi dvěma kor. hlavami ($2 + 2$); 6. Fiala XX – 9 ($314 - 14$); 7. sedící kor. král se 2 žezly trojlístými, na okraji 8 kuliček (9); 8. sedící kor. král se 2 křížky (22); 9. Fiala XX – 8 (3); 10. j. č. 8 ale na okraji dva čtyřlísté kříže, mezi nimi po 5 kuličkách ($47 + 2$); 11. podob. větší, na okraji 4 nezřetelné písmeny a 4 kuličky ($^{\circ}$ a $^{\circ}$); 12. Fiala XXII – 8 ($6 + 1$); 13. podob., v poli 2 + 1 kulička, na okraji **VNVN** ($6 + 2$); 14. kor. poprsí s ratolestí a křížem ($586 + 197$); 15. podob. poprsí s plochou čepicí (12); 16. poprsí nad obloukem, v něm hvězda, mezi 2 věžemi ($5 + 3$); 17. kor. poprsí nade zdí spojující 2 věže (5); 18. hlava pod stříškou s křížkem ($^{\circ}$); 19. kor. hlava mezi 2 kroužky pod obloukem, nad ním 3 věže ($4 + 1$); 20. kor. hlava pod střechem mezi 2 věžemi (1); 21. ženská hlava s 2 vlas. pletenci mezi 2 věžemi ($227 + 1$); 22. Fiala XX – 16 ($634 + 224$); 23. týž menší (23); 24.–26. orel s lidskou hlavou (odlišný od F. XX – 21 a XXII – 23) (5 ; $6 + 3$; $^{\circ}$); 27. žezlo mezi 2 na sebe se ohlížejícími orly ($21 + 1$); 28. letící orel na okraji **VNVN** (1); 29. v levo hledící heraldický orel ($4 + 1$); 30. půl kříže z listů

¹⁾ Vzhledem k nedostatku místa uvádím jen články týkající se české numismatiky.

²⁾ První číslo značí počet nalezených kusů celých, druhé číslo zlomky.

a půl orla (1); 31. půl orla a půl lva, na okraji **NEVN** (205 + 56); 32. týž menší (15); 33. dva polov. lvy (1); 34. 2 lvy zády k sobě (1); 35. Fiala XXII — 34 (79 + 14); 36. v pravo kráčející lev, nad zády kříž (29 + 1); 37. týž menší (1); 38. lev kráčející v pravo (1); 39. Fiala XXII — 2 (653 + 147); 40. Fiala XXXII — 1 (24); 41. lev zdvihající se v l., v ohonu kříž z listů, na okraji 2 hvězdy, 5listé růže a měsíčky (381 + 40); 42. týž menší (8); 43. lev s křížem zdvihající se v l. (3); 44. lev zdvihající se v l., před ním kroužek, na okraji měsíčky (1); 45. lev v pr., za ním věž (1); 46. osmi-lístá růže mezi 4 rybami (2 + 1); 47. infulovaná hlava v pr. a hlava s tonsurou ze předu v obvodu (8). Mimo to bylo v nálezů 8 druhů brakteátů slezských, několik set nezřetelných mincí polských, německých (asi 80 g) a několik uherských. Zbytek 424 g zlomků nebylo lze určit. Doba zakopání stanovena uherskými mincemi r. 1273. — Řadu brakteátů z tohoto nálezů získalo pomocí Dra Friedensburga Nár. museum. Nové řady II. svazek (1920—1923). W. Pieper, *Soester Gegenstempelungen* (str. 57 a n.). Soestský numismatik Pieper dokazuje ze znaku městského, že kontramarka klíč, která dosud se připisovala Bremám a bisk. vormskému, je kontramarkou města Soest. Tato kontramarka je známa ve 14 variantech, z čehož se dá souditi, jak četně bylo kontramarkováno v Soestu. Vyskytuje se buďto s jedním zubem s prava nebo s leva, nebo i se zubem dvojitým, rozděleným křížem. buďto jednoduchým nebo dvojitým Pieper uvádí, že se používalo nejprve klíče se zubem obráceným s leva, pak s oboustranným zubem a nejspíše se zubem s prava. Nejstarší zápis o kontramarkování radou města Soest je z r. 1419. Ježto pak je v městském archivu soetském listina, dle níž ještě r. 1519 bylo kontramarkováno, nelze se diviti, že kontramarku „klíč“ nacházíme i na pražských groších Vladislava II. I ve zbytku erfurtského nálezů grošů vydraženém u firmy Kube v Berlíně r. 1912, byly ještě 2 groše Vladislava II. s kontramarkou Soest. Pro náhled Pieperův, podepřený hlavně studii archivními, mluví jistě i okolnost, že kontramarka „klíč“ vyskytuje se často společně s kontramarkou města Paderbornu, jež je v nejbližším sousedství Soestu.

Kz.

Mitteilungen der Numismatischen Gesellschaft in Wien. Vydává numismatická společnost vídeňská dvouměsíčně pro své členy. Svazek XV. (1921—1923). — Karl Roll, *Beiträge zur Geschichte des Münzwesens im Erzstifte Salzburg*: oddíl XII., 1560—1586 (str. 106—107), oddíl XIII., 1709—1727 (str. 123), oddíl XIV., Raitung z r. 1737 (str. 163—164, 181—183). H. Koblitz, *Fund von spätrömischen Münzen in Kesthely* (str. 107—108). Popis 181 mincí z doby Konstantina II. — Gratiana. — W. Wurzbach, *Seltene Barock-Medaillen* (str. 109, 116, 124, 133, 148, 156, 173, 195). Popsány jsou medaile: 1. na založení ženské nemocnice velkovévodkyně Vittoria z Toskany (1657), 2. na novostavbu chrámu v Macerata (1771), 3. na stavbu kanálu du Midi za Ludvíka XIV. (1667), 4. na básníka Francisco di Lemene (asi 1704), 5. na Caisse d'Escompte v Paříži (1778), 6. na zřízení pomníku pro John Milтона (1737), 7. na herce Davida Garricka (1772), 8. na holandského státníka Hugona Grotia († 1645), 9. na velkovévodu Giovanni Gasto Medici (asi 1723), 10. na ženevského politika Louise le Fort (1734), 11. na italského básníka Scipione Marchese di Maffei (1755), 12. na italského literárního historika Pier-Antonio Serassi (1786), 13. na slezského kancléře Jana Adriana svob. pána z Plencken (1718). — Karl Hollschek, *Ein Münzfund, vorwiegend schlesischer Kleinmünzen* (str. 113—115). Nález 1758 kusů drobných mincí z let 1624—1711, z nichž bylo 1548 kusů z mincoven slezských. — Dr. Gustav Schöttle, *Gespens in Münzhäusern* (str. 115—116). Pojednává o pověsti, že v mincovně města Ulm straší, a jejích příčinách. — Dr. Alfred Nagl, *Ein Medaillenwerk des Stempelsschneiders Seidan* (str. 121 a 122). Dr. Nagl popisuje zde čestný dar, jehož dostalo se mu r. 1909. Je to psací souprava skládající se z kalamáře, hodin, 2 svícňů, ruční svítilny, popelníku, talířku na pera a sádku ze silně zlaceného bronzu; veškerý tyto předměty jsou obloženy stříbrnými jedno-

strannými medailkami, zhotovenými pražským rodákem, medailérem Seidanem. — Dr. Günther Probst, *Beiträge zur Münzgeschichte Innerösterreichs*. I. *Die Einführung der Walzenprägung in Graz* (str. 130—132, 137—138, 146—147); II. *Personalstand und Besoldungsverhältnisse; Sitten und Gebräuche* (str. 154—155, 161—163, 169—170); III. *Soziale Stellung des Münzpersonals* (str. 171—172); IV. *Das Münzbild unter den Erzherzogen Karl und Ferdinand* (str. 217—218). Ježto spisovateli zdá se nyní nemožným, aby mohl vydati chystané dílo „Münz- und Geldgeschichte Innerösterreichs“, vydává zatím nashromážděný zajímavý materiál v těchto krátkých pojednáních. — Lizzi Bogdan, *Mittelalterliche Silbergewinnung und Silberversorgung der Münzstätten in Oesterreich*, I. díl: *Vom Betriebsbeginn in den österreichischen Münzstätten im 12. bis zur Stagnation im 15. Jahrhundert* (str. 132—133, 139—140, 147—148). Karl Roll, *Die Abrede des Erzbischofs Matthäus Lang mit Ulrich Urschenthaier und Hans Theun vom 8. Juli 1521* (str. 155—156). Uveřejňuje ujednání arcibiskupa solnohradského s pachtýři mince o dodávce ražebních želez a výlohách s tím spojených. — Lizzi Bogdan, *Zur Geschichte des Silberbergwerkes bei Annaberg in Niederösterreich* (str. 166 a 167). Dr. Andreas Alföldi, *Das Ende der Münzprägung in Pannonien* (str. 172—173). Adolf Friedmann, *Geschichte der Goldwährung in England* (str. 178—181, 185—190). Dr. Max Dobliger, *Zur ältesten Goldprägung in Oesterreich* (str. 190—191). Karl Hollschek, *Einige selten vorkommende Doppelpfennige oder Halbkreuzer Niederösterreichs und Schlesiens unter der Regierung des Kaisers Ferdinand II. (1619—1637) mit besonderer Berücksichtigung einer solchen Münze vom Jahre 1625 mit dem Münzzeichen Doppellilie* (str. 194—195). Dr. Franz Kováts, *Die Münzen eines im Jahre 1613 verstorbenen reichen und vornehmen Pressburger Bürgers* (str. 196). Arnold Luschin-Ebengreuth, *Friesacher Münzfund zu Dietmannsdorf im Sulmtal*, (str. 201—204). Prof. Luschin popisuje zde zevrubně nález učiněný r. 1922 ve Štýrsku nedaleko místa Dietmannsdorf, obsahující asi 2 kg t. zv. Friesacher, z nichž 893 kusů dostalo se do zemského musea ve Štýrském Hradci. Slovem „Friesacher“ označovaly se původně mince ražené arcibiskupy solnohradskými od XII. stol. ve městě Friesach v Korutanech, později označovány tímto slovem i napodobky těchto mincí ražené v zemích okolních.¹⁾ — Dr. Otto Brunner, *Zur ältesten Goldprägung in Österreich* (str. 204—205), dodatek k výše uvedenému článku Dobligerova. — R. Münsterberg, *Redende Wappen römischer Münzmeister*, (str. 209—211) odmítá názor, že by některé značky na římských republikánských denárech měly souvislost se jménem mincmistrovým a dokládá toto tvrzení několika příklady. — Müller-Wandau, „Pro virtute militari“ (str. 211—213), pojednává o řádu železné koruny pro mužstvo z r. 1816, jímž byla stříbrná medaile s nápisem „Pro virtute militari“, jež nosila se na oranžověžluté pásce se zeleným okrajem. — R. Höfken, *Drei Seelsche ungarische Pfennige* (str. 213—214). — Fr. Dworschak, I. *Der Münzfund von Wiederfeld* (Dolní Rakousy) (str. 214—215). Nález sestávající ze 6 tolarů a 72 malých mincí, nejmladší z r. 1619; II. *Der Münzfund von Weissenkirchen in der Wachau 1921* (str. 218—221). Nález tento obsahoval 2834 drobných mincí 15. stol. většinou bavorských a solnohradských ražeb. Mezi nimi byly jen 2 české haléře se lvem a 2 moravské s orlicí. III. *Der Münzfund von Hohenstein* (str. 228). Nález 220 stříbrných mincí, dvou prstenů a spony z doby od Přemysla Otakara. IV. *Der Münzfund von Strass im Strassertal* (N.-Oe.) (str. 228—229). Nález 1 zlaté a 63 malých stříbrných mincí, nejmladší z r. 1619. — Adolf Friedmann, *Statistik der Nickelmünzen* (str. 221, 222, 223, 230—231). Přehled všech dosud vydaných niklových mincí. — Karl Roll, *Zu den drei Seelschen ungarischen Pfennigen* (str. 225—227), uvádí další svátostky solnohradských rytců Pavla a Petra Seela.²⁾ — R. Münsterberg, *Spätrömische*

¹⁾ Viz Arnold Luschin-Ebengreuth: Friesacher Pfennige: N. Z. 55 (1922), 89—118, Z. N. 56 (1923), 33—144.

²⁾ Viz „Medaile v zemích českých“ 1924, str. 15.

Inedita (str. 227—228). Dr. Fritz Dworschak: *Der Münzfund von St. Pölten* (str. 235—240). Zevrubný popis tohoto zajímavého nálezu ražeb z doby Babenberků Leopolda VI. a Friedricha II. († 1246) jakož i císaře Friedricha II. (1246—1250). Přemysl Otakar je zastoupen jedním typem. Zvláště pro nás zajímavým je fenig č. 31 (Fiala: České denáry tab. XXXV., č. 31.), o němž soudí Dworschak, že je to napodobek řezenského feniku z mincovny plzeňské Václava I. († 1253), ježto v *Locatio monetarum per Bohemiam* se praví: Item si pragenses in Pilsna loco cursum non habuerint, suo iure concessimus ipsi, ut ibidem ratisonenses denarios debeat fabricare.¹⁾ Nález obsahoval 1404 kusů mincí. Doba zakopání r. 1252. Kz.

Mitteilungen für Münzensammler. Nachrichtenblatt. Orgán několika numismatických společností v okolí Frankfurtu n. Moh. Redaktor: *taj. stav. rada Knitterscheid*. Vychází měsíčně s přílohou „*Frankfurter Münzverkehr*“ redig. *Josefem Hamburgerem* ve Frankfurtě n. M. Ročník I., 1924, č. 1—10. W. Brambach: *Quinquennales Postumi* (str. 13—14). Vysvětluje význam označení slavnosti pětiletí na mincích Postumových. — *Knitterscheid: Eine Münzfälschung mit Darstellung der Porta Nigra in Trier* (str. 14) Vyobrazuje padělek zlaté mince Maximiana, jenž znám je jen v odlitku. — *Josef Levy: Der Rüsselsheimer, nicht Neustädter Goldgulden des Kurfürsten Ludwig III. von der Pfalz* (str. 15). H. Feith: *Ein unbekannter Trierer doppelter Guldenaler von 1587* (str. 15—16). Hugo St. Kohn: *Ein Patengeschänk der Stadt Nürnberg* (str. 23—25, 33—34). Popisuje zlatou medaili věnovanou městem Norimberkem, jako kmotrou, synu vévody Ferdinanda Albrechta II. z Braunschweig-Bevern, na paměť křtu (medailér Vestner) ve věze 175 g. — *Eduard Eyssen, Ein schwedischer Kopekenmörser vom Anfang des 18. Jarh.* (str. 25). Líčí, jak Karel XII. (r. 1705) dal zhotoviti moždíř z kopejek ruských, jež ukořistil z lodí plující po Labi. — *E. Stange, Münzmeister Hans Mühlrads Tätigkeit in Westfalen, 1593—99* (str. 34—36), značka mlýnské kolo. — *Josef Levy, Unedierete hohenlohische Kippermünzen* (str. 36—37). *Knitterscheid: Die spätrömischen Münzzeichen* (str. 43—44, 53—55). C. Kaufmann: *Ein Kipperkreuzer von Isenburg* (str. 44). H. Feith: *Zwei unedierete sächsische Taler* (str. 45). Julius Cahn: *Ein französisches Münzgewicht aus dem Jahre 1402* (str. 55—56). *Knitterscheid: Geldwirtschaftliches aus dem 16. und 17. Jahrhundert in Frankfurt a. M.* (str. 63—65). a) Záznam uzávěrky městské pokladny frankfurtské ze dne 29. srpna 1575. b) Výlohy svatební člena vážené frankfurtské rodiny dne 24. října 1625 a jeho kniha vydání z let 1642—48. — *Kayser: Schnepfen-Heller* (str. 66). *Wilh. Ohm: Eine Münzverordnung der Stadt Dortmund vom J. 1418* (str. 73—74). *Friedrich Tewes: Eine Pfennig-Ehrung von 1689* (str. 74—75). W. Brambach: *Centenionalis* (str. 84—86). Mince Constantinovy z nálezu Stockstadt n. Moh. byly zkoušeny a bylo zjištěno, že tyto tak četně se vyskytující malé bronzové mince tvoří stotinky tehdejší římské libry. — *H. Buchenau a C. Kaufmann: Von mittelalterlichen Gewichten* (str. 86 a 87). C. Gurlitt: *Ein unbekannter Quatrino von Dezana* (str. 87). J. Cahn: *Ein unedierter Dortmunder Denar mit dem Knabenbildnis König Heinrichs IV.* (str. 88). A. Koenig: *Ein niederrheinischer Münzfund* (str. 88—89). Nález vykopaný nedaleko Cách. Obsahoval 78 stř. mincí, mezi nimi 10 grošů Václava IV. bez kontramarky a 4 s kontramarkou Augšpurk, Korbach, Mühlhausen a Soest. Ostatní mince byly porýnské bílé feniky a mince měst na severním a baltickém moři. Zajímavé je, že zde není grošů s kontr. orlicí. — *C. Weil: Ein bisher unbekanntes Schaustück von Hessen-Homburg* (str. 89—90). *Knitterscheid, Der Gründer des Rothschildischen Bankhauses als Münzhändler* (str. 91—93). Kz.

Nomisma. I. ročník, č. 1 (15. III. 1924), č. 2 (1. XII. 1924). Pod tímto jménem vydává firma Nomisma, société anonyme Thoune (Švýcarsko), zprávy obchodní, jež obsahují též numismatické články. Č. 1: Ed. Bernays: *Un sixième de gros inédit*

¹⁾ Emler: Regesta II., č. 2334, str. 1014.

de Jean l'Avenge (str. 1—3). Vyobrazuje dosud neznámý Billon Jana Lucemburského pro Lucemburk. — L. Chr. Will: *Das von den drei Bezirken, Unter- und Ober-Elsass und Lothringen in den Monaten Oktober und November 1918 ausgegebene Notgeld* (str. 3—6). W. Fürstenberg: *Solz contrefaicts* (str. 6—7). Ch. Gelbert: *Le musée archéologique de Sofia* (str. 7—10). Č. 2: Ulrich Fr. v. Berg: *Ein polnischer Auslandsfund in Tirol* (str. 18—20). Popisuje nález obsahující asi 120 třígrošů Štěpána Bathoryho a Sigmunda III. nalezený v Kitzhübel r. 1917. — Bibliotheca Numismatica. —

Numismatisches Literatur-Blatt: Časopis vydávaný nyní firmou A. Riechmann & Co. Halle a. S. a redigovaný prof. Dr. Maxem Bahrfeldem, ročník 41., ročně 3 M., přináší obsah všech numismatických časopisů a posudky o numismatických dílech samostatných i v nenumismatických časopisech otisklých.

Numismatische Mitteilungen Nürnberg, Unabhängige Zeitung für Münzsammler und Münzwissenschaft, vydává firma C. F. Gebert v Norimberce. Vychází měsíčně o 4 stránkách a zasílá se na požádání sběratelům mincí zdarma. Přináší krátké články numismatické, nabídky mincí, inseráty o mincovních dražbách a pod. Kz.

Numismatische Zeitschrift. Vydává numismatická společnost ve Vídni. Nové série 12. sv., r. 1919. Günther Probst-Ohstorff: *Die Kipperzeit in Kärnten* (s 1. tabulkou), (str. 1—70). Článek o dlouhé minci v Korutanech je i pro české dějiny velmi poučný. Země t. zv. vnitřního Rakouska, které byly 30letou válkou dotčeny jen nepatrně, přešly dosti pozdě od dobré mince říšské k minci zlehčené. Avšak dražota a nesmírně stoupající potřeba peněz, kterou mincovny chatrně zařízené nestačily nasytiti, vykonaly i zde své zhoubné dílo. Na základě bohatého archivního materiálu popisuje autor osobní a věcné změny a osudy mince korutanské až k devalvaci a konečné nápravě v l. 1623 a 1624. Zvláště v přílohách nalezne čtenář bohatý statistický materiál k dějinám rak. mincovnictví, vyžadující ovšem účinnějšího zpracování s hlediska všeobecně historického. A. O. Loehr, *Notgeld* (str. 71—84). Ředitel vídeňské sbírky numismatické zaznamenal a zpracoval několik charakteristických příkladů působení hospodářských a peněžních krisí na obíhající platidla kovová i papírová od obležení měst často jen několik dní trvajících až k celostátním krisím dlouhá léta, ano desetiletí se vlekoucím (ku př. na poč. 19. stol. v Rakousku), od konce středověku až do světové války. Nouzovým penězům vzniklým v posledních letech válečných věnuje zvláštní kapitolu (první takové nouz. peníze vznikly zrovna na české půdě!). Autor ohledává otázku těchto platidel i s vyššího hlediska národohospodářského a dostává se tak k starému problému: co je peněz? Ukazuje zajímavě, jak plánovitě sbírání tohoto materiálu a kritické jeho zpracování připravuje cenné poznatky pro theoretické i praktické řešení problému. — E. J. Haeblerlin: *O. Viedebandts neu entdecktes „römisches Pfund“*. (Kritik eines Versuches) (str. 85—114). Obsahuje polemiku autora s V. o metrologický výklad známé zprávy Dionysa z Halikarnasu (IX., 27), podle níž 2000librové assy odpovídaly kvantu mědi 16 talentů. Jde tu o otázku pro numismatiku antickou důležitou, jaká libra byla užívána v Římě kol r. 477 př. Kr. — Josef Keil: *Die erste Kaiserneokhorie von Ephesos* (str. 115—120). Dokazuje se na základě tradice numismatické a epigrafické, že lze v Ephesu předpokládati sídlo provinciálního chrámu císaři zasvěceného teprve od doby cis. Domitiana. — Friedrich Freiherr v. Schrötter: *Zur brandenburgischen Münzkunde von 1640—1700* (str. 121—124). Autor popisuje nové aneb málo známé typy mincí braniborských z uvedených let. — Dr. Karl Stockert: *Zur Münzkunde der dalmatinisch-griechischen Kolonien* (str. 125—127). Uvádí několik doplňků k známé práci Brunšmidově o těchto mincích. — W. K. Kubitschek: *Aus der Sammlung des Obersten Soltokovič* (str. 128). Popisují se tři mince Hadrianovy a Gordianovy této sbírky. — Arnold Luschn-Ebengreuth: *Beiträge zur Münzkunde und Münzgeschichte*

Tirols im Mittelalter. III. — IV. (str. 129—158). Článek je pokračováním studie autorovy z 11. sv. nové série téhož časopisu, kde se jedná o středověkých mincovnách tirolských vůbec a o ražbách inšpruckých zvlášť. V těchto kapitolách je napřed řeč o zařízení a o mincovní jednici biskupské mincovny tridentské (byla zde užívána marka o 254·7 gr, tedy asi stejně těžká jako marka pražská o 253·14 gr), dále pak se zjišťují počátky a sledují další dějiny mincovny meranské. Zájem náš upoutá v kap. VI. výklad, jak si tato mincovna opatrovala stříbro k ražení mincí. Obchodníkům bylo totiž uloženo odvésti určité množství stříbra, dříve nežli směli některé druhy jižního zboží dopravit za hranice. Touto dávkou ve stříbre bylo umožněno bohaté, v mnohém příkladně mincovnictví tirolských hrabat ve 13. stol. Vzorňe vyšetřuje autor striž a zrno mincí, při čemž vychází na jevo úpadek v krátké době panování krále Jindřicha, Lucemburků a Ludvíka braniborského ve 14. stol. — *Leon Ruzicka: Münzen von Serdica (Nachtrag)* (str. 158). Popisuje se 5 neznámých dosud mincí tohoto thráckého města. — *Fritz Dworschak: Neue Schaumünzen der Familie Bachofen von Echt*, s 2 tabulkami, (str. 159—166). Popisují a vyobrazují se medaile této vídeňské rodiny, které vznikly po r. 1909 (dřívější byly popsány v 1. sv. nové série tohoto časop.). Vyšly z dílen známých vídeňských medailérů Pawlika Hartiga, Plachta, Hujera a j. Medaile ty oslavují podle staré dobré tradice především události rodinné, ale i veliké německé spisovatele Stiftra a Roseggara. Článek je i příspěvkem k dějinám medaile renaissanční, neboť portrét medaile Friedr. Hagenaury (Domanig, Die deutsche Medaille, č. 133) vztahuje se podle vši pravděpodobnosti na člena této rodiny, který žil v 16. stol. v Kolíně n. R. — *Nové série sv. 13.*, r. 1920. *Gustav Schötle: Systematik der Marken alter und neuer Zeit* (str. 1—35). Článek je, pokud vím, prvním pokusem o historický výklad, systematické zpracování a hospodářské ocenění známek všeho druhu, z kovu, papíru a z kterékoliv jiné látky. Pokus je to velmi zdařilý a nabádavý speciálně pro numismatiky, neboť vychází od známkových peněz, známek na věci pro živobytí potřebné a p. poukázek, jimiž nás obdařila světová válka (v tomto ohledu je důležitým doplňkem k Loehrově studii „Notgeld“ v 12. sv. tohoto časopisu) a sleduje dějiny jejich až hluboko do středověku. Vidíme, že tyto známky formálně i věcně souvisí s historií a hospodářskou funkcí peníze (ku př. početní groše!). Někdy se z takových známek peníze přímo vyvinuly jako ku př. v Kostnici v stol. 17. a 18. Autor proto provádí podrobnou klasifikaci známek podle jejich významu pro právní a obchodní život. Zde je mnoho zajímavé látky pro národohospodáře a historiky. Upozorňuji jen na různé známky náboženské, celní kvitance, na kontrolní známky neplacených s úžeb poddaného lidu ve stol. 18., známky, jimiž uděleno povolení k živnostem, na průvoz zboží a p. Naši sběratelé znají ku př. městské známky pražské, zvané cejchy. Zajisté našlo by se i v jiných městech a v jiném prostředí dosti takových známek historicky důležitých. — *Rudolf Münsterberg: ΤΑΞΙΣ* (str. 36). Některé sporné otázky mincovnictví města Tharsos. — *Arnold Luschn-Ebengreuth: Beiträge zur Münzkunde und Münzgeschichte Tirols im Mittelalter. VII.* (str. 37—52). S jednou tabulkou. Pokračuje ve svých úvahách o středověkém mincovnictví tirolském hledá autor prostředky a cesty k nesnadnému časovému určení starších ražeb tirolských. Vývody jeho mají pro numismatiku význam všeobecný. Hlavním a nejlepším prostředkem jsou mu samozřejmě nálezy, ovšem nálezy správně vyšetřené a popsané. V příloze podává výtahy z tirolských účetních knih, pramene, jež možno numismatikům a hospodářským historikům tirolským záviděti. — *Fritz Dworschak: Studien zum österreichischen Münzwesen (1247—1460)* (str. 53—99). S dvěmi tabulkami. Studie tato, vzniklá novým uspořádáním vídeňské státní sbírky mincí, rozmnžuje a často v podrobnostech i posměňuje poznatky získané výbornými pracemi Luschnovými. Jde především o řadu nejistých dosud přidělení mincí některým panovníkům a mincovnám. Důležitou úlohu má při tom otázka ročního obnovování mince a mincovního systému. (Tvzení maďarského historika Hómana, že těžká marka

o přibl. 280 gr. byla jakožto mincovní jednice do Vídně přenesena Přemyslem II. z Moravy, přijímá D. jen s výhradami.) Zajímavá je kapitola věnovaná známému patentu o ungeltu Rudolfa IV. z r. 1359, jímž upuštěno od ročního obnovování mince. D. ukazuje zajímavě, jak již doba dřívější, především doba Albrechta II., spěje k stabilisování mince. Proto se mu jeví tento panovník jako vlastní reformátor rak. peněžnictví. Na konci pojednání nalézáme vzorné popisy několika nových nálezu, z nichž v článku bylo čerpáno. Náš zájem budí hlavně nález v Rossa u Býdova (Waidhofen) na Dyji; poznáváme z něho, jaké mince obíhaly na česko-rak. hranicích kol r. 1425. Vedle rakouských, bavorských, leuchtenberských a polských mincí je tu 31 grošů Václava IV., 6 t. zv. husitských haléřů a obolus s moravskou orlicí Luschnem (Num. Zeitschr. XXI., str. 470) přidělený době moravského panování Albrechta V. V Oberhofen-Rabenschwand u Mondsee pak nacházíme vedle ražeb rakouských, bavorských, solnohradských, tirolských, italských a uherských 43 grošů Václava IV., 131 haléřů „husitských“ a 18 haléřů s moravskou orlicí téhož typu, jaký byl v nálezu v Rossa. — *Wilhelm Kubitschek: Eine alte Fälschung aus Samos* (str. 100). *Otto Voelter: Die Kupferprägung der Diocletianischen Tetrarchie* (str. 101—110). S 11 tabulkami. Zjišťují, popisují a vyobrazují se neznámé, aneb nedostatečně určené ražby naznačené periody. — *Alfred Nagl: Die österreichische Münzordnung Kaiser Maximilians I. von 1510 und 1511 und ihre Vorgeschichte* (str. 111—141). Líčí se tu údobí pro mincovní a hospodářské dějiny Rakouska, Německa a ovšem i pro poměry české nesporně důležité, tvořící přechod od starodávné periody denárové (úloha, kterou v tomto údobí měl český groš, je ovšem kapitolou zvláštní) k definitivnímu zavedení „hrubé“, t. j. těžké mince stříbrné, která měla býti ekvivalentem mince zlaté, dotud po výtce obchodní. Je to doba od mincovní reformy tirolského arcivévody Zikmunda, který od r. 1484 takovou těžkou stříbrnou minci razil až k známé mincovní reformě Ferdinanda I. z r. 1524, tedy počátek doby tolarové. S hlediska numismatického osvětluje se tu povaha Maximilianova zajímavě, ne však příznivě. Byl nejen lehkovážným ve věcech finančních, nýbrž přímo krátkozrakým ve své politice mincovní. Nerozuměl požadavkům doby, nýbrž snažil se po způsobu dřívějších panovníků využití mincovního regálu pro svoji pokladnu. — *Nové série sv. 14.* r. 1921. *Alfred Nagl: Die österreichische Münzordnung Maximilians I.* (str. 1—16). Obsahuje archivá ní přílohy k článku v ročníku předcházejícím. — *Dr. August Jaksch: Zur Geschichte des angeblichen Münzrechtes der Bischöfe von Gurk* (str. 17—18). Zjišťuje se, že biskupům těmto mincovní právo ve středověku právoplatně uděleno nebylo a že bylo jimi teprve ve stol. 18. na císařích římských. vymáháno — *Günther Probst: Das Grazer Münzhaus 1573—1782* (str. 19—53). Na základě bohatého materiálu archivního líčí autor dějiny mincovny štrýkohradecké, zvláště podrobně v letech 1607—1610. — *Günther Probst: Posthume Prägungen Karls von Innerösterreich* (str. 54—62). Jde tu a vnitrorakouské ražby z l. 1591—1597. — *Heinrich Buchenau: Pfennige der österreichisch-steirischen und verwandten Gruppen im XII. Jahrhundert* (str. 63—90). S 2 tabulkami. *Fritz Dworschak: Die Anfänge des österreichisch-steirischen Münzwesens* (str. 91—116). S 2 tabulkami. Oba tyto články, zabývající se nezávisle na sobě týmž předmětem, totiž temnými dosud počátky rakouského mincovnictví, jsou pro českou numismatiku velmi důležité. Jednájí z veliké části o širokých, polobraketeátových denárech nalezených před lety v Rakvicích u Podivína na Moravě, kde byla při rakouských hranicích mincovna. Sám vyslovil jsem v Časop. Matice Moravské, r. 1924, str. 47, domněnku, že tu jde snad o ražby biskupů olomouckých (nález byl uschován někdy po r. 1140), ale poučen byv nálezem učiněným v r. 1921 v Hainburgu na Dunaji, jež jsem mohl ve Vídni prohlédnouti, když článek můj byl již v tisku (Dworschak nález ten ve své práci popisuje), přiklonil jsem se k Dworschakovu mínění o rakouském původu těchto feniků. Používám této příležitosti, abych domněnku svoji v tomto smyslu opravil, jak jsem ostatně již učinil v dodatcích citovaného svazku Čas. Mat. Mor. Věc je však tak závažná, že pojednám o ní v ně-

kterém z příštích čísel tohoto časopisu, při čemž budou oba jmenované články Buchenauovy a Dworschakovy podrobeny kritickému rozboru. — *Arthur Stein: Römische Statthalter von Thracien auf Münzen* (str. 117—126). Uvádějí se římské mince od císaře Trajana až k císaři Sept. Severovi důležité pro římskou prosopografii, pro znalost městských dějin, jejich právního postavení v provinciích a pro kult císařů. — *R. Münsterberg: Nachträge zum Recueil général des Monnaies Grecques de l'Asie mineure I.* (Paris 1904—1912) z vídeňského a peštského mincovního kabinetu. — *Wilhelm Kubitschek: Miletopolis in der (Dr. Scholz-) Sammlung der Wiener Universität* (str. 144 a 150). *A. Loecherer: Österreichische Münzprägungen 1519—1918* (str. 145—149). Článek obsahuje dodatky k známému dílu Millera v. Aichholz téhož názvu vydanému v r. 1920 právě Loehrem, a to dodatky ze zemských sbírek ve Štyr. Hradci, Celovci, Inšpruku, Solnohradě a v Linci. Jde tu tedy o ražby výhradně rakouské. Autor však připravuje vydání dodatků též ze sbírek pražských, vratislavských a peštských. Přípravné práce v numismatické sbírce Nár. musea již konal. — *Wilhelm Kubitschek: Neue Münzen* (str. 151—152). K. popisuje říšský denár římské Antonie, matky cis. Claudia, který je i vyobrazen, a dvě řecké ražby cis. Maximina a Hadriana. — *Wilhelm Kubitschek: Antike Falschmünzen vom Donau-Limes* (str. 153—170). S 1 tabulkou. Zajímavý tento článek obsahuje výklad řady (na 80 kusů) antických falsifikátů velkých římských mědí a bronzů od císaře Hadriana až k cis. Gordianovi. Mince byly nalezeny v Carnuntu a obíhaly v hojném, jak se zdá, počtu na dunajské hranici říše římské zvláště na počátku 3. stol. po Kr. — *Josef Joos: Hans und Balthasar Gaismair* (str. 171—183). Uvádějí se archivní a numismatické doklady o činnosti obou řezačů kolků při zeměpanské mincovně v Celovci v l. 1582—1621. Ský.

Revue numismatique. IV. serie, tome XXVI. 1923. Paris. — *Kolb P.: Monnaies primitives du genre du trésor d'Auriol* (str. 1.). Zpráva o několika nálezech primitivních barbarských malých mincí galských bez nápisů. Jejich velikost 8—10 mm i typy souhlasí s archaickými řeckými mincemi orientálními a zdají se býti jejich kopii. — *Seure G.: Trésors de monnaies antiques du Bulgarie* (str. 8). Přesný soupis všech dosud známých nálezů na území bulharském, jež určují směr starých obchodních cest, časté vpády Keltů a polohu některých starých božišť. — *Bailhache J.: Mézin atelier monétaire d'Edouard III.* (1341—1361) (str. 36). Listinný důkaz, že anglický Eduard III. založil ve francouzské Aquitanii Angličany okupované mincovnu v městě Mézin, latinsky Medicinum. — *Dieudonné A.: Trouville d'Hattonchatel (Meuse)* (str. 44). *Côte Cl.: Trouville de Chambéry* (str. 61). Popis dvou nálezů francouzských z druhé polovice XVI. století. — *Allotte de la Fuye: La marque monétaire VSV sur des pieces d'Aurélien et de Séverine* (str. 154). Pokus o vysvětlení značky VSV na malých mincích Aureliana a jeho ženy Severiny z 3. stol. po Kr. Autor podává několik hypotéz, z nichž nejpravděpodobnější je, že se jedná o označení hodnoty $2 \times 5 = 10 = S =$ semis. — *Dieudonné A.: Le mouton d'or de Charles VI et de Charles VII.* (str. 163). Popis zlatáků francouzských s obrazem beránka božího z XV. století. — *Demole E.: Le florin petit poids d'Amédée VIII comte de Savoie* (str. 178). Popis dosud neznámého florinu savojského z nálezů v Chambéry. — *Espezel P. d.: Les jetons des Pays-Bas de la collection de Witte au Cabinet des Médailles* (str. 181). Soupis jetonů nizozemských ze sbírky de Witte-ovy. — Dále přináší *Revue numismatique* řadu původních dokumentů k mincovnictví francouzskému z dob Františka II. a Karla IX. z let 1559—1574, detailní soupis nálezů mincí na půdě francouzské v roce 1922 a důkladnou bibliografii v roce 1922 zemřelého vynikajícího řeckého numismatika J. Svoronos.

The numismatic chronicle 1923. (Fifth series No. 9—12.) London. — *J. G. Milne: The autonomous coinage of Smyrna* (str. 1. s 2 tab.). Smyrna razila vlastní, skorem vesměs bronzové mince od roku 304 před Kr., kdy byla znovu zbudována.

vána. Autor probírá jednotlivé periody ražeb až do doby Augustovy a klasifikuje typy. Nejběžnější jsou s hlavou Apollina neb bohyně města na líci, s třínožkou, palmou, kytharou, oltářem, lvem a j. a s řeckým nápisem na rubu. — *H. Mattingly: A find of thirteenth-century coins at Arta in Epirus* (str. 31. s 1 tab.). Popis nálezů byzantských mincí 13. století vládců thesalonských, nikajských a epirských, ražby většinou dosud neznámé. — *L. Granley: Some later coins of the Crusaders* (str. 47 s 1 tab.). Historicko-numismatická rozprava o některých vzácných mincích ražených efemérními vládci středomořských panství křižáckých v 13. století. — *L. A. Lawrence: On a new type of penny of Edward I.* (str. 56 s 1 obr.). Popis dosud neznámého typu grošíku Eduarda I. Peníz ten ležel po léta ve sbírkách britského musea a byl pokládán za falsum, zdá se však spíše, že jde o unikát vzorku ražby nové. — *G. Macdonald: A hoard of foreign sterling found at Galston* (str. 60 s 1 tab.). Rozbor nálezů mincí 13. století objeveného ve Skotsku, v němž převládají mince nizozemské jako při všech skorem skotských nálezech. — *F. P. Barnard: Portuguese jettons* (str. 75 s 1 tab.). Početní groše byly poprvé zavedeny ve Francii začátkem 13. století. (U nás teprve začátkem 16. století.) V Portugalsku jich používáno od 14. století. Autor popisuje 75 početních grošů portugalských většinou dosud neznámých. Neumann (Kupfermünzen) popsal jen 10 kusů. — *R. B. Whitehead: Some notable coins of the Mughal emperors of India* (str. 114. s 3 tab.). Popis mincí říše mogulské, založené r. 1525 na území nynější Východní Indie potomkem Timurlengovým Baberem a trvající až do polovice 19. století. Článek přináší podrobné reprodukce i tran: kripce arabských opisů mincí těch. — *Allen. B. West: The early diplomacy of Philip II of Macedon illustrated by his coins* (str. 109). Podrobná historická studie o mincovní reformě Filipa macedonského, jež svědčí o velké státnické prozíravosti a dobré zahraniční politice tohoto panovníka. — *G. F. Hill: Greek coins acquired by the British Museum in 1922* (str. 211 s 2 tab.). *G. C. Brooke: Anglo-Saxon acquisitions of the British Museum.* (Str. 243 s 1 tab.). Referáty o nových přírůstcích mincí řeckých a anglosaských v britském museu. — *G. C. Brooke: The English and Irish coinages of 1542—1544* (Str. 260). Pokus o přesné datování irských grošů Jindřicha VIII. s harfou podle opisů Rex Hiberniae a Dominus Hiberniae. — *H. Farquhar: John Rutlinger and the Phoenix badge of Queen Elizabeth* (Str. 270. s 2 tab.) Srovnáním medaile královny Alžběty se šperkem a rytinou, na nichž všech je alegorie ptáka fénixe vzrůstajícího z plamenů, snaží se autorka přesně určit rytce a událost, na jejíž památku medaile s fénixem byla ražena. — *R. B. Whitehead: Notes on Indo-greek numismatics.* (Str. 294 se 4 tab.) Indo-řeckými nazývá autor mince s řeckými nápisy ražené v Baktrii, v údolí Kabulském a v severozápadní Indii od následníků Alexandra Velkého, dále mince s nápisy řecko-indickými ražené domácími vládci baktrickými. Pojednává o některých takových mincích. — *G. C. Haines: A hoard of Roman coins discovered in Crete* (Str. 344). Nález římských mincí, zakopaných na Krétě koncem 3. století před Kristem.

Na výroční valné schůzi Royal Numismatic Society v červnu 1923 byla mezi jinými zvolena za člena universitní knihovna pražská. Mý.

Zeitschrift für Numismatik XXXII. svazek, sešit 3. a 4. Berlin 1920. *Dorothea Menadier: Das Münzwesen der deutschen Reichsäbtissinnen im Mittelalter*, str. 185—293. Práce dělí se v celku na dva hlavní oddíly. Prvý rozpadá se na tři kapitoly a předmluvu: *Frauenbildnisse und Namen auf den Münzen des deutschen Mittelalters im allgemeinen.* Obraz ženy na minci německé představuje buď paní světskou (choť panovníka nebo samostatnou vladačku), nebo abatysi říšských opatství, což je, podle mínění D. Menadierové, právě zvláštností německou. Právo raziti minci patřilo průběhem středověku říšským opatstvím ženským v Curychu, Eschwege, Nordhausenu, Geře, Quedlinburku, Gandersheimu, Essenu, Herfordu, Thornu, Nivellesu a Remiremontu. Opatství ta jsou založení královského, což není bez veliké

důležitosti pro jejich rozvoj a pro propůjčení práva mincovního, které bylo uděleno mincovními privilegiemi, z nichž jsou zachována ona pro opatství v Herfordu, Nordhausenu, Gandersheimu a Quedlinburku. Abatyše v Lindavě, Buchau a Kaufungen neměly naproti tomu mincovního práva, v Geseke brala částku mincovních důchodů z blízké mincovny, v Thornu právo mincovní spočívá na neobvyklých základech. Stať: Die Münzprivilegien der Frauenabteien shrnuje poznání o listinných privilegiích opatství ženských. Nejstarší má Herford, které pochází od krále Ludvíka [Pobožného?], jak víme z potvrzení Oty I. z r. 973. Nordhausen má své neúplné privilegium od Oty II. z r. 962, Gandersheim z r. 990 od Oty III., od téhož (994) Quedlinburk, Nivelles od Jindřicha III. z r. 1040. Oddíl: Die Anfänge der abteilichen Prägungen dává odpověď na otázku, jakého druhu bylo mincovní právo abatyší. V poměru ke králi procházelo čtyřmi stupni vývoje, které sleduje D. M. ve čtyřech druzích privilegií. Prvý dovoluje jenom zříditi král. mincovny v určitých místech. Druhý dává důchody mincovní duchovním úřadům. Třetí dává již možnost raziti mince vlastním jménem a s vlastním obrazem, což znamená skutečnou držbu, třebaže zůstává král lenním pánem majitele. Poslední stupeň vývoje, ve 13. stol., ponechává libovůli vlastníku práva mincovního i v určení stříže a zrna, v čemž se dosud bylo řídití vzorem krále. Chybí-li listinné doklady pro tento vývoj, můžeme jej sledovati na minci vlastní. Dál se ovšem podle poměrů místních, jak autorka ukazuje, kreslí postup u každého z jmenovaných opatství. Nejdéle se udržel vliv panovníka ve vynikajících opatstvích, jako Quedlinburku a Herfordě. Při stanovení počátku ražby v Eschwege (konec 12. stol.) odmítá mínění, že panovník při sebe kratším pobytu v místech, kde byly mincovny, užíval těchto k ražení vlastní mince. Měl jen možnost v mincovnách, k nimž právo již propůjčil, dáti si razit z vlastního materiálu určitý počet mincí bez jakéhokoliv poplatku. Druhý oddíl práce tvoří kapitola: Der Kampf der Äbtissin mit Vogt oder Erzbischof um das abteiliche Münzrecht, k níž jsou přidány dva menší dodatky. V uvedené kapitole zabývá se D. M. podrobně poměrem abatyší jednotlivých opatství k světským ochráncům opatství, jimž patřilo soudnictví a dozor nad mincí a kteří bývali obvykle mocní vévodové nebo hrabata sousední. Průběhem času bránila se abatyše proti jejich snaze, získati ražbu mince plně pro sebe. Pramenem poznání situace jsou jednak listinné zmínky, jednak mince samy, jejichž obrazy často doplňují mezery listinných zpráv. Všude byl poměr obou stran nepřátelský. Abatyše některých opatství utíkaly se o pomoc ke králi, jsou dokonce zprávy o zasažení papeže. Král vyhověl abatyši a tak spatřujeme jeho obraz na minci vedle obrazu abatyše (brakteát z r. 1220 v Eschwege). Samostatnost abatyše při mincování je doložena jejím samostatným obrazem na mincích; v době, kdy ustupuje fojtovi, vyskytuje se jeho obraz vedle obrazu abatyše v rázu mince, případně vytlačuje tento úplně. Na jednom typu mince z Essenu přicházejí obrazy dvou ochránců, vrchního fojta a místosprávce, ve vývoji mincovních poměrů opatství ženských v Německu jediný případ toho druhu. D. Menadierová prochází všemi opatstvími a probírá historie jejich sporů se světskými pány i s biskupy (je to v otázce Quedlinburku výklad o poměru Hetstedtu k biskupu halberstadtskému a k opatství Quedlinburskému a hlavně poměr opatství Herfordského k arcibiskupu kolínskému, jakož i poměr Eschwede k biskupu špyrskému a k Mohuči), zastavuje se nejdéle u Quedlinburku, jehož ražba byla nejdůležitější, aby probrala nejen Quedlinburk a jeho ražby, ale i dvě druhé mincovny, jež opatství tomuto patřily: v Geře a Hetstedtu. Das Ende der Münzprägungen der Äbtissinnen ukazuje, jak končila se ražba a na koho se přenášela. Nejdříve se přestalo raziti v Nordhausenu, kde opatství bylo 1220 zrušeno; taktéž se stalo v Nivellesu v pol. 13. stol. i v Gandersheimu — nevíme však kdy. Essen a Quedlinburk vydržely nejdéle. Essen 1803 vzdává se práva mincovního ve prospěch pruské vlády. Ukončením jest přehled Die bildlichen Darstellungen der Äbtissinnen-Münzen. Nejlepší ražbou vyniká Quedlinburk, hlavně jeho mince nálezů ve Frecklebenu a Mödesse. Zobrazují abatyši v celé postavě, sedící na sedadle,

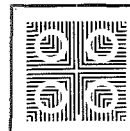
zdi nebo oblouku, se závojem kol hlavy, nebo spadajícím, držící knihu, berlu, květinu nebo palmu. Některé nesou bohatou architekturu kol postavy. Jiné mají ještě několik žen zobrazených, ale tehdy jsou ražena jen jejich poprsí okolo abatyše, nebo u jejích nohou. Na mincích jiných opatství bývá abatyše zobrazena se svatým (Nordhausen, Eschwege) a s državami i neobvyklými. — J. Menadier: Der Wittlicher Fund von Goldmünzen des vierzehnten Jahrhunderts. Nález obsahuje vedle 36 italských cechů, 59 uherských dukátů (v tom Ludvíka I., Zikmunda a Karla I.), dvou anglicko-franc. mincí i 9 florenů německých. Je tedy důležitý pro rannou dobu ražby zlatých mincí v Německu. E. N.

Archiv für Medaillen- und Plaketten-Kunde. Vydává A. Riechmann & Co., Halle n. S., ročník II., 1920, 21. Redaktoři: Prof. Dr. Habich a Dr. Bernhart v Mnichově. Roční předplatné 30 M: Kurt Regling, Vier Venezianische Medaillen (str. 1—9). Prof. Regling popisuje nepopsanou dosud medaili benátského mistra značícího Fra. An. Brix. nebo F. A. B. nebo jen A. a t. zv. „benátského medailéra z r. 1523“ (jež de Foville v Revue num. 1912 označil za tutéž osobu), medaili na Altobello Averoldo, již připisuje mistru Giulio della Torre a rub medaile téhož mistra. — G. F. Hill, „Not in Armand“ (str. 10—28 a str. 45—54). Uvádí 372 medailí chybějících v díle A. Armand: Les médailleurs italiens des XVe et XVIe siècles, mezi nimi 27 medailí Antonia Abondia, při čemž odvolává se na Fialovo dílo o tomto mistru. — Georg Habich, Dietrich Schro, der Monogrammist DS (str. 29—33). Zde vysvětluje se monogramová značka vyskytující se na medailích hrabat ze Solms jako značka frankfurtského sochaře Dietricha Schro, jenž pracoval i náhrobní pomníky pro tyto hrabata. — Max Bernhart, Der Meister mit dem Krüglein (Hans Krug d. J.?) (str. 34—41): Pokus vysvětliti značku „džbánec mezi písmenami H a K“, jako značku medailéra Hanuše Kruga ml., bratra znamenitého mistra renaissance medaile, Ludvíka Kruga. — Oskar Gessert, Hans Rupprecht Hoffmann als Medailleur (str. 55—58): Uvádí v souvislost medaile se značkou H. R. H., jež popsal Habich ve svém díle „Die deutschen Medailleure des XVI. Jahrh.“ str. 167 a násl., s pracemi trevírského sochaře Hanuše Rupprechta Hoffmanna, jež popisuje Rudolf Balke. — Fritz Dworschak, Eine unbekannte Medaille Ludwig Neufahrers auf Veit und Barbara von Enzersdorf (str. 59—63). Kustos vídeňského kabinetu mincovního popisuje zde dosud neznámou portrétní medaili Neufahrerovu, jenž od r. 1554 byl mincmistrem v Praze. Při této příležitosti dokazuje Dworschak, že Ferdinandův ½ tolar z r. 1528 (Doneb. 1141) a tolar z r. 1529 (Doneb. 1140), jež byly považovány za práce jáchymovské, a útesy na obléhání Vídně Turky jsou pracemi lineckého řezače želez Andre Hartmana, jenž patrně zhotovil i raženou medaili na Ferdinanda I. a Annu z r. 1536 (Markl 2102), mylně dosud považovanou za práci Ludvíka Neufahrera. Při tom považuje Dworschak medaili Doneb. 1013, této medaili sice podobnou, leč práci méně cennou, za dílo jeho pomocníka Jobsta Khralla. — Joseph Kolberg, Ein Brief des Johannes Secundus an Johannes Dantiscus (str. 64—68). — Georg Habich, Zum Medaillen-Porträt Christi (str. 69—77). H. uvádí zde knihu G. F. Hilla: The Medallion-Portraits of Christ (Oxford, Clarendon Press, 1920) a doplňuje ji řadou portrétů Kristových na medailích, jež Hill neuvádí. — E. W. Braun, Aus der Sammlung deutscher Renaissanceplaketten im bayerischen Nationalmuseum (str. 83—100). Autor, ředitel opavského musea, popisuje řadu renaissance plaket ze sbírky bavorského národního musea a to jednak práce angšburské dílny z polovice 16. století, jež vyskytují se na různých domácích oltářích a k nimž tato dílna dala si patrně zhotoviti předlohy od rozličných umělců, jednak ve stříbře tepané dno mísky od umělce HG z r. 1572, a shledává souvislost této práce s medailemi umělce HG, jež uvádí Habich ve výše citovaném díle na str. 166 a násl. — Max Bernhart, Die Granvella-Medaillen des 16. Jahrhunderts (str. 101—119): Uvedena velká řada portrétních medailí na Antonína Perrenota z Granvelly, jenž byl vynikající osobností na dvoře Karla V. a

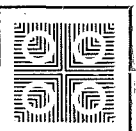
zemřel r. 1586 jako arcibiskup v Besançonu. — *Günther Probszt, Giovanni Pietro de Pomis als Medailleur* (str. 121–152). Pojednává o medailích, jež zhotovil malíř, architekt a vojenský inženýr Pietro de Pomis, žijící na dvoře štyrskohradeckém, jež pocházejí z let 1607–1622, pokud jsou datovány. O tomto mistru a jeho medailích, jimiž mělo být oslavováno vítězství Ferdinandovo na Bílé Hoře, pojednám ve článku zvláštním. Jemu připisuje Probszt též medaili Miltner-Neumann VI–45 na Jana Oldřicha Eggenberka, vévodu krumlovského † 1634, zhotovenou patrně na sňatek druhé dcery jeho Marie Františky s Karlem Leonhardem VII. z Harrachu, konaný r. 1620 a řadu jiných. Mám za to, že i medaile na uvedení jezuitů do Vídně z r. 1624 (Hergott tab 29–77), již v řadě této postrádám, je prací tohoto mistra. — *Attila Rex* (str. 153–154): Dr. Habich doplňuje článek E. Babelona: *Attila dans la Numismatique* (Revue Numismatique 1914, str. 297), uveřejňuje dvě dosud nepublikované medaile na vůdce Hunů. — *Bibliographie* (str. 42 a násl., 70 a násl., 120 a násl. a 156 a násl.).

R o č n í k III. 1921, 22: *W. v. Bode, Die Medaille von Johann Duc de Berry und ihr mutmasslicher Künstler Michelet Saulmon* (str. 1–11): B. pojednává o slavných dvou nejstarších medailích na byzantského císaře Konstantina a Heraclia, jež známy jsou z inventáře sbírky vévody Jana z Berry a o medaili na tohoto vévodu, jichž zhotovitelem zjištěn burgundský umělec Michelet Saulmon, vyobrazuje rub medaile na vévodu a medaili na císaře Konstantina Velikého a pokouší se vysvětliti některé nejasnosti v této věci. — *Georg Habich, Zur Medaille Kaiser Konstantins* (str. 12–14): K předcházejícímu článku připojuje H. pojednání o renaissančním napodobku medaile na císaře Konstantina Velikého uloženém v petrohradské sbírce Eremitage, italské to práci 16. století. — *Edmund Wilh. Braun, Über eine Gruppe spanischer Spätrenaissance-Plaketten* (str. 15–22). *Fried. Noack, Die Hamerans in Rom* (str. 23–40), vypisuje dějiny rodiny řezačů želez Hameran v Římě, z níž v šesti pokoleních vyšlo 10 umělců a umělkyní, kteří ve třech stoletích pracovali na dvoře papežském a v římské mincovně. — *Rudolf Müller, Nachtrag zu Armand, Les médailleurs italiens des XVe et XVIe siècles* (str. 41–43). Uvádí dalších 13 medailí jako doplněk k dílu Armandovu. — *E. F. Bange, Zur Datierung von Peter Flötner's Plakettenwerk* (str. 45–52). Bange zjišťuje srovnáním prací tohoto znamenitého norimberského umělce s datovanými jeho kresbami a dřevoryty dobu, kdy asi plakety byly zhotoveny. — *Oskar Gessert, Augustin Adelman und andere Heidelberger Meister* (str. 53–62). *Rudolf Berliner, Zu den Plaketten mit dem Dürerischen Rückenakt* (str. 63–78). *Karl Roll, Der Gnadenpfennig des Salzburger Domkapitels für Kaspar Joachim Reiter* (str. 79–83). Jedná o zlaté medaili ve váze 15 dukátů věnované jako milodar solnohradskou kapitulou svému syndikovi Kašparu J. Reiterovi. — *George F. Hill, Zu „Attila Rex“* (str. 84). *Georg Galster, Die Schaumünzen Christierns I.* (str. 85–90). Jiří Galster z Kodaně popisuje jediné dvě medaile renaissanční, související s dánskými dějinami, jež vznikly r. 1474 za návštěvy Christierna I. u jeho švakra Ludvíka III. Gonzagy v Mantově. Medaile tyto zhotovil zlatník Betrolomeo Melioli. — *Edmund W. Braun, Augsburger Plaketten* (str. 91–93). Doplnuje svůj článek o augšpurských plaketách. — *R. Berliner, Eine Plakette nach Dürers Kupferstich mit dem grossen Pferde* (str. 94–98) *Alfred Noss, Drei unbekannte Medaillen des Erzbischofs Richard Greiffenklau von Trier* (str. 99–103). *E. W. Braun, Hans Peissers Plaketten und der Nürnberger Kleinmeister I B* (str. 104–114) Dokazuje souvislost plaket Peissera, jenž byl od r. 1562 „Pildschnitzler“ arcivévody Ferdinandu v Praze a zhotovil zde mimo jiné i dřevěný model pro spodní stavbu bronzové studny, jež dodnes je v belvederské zahradě, s norimberským mistrem I B (Johannes Beisser). — *Max Bernhart, „Judenmedaillen“* (str. 115–123). O těchto t. zv. pražských židovských medailích pojednám ve zvláštním článku. — *R. Berliner, Eine Augsburger Plakettenwerkstätte aus der Mitte des 16. Jahrhunderts* (str. 124–127). B. polemizuje s náhledy Dra Brauna a opravuje datum, kdy plakety tyto byly vyro-

beny. — *Edmund W. Braun, Zwei Buchreliefs vom Joachimsthaler Goldschmied Concz Welcz* (str. 128–133). O dvou zimostrázových reliefech, jež připisuje jáchymovskému zlatníku Concz Welczovi, zmíním se ještě v článku samostatném, v němž vyliším práce, jež přiděluje tomuto zlatníku. — *Rudolf Berliner, Eine Plakettenfolge von Jakob Corn. Cobaert* (str. 134–135). B. ukazuje, že řada mythologických plaket, jež uveřejnil L. Planiscig ve svém katalogu středověkých a renaissančních plastik sbírky Este (Videň 1919, č. 395–410, tab. 19 a násl.), jsou pracemi Jakuba Corn. Cobaerta. — *Ernst Kris, Eine Modellplakette Wenzel Jamnitzers* (str. 136–143): Kris ukazuje, jak motivu z plakety Václava Jamnitzera (tchána Y. Malera) bylo používáno v dílnách pozdní renaissance. — *Oskar Gessert, Der Mainzer Meister HK (Hans Kurtz?) und seine Vorgänger* (str. 144–150) — *Bibliographie* (str. 44 a násl.). Kz.

ZPRÁVY BIBLIOGRAFICKÉ¹⁾

Babelon Jean, La médaille de 1650 à 1789 (Histoire de l'art, publiée sous la direction d'André Michet, tome VII.). — *Babelon Jean, Jacopo da Frezzo et la construction de l'Escorial*, Essai sur les arts à la cour de Philippe II, 1519–1589, Bordeaux: 1922, s 12 tab. — *Bahrfeldt M. v., Die Römische Goldmünzenprägung während der Republik und unter Augustus*. XVI a 208 str., 16 tab. a 28 vyobr., Halle a S., 1923. — *Blind A., Mass-, Münz- und Gewichtswesen*, 2. vyd. Lipsko a Berlin, 1923. — *Born Erich Dr., Das Zeitalter des Denars*. Ein Beitrag zur deutschen Geld- und Münzgeschichte des Mittelalters. Wirtschafts- und Verwaltungstudien mit besonderer Berücksichtigung Baierns. Hsg. v. Dr. Georg v. Schanz, sv. LXIII. Leipzig-Erlangen 1924 (str. XVIII+490). — *Dieudonné A., Les monnaies Capétiennes ou Royales Françaises (de Hugues Capst à la Réforme de St. Louis)*, Paris 1923, 20 tab. — *Fonahn A., Japanische Bildermünzen*, přel. Junkelmann, Lipsko, 1923. — *Friedensburg F., Die Symbolik der Mittelaltermünzen*, II. a III. díl, Berlin 1922. — *Giesecke W., Sicilia numismatica*, 27 tab., Lipsko 1923. — *Habich Georg, Die Medaillen der italienischen Renaissance*, Berlin-Stuttgart, 1923, 245 vyobr. a 100 tabulek. — *Hill G. F., The medallie Portraits of Christ. The false Shekels. The thirty pieces of silver*. Oxford 1920, 68 vyobr. a 1 tab. — *Horn O., Die Münzen und Medaillen aus der Staatlichen Porzellan-Manufaktur zu Meissen*, 24 tab., Lipsko 1922. — *Imhof-Blumer Fr., Porträtköpfe auf römischen Münzen der Republik und der Kaiserzeit*, Lipsko 1922. — *Loehr A., Geldwesen*, Vídeň 1923, 4 tab. — *Mattingly Harold, Coins of the Roman empire in the British Museum (Augustus–Vitellius)*, Londýn 1923, 64 tab. — *Menadier J., Deutsche Münzen*, II. díl, Berlin 1922. — *Müller–Aichholz V. v., Oesterreichische Münzprägungen 1519–1918*, Vídeň 1920. — *Morgan J. de, Manuel de numismatique orientale de l'antiquité et du moyen-âge*, Paříž 1923 a 1924, 2 díly. — *Müller E., Cäsaren-Porträts*, 11 tab., Bonn 1924. — *Pick B., Die Münzkunde in der Altertumswissenschaft*, Stuttgart 1922. — *Plato G. G., Regensburgisches Münzkabinett*, Novotisk, Berlin 1921. — *Regling K., Nordgriechische Münzen der Blütezeit*, 12 tab., Berlin 1923. — *Regling K., Die antiken Münzen*, 2. vyd., 240 vyobr., Berlin 1922. — *Rentzmann W., Numismatisches Wappen-*

¹⁾ V této rubrice upozorňujeme prozatím jen v této formě na publikace důležité pro numismatiku a dějiny medaile, které vyšly v době poslední. O některých přinese později kratší zprávy anebo delší referáty. Samozřejmě nečiní rubrika nárok na úplnost.

lexicon des Mittelalters und der Neuzeit, anastatický novotisk, 35 tab., Halle a. S., 1924. — *Striebe Fr., Der jüdische Schekel*, Most, 1923. — *Svoronos Jean N., Les monnaies d'Athènes*, Mnichov 1923, tab. 1—40. — *Vogt J., Die Alexandrischen Münzen*. Stuttgart, 1924.

MUSEA. * VÝSTAVY. ZPRÁVY SPOLKOVÉ.

Výstava na paměť Jana Žižky z Trocnova, která byla pořádána v Praze od dubna do září 1924, obsahovala též řadu medailí (pod č. 325—337) na Žižku, č. 360 medailí na krále Zikmunda (z městského musea) a č. 582—583 medaile na Žižku podle návrhu J. Šebora. Katalog má 24 tabulek (nečíslovaných) a na dvou z nich jsou některé medaile reprodukovány. Jest pěknou a cennou upomínkou na výstavu památek na slavného vojévůdce.

Ch.

Numismatická sbírka v Národním muzeu pražském byla na jaře letošního roku přestěhována do zadního světlejšího traktu musejního a na základě nových vědeckých poznatků znovu uspořádána. Při tom byly, pokud se to dalo, prakticky zmodernisovány výstavní skříně kolmějším postavením podložek, tak že i mince vzdálenější od kraje možno si nyní dobře prohlédnouti. Vyloženy jsou české mince vládní, mince českých pánů, jetony a ukázky nálezů. Nové uspořádání umožnilo i částečnou výstavu medailí, z nichž ony ze století XVI. a XVII. jsou skvosty naší musejní sbírky. Přáli bychom p. kustodovi sbírky numismatické, aby dostalo se mu prostornější místnosti, kde by více ze svých pokladů mohl lépe uplatnit.

Během r. 1925 budou pro numismatickou sbírku dodány nástěnné skříně, v nichž mají být vystaveny především mince antické a moderní medaile české, podle zbývajících místa pak i výběr mincí slezských a ražeb kremnických.

Kz.

Svaz československého díla v Praze pořádal koncem roku loňského v refektáři Klementina v Praze výstavu cen za vynikající sportovní a tělocvičné výkony a soutěžných prací výtvarných pro sportovní ceny. Pěkná výstavka ukázala cestu k spolupráci výtvarníků s kluby a korporacemi udělujícími čestné ceny za sportovní a tělocvičné výkony a byla zajímavou příležitostí shlédnouti velikou úhrnou expozici nejvyšších cen, jichž se dostalo sportovcům doma i v cizině.

Naším vlastivědným museím budiž v prvním čísle našeho časopisu věnováno několik slov. Některá z nich chovají již velmi cenné sbírky numismatické, jiná snaží se klásti k nim základy. Rádi uveřejníme zprávy o této jejich činnosti, ano vybízíme musea přímo, aby nám zprávy takové zasílala. Je zajisté z nejkrásnějších a nejdůležitějších úkolů našich musejních ústavů krajiných buditi zájem o numismatiku, působiti k záchraně a k správnému hodnocení mincí a medailí, důležitých to svědků naší minulosti. Tomuto úkolu poslouží musea nejlépe zvýšenou péčí o nálezy, budováním a stálým doplňováním svých sbírek z počátku sebe skromnějších. Zprávami pak o dosavadní práci a výsledcích již dosažených, o překážkách činnosti, o možnostech dalšího vývoje budou informovány širší kruhy, bude podněcována liknavost a posilováno ušlechtilé snažení.

Ský.

Při „Kroužku přátel starožitností pro Plzeň a okolí“ ustaven byl na počátku r. 1923 zvláštní „Numismatický odbor“ za předsednictví Dra Jos. Ječného, měst. tajemníka v Plzni; činnost odboru záleží v pořádání debatních večírků s přednáškami

při nichž předkládány jsou příslušné ražby; večírky navštěvuje úzký kroužek sběratelů a hosté. Dosud konány tyto schůzky s přednáškami:

6. února 1923 „O českých dukátech“ (Dr. J. Ječný), „Jak se v dřívějších dobách peníze schovávaly a ukládaly“ (L. Lábek).

13. října 1923 „O nejstarších českých denárech z X. stol.“ (Dr. J. Ječný).

22. listopadu 1923 opakována přednáška o českých dukátech.

13. ledna 1924 „O padělání mincí“ (Dr. J. Ječný).

27. února 1924 „O husitských haléřích“ (Dr. J. Ječný) a „Medaile Jana Žižky z Trocnova“ (L. Lábek).

30. dubna 1924 „Mince a medaile rodu grypskovského“ (Dr. J. Ječný a Lad. Lábek).

10. října 1924 „O mincmistru Lazaru Erckerovi“ (L. Lábek).

9. prosince 1924 „Albrecht z Valdštejna a jeho ražby“ (Dr. J. Ječný).

Nejmenší návštěva těchto večírků, konaných v zvláštní místnosti Městanské besedy, byla 10, největší 27 osob.

Jý.

V *pařížském Musée Carnavalet* otevřeno nové oddělení medailí se vztahem k francouzské revoluci.

Pařížský kabinet medailí získal rozsáhlou sbírku mincí sogdianských (nynější území afganistanské).

V *národní bibliotéce pařížské* pořádána dočasná výstava vzácných medailí francouzských XV. až XIX. století; rovněž *bruselská královská bibliotéka* pořádá expozici francouzských medailí.

V *pařížském Salon de la société nationale* vystavoval *Jaroslav Hruška* medaili na L. Legera a medaili s hlavou mladé ženy. Obě práce jsou chváleny.

V *Musée Galliéra* pořádána výstava současných medailérů francouzských nepodává žádné práce nad průměr vynikající.

V *Budapešti* byla v červnu letošního roku *velká výstava medailí* (přes 3500 kusů) renaissančních a jiných a mincí řeckých a římských. Vydán illustrovaný katalog.

Mý.

NOVÉ RAŽBY.

Československo: V kremnické mincovně budou počátkem roku 1925 raženy *pětikoruny* ze směsi 75% mědi a 25% niklu o průměru 30 mm a o váze 10 gr. Na plastické jejich návrhy vypsána byla ministerstvem školství a národní osvěty veřejná soutěž. Na lici mince bude malý znak republiky Československé do kola s nápisem „Republika Československá“ v jedné řádce a letopočet ražby. Na rubu bude kromě obrazu označení „5 Kč“. Lhůta ku podání návrhů končila 15. prosince t. r. V porotě jež rozhodovala o došlých návrzích dne 10. ledna t. r., zasedali pánové: prof. Celda Klouček, prof. B. Kafka, prof. Jakub Obrovský, prof. Max Švabinský, Dr. Viktor Katz, numismatik, odb. přednost K. Leopold, odb. rada Dr. V. V. Štech a ředitel státní mincovny Ing. Petrovits. První ceny dostalo se návrhu akad. sochaře *Otty Gutfreunda*, při čemž bylo konstatováno, že zvláště rub vyhovuje z celé soutěže nejlépe požadavkům kladeným na moderní minci. Druhá a třetí cena byla sloučena, doplněna částkou určenou na odkoupení tří návrhů, a peněz takto získaných byl rozdělen na 4 ceny ve stejném pořadí. Ceny tyto dostali: Ladislav Majerský společně s Antonínem Morávkem, Rudolf Březa, Zdeněk Pešánek a J. Sláma. Mimo to byly doporučeny k za-

koupení návrhy Antonína Odehnala, Ladislava Beneše, Zdeňka Dvořáka, Karla Kotrby společně s Janem Bauchem a J. Brůhy. Návrhů bylo celkem 73.

Polsko: Podle zákona z 20. ledna 1924 je jednotkou mincovní *zloty* = 100 grošů = $\frac{9}{32}$ gr. zlata. Budou raženy zlaté mince po 100, 50, 20 a 10 zl. o 900 dílech zlata a 100 dílech mědi. Z 1 kg razí se 3100 zlotých. Stříbrné mince po 5, 2, 1 a $\frac{1}{2}$ zl. (900 dílů stříbra a 100 dílů mědi). Niklové mince po 20 a 10 grošů, bronzové po 5, 2 a 1 groši. 2 a 1 zl. raženy v Paříži, niklové mince razí se v Anglii, v Rakousku a ve Švýcarech, 5 a 2 groše v Polsku.

Rakousko: Na základě zákona ze dne 19. července 1923 B. G. Bl. 423 a ze dne 21. prosince 1923 B. G. Bl. 635 vydává rakouská národní banka drobné mince v korunové měně v hodnotě 10.000 K (šilinky), 1000 K, 200 K a 100 K. Šilink měří 26 mm, váží 7 gr a obsahuje 5,6 gr čistého stříbra. Líc: Parlament, opis „Republik Österreich“ a letopočet. Rub: Státní znak na olivových ratolestích, opis „Ein Schilling“. 1000 K měří 22 mm, váží 4,5 gr (25 dílů niklu a 75 dílů mědi). Líc: Tyrolačka v horách, opis „Republik Österreich“. Rub: Ve věnci z protěže a encianu „1000“ a letopočet. 200 K měří 19 mm, váží 3,333 gr (95 dílů mědi, 4 díly cínu a 1 díl zinku). Líc: Kříž z berlí, opis „Österreich“ a letopočet. Rub: „200“. 100 K měří 17 mm, váží 1,666 gr. Líc: Hlava korunovaného orla ze státního znaku, opis „Österreich“. Rub: „100“, v levo dubová ratolešť, dole letopočet. Šilink, 1000 K a 100 K je od akad. sochaře Jindřicha Zity, 200 K od architekta Filipa Häuslera.

Německo: Zákonem z 21. srpna 1924 zavedena zlatá měna. Jednotku tvoří marka dělicí se na 100 feniků. Razí se ve zlatě 20 a 10 marky, ve stříbre 1—5 marky. Mimo to raženy 1, 2, 5, 10 a 50 feniky. Z 1 kg zlata razí se 139 $\frac{1}{2}$ kusů 20 M nebo 279 kusů 10 M o 900 dílech zlata a 100 dílech mědi. Kz.

Dražby:

Amsterdam: J. Schulmann dražil dne 3. února t. r. *Collection Charles Hermans d'Anvers*, Monnaies du duché de Brabant. (Katalog s 12 tab.)

Frankfurt n. Moh.: Na německém trhu numismatickém r. 1924 byl zajisté nejzajímavější událostí prodej sbírky † tajného rady *Heřmana Vogela* v S. Kamenici, jež částečně již byla a bude vydražena u firmy *Leo Hamburger*. První část „Umělecké medaile“ vydražena byla 4. listopadu 1924. Katalog o 22 tabulkách obsahoval mnoho skvostů, z nichž část kdysi hostila Praha ve sbírce Lannové a Donebauerové. Žel, že při dnešních cenách v Německu z věcí těchto nic se k nám nevrátilo. Zajímají snad budou některé ceny. Medaile jáchymovská na Karla V. a Ferdinanda I. z r. 1550 dosáhla 425 M, na Ludvíka II. (Doneb. 981) 270 M, na Maxmiliána II. (Horský č. 1136) 200 M, na Rudolfa II. (Doneb. 1385) 260 M, na Štěpána Šlika 100 M, na Vavřince a Kateřinu Šlikovy (Doneb. 3740) 300 M a na Jindřicha Šlika (Miltner-Neumann 418) 450 M. Druhá část této sbírky obsahující Falc, Würtembersko a Itálii byla vydražena 10. listopadu 1924. Zde byla prodána medaile na Bedřicha Falckého (Doneb. č. 2036) za 300 M. Třetí část „Brandenburg-Preussen, Braunschweig“ byla vydražena 19. ledna t. r. Katalog s 48 tabulkami.

U firmy *Adolf Hess Nachf.* vydražena byla 22. října 1924 sbírka saských mincí.

Znameníť sbírka středověkých mincí prof. *F. Friedensburga* byla dražena od 28. října 1924 u fmy *Adolf E. Cahn*. Českých mincí bylo zde málo, mezi nimi jediný denár *Jaromírův* (F. 463), jenž byl prodán za 36 M, a několik zajímavých českých brakteátů. Denár F. XI—10 byl Kiliánským padělkem. Katalog má 20 tabulek a je vhodnou pomůckou sběrateli středověkých mincí.

Halle n. S.: U firmy *A. Riechmann & Co* vydražena byla mimo mince a medaile z majetku *velkovévody oldenburského* znamenitá sbírka *středověkých mincí hessen-ského zemského musea v Kasselu* ve dnech 25.—29. listopadu 1924. V této sbírce, jejíž mince vyobrazeny jsou na 41 tabulkách, byla řada kontramarkovaných grošů pražských, mezi nimi některé dosud neznámé, o nichž později ještě pojednám. V prosinci 1924 vydražena byla tamže *sbírka řeckých mincí*. Katalog sestavil vzorně prof. Dr. Max v. Bahrdfeldt. Mince vyobrazeny jsou na 34 tabulkách. V únoru l. r. vydražila fa *Riechmann & Co* dvě části znamenité sbírky *Arthura Löbbecke*, Braunschweig, a to brakteáty a umělecké medaile. Sběrka brakteátů obsahovala 1024 kusů většinou německých, jež všechny jsou vyobrazeny na 43 tabulkách. Katalog tento zůstane cennou pomůckou sběrateli brakteátů. Medaile vydražené právě v Halle tvoří druhou sbírku tohoto druhu jmenovaného sběratele, jenž svou sbírku medailí, daleko znamenitější, prodal r. 1908. Ač Löbbecke i v této druhé sbírce shromáždil mnoho krásných kusů (hlavně jáchymovské medaile jsou pěkně zastoupeny), nedosáhl již své sbírky první, jež řadila se ku nejznamenitějším svého druhu. Je to důkazem, že dobré staré medaile mizejí čím dále tím více z trhu.

Mnichov: *Otto Helbing Nachf.* Münzen und Medaillen alt- und neufürstlicher Häuser; dražba 17. února l. r. Katalog s 20 tabulkami. Z českých mincí a medailí: Med. (1715) na uzdravení Jana Augusta Anhaltského v Karl. Varech, na korunovaci Bedřicha Falckého (Doneb. 3034), mince slezských stavů, šlikovské a valdštynské.

Kz.

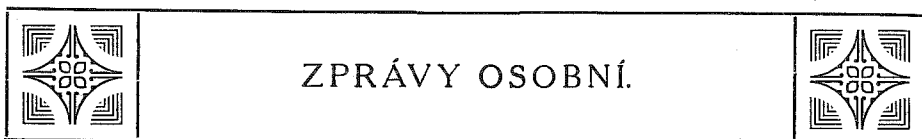
Paříž: V březnu 1924 konána v *Hôtel Drouot* v Paříži dražba velké sbírky řádů, vyznamenání, odznaků a jetonů. Nejvyšší ceny (fr 1850.—) dosáhl kříž řádu obojí Sicilie. Katalog s mnoha vyobrazeními vydali *J. Florange* a *L. Ciani*, Paris. V květnu 1924 v témže místě dražena byla velká sbírka antických mincí a medailí *Švýcara Galleta*. Z českých byla zastoupena cínová medaile krále Ludvíka na jeho smrt u Mohače, jež dosáhla ceny 150 franků. Nejvyšší ceny 15.500 franků dosáhla 15 mm v průměru mající, 5 gr vážící zlatá medailka syrakuská s hlavou *Arethusy* a *Heraklea*. Mý.

V prosinci 1924 vydražena byla firmami *Jules Florange* a *Louis Ciani Collection Barrachin*, sbírka to starožitností, mincí řeckých, římských, francouzských a j. Katalog měl 22 tabulky.

Roztoky v Mekl.: Fa *Ludwig Grabow* dražila 3. a 4. října 1924 všeobecnou sbírku mincí a medailí. Mezi českými mincemi byla tam i med. na Bedřicha Falckého (D. 2032).

Ženeva: *Ars Classica S. A.* vydražila v červnu 1924 VII. a VIII. část *Collection Clarence S. Bement de Philadelphie* (U. S. A.) a to mince řecké (Attica—Mauritanie) a mince římské.

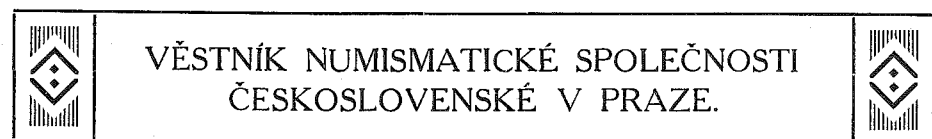
Prodejní katalogy vydali: *Louis Ciani Paříž:* Monnaies Grecques s četnými obrázky v textu. — *Jules Florange Paříž:* Catalogue de livres de numismatique (2525 čísel). — *A. Riechmann & Co, Halle n. S.:* Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen, č. 25—28 obsahuje mince, č. 29 numismatické knihy. — *Friedrich Redder, Lipsko:* Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen č. 17 a 18. — *Dr. Eugen Merzbacher Nachf. Mnichov:* Münchner Münz-Verkehr č. 20 a 21. — *Dr. Ph. Fr. F. Kraus, Braunschweig:* Braunschweiger Münzverkehr č. 2—5. — *Joseph Baer & Co Frankfurt n. Moh.:* Bibliotheca numismatica Part. I. a II. (3670 svazků). Kz.

ZPRÁVY OSOBNÍ.

Dne 29. září 1924 zemřel náš člen, známý český malíř *Ferdinand Engelmüller*, ve stáří 57 let. Sbíral starožitnosti i staré peníze a měl malé museum památek na převrat.

3. ledna 1924 zemřel *E. Babelon*, člen akademie francouzské, profesor numismatiky na Collège de France, věhlasný numismatik francouzský, správce kabinetu medailí. Jeho nástupcem v kabinetu stal se *A. Dieudonné*. Arethusů přináší ve 4. sešitě obsáhlý životopis zvěčnělého.

VĚSTNÍK NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE.

Členská schůze 4. ledna 1924.

Přítomno 17 členů. Předseda p. r. *E. Fiala* a přednáší o *městských známkách pražských zvaných „cejchy“*, které sloužily hlavně ku kontrole dovozu obilí a řádného prodeje na ustanoveném tržišti. Známek těchto bylo užíváno v 16. a 17. století a přednášející dává kolovati malou sbírku těchto vzácných ražeb z mědi.

Debatní večer 18. ledna 1924.

Přítomno 16 členů. Předseda p. ř. *Pilát*. *Jednatel* podává zprávu o *výstavě medailí*, která bude otevřena v květnu současně s výstavou *Smetanovou*. Pan ř. *Pilát* předkládá dvě medaile vydané *ruskou numismatickou společností* na paměť statečného ruského vojska 1914–1915.

Členská schůze 1. února 1924.

Přítomno 16 členů. Předseda p. r. *Fiala*. Pan inž. *Vávra* přednáší své „*Poznamky k českému mincovnictví*“. Uvádí typy nově zjištěné a vzácné ražby, jakož i poznatky, které získal při přípravných pracích ku chystanému dílu o ražbách českých od roku 1300. Až dosud prohlédl sbírku Národního musea a některé větší sbírky soukromé, z nichž jmenuje sbírky pp. *E. Fialy*, *Dr. V. Katze*, *R. Míkše*, *K. Chaury* a pak sbírku mincovního kabinetu vídeňského. Všude pořídil si nutné otisky jednotlivých typů a předkládá některé sádrové odlitky zajímavějších a vzácnějších kusů. V následující debatě byla účastníkům schůze poskytnuta příležitost obdivovati se pilně a záslužné činnosti p. *Vávry*, který přislíbil, že další ukázky vzácnějších ražeb předloží v některé z příštích schůzí.

Ze správního výboru 8. února 1924.

Za nové členy řádné přijati pp. *Emil Křemen*, technický úředník *SME.*, *Přerov*, *Karel Gajdušek*, inspektor pojišťovny, *Přerov*, *Dr. Amos Slaměník*, zubní lékař, *Přerov*, paní *Finy Kraťtová*, *Smíchov*, *Ing. Bohuš Iran*, *Kremnice*.

Debatní večer 15. února 1924.

Přítomno 18 členů. Předseda p. r. *Fiala*. Pan *B. Přibíl* přednáší o *medailích bratrstev, poutních míst a kostelů ku cti sv. Jana Nepomuckého*. Promlouvá o zaklá-

dání kaplí a kostelů sv. Jana a předkládá vždy příslušné medaile, zajímavé obrázky, letáky a škapulíře.

Ze správního výboru 29. února 1924.

Projednána v obšírné debatě otázka výstavního katalogu. Blahopráno dopisem našemu členu p. *A. Laufrovi* k sedmdesátce; týž děkuje a přihlašuje se za člena zakládajícího.

Členská schůze 7. března 1924.

Přítomno 20 členů. Předseda p. ř. *Pilát*. *Jednatel* referuje o *přípravných pracích k výstavě*. Konstatuje, že členstvo k výzvě, otisknuté na první stránce „*Věstníku*“, neprojevilo dostatek zájmu o výstavu a vyvrací domněnku, jakoby výbor reflektoval jenom na vzácnosti. Předkládá zvláštní otisk článku *Dr. Mastného* „*Obstetricia in nummis*“ a sděluje, že autor věnoval společnosti 10 výtisků o 1 tab. a 18 výtisků bez tabulky. Výtisky s tabulkou budou rozprodány členům po 10 Kč, výtisky bez tabulky po 2 Kč. Dále předkládá právě vyšlou medaili na *Bedřicha Smetanu* od *Fr. Zusky*. Pan *Prokop* věnoval naší knihovně pařížský aukční katalog sbírky řádů a medailí.

Řádná valná schůze 28. března 1924.

Přítomno 33 členů. Schůzi zahájil místopředseda pan ř. *Pilát* uvítáním přítomných, načež přečten a schválen zápis o valné schůzi ze dne 26. března 1923. *Jednatel Karel Chaura* poukazuje *ku svým zprávám o životě spolkovém*, který soustředil se na 10 členských schůzích a 9 debatních večerech spojených s 22 přednáškami a rozpravami. Děkuje za velmi zajímavé přednášky našemu milému předsedovi p. *Ed. Fialovi*, který bohužel v poslední době vážně churaví. Správní výbor konal celkem 9 schůzí mimo zvláštních porad o výstavě, kterých se účastnili také pp. *J. Šejnost*, *B. Přibíl*, *Fr. Mareš*, *K. Kastelin*, *Dr. Turnwald*, *A. Plunder* a *J. Strachotinský*. Nových členů řádných přistoupilo v minulém roce 41, takže celkový počet činil 270 členů. Vzrostlo tedy členstvo během 5 let skoro o 200. O získání nových členů mají zásluhu pp. major *Janovský*, *V. Řípa* z *Chvojna*, *Jaroslav Rožánek* z *Prahy* a *Jan Klen* z *Dobrušky* a jest si jen přáti, aby jejich příkladu bylo hojně následováno. Zvláštními díky jsme zavázáni ministerstvu školství a národní osvěty za podporu 3000 Kč udělenou nám na rok 1922 na vydání „*Věstníku*“, České Akademii věd a umění za podporu 1000 Kč na vydání „*Přehledu*“ a panu nakladateli *Březinovi*, jenž daroval nám legitimace spolkové. Blahopráno bylo panu *Ferd. Gýrovi* k jeho jubileu; dodatečně blahopřeje mu *jednatel* k vyznamenání, kterého se mu dostalo za jeho 50letou práci v Čes. grafické společ. Unii, udělením záslužné stříbrné medaile *Obchodní a živnostenské komory*. Rozprodej „*Přehledu*“ je potěšující. Zájem o tuto příručku neochabuje a také zásoba separátů a „*Věstníků*“ se tenčí. *Jednatel* navrhuje, aby byl přibrán účetní, jenž by vedl zvláštní účty pro jednotlivé části agendy. O výstavě sděluje, že bude pořádána v květnu a že se pracuje pilně na katalogu, který počátkem dubna bude dán do tisku. Výstava má, jak v provolání ku členstvu podotknuto, poskytnouti též obraz činnosti sběratelské našich členů a jest tedy povinností každého člena přispěti ku zdaru výstavy. *Jednatel* zdůrazňuje, že jsme si zájem našeho členstva o výstavu představovali poněkud jinak a poukazuje k tomu, že máme dosud jen přihlášky asi 10 členů, kteří se chtějí výstavy zúčastniti. *Jednatel* zdůrazňuje, že chceme-li naši veřejnosti předvésti činnost členstva *N. S. Č.* ve směru pochopení a lásky k medaili, je potřeba, aby účast členstva na výstavě byla co největší; apeluje proto v poslední chvíli na uvědomělost našeho členstva a očekává, že slova jeho nevyzní na prázdno.

Pokladník p. Dr. V. Katz předkládá

A. Účet pokladní.

Příjem.		Vydání.	
1923		1923	
ledna 1. Zbytek z r. 1922 ...	3083·37	pros. 31. Výlohy správní	746·64
pros. 31. Příspěvky členů		Za Věstník v r. 1923	4500·24
a) zakládajících .	400·—	Za tabulky a obráz-	
b) řádných,	4905·—	ky k „Věstníku“ .	2457·61
c) zápisné	78·—	Za tisk spisu „Struč-	
Subvence Akad. věd		ný přehled českého	
a umění	1000·—	mincovnictví“ ...	3672·—
Úroky z uložen. peněz.	232·44	Do jmění základního	
Z fondu tiskového..	1877·68	z příspěvků členů	
		zakládajících	200·—
	<u>11576·49</u>		<u>11576·49</u>

B. Účet fondu tiskového.

1923		1923	
ledna 1. V zůstatku hotově .	3882·20	pros. 31. Příspěvek na tisk	
pros. 31. Na darech	189·—	„Věstníku“	1877·68
Za prodaný „Věst-		V zůstatku	6019·62
ník“ a separáty .	841·10		
Za prodaný „Přeh-			
led“	2985·—		
	<u>7897·30</u>		<u>7897·30</u>
1924			
ledna 1. V zůstatku hotově	6019·62		

C. Účet fondu výstavního.

1923		1923	
pros. 31. Na darech	782·50	pros. 31. V zůstatku	782·50
	<u>782·50</u>		<u>782·50</u>
1924			
ledna 1. V zůstatku hotově .	782·50		

D. Jmění základní obnáší:

Kč 3200.— nominale 4% prior. Čes. záp. dráhy,
Kč 500.— nominale 6% slos. státní půjčky
a hotovost Kč 253.58.

Knihovnik pan Dr. Mastný sděluje, že knihovna naše čítá koncem roku 1923 20 spisů numismatických, 26 separát. otisků, 33 svazků num. časopisů, 89 katalogů, 1 rukopisný seznam a 1 svazek vyobrazení. V roce 1923 byl přírůstek nepatrný, pouze 6 běžných katalogů aukčních, 1 spisu a 1 tisku separátního. Výměnou dostáváme „Selský archiv“ a „Numismatisches Literaturblatt“. Knihovna byla člen-

stvem hojně používána. Člen společnosti naší p. Šulc, opatřil laskavě vazbu několika svazků numismatických časopisů, začez vzdáváme mu srdečný dík. Knihovnik doporučuje, aby se odebíraly některé časopisy cizí, tak na př. Archiv für Medaillen- und Plakettenkunde, Blätter für Münzfreunde a j. Sbírká medailí byla obohacena serií medailí rodu Zouneků darovaných p. Zounekem. Chová nyní 1 stříbrnou a 22 bronzových medailí.

Referát revisorů přednesl p. inspektor Pelhřimovský. Hospodaření společnosti bylo revidováno a shledáno v úplném pořádku. Jméni jest bezpečně uloženo. — Revisor navrhuje proto udělení absolutoria správnímu výboru, což jednomyslně přijato a schváleny všechny předložené zprávy.

K dalšímu bodu programu — volbám — předčítá p. ředitel Pilát dopis páně předsedův, jímž poukazuje na svoji chorobu a nepřeje si býti volenu. Z řad členstva však projeveno přání, požádati p. Fialu, aby funkci svoji podržel. Na návrh p. ředitele Přibila zvolení aklamací všichni odstupující členové správního výboru, tedy předsedou p. rada Ed. Fiala, místopředsdou p. řed. Rud. Pilát, jednatelem p. Karel Chaura, zapisovatelem p. Vladimír Patera, pokladníkem p. Dr. Viktor Katz, knihovníkem p. Dr. Ant. Mastný. Za revisory zvoleni opět pp. K. Kulháněk a Ed. Pelhřimovský. Poukazuje k podnětu jednatele dotazuje se předsedající, kdo by chtěl převzít funkci účetního. Hlásí se pan J. Sojka a je pověřen jednomyslně touto funkcí.

Příspěvky ponechány na dosavadní výši. Pan místopředseda předčítá právě došlý dopis p. Dr. Machka z Bratislavy, který oznamuje, že se v Bratislavě ustavil Spolek vlastivědného musea, při němž bude též zřízen odbor numismatický; vyslovuje potěšení nad činností bratislavských numismatiků. Protože volných návrhů nebylo, končí schůzi. Následuje přednáška jednatele p. K. Chaury na thema „Medaile a plaketa, jejich tvar a účel“, provázená hojnými ukázkami. Pan ředitel Pilát předkládá sbírku medailí a plaket francouzských umělců z doby světové války, týkající se událostí válečných, patriotismu a udatenství jak francouzských, tak i spojeneckých vojsk ze zemí dohody.

Ze správního výboru 31. března 1924.

Schůze konána v bytě p. předsedy E. Fialy, který prohlásil, že volbu přijímá, ale pochybuje, zda pro churavost bude mu možno pro společnost pracovat. Jednáno o výstavě medailí a katalogu. Za nové členy přijati: Archiv města Prahy, sl. Marie Zwiczilová, p. Karel Polesný, p. Josef Cyprian, p. Erich Gemmingen, čs. plukovník jízdy, Dr. Václav Schuster, president všeob. č. b. j. Praha, Ferdinand Auersperg, velkostatkář, Slatiňany, František Josef Auersperg, Slatiňany.

Členská schůze 4. dubna 1924.

Přítomno 18 členů. Předsedá p. ředitel Pilát. Jednatel přednáší o náboženské medaili v Čechách, která se počala vyvíjeti počátkem 16. století a jest reprezentována hlavně biblickými medaillemi jáchymovskými. Předvádí pak mnohými ukázkami vývoj náboženské medaile až do doby nejnovější.

Debatní večer 18. dubna 1924.

Přítomno 10 členů. Předsedá Dr. Katz. Pan Šejnost předkládá řadu medailí z ražebny firmy J. B. Pichl a při debatě zjištěna některá jména umělců, kteří pro tuto ražebnu pracovali, ale medaile svým jménem neoznačili. Po té promluveno o medailích neoznačených a obtížích, které jsou spojeny se zjišťováním rytců často i u ražeb z nové doby.

Ze správního výboru 28. dubna 1924.

Učiněna konečná rozhodnutí o výstavě a katalogu. Přijat nový člen p. prof. Dr. Josef Dobiáš v Praze.

Členská schůze 2. května 1924.

Přítomno 19 členů. Předsedá pan ředitel Pilát. Referát *jednatele* o chystané výstavě a p. Šejnosta, který zaopatřil některé autografy mincmistrů a medailérů, daly podnět k debatě o způsobu instalace jednotlivých skupin na výstavě.

Ze správního výboru 8. a 19. května 1924.

Objednána pamětní výstavní medaile dle modelu p. K. Špánka a schváleny účty za dodávky a práce pro výstavu. Za člena řádného přijat p. Artur Pächter v Praze.

Výstava medailí.

Výstava medailí otevřena byla slavnostně dne 15. května 1924 v umělecko-průmyslovém museu za přítomnosti zvaných hostů a četných členů spolku a potrvála až do 9. června 1924. Po celou dobu těšila se značné pozornosti obecnosti, jež sledovalo vývoj našeho medailérského umění od nejstarších dob až do dneška. Výstavu navštívil dne 5. června 1924 i pan prezident republiky a byl uvítán p. Drem Mastným. Pan prezident republiky pobyl ve výstavě $\frac{3}{4}$ hodiny a prohlédl si se zájmem celou expozici, zajímaje se zvláště o starší dobu medailérství českého. Vysvětlivky podal přítomní členové výboru Dr. V. Katz a K. Chaura. Mistr Šejnost vysvětlil expozici pražské mincovny, kde byla umístěna i přehledná tabulka pražských ražeb z deseti století jejího trvání až do roku 1857. Výstavu navštívili i mnozí členové mimopražští. Přijeli i ředitel vídeňského kabinetu p. Dr. Loehr a kustos tohoto kabinetu p. Dr. Dworschak, jakož i ředitel musea opavského p. Dr. Braun a obdivovali se hlavně bohaté výstavě našich moderních umělců. V rozmluvě p. Dra Dworschaka se členy výboru Drem Katzem a Chaurou, cílicí k navázání styků s vídeňskou numismatickou společností, ujednána výměna publikací počínaje rokem 1919, což bylo schváleno správním výborem. K výstavě vydána byla příručka pod titulem „Medaile v zemích českých“, jež zůstane nepostradatelnou pomůckou sběratelů české medaile. O výstavě medailí bude pojednáno ještě ve zvláštním článku.

Členská schůze 6. června 1924.

Přítomno 15 členů. Předsedá p. Dr. Mastný. Jednatel podává zprávu o významání, jehož se dostalo našemu předsedovi p. r. Fialovi tím, že jmenován byl čestným doktorem filosofické fakulty Karlovy university za své zásluhy o numismatiku, a oceňuje veliký význam tohoto vyznamenání. Členové správního výboru blahopřáli panu předsedovi osobně nebo písemně a došlo mnoho blahopřání z řad členstva, osobních přátel p. Dr. E. Fialy, z kruhů vědeckých a jiných, i z ciziny. S radostí vyslechnuta zpráva p. Přibila, že zdravotní stav Dr. E. Fialy se zlepšil, takže hodlá navštívit i výstavu medailí. Při jednání o výstavě děkuje pan Dr. Mastn i pp. Přibíkovi a Marešovi za účinnou ochotu, s jakou se po dobu výstavy uvázali k podávání vysvětlení návštěvníkům. Pan L. Lábek z Plzně vyslovuje se velmý pochvalně o výstavě i katalogu a lituje, že snaha uspořádati podobnou výstavu v Plzni rozbila se o nemožnost získati výstavní místnosti. Přednáší p. Dr. Katz o t. zv. *pražských medailích židovských*, které podle pověsti, zaznamenané Köhlerem, zhotovil pražský židovský, později popravený zlatník. Dr. Katz uvádí řadu medailí tohoto druhu, vesměs litých a ciselovaných. Dvě takové medaile jsou též v naší výstavě, a mimo to předkládá přednášející několiik katalogů s vyobrazeními, které platně přispěly ku podpoře přednášky.

Ze správního výboru 17. června 1924.

Usneseno věnovati výstavní medaili Národnímu museu a jednáno o příští úpravě „Věstníku“. S radostí bylo vzato na vědomí, že se stav pana předsedy Dra Fialy zlepšil, tak že mohl navštívit a prohlédnouti si výstavu medailí. Za řádné

členy přijati p. Jan Vogl, berní ředitel v Praze, p. Josef Moulis v Plzni, p. Stanislav Karásek v Bratislavě.

Debatní večer 20. června 1924.

Přítomno 12 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Přednáší p. Dr. Katz o *kontramarkách na pražských groších* a předkládá řadu grošů s kontramarkami podáváje k jednotlivým vysvětlení. Upozorňuje na pojednání o kontramarkách vydané Drem Karlem Friederichem pod názvem „Ein Beitrag zur Geschichte des Kontermarkenwesens“ (vyšlo r. 1913) a zabývá se blíže jednotlivými náhledy Friederichem vyslovenými. Zvláště upozorňuje na kontramarku „korunu“, již Friederich označuje za kontramarku Čech a dokazuje nesprávnost tohoto názoru. Přednášející předkládá též kontramarku s hlavičkou ze předu (Münster) dosud nepublikovanou. Ku konci přednášky upozorňuje na kontramarky padělané, jež lze snadno rozpoznati, ježto nebývají vyraženy razídkem rytým. Po přednášce končí p. předsedající poslední předprázdninovou schůzi.

Členská schůze 5. září 1924.

Přítomno 15 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Přednáší p. Dr. Katz o *medailéru Kristianu Mahlerovi*, jehož otec Valentin byl rodákem jihlavským. Kristián Maler pracoval hlavně v Norimberce, matka jeho byla dcerou známého zlatníka Jamnitzera. V jeho díle, ač svědčí o značné síle tvořivé, jeví se však již úpadek medailérství. Je známo na 200 kusů medailí z jeho dílny. Pro nás zajímavé jsou práce vztahující se ku českému odboji v l. 1619 a 1620. Pěkné jsou jeho práce na Bedřicha Falckého. Pan přednášející doprovodil svoji přednášku četnými ukázkami. Pan Dr. Dvořák předkládá mohutný svazek z archivu zemského vrchního soudu obsahující několik pojednání o mincích z druhé poloviny 17. století s četnými dřevorytinami. Pan Prokop předložil stříbrný sovětský rubl a půlrubl z r. 1921.

Ze správního výboru 13. září 1924.

Pan Frýba z Příbrami věnoval numismatickou knihovnu po zemřelém svém otci a členu naší společnosti, p. F. B. Frýbovi knihovně spolkové. Na vydání katalogu výstavního přispělo ministerstvo školství a národní osvěty částkou 2000 Kč a na podporu vědecké činnosti společnosti subvencí 2000 Kč. Za nové členy byli přijati: p. inž. J. Neubarth v Plzni, p. Ondřej Varta v Místku, p. Fr. Šturma v Plzni, p. Karel Němeček v Olomouci, p. Karel Bock v Záběhu a Okresní musejní spolek v Blatné. Jednáno o vydávání „Věstníku“ a zvolena redakční rada.

Debatní večer 19. září 1924.

Přítomno 18 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Pan Dr. Katz předkládá *denár Oldřichův*, dosud nepopsaný variant denáru Fiala VII — 3 s písmeny alfa a omega vedle ruky a denár Boleslava III. s nápisem IOEIPRAGACI. Pan Chaura referuje o *nálezu denárů Vratislava II.* učiněném ve vesnici Řepové u Ml. Boleslavi. Zjistil v nález 24 variantů a současný padělek. Zajímavé vývoody p. přednášejícího o typech kaplice a o vývoji těchto ražeb budou publikovány ve zvláštním článku.

Členská schůze 3. října 1924.

Přítomno 17 členů. Předsedá p. Dr. Katz. Přednáší p. E. Syrový o *mincích zvaných token*, jež koncem 18. století ve značném množství vydávaly v Anglii a angl. koloniích banky, doly a soukromníci, pojednává o rozšíření a zániku a doprovází svoji zajímavou přednášku bohatou řadou ukázek ze své sbírky. P. Dr. Mastný předkládá knihu r. 1919 vydanou Fred. W. Burgess: *Chats on old coins*, v níž jsou vyobrazeny i četné vzácné tokeny, p. Šejnost své nejnovější práce, medaili na Dr.

Kramáře a předsedu sněmovny Tomáška. Pan Chaura navrhuje zřízení zvláštního fondu pro podporu archivního studia z oboru numismatiky a skládá 50 Kč jako základ tohoto fondu.

Z e správního výboru 7. října 1924.

Schůzi zahajuje místopředseda p. řed. Pilát oznámením, že dne 7. října zemřel zakladatel a první předseda naší společnosti, p. Dr. Eduard Fiala a věnuje zesnulému vřelou vzpomínku. Usneseno, aby podána byla členstvu o této těžké ztrátě, která stihla společnost a numismatiku vůbec, zpráva zvláštním oznámením, a aby konána byla schůze, v níž by byla uctěna památka zesnulého. Vyslána byla tříčlenná deputace, aby jménem spolku vyslovila soustrast rodině zesnulého. Na rakev položen jménem spolku věnec. Pan Šejnost sňal posmrtnou masku pravé tváře zesnulého a uvolil se vypracovati medaili, již k uctění památky Dra Fialy vydá společnost.

Pohřeb Ph. Dra h. c. Eduarda Fialy.

Zesnulý náš předseda a čestný člen Dr. Eduard Fiala byl zpopelněn v olšanském krematoriu dne 10. října 1924 za hojné účasti pražských i mimopražských členů numismatické společnosti, za přítomnosti svých nespočetných přátel a vědeckého světa. Nad rakví promluvil *univ. profesor Dr. Karel Chytil* za Akademii věd a umění, jehož řeč přinášíme doslovně:

„Pověřen jsem úkolem věnovati vzpomínku vynikajícímu odborníkovi, který přináležel členstvu České Akademie. Budiž mi prominuto, učiním-li tak nejen jako sploučen třídy, kteréž přináležel, ale též jako osobní přítel zvěčnělého. O Dr. Fialovi může se říci, že měl to štěstí, že se nemínil se svým povoláním. A vlastně měl povolání dvojí, jedno, řekl bych, po otci zděděné, druhé vyvolené. A obojí pěstoval s láskou a radostí. Fiala jest příkladem, jak u někoho, kdo se zabývá nějakým oborem, jako vedlejším předmětem své náklonnosti, vedle svého povolání, ono vedlejší zaměstnání pěstované s láskou i energií, se stává vlastním životním účelem.

Eduard Fiala, syn známého zasloužilého a oblíbeného ředitele Společenské zahrady, Josefa Fialy, vyrostl mezi květy obklopen jich krásou; záhy osvojil si studium i praxi umění zřizování zahrad a parků. Stal se zahradním architektem.

Ale vedle toho měl svoji náklonnost, která se u něho probudila v mladistvém věku, z prvu ve formě sběratelství — numismatiky. Ke kruhům, které zavítávaly do Společenské zahrady, patřily osobnosti, které stály v čele Spolku pro numismatiku, jenž již v letech padesátých jal se vydávati dílo na ony doby nákladné: *Beschreibung der bisher bekannten böhmischen Privatmünzen und Medaillen*. Obor, který zahájil u nás Adaukt Voigt, jenž zemřel r. 1787, ležel až do oné doby téměř ladem. Dílo, jehož hlavním vědeckým spolupracovníkem byl Frant. Karel Miltner, okresní hejtman, a jež podporoval Jan rytíř Neuberger, jenž hrál též u zemského musea důležitou úlohu, dokončil teprve r. 1870 rada zemského soudu Josef Neumann. Hle úctyhodné dílo diletantů! Numismatika nebyla a dosud není oborem pěstěným na vysokých školách, nebylo a není učitelů profesionálních v tomto oboru. Co v této knize bylo sneseno historického materiálu o jednotlivých osobnostech a rodech, co sebráno a reprodukováno uměleckých výtvorů, ovšem v reprodukcích, které neobstojí u porovnání s nynějšími reprodukčními technikami. V ohledu vědeckém stálo dílo na výši doby, kdežto tehdy ještě vlastní nauka numismatická byla zaplavena falsy. A z oněch kruhů byl to rada Neumann, jenž dle vlastního sdělení Fialova uvedl „Edáčka“ do tajů numismatiky a vzbudil v něm touhy sběratelské i vědecké.

Sběratelství toť také škola, kde, jak zvěčnělý velký sběratel Lanna říkával, každý musí zaplatiti za vyučenou. Zbystřuje se smysl pro nejjemnější nuance, jeť toho třeba nejen pro získávání zvláštností a vzácností, ale pro bezpečnou ochranu

před falsy. Zvěčnělý starší numismatik prof. Josef Smolík, který jsa matematikem, byl v oboru historie a numismatiky též ochotníkem, hleděl také očistiti naši numismatiku od mnohých až nápadných fals.

A vlastní zájem sběratele vede ke katalogisaci sbírek. Tuto činnost věnoval Fiala sbírkám svého druha Donebaura a postupně osvědčoval ji, když získáván byl pro katalogisování velikých sbírek privátních, Windischgrätzových, vévody Cumberlandského i veřejných. Ve směru tom získal si světovou pověst. Tuto, pro jiného úmornou práci konal lehce, vytrvale, neunavně. Snad někdo pohlíží s patra na činnost, která spočívá v tom, popisovat, měřit a vážit mince, ale k tomu přistupuje je určovat, rozřizovat, oddělovat plevu od produktu dobrého zrna, uvádět je v systematický pořádek. To jsou jen jedny z úkolů katalogisačních, jež jsou nezbytným podkladem vědecké práce a samy o sobě vědeckou činností. Mince, medaile jest dílo ruky lidské, artefakt provedený různými procedurami, výtvar umění a někdy umění vysoké hodnoty. Fiala byl dobrý technik a vyznal se jako málokdo ve všech technikách, jimiž prováděny jsou výtvary různých odvětví mince a medaile bité, ražené, pomocí matric rytých, různými přístroji. V tom ohledu byl specialistou, vítaným odborníkem na poli uměleckého průmyslu. Historii mincovnictví a mincoven ku př. jáchymovské, kutnohorské, jich umělcům, rytcům, řezačům kolků, věnoval mnohé pojednání. Byl takto i historikem, dovedl vyšetřiti ze svého objektu jeho vznik a historický význam. Těmi objekty osvětlen i mnohý fakt české historie. Fiala svým důvtipem vyvolal, co tajilo se v malém stříbrném plíšku. Dovedl čisti ve svém kovovém herbáři. Jeho umělecký smysl dovedl oceniti krásy produktů jistých fází mincovnictví a zejména krásy medailí. Snad snil ve Společenské zahradě mladý čtenář a sběratel při prohlížení díla o českých privátních mincích a medailích o díle podobném. Pak jeho sen byl vyplněn vydáním krásné jeho publikace o Antoniovi Abondiovi, která se stala i vítaným příspěvkem na poli dějin umění pro dobu rudolfínskou. Tak v různých periodách umění často jsme se potkávali. Mé přátelské sblížení s Fialou — znal jsem jej již dříve — stalo se za jubilejní výstavy r. 1891, kde jsme pracovali na retrospektivní výstavě. Krom uspořádání svého oddělení numismatického poskytl své praktické vědomosti o otázkách instalace vůbec. Za společné práce jsme se sblížili. Pracovali jsme se vším úsilím s ním ve společném kruhu s Pičem, Jelínkem, Koulou, Borovským a naše retrospektivní oddělení bylo v den otevření hotovo. Rád na to vzpomínal. Dr. Fiala byl výborným instalátérem a aranžérem a po výstavě svěřena mu byla instalace numismatických sbírek zemského musea. Byl rozeným duchem museálním a konservátorským.

Jeho činnost numismatická jej seznámila s čelnými odborníky a majiteli sbírek celého kulturního světa. Byl mužem společensky světa znalým, bonhomním, boдрého humoru, někdy s jistým nádechem ironie.

Jako numismatikovi dostalo se Fialovi četného uznání rozmanitými poctami spolků i panovníků. Byl dopisujícím členem České Akademie věd a umění ve třídě historicko-právní, členem archeologické komise při České Akademii a k poctám jeho připojila filosofická fakulta university Karlovy čestný doktorát. Byly to zasloužené pocty, jež mohl přijati s uspokojením za svou životní práci, za svou nezdolnou vytrvalost. Devisa jedné z Abondioových medailí může se mu položit na rakev:

„Qui durat, vincit.“

Za spolek náš rozloučil se se zesnulým místopředseda řed. *Pilát*. Spolku došly přecetné kondolence jak z řady členstva tak i od nečlenů. Z posléze uvedených jmenujeme: Kancelář presidenta republiky, předsednictvo ministerské rady, ministerstvo školství a národní osvěty, ministerstvo financí, bankovní úřad minist. financí, archiv města Prahy, Uměleckou besedu, spolek „Manes“, společnost přátel starožitností

českých a mnoho j.; z ciziny: Towarzystwo Numizmatyczne v Krakově, univ. prof. Dr. M. v. Bahrfeldta, Dr. Emila Bahrfeldta, Dr. A. Loehra, Dr. F. Dworschaka, numismatika Eggera, Otto Helbinga nást. a jiné.

Ze správního výboru 14. října 1924.

Stanoven program smuteční schůze pro 17. října 1924. Za nové členy přijati p. Karel Bakalář, Opava, Mělnický Ant., Č. Třebová, Münzkabinet vídeňský, sl. Ph. Dr. Ema Nohejlová, Praha. Jednáno o časopisu společnosti.

Mimořádná členská schůze k uctění památky Dra Ed. Fialy

Tryzna za zesnulého Dra E. Fialu konala se dne 17. října 1924 v Obecním domě za přítomnosti členů rodiny zesnulého a za hojné účasti členů spolku. Spolková místnost byla okrášlena obrazem zesnulého a výstavkou jeho přechytných prací numismatických, jakož i řádů a vyznamenání, jichž se mu dostalo. Hluboce procítěnou posmrtnou vzpomínku přednesl jednatel spolku p. Karel Chaura, vyličiv život zesnulého a jeho činnost vědeckou. Po přečtení došlých kondolencí prohlédli si přítomní se zájmem výstavu prací zesnulého.

Ze správního výboru 25. října 1924.

Jednáno o časopisu společnosti, o rozšíření výboru a s tím spojené změně stanov.

Ze správního výboru 3. listopadu 1924.

Dr. Katz sděluje, že byl ministerstvem školství a národní osvěty povolán jako numismatik do poroty, jež má posouditi návrhy na nové pětikoruny. — Projednána změna stanov a kandidátní listina pro mimořádnou valnou schůzi.

Členská schůze 7. listopadu 1924.

Přítomno 20 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Přednáší Dr. Katz o *napodobeninách denárů českých z nálezu Lupow z r. 1888* a předkládá řadu těchto denárů, napodobených denárům Břetislava I. a Svytlahova.

Ze správního výboru 17. listopadu 1924.

Místopředseda p. řed. Pilát sděluje, že p. jednatel K. Chaura oznámil mu písemně svoji resignaci na funkci jednatele. Ježto p. jednatel přes osobní intervenci p. místopředsedy trvá na této resignaci a odmítá nabízenou kandidaturu na místo místopředsedy, bylo usneseno přednésti věc na schůzi členské, aby rozhodla o dalším postupu.

Debatní večer 21. listopadu 1924.

Přítomno 25 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Usneseno navrhnouti mimořádné valné schůzi změnu stanov, jak ji navrhuje výbor a poslati 3člennou deputaci k p. Chaurovi, aby přijal kandidaturu do výboru. Sestavena kandidátní listina výboru pro mimořádnou valnou schůzi.

Mimořádná valná schůze 28. listopadu 1924.

Přítomno 33 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Změna stanov usnesena po krátké debatě podle znění výborem navrženého. Příští výbor bude vzhledem k větší agendě spolkové rozšířen o 3 členy a 2 náhradníky. Volba výboru provedena lístkou a zvoleni: pp. Rudolf Pilát předsedou, Dr. Viktor Katz jednatelem, Eduard Pelhřimovský pokladníkem; do výboru byli zvoleni (p. Chaura prohlásil, že by volbu nepřijal) pp. Dr. Antonín Mastný, Vladimír Patera, Dr. Gustav Skalský, Josef Sojka, Josef Šejnost a inž. Stanislav Vávra. Náhradníky pp. Josef Mareš a Ant. Plundr, revisory

pp. Dr. Bohuslav Dvořák a Karel Kulhánek. — Po té přednáší p. Dr. Katz o *medailérech jáchymovských Coucz Welczy a Kašparu Ulichovi* a seznamuje členstvo s novými náhledy projevenými Drem Braunem, ředitelem opavského musea, ve věci této. Přednášku doprovází řadou fotografií. Proti náhledu Dra Brauna vyslovuje se p. Karel Chaura předkládaje řadu medailí ze své sbírky.

Ze správního výboru 28. listopadu 1924.

Správní výbor ustavil se takto: 1. místopředsedou p. Dr. Ant. Mastný, 2. místopředsedou p. Dr. Gustav Skalský, 2. jednatelem p. Vladimír Patera, knihovníkem p. Stanislav Vávra, účetním p. Josef Sojka a archivářem p. Josef Šejnost. Do redakční rady byli zvoleni pp. prof. Dr. J. Dobiáš, Dr. Schráníl, Dr. Skalský, Dr. Mastný a Dr. V. Katz. Redaktorem zvolen byl p. Dr. Gustav Skalský.

Členská schůze 5. prosince 1924.

Přítomno 20 členů. Předsedá p. Dr. Mastný. Přednáší p. Josef Šejnost o *pokroku v umění sochařském se zvl. zřetelem k medailérství*. Ve velmi poutavé přednášce dal nám mistr Šejnost nahlédnouti do duše tvořícího umělce a slíbil, že v tématu tomto bude pokračovati v některé z nejbližších schůzí.

Ze správního výboru 12. prosince 1924.

Projednány záležitosti administrativní a učiněna konečná usnesení o časopisu společnosti.

Debatní večer 19. prosince 1924.

Přítomno 25 členů. Předsedá p. řed. Pilát. Pan inž. Stanislav Vávra přednáší o *Kašparu z Mergenthalu, jáchymovském mincmistru (1526—1527) a Hanuši Hardevrovi, správci mincovny pražské v r. 1583*. (Přednáška bude otisknuta v časopisu.)

VÝBOR.

RÉSUMÉ.

A nos lecteurs. p 1—2.

K. Chaura: *Nécrologie. Ph. Dr. E. Fiala* fondateur et membre honoraire de la Société numismatique tchécoslovaque à Prague. Énumération de ses oeuvres écrits. p 3—10.

Dr. G. Skalský indique dans l'article concernant *les trouvailles* sur quelques exemples de notre monnayage tchèque, combien les découvertes façonnées scientifiquement sont importantes non seulement pour les recherches numismatiques, mais aussi pour l'histoire économique et politique en général, particulièrement pour l'histoire du moyen-âge; en outre il considère la manière et la valeur du façonnement des découvertes du point de vue méthodique et enfin il demande ardemment l'activité à cet égard. p 11—17.

Dr. V. Katz: *La chronologie des monnaies*. Cet article traite de la chronologie des monnaies des époques les plus anciennes jusqu'au temps où la chronologie des monnaies s'est stabilisée régulièrement en chiffres arabes. Ces monnaies — là sont énumérées et décrites qui exceptionnellement étaient frappées sans millésime au temps où chaque monnaie tchèque avait déjà son millésime. p 17—22.

Dr. J. Schráníl: *Sur les fouilles des monnaies antiques en Bohême*. L'auteur analyse les trouvailles de la monnaie antique en Bohême et compare le résultat de cette examination avec le rapport de Tacite (Germania). D'après les dépôts, et même la constatation de Tacite, la monnaie romaine était en cours longtemps surtout pendant les premiers siècles après J. Chr. C'est pourquoi il est difficile de s'en servir pour pouvoir dater précisément les trouvailles archéologiques. La monnaie romaine dans les fouilles archéologiques n'indique que le *terminus post quem*. p 23—27.

Dr. V. Katz: *Le monétaire Jan*. Le nom d'un monétaire pragois, Johannes, jusqu'à présent inconnu, fut constaté d'après la légende de quelques deniers de l'époque de Boleslas III. p 27.

Ing. St. Vávra: *Notes sur l'histoire des monnaies et des monnayages tchèques*. Cet article traite trois différentes marques de monnaies de Ferdinand I, d'abord celle de Kašpar Mergenthal, monétaire de la Monnaie de Šlik à Jáchymov (nouveau gros 1527), puis celle du monétaire pragois Konrad Saurmann de Jelč (le gros de Prague, thaler, quart de thaler 1539, demi-thaler 1541 et des ducats 1541—42) et enfin celle du monétaire de Jáchymov Martin Kempf (gros de Prague 1544 et thaler s. d.). D'après un livre de comptes du temps de Rodolphe II fonctionnait en 1583 Hanuš Harder comme administrateur de la Monnaie de Prague et c'est à lui qu'il faut attribuer le ducat et le petit gros de cette année avec la marque „tête de griffon“. p 28—34.

Dr. V. Katz: *Contributions a la biographie de Christian Maler*. Il fait connaître une médaille inédite portant à l'avvers le portrait de l'archiduc

PROGRAM PŘEDNÁŠEK V R. 1925.

2. ledna: Dr. Gustav Skalský: Numismatický a dějzpytný význam nálezů středověkých mincí.
 16. ledna: Ing. Stan. Vávra: Další poznámky k české numismatice.
 6. února: L. Dolanský: Ražby rakouských Habsburků v Belgii.
 20. února: A. Prokop: Mince Nikolaje II.
 6. března: Dr. Ant. Mastný: Goethe a numismatika.
 20. března: Dr. G. Skalský: Zarážení grošové mince v Čechách.
 3. dubna: Ing. Stan. Vávra: Další poznámky k české numismatice.
 17. dubna: Vlad. Přibík: Systematika náboženských medailí.
 15. května: Dr. V. Katz: Bílá Hora na medailích.
 5. června: Bedřich Přibyl: Úvod do studia náboženských medailí (část všeobecná).

Ferdinand Charles du Tyrol daté 1639 et présentant au revers David jouant de la harpe et la date 1641. Cette différence de dates permet de juger que Maler travaillait probablement les dernières années pour l'atelier à Hall, car l'avvers de la médaille décrite correspond à celui-ci du double-duc de Tyrol daté 1642. p 34—35.

Dr. J. Květ: Le jubilé du célèbre compositeur tchèque Bedřich Smetana en médailles et en plaquettes. p 35—38.

Trouvailles:	Page
<i>Jan Hellich</i> , Trouvaille de deniers de Boleslas II à Libice	38—39
<i>Viktor Katz</i> , Trouvaille de deniers de Jaromir et Ulric près de Prague...	39—40
<i>Karel Chaura</i> , Deniers de Vratislas II trouvés à Řepová	40—44
<i>Ant. Jos. Plundr</i> , Trouvaille de petites monnaies d'argent des hussites à Lodheřov, Trouvaille de monnaies du XVe et XVIe siècle à Rab, Trouvaille de monnaies diverses du XVe siècle à Doubravice	44—46
<i>Ladislav Lábek</i> , Découverte de monnaies du XVIe—XVIIIe siècle à České Budějovice	46
Trouvailles de deniers tchèques à l'étranger:	
<i>Josef Schránil</i> , Trésor de lingots d'argent et de deniers à Trzebaw à Pologne	47
Littérature	48—52
Revues	53—67
Bibliographie — Musées — Expositions — Nouvelles frappes — Ventes numismatiques — Personnel	67—72
Procès-verbaux de la Société numismatique tchécoslovaque	72—81

Redaction: Dr. G. Skalský, Prague II, Musée national.

Administration: Dr. V. Katz, Prague VII, Sochařská 333.

Abonnement: Kč 40.—.

GUSTAV SKALSKÝ:

PAMÁTCE PROF. JOS. SMOLÍKA.

(† 12. září 1915.)

Skromné a nehlučné vědecké působení Smolíkovo došlo pozornosti až ku podivu nepatrně. Prof. Zdeněk Nejedlý vylíčil sice v krásném nekrologu v Almanachu České Akademie na r. 1916 výstižně činnost zemřelého člena této vědecké korporace, avšak archaeologové a numismatikové neosvětlili, pokud vím, nikde kriticky jeho životního díla. V časopise, jenž chce vědomě připravovati půdu vědeckému poznání naší minulosti po stránce numismatické, musíme se dnes aspoň přihlásiti k dílu průkopníka skutečně vědeckého studia dějin českého mincovnictví. Chceme prozatím jen stručně naznačiti hlavní obrysy jeho práce, doufajíce, že bude možno v nedaleké době určití místo Smolíkovo ve vývoji českého badání numismatického.

Smolík byl původně profesorem matematiky, vyšel tedy z věd eksaktních. Tím si vysvětlíme jeho až počtářsky suchou střídlost, a řekl bych, nedostatek fantasmie, již historik oživuje jednotlivé zprávy a poznatky, kombinuje a spojuje je v celek, určuje jejich místo v širokém proudu dění. Dále si musíme uvědomiti, že Smolík nebyl sběratelem a nebyl ani dosti numismatickým praktikem, jemuž určování a popisování mincí bylo hlavním účelem, čímž si vysvětlíme některé podružné omyly a nedopatření jeho pozorování. Celkem však prospěl právě tento způsob myšlení a práce neobyčejně české vědě numismatické, která si mohla na počátku svého rozkvětu v rukou pilných a nadšených, avšak ne vždy dosti kritických a ukázněných pracovníků jen těžko uchovati ráz přísně vědecký. Žádnému vědnému oboru nehrozilo toto nebezpečství v té době tak, jako numismatice, kde obratní falsatoři zneužívali a zneužívají i dnes sběratelské vášně a kde se nespoutaná fantasmie volně rozletěla do prostorů dobývaných kritickými historiky jen opatrně krok za krokem na solidním základě poznatků pevně zjištěných. Přesná metoda věd eksaktních naučila Smolíka vědecké kázni, střídlivému pozorování, kritickému ohledání detailu, logické jasnosti ve vedení důkazů a systematickému budování od základů.

Je příznačné, že prof. Smolík počal svoji vědeckou činnost numismatickou zjištěním falešných matic Killianových (v Pam. Arch. X.) a že ji zakončil odhalením Hankových padělků zlatých mincí říše velkomoravské (*Zlaté mince s domnělým opisem ПЕТНАЗЕ*, Rozpr. Č. Ak., 1906), jak ukázal pěkně prof. Nejedlý v uvedeném nekrologu. Bylo pro něho zajisté samozřejmým předpokladem odkliditi nesmlouvavě z cesty aspoň nejškodlivější falsa, aby vědecké badání mohlo jíti svobodně za poznáním pravdy.

Uvědomil si dále dobře, že české numismatice překáží na této cestě i provinciální spoutanost a příliš úzký obzor domácí. V první větší práci numismatické *O mincovnictví v západních zemích vůbec a základech českého mincovnictví zvláště* (v Pam. Arch. XI.) ukazuje pomocí odborné literatury německé na souvislost mincovnictví českého s mincovnictvím franckým a zvláště bavorským, podřizuje tak české badání numismatické vyšším hlediskům evropským. O širokém jeho rozhledu svědčí též, že měl od počátku správný poměr ku své látce. Numismatika mu není jen naukou o mincích, nýbrž i dějinami peněz. Nepodceňoval ovšem nikterak deskriptivní stránky této vědy. Hned na počátku své činnosti pokračuje v práci Hankově, který popsal v prvních ročnících Památek české denáry až do Vladislava I. (*Popisání a vyobrazení českých mincí* v Pam. Arch. XI.) a věnuje ve všech dalších svých studiích přesnému popisu mincí zřejmě péči největší. Současně však se nese jeho zájem k významu a k úkolu peněz v hospodářském životě našeho národa. Snažil se proto v uvedeném již článku o mincovnictví západním a českém a o něco později v práci *Mnoho-li vážila staročeská hřivna* (v Pam. Arch. XIII.) dopátrati se metrologických základů mincovnictví českého a nalézt tak východisko k určení hodnoty a hospodářské funkce mince. Byl to pokus na tehdejší dobu velmi odvážný a výsledky jeho jsou, i když leckde chybil, vskutku úctyhodné a to nejen s hlediska našeho badání domácího.

V těchto prvních pracích rozvinul Smolík jaksi svůj numismatický program, jenž je v mnohém ohledu ještě dnes programem naším. Bystrý a střízlivý jeho duch kritický postřehl ovšem záhy překážky a obtíže, jež byly v cestě. A poněvadž se jeho zájem obracel čím dále tím více k nejstarší době českého mincovnictví, snažil se ty obtíže překonati především trpělivým studiem a pracným rozbořem nálezů. Vzpomínám jen vzorného jeho *zpracování nálezu mítkovského* (Pam. Arch. XI.), *želčanského* a *čáslavského* (Pam. Arch. XII.), *rakvického* (Pam. Arch. XIII. a XIV.), *chrástanského* (Rozpr. Č. Ak. 1897) a *strmilovského* (Pam. Arch. XVIII.). Po stránce metodické je velikou předností těchto rozborů, že Smolík vyšetřuje všude váhu a pokud možno, i jakost nalezených mincí. A to nejen v době nejstarší, denárové, kde takové šetření metrologické je z nezbytných prostředků vědecké práce numismatické, nýbrž i při rozboru pražských grošů zvláště nálezu čáslavského a ve své největší práci *Pražské groše a jejich díly* (Rozpr. Č. Ak., 1894). Teprve budoucí badání o českém mincovnictví a o hospodářských poměrech té doby vůbec ocení toto prozíravé a metodicky promyšlené úsilí o vyšetření a zpracování nálezového materiálu jakožto spolehlivého základu práce další. Není ani dnes zbytečno podotknouti, jak si Smolík všude počínal lidsky a vědecky poctivě, nezatajuje ničeho a dává vešchny své poznatky nezištně do služeb poznání pravdy.

Na základě řady velikých nálezů vzorně zpracovaných buduje pak Smolík systematicky své rozsahem neveliké, avšak pracovní metodou

a bohatými poznatky vynikající spisy *Denary Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III. a Vladivoje* (Rozpr. Č. Ak. VII., 1896), *Denary údělných knížat na Moravě* (Rozpr. Č. Ak. V., 1896) a uvedenou již práci o *pražských groších*. V prvé z nich pokusil se rozříditi naše nejstarší mince podle poznatků získaných z těchto nálezů, v druhé zabývá se tenkrát téměř neznámým mincovnictvím přemyslovských údělů na Moravě, o němž jej poučil hlavně veliký nález rakvický, jím zpracovaný, ve třetím pak mu jde především o časovou posloupnost mince grošové, zjišťovanou studiem vnějších znaků a šetřením metrologickým. Všude v těchto spisech čerpá své poznatky přímo z mincovního materiálu, s nímž pracuje, postupuje opatrně a svědomitě, nedávaje se strhnouti lákavými domněnkami a planými kombinacemi. Spíše lze říci, že bylo přece jen možno leckde říci více, klásti otázky rozsahu širšího neb aspoň ukázati na problémy vyrůstající přímo z látky tak svědomitě připravené. Výsledky základních těchto prací pro dějiny nejstaršího našeho mincovnictví a pro dobu grošovou nejsou ovšem všude definitivními. Je však důkazem správnosti metodického postupu Smolíkova, můžeme-li již dnes učiniti tu a tam korektury právě jen na základě poznatků, plynoucích z nálezů tehdy ještě neznámých, a očekáváme-li nové nálezy, které by rozptýlily některé pochybnosti.

Pro metodický a svědomitý způsob práce jeho je dále nesmírně charakteristické, že nezanedbal díla o době brakteátové, ač se jí zvláště v posledních letech horlivě zabýval. Neměť po ruce dosti nálezů v celku zachovaných a vědecky spolehlivě zpracovaných, bez nichž naprosto nelze osvětliti záhadné toto údobí českého mincovnictví, rozříditi mince velikou většinou němé a klásti tak pevné základy pro badání další.

Kritická opatrnost a metodická kázeň nedovolovaly Smolíkovi vytvořiti díla oslňující rozsahem a překvapující skvělými na pohled výsledky. Budoval v ústraní skromně od základů a proto snad byla jeho práce často přezírána. Jistě nebyla oceněna podle zásluhy. My však budeme ho právě proto vděčně vzpomínati, řídíce se vzorem jeho poctivého, svědomitého úsilí.

JAN EISNER:

MINCE TYPU BIATEC, NALEZENÉ V BRATISLAVĚ r. 1923
(tab. VIII.—XI.).

Roku 1923 byl objeven na Náměstí Republiky v Bratislavě při kopání základů pro budovu banky „Tatry“ bohatý poklad stříbrných mincí typu Biatec. Na štěstí byl o nálezu záhy zpraven dr. Václav Chaloupecký, profesor na universitě Komenského, a tak mohl Referát na ochranu památek na Slovensku pečovatí včas o zachránění pokladu, já pak prohlédnouti naleziště.

Pro základy budovy banky kopali velmi hlubokou jámu, v jejímž boku obráceném k náměstí bylo možno poznati nahoře silnou vrstvu naveného materiálu, pod níž byly vrstvy naplavené; teprve pod nimi se markantně rýsovala tmavá kulturní vrstva, totiž popelem zbarvená země se střepy a kostmi. Původní niveau, na němž kulturní vrstva kdysi vznikla, je nyní v hloubce několika metrů, bylo však skloněno. Také dnes svažuje se severní část náměstí Republiky od kostela Trinitářů ke chrámu Milosrdných. Když zanikla osada, po níž tato kulturní vrstva zbyla, bylo asi místo — jistě po dlouhé věky — pokrýváno materiálem shora naplaveným, nad ním pak navezli později mohutnou vrstvu hlíny s kamením.¹⁾

Na místě, kde byl nález učiněn, byla kulturní vrstva asi 1 m široká. Našel jsem v ní několik pozdně latěnských střepů a na jejím spodku několik stříbrných mincí typu Biatec, jež tam ještě z pokladu zbyly. Zaslouhou univ. prof. J. Hanuše, Referátu na ochranu památek, úřednictva banky „Tatry“ a architekta Harmince byl téměř celý poklad zachráněn a po dohodě vzpomenuť referátu s bankou darován museu v Turč. Sv. Martině.²⁾ „Městské“ banky Tatry je už druhé místo v Bratislavě, kde se mně podařilo zjistiti sídelní památky pozdně latěnské; prvé je pod „Hausberglem“ blízko hradu.³⁾ Také v Michalské ulici, jež není daleko od nálezistě, na němž stojí budova banky Tatry, byl při kopání příkopu nalezen peníz Biatec.⁴⁾ V pozdní době latěnské bylo asi území Bratislavy — právě jako území blízkého Děvína — silně osídleno.⁵⁾ Je totiž náš poklad už druhým hromadným nálezem mincí typu Biatec v Bratislavě.

Podle zprávy dělníků byly mince na staveništi banky „Tatry“ nalézány na ploše 1–2 m². Snad byly původně v nějakém koženém vaku nebo ve schránce z jiného materiálu (truhlici?), jež časem ztuhlala, a mince byly pak nějak po oné ploše roztroušeny. V kulturní vrstvě byly i některé památky bronzové, totiž bronzový kroužek, čtyřcípé kování, ohnuté v tupém úhlu, a bronzové držadlo zrcadla, jehož vnější plošky jsou vesměs skrojeny šikmo, ale vnitřní ploška, kde byl kdysi kotouč zrcadla, je skrojena rovně.⁶⁾

K mincím typu Biatec patří nejprve zlaté mince t. zv. duhovky — ale ovšem nikoli všechny, nýbrž jenom mladá jejich skupina z kraje na

¹⁾ Není mojí vinou, že nebyla šířka jednotlivých vrstev přesně změřena. Stavební práce pokročila totiž už tak, že jsem z celé plochy, již popisují, viděl jenom nesouvislé části.

²⁾ Není dosud známo, kde jsou mince č. 48, 60, 61, 72, 85, 321 a 348.

³⁾ J. Eisner, Obzor Praehistorický I, 26.

⁴⁾ Magyarországi vármegyei és városai enciklopédiája, Pozsony vármegye, 499.

⁵⁾ E. Šimek, Děvín, Památky Archeologické XXXII, 1a d.

⁶⁾ Držadlo našeho zrcátka podobá se onomu, jež vyobrazuje J. L. Pič, Starožitnosti země České II, 2, tab. XXIII, 32, a ještě více držadlu, jež vyobrazuje K. Miske, Velemszentvid kelta típusú pénzéinek lelőkörményei, Numizmatikai Közlöny IX, 1910, 102, obr. 4.

sever od Neziderského jezera, — potom velké mince sedmnáctigramové a mince malé.⁷⁾ G. Ötvös soudil,⁸⁾ že jeden zlatý Biatec se rovnal ceně pěti velikých stříbrňáků této skupiny, a že veliká mince stříbrná zas byla rovna sedmi malým.

Nález mincí našeho typu ze Simmeringu ve Vídni je důkladně popsán od F. Kennera, jenž poznal⁹⁾, že velké stříbrné biateky váží průměrně 17.1 g a jsou tedy přibližně těžké jako 4 attické drachmy nebo 4 staré republikánské denáry římské o váze 4.3 g. Lze tedy velké peníze jmenovati čtyřdrachmami (tetradrachmami). O malých stříbrných mincích ze Simmeringu F. Kenner píše¹⁰⁾, že jsou to asi jenom šestinky velkých, ale jak prý u dílků obyčejně bývá, mají o 0.4 až 0.5 g méně, než má býti jejich normální váha. Jsou někdy zvány půldrachmami (hemidrachmami).

Jména na našich mincích jsou galská; nejčastější nápis je Biatec¹¹⁾ a Nonnos (obráceně Sonnon)¹²⁾ vzácnější jména jsou¹³⁾ Busu, Bussu, Bussumarus¹⁴⁾, Fabiarix¹⁵⁾, Amiorix¹⁶⁾, Evoivrix¹⁷⁾, Coisa¹⁸⁾, Devi(l)¹⁹⁾, Cobrovo-

⁷⁾ Patří-li k naší skupině mince, již R. Forrer, Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande, Strassburg, 1908, 194, obr. 360, 197 zove stříbrnou raetskou drachmou, nelze zatím bezpečně říci. Mince má na aversu hlavu Athény s mincí Antigonových, změněnou však už v postavu bojovníka, na reversu pak je hlava, a při ní je snad nápis BIAT.

⁸⁾ Num. Közl. XI, 1912, 24–25.

⁹⁾ Numism. Zeitschr. 1896, 59.

¹⁰⁾ Tamtéž, 62.

¹¹⁾ O mincích s nápisem Biatec psal u nás už M. Kříž, Kůlna a Kostelík, Brno, 1891, 278 a d. — Píše o nich zevrubně Ö. Gohl (A BIATEC- csoportbeli barbár pénzek, Numizm. Közl. VIII, 1909, 39–50), jenž uvádí literární data. M. Dessewffy (A „BIATEC“ feliratú 17 grammos barbár ezüstpénzek bélyegváltozatai, Archaeologiai Értesítő 1916, 44–55, 267) třídí pečlivě mince s nápisem Biatec na typy a jejich varianty podle počtu hlav na aversu, podle tvaru haluze, již má na reversu jezdec v pravici, i jak ji drží, zda přes rámě či přes horní část paže, a kde jsou nad nápisem nožky koníčka.

¹²⁾ O variantech této mince píše Ö. Gohl, Numizm. Közl. VIII, 1909, 99–104.

¹³⁾ Forrer, l. c. 128.

¹⁴⁾ Busu a Bussumarus byl na př. v Deutsch-Jahrendorfu (Kenner, Numism. Zeitschr. 1896, 58). Bussumarus byl prý v Pezinku (P. K., Numizm. Közl. VI, 1907, 24).

¹⁵⁾ Kenner, Numism. Zeitschr. 1896, 58 čte Fapiarius.

¹⁶⁾ Kenner (Numism. Zeitschr. 1896, 57–58) čte Ainorix. Tento typ byl na př. v Deutsch-Jahrendorfu (Kenner, l. c. 58).

¹⁷⁾ Kenner (l. c. 71–72) popisuje minci, jež má na lici bezvousé poprsí vpravo obrácené, na rubu pak lva ve skoku doleva a s ohonem vzhůru, pod ním pak je nápis Evoivrix. Tento typ byl i v Deutsch-Jahrendorfu (Kenner, l. c. 58) i v Bratislavě (Gróf Dessewffy Miklós barbárpénzei, Budapest, 1910, tab. XXX, č. 752).

¹⁸⁾ Byla na př. v Deutsch-Jahrendorfu, v Simmeringu ve Vídni (Kenner, l. c. 58) a v Trnavě na Slovensku (Vlastivědné mus. slov. v Bratislavě).

¹⁹⁾ Byla na př. v Deutsch-Jahrendorfu, v Simmeringu ve Vídni (Kenner, l. c. 58), v Réci u Bratislavy (K. Polikeit, A pozsonyi kir. kath. főgimnázium éremgyűjteménye III, 243, č. 66) a v Bratislavě (obr. 31).

marus²⁰⁾, Covnos, Covio či Cono²¹⁾, Coviomarus²²⁾, Jantumarus či Lavumarus^{23, 24)}, Cobisovumarus (Sobisovumarus)²⁵⁾ a Titto.²⁶⁾

Ojedinělá je mince, již vyobrazuje F. Kenner²⁷⁾. Její naleziště je neznámé. Peníz má na aversu ženskou hlavu, jež prý snad napodobuje Sibyllu na římských denárech z r. 48 př. Kr. (monetár T. Carisius), na reversu má obraz kance probodeného oštěpem; je prý převzat s denáru ražených okolo r. 54 př. Kr. (monetár C. Hosidius Geta), ale obraz psa napadajícího kance je pouze na římském denáru, na imitaci však chybí. Naše mince je jen 6.09 g těžká. Jiný nezvyklý typ z neznámého naleziště, vyobrazený v článku F. Kennerov²⁸⁾, má avers našich Sonnonů, na reversu pak je na minci zobrazen lev ve skoku do leva. I tato mince je lehká, váží pouze 6.49 g.

V Réci byly velké stříbrné mince bez nápisu.²⁹⁾ Jsou to neumělé peníze, a schematický obraz koníčka na jejich reversu upomíná na revers „půldrachem“, jež mají nad koníčkem půlměsícovitou ozdobu;³⁰⁾ popíšeme je později.

Zlaté mince, jež zoveme duhovými miskami nebo duhovkami,³¹⁾ jsou považovány za poměrně už velmi mladé peníze barbarské. R. Forrer soudí,³²⁾ že je začali raziti až v l. 130—120 př. Kr. Jsou typické ve střední Evropě, v karpatské kotlině jsou nejvýchodnější jejich naleziště ve Velkém Bysterci v Oravě³³⁾ a za východní hranicí Slovenska v pohorí Matře.³⁴⁾ Duhovky s nápisem Bia, Biat nebo Biatec jsou považovány za nejmladší.³⁵⁾

²⁰⁾ Byla na př. v Deutsch-Jahrendorfu (Kenner, l. c. 58).

²¹⁾ Kenner, l. c. 57—58. Byla na př. v pokladě v Deutsch-Jahrendorfu (l. c. 58).

²²⁾ Byla na př. tamtéž (Kenner, l. c. 58).

^{23/24)} Byla na př. v Deutsch-Jahrendorfu a v Simmeringu ve Vídni (Kenner, l. c. 58), v Réci u Bratislavy (K. Polikeit, l. c. III, 243, č. 64) a v Bratislavě (obr. 29, 30).

²⁵⁾ Tato mince byla na př. v Réci (K. Polikeit, l. c., III, 243, č. 57).

²⁶⁾ Byla na př. v Réci (K. Polikeit, l. c., III, 243, č. 65) a v Staré Kouřimi (J. L. Pič, Starožitnosti země České II, 2, 110, obr. 14, č. 9).

²⁷⁾ Numism. Zeitschr. 1896, 62, tab. III, č. 12.

²⁸⁾ L. c. 63, tab. III, č. 13.

²⁹⁾ Koníček na jejich rubu má pod břichem 3 závěsky, a nad ním je veliké kolečko o 6 paprscích. Na lici je v kruhu z krokvi bezvousá hlava v pravo obrácená s přímými a paprskovitě načesanými vlasy, s velkým uchem a s náhrdelníkem. — S mincemi z Réce může prý býti totožný peníz bez nápisu ze staršího nálezů bratislavského z r. 1776. Gohl, Numism. Közl. VIII, 1909, 1, 3. Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei, tab. VI, č. 159 vyobrazuje naši minci z Réce.

³⁰⁾ Obr. 88—91.

³¹⁾ Píše o nich na př. Pič, l. c. II, 2, 18 a d.; Forrer, l. c. 214 a d.; Gohl, Numism. Közl. X, 1911, 52—70, 82—83.

³²⁾ L. c. 224—225, 343.

³³⁾ Gohl, Archaeologiai Értésítő 1900, 228, obr. 5 a 6.

³⁴⁾ Numism. Közl. III, 1904, 6, obr. 11, 45.

³⁵⁾ Kenner, l. c. 63—64. Podle Gohla (Numism. Közl. X, 1911, 64) jsou asi z poloviny I. stol. př. Kr.

Vyskytly se pouze v Deutsch-Jahrendorfu a v Parndorfu, a tedy v kraji ná sever od Neziderského jezera.³⁶⁾ F. Kenner myslí,³⁷⁾ že duhovky z Deutsch-Jahrendorfu souvisí s pokladem podmokelským, ač jsou mezi obojími mincemi i rozdíly, a ač mince z Deutsch-Jahrendorfu jsou mladší.³⁸⁾ Jsou však právě jako duhovky podmokelské z červeného zlata.³⁹⁾

Malé mince stříbrné, jež se vyskytují pohromadě s velkými, 17 g těžkými stříbrňáky typu Biatec,⁴⁰⁾ mají na aversu dvojí svislou řadu šikmých lístků, zdvihajících se z leva zdola na pravo vzhůru a obrubujících s obou stran „sudzpeřené“ listy vavřínu. Na pravo i na levo od šikmých lístků jsou rovnoběžné s nimi linie perliček. Ale tyto okrajové perličky na některých mincích nejsou, jindy pak je tato dvojí linie perliček nahrazena svislou klikátkou, ale jen jednou. Avers našich mincí je zřejmě zbytkem vavřínového věnce a kadeří hlavy na starších barbarských penězích. Některé malé mince skupiny Biatec mají na lici obraz podobný písmenu Y, kroužky s vyznačeným středem a jiné znaky, asi vesměs zbytky obličejů.⁴¹⁾ Na reversu malých mincí je koníček do leva obrácený, jenom mince s nápisem (Nonn) mají koníčka do prava. Koníčky jsou někdy pěkně modelované, jindy však jsou schematisované. Závěsky pod koníčkem pokládá Gohl⁴²⁾ za zbytky jezdcových nob. Nad koníčkem jsou různé obrazce.⁴³⁾

V bratislavském nálezů z r. 1923 se vyskytl maličký miskovitý peníz, jenž na konvexní straně nemá nic, na konkávní pak jen několik bodů. Zřetelnější takové šupinky se vyskytly na př. na Stradonicích.⁴⁴⁾ Naše mincička váží jen 0.21 g a je v pokladech mincí typu Biatec dosud ojedinělá.

Naleziště mincí skupiny Biatec jsou na Slovensku tato:

Bratislava. Roku 1776 byl tam nalezen poklad, v němž bylo 44 peněz, totiž 3 varianty Biateců, 2 varianty Nonnosů, 1 Cobrovomarus a 1 mince bez nápisu.⁴⁵⁾ M. Dessewffy vyobrazuje⁴⁶⁾ z Bratislavy minci Nonnos (17.17 g),

³⁶⁾ V tomto území asi vznikly (Gohl, l. c. 65—66).

³⁷⁾ L. c. 82—85.

³⁸⁾ V Podmoklech u Zbirohu jsou mince celé i jejich třetinky a šestinky, v Deutsch-Jahrendorfu byly i polovičky a mince odtud jsou lehčí než podmokelské. Kenner l. c.

³⁹⁾ Kenner l. c. 64.

⁴⁰⁾ Píše o nich na př. Gohl, Numism. Közl. VIII, 1909, 103—104.

⁴¹⁾ Kenner, l. c. 60.

⁴²⁾ Numism. Közl. XII, 1913, 46.

⁴³⁾ Kenner (l. c. 65) v nich vidí symboly keltského slunečního kultu.

⁴⁴⁾ Forrer, l. c. 158, obr. 315—317. Zvláště mincička č. 316, těžká 0.38 g, se podobá naší, ale je zřetelnější.

⁴⁵⁾ Kenner l. c. 57—8, 71. Týž odvolává se na Wiener Realzeitung vom 6. Mai 1877, 6. Stück, str. 92—94. Besprochen von Gottlieb Windisch. Ein Abdruck in der Chronik archäol. Funde in der österreichischen Monarchie von J. G. Seidl, Archiv für Kunde österreichischer Geschichtsquellen XV, 1855, str. 303. Sep.-Abdruck V, 65. — Zmínky o nálezů mají: Gohl, Numism. Közl. VIII, 1909, 1, 44 a d., 99, 102; Dessewffy, Arch. Értésítő 1916, 44—55; J. Petrikovich, Sborník Museálnej slovenskej spoločnosti VIII, 1903, 95.

⁴⁶⁾ Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. XXXI, č. 753.

jež je zachovalejší než analogická mince⁴⁷⁾ z nálezů z r. 1923. M. Dessewffy má⁴⁸⁾ z Bratislavy minci Evoivrix, jež má na aversu bezvousou hlavu v levo hledící a na reversu lva v levo s ohonem vzhůru a je 16.53 g těžká. — Mince Biatec byla vykopána⁴⁹⁾ v Michalské ulici. — Později bude podrobně popsán nález z r. 1923, v němž bylo 32 Biateců, 38 mincí s nápisem Nonnos (Sonnon), 2 Lavumarus (Jantumarus), 1 Devi(l), 2 Busu, 1 Fabiarix, 322 malých mincí („půldrachem“), jaké se s biateky vyskytují, a konečně 1 mističkovitá mincička, o níž byla řeč nahoře.

Okolí Bratislavy. M. Dessewffy má odtud Biatec⁵⁰⁾ (17.10 g) a Nonnos⁵¹⁾ (17.35 g).

Děvínská Nová Ves, Stupava a Sološnica. V těchto 3 obcích Bratislavské stol. se našlo po minci s nápisem Biatec.⁵²⁾

Kuchyňa (Brat.) M. Spitzer daroval minci Biatec tam nalezenou do sbírek gymnasia (dnes reálného) v Bratislavě.⁵³⁾ Ö. Gohl ví⁵⁴⁾ o 2 mincích s nápisem Biatec, tamtéž nalezených.

Malacky (Brat.). Tam našli minci Nonnos⁵⁵⁾ (16.99 g) a mince s nápisem Biatec.⁵⁶⁾

Réca (Brat.). V Réci⁵⁷⁾ bylo, jak zvěděl Gohl⁵⁸⁾, v pokladě 44 velikých a 204 malých mincí, z větších pak to byly mince s nápisem Biatec, Nonnos a Sonnon, Titto, Devi(l), Busu, Jantumarus (Lavumarus), pak i tháské tetradrachmy⁵⁹⁾. Nález se rozptýlil po sbírkách.⁶⁰⁾

⁴⁷⁾ Č. 72. Obr. 28.

⁴⁸⁾ L. c. tab. XXX, č. 752.

⁴⁹⁾ Magyarországi vármegyei és városai enciklopédiája, Pozsony vármegye, 499.

⁵⁰⁾ L. c. tab. V, č. 138; Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 48.

⁵¹⁾ Barbár pénzei tab. VI, 153.

⁵²⁾ Magyarországi vármegyei és városai enciklopédiája, Pozsony vármegye, 499; Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 55.

⁵³⁾ Literární data táž jako na př. u Sološnice. — K. Polikeit (A pozsonyi kir. kath. főgimnázium éremgyűjteménye III, 47) popisuje Biatec s 2 hlavami na líci.

⁵⁴⁾ Numizm. Közl. VIII, 1909, 1.

⁵⁵⁾ Magyarországi vármegyei atd. 499. Obraz má: Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. VI, č. 155; typ jako náš obr. 23.

⁵⁶⁾ Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 49 (17.24 a 16.81 g), 55; Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. V, č. 139 (17 g); tu je vyobrazen Biatec s 2 hlavami na líci, a jezdec na rubu má loket zapažen až za zády.

⁵⁷⁾ Gohl, A rétei barbár ezüstpénzletet, Numizm. Közl. VIII, 1909, 1–7, 33–34; Gohl, tamtéž VIII, 1909, 101, 130–131; Gohl, tamtéž XII, 1913, 41–51; Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 44–55; P. Harsányi, Numizm. Közl. X, 1910, 134. — Numizm. Közl. VIII, 1909, 144. — Forrer l. c. 155.

⁵⁸⁾ Numizm. Közl. IV, 1905, 46.

⁵⁹⁾ Jsou těžké 16.44 a 15 g; Gohl (Numizm. Közl. VIII, 1909, 1) praví, že podle zprávy K. Polikeitovy byla tháská tetradrachna nalezena též ve Stupavě, v Bratislavě a v Sereďu, tedy vesměs v stol. Bratislavské.

⁶⁰⁾ Je to Národní museum v Budapešti, Videň, sbírka helv. biskupa E. Balogha v Bratislavě, státní reál. gymnasium v Bratislavě, M. Dessewffy. — Gróf Dessewffy

Tarošked. Naleziště mince Biatec.⁶¹⁾

Komárno, Nové Zámky a Levice. Naleziště ojedinělých mincí s nápisem Biatec.⁶²⁾ V okolí Komárna byl pravděpodobně nalezen Nonnos.⁶³⁾

Bielovce v Hontě a Börzsöny (Deutsch-Pilsen) v téže stolici, ale už za hranicemi v Maďarsku. Naleziště ojedinělých mincí s nápisem Biatec.⁶⁴⁾

Pezinok. Tam prý byla nalezena mince s nápisem Busumarus.⁶⁵⁾ Ö. Gohl zas uvádí⁶⁶⁾ Pezinok jako naleziště mince Busu a Titto.

Trnava. Z nálezů u Trnavy zachránil numismatik R. Machek 37 velikých a 5 malých mincí pro „Spoločnosť vlastivedného muzea slovenského v Bratislave.“ Mezi velikými mincemi z Trnavy mají některé nápis Coisa.

Trenčín. U Trenčína, kde se odděluje stará cesta k Soblahovu, byly nalezeny tři mince, z nichž K. Brancsik dvě viděl.⁶⁷⁾ Byly obě stejné s nápisem Biatec.

Spiš. (Naleziště není známo.) Našli prý tam 2 mince (Biatec, Coisa).⁶⁸⁾

Miklós barbár pénzei, tab. V, č. 136 je Biatec (17.25 g), č. 143 je Biatec (17.10 g), č. 149 je Biatec s „lasem“ (17.13 g), č. 150 je Busu (16.99 g), tab. VI, č. 151 je Lavumarus (Jantumarus) (16.88 g), č. 152 je Nonnos (17.37 g), jenž má na rubu před koněm S; č. 156 je Nonnos (17.40 g), č. 157 je Sonnon (17.24 g), č. 158 je Fabiarix, těžký 17.04 g, ale nápisu na minci není; avers její se podobá exempláři z bratislavského nálezů z r. 1923, obr. 34, ale účes hlavy je na minci z Réce jiný než na minci bratislavské; č. 159 je mince bez nápisu (17.33 g), č. 170, 176–178 jsou malé mince, jež jsou i na tab. VII, č. 186–187, 214–217, tab. VIII, 218–220. O mincích v reál. gymn. v Bratislavě píše K. Polikeit (Numizm. Közl. VI, 1907, 24 a A pozsonyi kir. kath. főgimnázium éremgyűjteménye III, č. 54–76, 82–85). Jsou to mince Biatec, Busu, Devi(l), Lavumarus (Jantumarus), Nonnos (Sonnon), Sobirovomar, Titto a drobné mince. Sobirovomar (17.39 g) má na líci 2 hlavy do prava obrácené, poněkud podobné hlavám na mincích s nápisem Biatec. Přední má jakýsi čepce, zadní přílbu. Před hlavami je hvězda. Na rubu je lev, jenž skáče do prava a má ohon vzhůru. Nad ním je obrácené S, pod břichem R V, a pod celou figurou je mezi 2 rovnoběžkami nápis SOBIROVOM. Na aversu je zbytek kruhu perlového, na reversu pak je zbytek kruhu s obloučky uvnitř. S na začátku nápisu lze snad čísti též jako C.

⁶¹⁾ Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 55; Czobor, Arch. Értesítő, régi folym, XII, 1878, 350.

⁶²⁾ Dessewffy l. c.

⁶³⁾ Je 16.81 g těžký. Gohl, Numizm. Közl. VIII, 1909, 102.

⁶⁴⁾ Dessewffy l. c.

⁶⁵⁾ P. K., Numizm. Közl. VI, 1907, 24. Zpráva tato je tak stylisována, že přesně nevím, je-li Pezinok v ní uveden i jako naleziště mince Cobisovumar.

⁶⁶⁾ Numizm. Közl. VIII, 1909, 1.

⁶⁷⁾ K. Brancsik, A Trencsénvármegyei muzeum-egyesület értesítője, Trencsén, 1914, 26, tab. VII, 5, 5 a. — Dessewffy, Arch. Értesítő 1916, 55. — Gohl, Numizm. Közl. IX, 1910, 133.

⁶⁸⁾ A. J. Horváth, Numizm. Közl. XIII, 1914, 123.

V Čechách byly jenom na Hradišti u Stradonic 3 malé mince („půldrachmy“), jaké se vyskytují s mincemi typu Biatec⁶⁹⁾, a ve Staré Kouřimi našli minci Titto.⁷⁰⁾

Cizí naleziště našich mincí jsou:

Deutsch-Jahrendorf (Járfalu) ve stolici Mošoňské. V pokladě tam nalezeném bylo 27 duhovek, z nich některé s nápisem, a 102 velikých stříbrňáků, z nichž 36 mělo nápis Biatec, 43 Nonnos, 3 Jantumarus (Lavumarus), 3 Bussumarus, 2 Ainorix, 2 Cobrovomarus, 1 Busu, 1 Cono (Covio), 1 Coisa, 1 Devi(l), 1 Evoivrix.⁷¹⁾

Parndorf na sever od Neziderského jezera. Naleziště duhovky se zbytky nápisu Biatec (6.44 g).⁷²⁾

Ráb. M. Kříž vyobrazuje⁷³⁾ z okolí Rábu minci s nápisem Biatec.

Nagy-Écsfalú (stol. Rábská) a Vašvár (stol. Železná), v Rakousku Švechat⁷⁴⁾, Schottwien, Treffen v okolí Běláku⁷⁵⁾ a v Rumunsku Fél-Gyógy v Sibiňsku a Craiova jsou naleziště ojedinelých mincí s nápisem Biatec.⁷⁶⁾

Simmering ve Vídni. V pokladě tam nalezeném⁷⁷⁾ bylo 261 malých a 26 velikých stříbrných mincí, z nichž 14 má nápis Biatec, 8 Nonnos a Sonnon, 2 Jantumarus (Lavumarus), 1 Devil, 1 Coisa.

⁶⁹⁾ Hans Freiherr v. Koblitz, Beiträge zur keltischen Münzkunde Böhmens, Sonderabdruck aus den „Mitteilungen der Oesterreichischen Gesellschaft für Münz- und Medaillenkunde, Bd. XIV, Wien, 1918, str. 5. Mince ze sbírky K. Buchtelovy č. 9 a mince na tab. 36, č. 21 a 22.

⁷⁰⁾ Koblitz, l. c. 6. J. L. Píř, Starožitnosti země České II, 2, 110, obr. 14, č. 9.

⁷¹⁾ Kenner, Numism. Zeitschr. 1896, 58. Odvolává se na Archiv für Kunde öster. Geschichtsquellen XV, 1855, 303. Sep. Abdruck V, 65. Gohl, Numism. Közl. X, 1911, 57–59. Jiná čísla mincí v pokladě nalezených čteme u Forrera l. c. 128, pozn. 2, 198, pozn. 5. O zlaté duhovce snad z téhož nálezu se zmiňuje G—n, Bój arany pénz Moson- vagy Pozsonymegyéből, Numism. Közl. II, 1903, 17. Je 6.4325 g těžká. Zlatá mince s nápisem Biatec je vyobrazena u Forrera l. c. 215, obr. 390 a M. Mucha, Kunsthistorischer Atlas tab. XCI, č. 31.

⁷²⁾ Kenner l. c. 67. — Gohl, Numism. Közl. X, 1911, 59.

⁷³⁾ Kůlna a Kostelík, Brno, 1891, 291, tab. VII, č. 4. Rómer, Arch. Értesítő I.

⁷⁴⁾ Minci Biatec ze Švechatu vyobrazuje Forrer l. c. 13, obr. 17.

⁷⁵⁾ Dessewffy vyobrazuje a popisuje (Numism. Közl. XIII, 1914, 108) odtud minci Biatec, nalezenou tam s Nonnosem. Dva peníze s nápisem Biatec odtud jsou vyobrazeny ve spise: Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. XLI X, č. 1222 a 1223.

⁷⁶⁾ Všechna tato naleziště jsou známa M. Dessewffymu, Arch. Értesítő 1916, 55. Rumunského názvu naleziště Fél-Gyógy v bývalé stolici Alsó-Fehérské neznám.

⁷⁷⁾ F. Kenner, Der Münzfund von Simmering in Wien, Numism. Zeitschr. XXVII, 1896, 57–86, tab. III. — Ö. Gohl, Numism. Közl. XII, 1913, 41–51. Malou minci odtud vyobrazuje Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. XLVIII, č. 1182. Malé mince též M. Mucha, Kunsthistorischer Atlas, tab. XCI, č. 13 a 14. — O nálezu malých mincí téhož typu poblíže uvedeného pokladu se zmiňuje F. Kenner l. c. 67.

Gerlitz-Alpe. Vrch ten je nad Treffenem⁷⁸⁾ blíže Běláku. Byl tam nalezen⁷⁹⁾ poklad mincí skupiny Biatec a norických mincí, těžkých 10.2 g a označených nápisy Nemet, Atta, Adnamati. S barbarskými těmito penězi našli i římskou minci M. Antonia a Lepida z doby okolo r. 43.

Petronell. Tam snad byly též nalezeny mince našeho typu.⁸⁰⁾

Siebenbrunn u Marcheku. Nalezen zde veliký stříbrňák s nápisem Cobrovomarus.⁸¹⁾

O předlohách našich mincí bylo dosti často psáno,⁸²⁾ nově pak řeší otázku jejich vzniku maďarský numismatik Ö. Gohl.⁸³⁾

Malé mince mají nesporně kořeny v pannonském a norickém mincovnictví barbarském, k němuž kdysi daly podnět mince řeckomakedonské. V Tótfalu u Vácova našli bohatý poklad⁸⁴⁾ drobných mincí, jež mají s našimi „půldrachmami“ mnoho shod i podobností, ale jsou tu i rozdíly, a některé typy „půldrachem“ ze skupiny Biatec tam svých předloh neb analogií nemají, na př. pěkné penízky, jež mají nad koníčkem ptačí figurku. Některé aversy mincí z Tótfalu souhlasí s aversy našich „půldrachem“, jiné jsou starobylější. Gohl soudil,⁸⁵⁾ že nejstarší mince z Tótfalu napodobují vzory norické⁸⁶⁾, jiné pak, jež jsou v Tótfalu i v pokladech velikých stříbrňáků typu Biatec, pocházejí prý od typu pannonského.⁸⁷⁾ Myslí, že mince z Tótfalu náleží jinému lidu než peníze typu Biatec. Veliké mince bez nápisu z Réce jsou podle Gohla⁸⁸⁾ též jakýmsi přechodem mezi starší pannonskou ražbou⁸⁹⁾ a mincemi typu Biatec.

Lze tedy vliv barbarského mincovnictví norického a pannonského na mince typu Biatec považovati za bezpečný. Gohl hledá analogie i daleko na západě a jihu,⁹⁰⁾ v Itálii, Sicilii, Hispanii a Gallii, zvláště jižní, ale nevím, nejde-li snad jen o náhodné shody, jež nebyly spolu v genetické souvislosti. Za to však zase bezpečně víme, že některé detaily na našich mincích napodobují římské republikánské denáry. Dvojice hlav, Hcro

⁷⁸⁾ Slovinského jména tohoto vrchu a osady neznám.

⁷⁹⁾ A. Luschn von Ebengreuth, Keltenmünzen von der Gerlitzalpe und aus Moggio, Jahrbuch der k. k. Central-Kommission für Kunst- und historische Denkmale 1904, 74–102.

⁸⁰⁾ Arch. Értesítő, régi folyam, VI, 1872, 79.

⁸¹⁾ Kenner l. c. 67.

⁸²⁾ U nás je to Kříž, Kůlna a Kostelík, Brno, 1891, 292, 309 a J. L. Píř, Starožitnosti země České II, 2, 22. — Srv. též na př. u Forrera l. c. 13, 126.

⁸³⁾ Numism. Közlöny XX, 1921, 9–17, 63–64.

⁸⁴⁾ Gyula Áldor, A tótfalusi kelta éremlelet, Numism. Közl. III, 1904, 55–61. J. Áldor, La trouvaille de monnaies celtiques de Tótfalu, Budapest 1904. Forrer l. c. obr. 300. Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei tab. XLVII, č. 1160.

⁸⁵⁾ Numism. Közl. XII, 1913, 41–51, něm. obsah na str. 79–80; XIV, 1915, 85.

⁸⁶⁾ Gróf Dessewffy Miklós barbár pénzei, č. 160 a č. 1153.

⁸⁷⁾ Forrer l. c. str. 152, obr. 292.

⁸⁸⁾ Numism. Közl. VIII, 1909, 33–34.

⁸⁹⁾ Tamtéž VI, 1907, 59, obr. 30.

⁹⁰⁾ Numism. Közl. XX, 1921, 9–17, 63–4.

s věncem a Virtus s přilbou na hlavě⁹¹⁾ s denáru římské rodiny Rufia byla vzorem mincím s nápisem Biatec, a to těm, které mají na aversu imitaci těchto dvou hlav.⁹²⁾ Římský denár, jenž jim byl předlohou, je z r. 82,⁹³⁾ podle jiných⁹⁴⁾ z r. 72 nebo 62.⁹⁵⁾ F. Kenner vyobrazuje⁹⁶⁾ minci 6-09 g těžkou, o níž byla už nahoře řeč, a vidí v ženské hlavě na jejím aversu imitaci hlavy Sibylliny s denáru monetára T. Carisia, ražených r. 48 př. Kr. Obraz kance kopím probodového je prý zas napodobením denáru monetára C. Hosidia Gety, ražených okolo r. 54 př. Kr.⁹⁷⁾ Gohl myslí,⁹⁸⁾ že hlavy na aversech mincí Nonnos napodobují hlavy na mincích gallských a hispanských nebo hlavy Apollonovy a odvolává se při tom na římské mince z 64 př. Kr. (Calpurnia) a z r. 46 př. Kr. (Valeria). Soudím, že hlava na líci mince s nápisem Nonnos obr. 22 podobá se úpravou účesu, kresbou obličeje a šitřou perel na hrdle hlavě Salus na denárech⁹⁹⁾, jež H. A. Grueber datuje¹⁰⁰⁾ ca k r. 88 př. Kr. Podle Gohla¹⁰¹⁾ je snad vzorem jezdců na našich mincích obraz jezdce na římském denáru L. Marcia Philippa z r. 112 př. Kr. Jezdec na něm má palmu jako jezdec některých našich mincí s nápisem Nonnos.

Datující mince skupiny Biatec máme na mysli především léta, v nichž byly raženy jejich římské předlohy. Vzpomenuto bylo též nálezu z Gerlitz-Alpe, kde byl v pokladě s našimi mincemi římský kvinarius ca z r. 43 př. Kr. Zlaté mince pokladu podmokelského, jež jsou poněkud starší než příbuzné s nimi duhovky s nápisem Biatec nebo jeho zkratkou, byly v bronzové nádobě pozdního tvaru latěnského.¹⁰²⁾ Podle toho všeho, co bylo tuto uvedeno, lze počátek našich mincí datovati do 1. pol. I. stol. před Kristem (snad až na její konec). Trvaly asi až do římské okupace Pannonie a Norica.

Mince skupiny Biatec bývají dávány Bojům, Gohl pak nyní myslí, že by se snad mohlo uvažovati též o Tektosazích¹⁰³⁾. Ale též na Kotiny neb Azaly lze mysliti — a tak nezbyvá než spokojiti se s poznatkem, že

⁹¹⁾ Viz na př. u *Forrera* l. c. 126, obr. 238.

⁹²⁾ Dokázal to už *J. Eckhel*. *Kenner* l. c. 59. *Gohl*, Numizm. Közl. XIV, 1915, 85, XX, 1921, 10.

⁹³⁾ Srv. na př. *Gohla*, Numizm. Közl. XX, 1921, 10.

⁹⁴⁾ *H. A. Grueber*, Coins of the roman republic in the british museum, London, 1910, sv. I, 415.

⁹⁵⁾ *Forrer* l. c. 13.

⁹⁶⁾ L. c. tab. III, č. 12.

⁹⁷⁾ *Kenner* l. c. 62—63.

⁹⁸⁾ Numizm. Közl. XX, 1921, 63—64.

⁹⁹⁾ *H. A. Grueber*, l. c. III, tab. XXXII, č. 17—20.

¹⁰⁰⁾ L. c. I, 248 a d.

¹⁰¹⁾ Numizm. Közl. VIII, 1909, 43.

¹⁰²⁾ Upozornil na to *Pič*, Starozitnosti země České II, 2, 23—24. *E. Šimek* (Čechy a Morava za doby římské, Praha, 1923, 64) řadí tuto situli k památkám, jež spojují českou kulturu pičorskou a stradonickou.

¹⁰³⁾ Numizm. Közl. XX, 1921, 17, 64.

mince razili Gallové, ovšem nevíme, jde-li o čistý galský národ neb o lid pogallštěný. Jména na mincích jsou galská, a jsou to asi jména knížat.¹⁰⁴⁾ Jméno Busumar(i)us zachovalo se na římských nápisech z Apula v Dacii jako epitheton Juppitera.¹⁰⁵⁾

Naše mince byly nejprve lity, jak o tom svědčí rozdíly v tloušťce a ve tvaru mincí i různé čípky na jejich oblém obvodu. Tvar mincí je často značně nepravidelný, revers je většinou konkávní, obrázky na rubu a líci jsou málokdy stejně orientovány. Obvykle se jejich osy kříží a někdy je obraz na rubu obrácený v poměru k obrazu na líci. Na některých mincích vznikly při ražení na obvodu trhlínky. Obrázek se málokdy vešel na minci celý.¹⁰⁶⁾

Co asi je na našich mincích projevem národního charakteru lidu, v jehož území a pro nějž byly mince raženy? Odpověď je nesnadná, neboť některý detail mohl vzniknouti imitací předlohy (na př. bohatý účes na zobrazených hlavách a poprsích), jindy nedovedností rytčovou (tak lze snad vysvětliti, že většina koní má velikou hlavu a dlouhé uši). Hlavy na mincích jsou vesměs bezvousé, ač někdy jde nesporně o hlavu muže. Také jezdci jsou bezvousí. Otěže koní jsou jednoduché a visí volně, přitažené otěže má jen Biatec s lasem (?), jenž sedí v sedle, a jehož kůň má podocasník a náprsník. Jezdci mají ostruhu na pravé noze. Jeden typ s nápisem Nonnos má jezdce s pasem a s dlouhou pochvou pro dlouhý latěnský meč,¹⁰⁷⁾ na všech mincích s nápisem Nonnos třímají jezdci meč v pravici. Jedna skupina mincí s tímto nápisem má jezdce, jenž třímá nedlouhý meč s příčkou a s jakousi hlavicí na konci jilce.

Přistupujeme k popisu jednotlivých mincí z bratislavského nálezu z r. 1923. Nález byl z valné části zachráněn brzy potom, kdy jej dělníci objevili, a když jsem mince vyčistil a popsal, poslán do musea v Turč. Sv. Martině. Později se však podařilo zachrániti nové mince, jež byly dodatečně čištěny, popisovány a do martinského musea poslány. Proto čísla, jimiž jsem označoval postupně jednotlivé mince, nesouhlasí s rozřazením mincí na typy. Než ponechávám staré očíslování mincí, jež zachycuje poněkud historii zachraňování nálezu, neboť mince jsou pod těmito čísly uloženy v martinském museu.

¹⁰⁴⁾ *Kenner* l. c. 60.

¹⁰⁵⁾ CJL III, 189, č. 1033; III, Suppl. 2, str. 2316⁵⁶ č. 14215¹⁵. *Cserni*, Újabb apulumi leletekről, Arch. Értesítő 1896, 261—262.

¹⁰⁶⁾ O výrobě barbarských mincí píše *Forrer* l. c. 31 a d., *K. Darnay*, Kelta pénzverő és öntőműhely Szalacsán (Somogy m.), Arch. Értesítő 1906, 416—433; 1908, 137—148; 1910, 130—140. *Gohl*, Kelta és egyéb barbár érmeink technikus sajtáságai, Arch. Értesítő 1901, 351—359. Týž, Numizm. Közl. VI, 1907, 57, obr. 24 (bronzová forma na avers barbarských imitací tetradrachem Filipa II., krále makedonského, ze stolice Tolnaiské).

¹⁰⁷⁾ Latěnským ho správně zove *G. Ötvös*, Numizm. Közl. IV, 1905, 55 a *Gohl*, tamtéž, VIII, 1909, 101.

1. VELKÉ MINCE S NÁPISEM BIATEC.

A. Jezdec na rubu má laso.

Č. 1. Na líci v perlovém kruhu 2 hlavy hledí do prava, z nich přední má věnec na hlavě, zadní pak přílbu. Na rubu je zobrazen jezdec do prava v trysku uhánějící. Kůň má uši nazad skloněné. Jezdec sedí v sedle, jeho kůň má jednoduché otěže, a také zbytky podocasníku a náprsníku je vidět. Jezdec má na pravé noze ostruhu a drží v pravici do zadu vzpažené snad laso.¹⁾ Pod koněm byl nápis Biatec, ale je téměř úplně setřelý. Nápis na tomto typu není mezi 2 rovnoběžnými liniemi, jež jsou na všech ostatních mincích s nápisem Biatec. V. 15-95 g.²⁾ Obr. 1.

B. Na aversu jsou 2 hlavy v pravo hledící, na reversu jezdec s ratolestí v ruce.

Č. 2. Líc s 2 hlavami, na rubu jezdec s ratolestí v kruhu plném, uvnitř polobloučky zdobeném. Pod koněm mezi 2 rovnoběžnými liniemi nápis. V. 17-21 g.

Č. 3. V. 16-59 g.

Č. 4. Na líci jsou hlavy v kruhu, ač není dobře znáti, v jakém. Nad kolénkem levé přední nohy koně je vidět tečku. V. 16-76 g.

Č. 5. Avers je v tenkém kruhu. Na rubu je před koněm „lípový“ lístek. V. 17-12 g.

Č. 6. Avers v perlovém kruhu; je na něm znáti okraj razidla. V. 16-82 g.

Č. 7. Kruhu na aversu není vidět, před hlavami je „lípový“ list. V. 16-93 g.

Č. 8. Avers v perlovém kruhu. Koniček má nad kolénkem tečku. V. 14-99 g.

Č. 9. V. 16-79 g.

Č. 10. Koniček má tečku nad kolénkem. V. 15-83 g.

Č. 11. V. 16-47 g.

Č. 12. Na líci je perlový kruh s obloučky uvnitř a před hlavami je „lípový“ list. V. 16-74 g.

Č. 13. Na líci je vidět zbytky perlového kruhu. V. 16-49 g.

Č. 14. Na líci je z kruhu nejasně vidět tenkou plnou linií. V. 16-56 g.

Č. 15. Na líci je plný kruh s vnitřními obloučky, za ním pak je znáti hluboko vtlačený okraj razidla. V. 16-56 g. Obr. 2.

Č. 16. Na líci je perlový kruh s obloučky na vnitřní straně, před hlavami je „lípový“ lístek; lze pak na líci vidět též okraj hluboko vtisknutého razidla. V. 16-26 g. Obr. 3.

Č. 17. Avers v perlovém kruhu s vnitřními obloučky, před hlavami „lípový“ list. V. 16-32 g. Obr. 4.

Č. 18. Na líci je zbytek kruhu s obloučky, patrně plného. Nápis je odlišný od jiných, na př. I je křivé. V. 16-93 g. Obr. 5.

Č. 19. V. 16-38 g.

Č. 20. Avers je v kruhu (nevím jakém) s vnitřními obloučky. Před hlavami je „lípový“ list. Jezdec na reversu je obrácen hrudí do předu. Obr. 6. V. 16-57 g.

Č. 21. Jezdec má loket připažený, nikoli zapažený. V. 15-46 g.

Č. 22. Loket jezdcův je připažen. Před koněm je „lípový“ lístek. Obr. 7. V. 17-01 g.

Č. 23. Líc je v kruhu (patrně perlovém) s vnitřními obloučky; je na něm znáti okraj razidla; před hlavami je nápis Bia. Na rubu má kůň nad kolénkem levé přední nohy tečku. Obr. 8. V. 16-55 g.

¹⁾ Dessewffy myslí (Arch. Értesítő 1916, 44), že linie kolem jezdce značí buď mrštěný provaz nebo štít, jenž kryje celé tělo, ale nikoli plášť. Než myslím, že to štít není.

²⁾ V. značí : váha.

Č. 24. Líc je v perlovém kruhu s vnitřními obloučky, před hlavami je nápis Bia. Na rubu koníček má nad kolénkem pukličku. Obr. 9. V. 17-16 g.

Č. 25. Avers je opět v perlovém kruhu s obloučky uvnitř, a před hlavami je nápis Bia. Koniček má nad kolénkem tečku. Obr. 10. V. 17-00 g.

Č. 26. Na aversu je z kruhu vidět jenom vnitřní obloučky. Před hlavami je nápis Bia. Obr. 11. V. 16-75 g.

Č. 368. Na líci je kruh s obloučky uvnitř, před hlavami nápis Bia. Na rubu je nad levým předním kolénkem koníčka tečka. Obr. 12. V. 16-78 g.

Č. 369. Na líci je plný kruh s vnitřními obloučky, před hlavami je „lípový“ list. Na rubu jezdec má hruď en face a drží haluz volně, nikoli opřenou o paži neb o rámě. Obr. 13. V. 16-81 g.

C. Biatec s jednou hlavou na líci.

Č. 27. Na líci je bezvousá mužská hlava do prava hledící v dvojitém kruhu, z nichž vnitřní je uvnitř okrášlen obloučky. Na rubu má jezdec haluz, na níž jsou 2 listy a okrouhlý květ či plod. Obr. 14. V. 16-75 g.

Č. 28. Obr. 15. V. 16-81 g.

Č. 29. Na rubu svědčí kusy diskordantního kruhu obvodového o chybném ražení. Obr. 16. V. 16-88 g.

Č. 30. O rubu platí totéž jako o minci č. 29. Stejnou chybu naleznete na minci téhož typu z Réce.³⁾ Obr. 17. V. 16-85 g.

2. MINCE S NÁPISEM NONNOS.

A. Mince s obráceným nápisem Sonnon.

Č. 31. Na líci velká neumělá hlava v pravo hledící s velkým ostrým nosem; hlava je v kruhu. (Úplný kruh je složen ze stříšek). Na rubu je neumělý obraz jezdce, jenž jede do prava, je přepásán a má dlouhou pochvu. Pod jezdcem je nápis Sonnon. Na rubu není na tomto typu obvodového kruhu. V. 16-70 g.

Č. 32. Na rubu je vidět dlouhý meč jezdcův. V. 16-27 g.

Č. 33. V. 16-62 g.

Č. 34. Obr. 18. V. 16-92 g.

Č. 35. Obr. 19. V. 16-94 g.

Č. 36. Obr. 20. V. 16-57 g.

Č. 371. Obr. 21. V. 15-76 g.

B. Mince, jež mají na líci hlavu se šňůrou perel na dolním okraji hrdla.

Č. 37. Na líci je hlava do prava hledící s pěkným účesem, bez poprsí. Hrdlo je dole ověšeno šňůrou perel. Kruh, je-li zachován, je z perel a má uvnitř obloučky. Na reversu je tenký kruh s obloučky uvnitř, je-li úplný. Koniček má tenké nožky a přední jeho nohy jsou skoro rovnoběžné a velice natažené do předu. Uzda je sice volná, ale je přece více napjata než u typu, jenž bude popsán níže. Nápis je Nonnos se 2 samostatnými N uprostřed. V. 16-55 g.

Č. 41. V. 16-51 g.

Č. 42. V. 15-68 g.

Č. 50. V. 16-89 g.

Č. 56. V. 16-66 g.

Č. 58. V. 15-08 g.

³⁾ Je to mince č. 56 ve sbírce reál. gymnasia v Bratislavě (K. Polikeit, A pozsonyi kir. kath. főgimnázium éremgyűjteménye, III).

Č. 61. Na rubu má jezdec v levici „palmovou“ ratolest a v pravici nedlouhý meč s příčkou a s hlavicí na konci jilce. Tento exemplář je umělejší druhých mincí tohoto typu. *Obr. 22. V. 16-79 g.*

Č. 62. *Obr. 23. V. 16-89 g.*

Č. 63. Na rubu je na neumělém meči patrna příčka. *Obr. 24. V. 15-51 g.*

C. Mince s nápisem Nonnos, na líci je poprsí.

Č. 38. Na líci je v perlovém kruhu s obloučky uvnitř poprsí podobné hlavě na líci předešlého typu, ale bez šňůry perel na hrdle. Na neumělém rubu je uprostřed dvojité N (NV). Koníček má přední nožky poněkud roztaženy, uzda pak visí velmi volně. *V. 16-78 g.*

Č. 39. *V. 16-85 g.*

Č. 40. *V. 16-74 g.*

Č. 43. Jezdec má snad v levici ratolest. *V. 16-70 g.*

Č. 44. *V. 16-75 g.*

Č. 45. *V. 16-46 g.*

Č. 46. *V. 16-65 g.*

Č. 47. *V. 16-00 g.*

Č. 48. *V. 16-32 g.*

Č. 49. *V. 17-05 g.*

Č. 51. *V. 16-71 g.*

Č. 52. Na líci mělo asi býti poprsí, ale nevešlo se na minci. *V. 17-01 g.*

Č. 53. Avers je neznatelný, ale bylo asi na něm poprsí. *V. 15-85 g.*

Č. 54. *V. 16-00 g.*

Č. 55. *V. 16-70 g.*

Č. 57. *V. 16-98 g.*

Č. 59. *V. 17-07 g.*

Č. 60. *V. 16-67 g.*

Č. 64. Na rubu je viděti „palmovou“ ratolest v levici jezdcově a příčku i hlavicí jilce u meče, jež jezdec třímá v pravé ruce. *Obr. 25. V. 16-95 g.*

Č. 65. Na rubu je viděti „palmovou“ ratolest a příčku i hlavicí mečového jilce. *Obr. 26. V. 17-06 g.*

Č. 370. *Obr. 27. V. 16-04 g.*

D. Nonnos, jenž má na líci poprsí s větví.

Č. 72. Na líci je v perlovém kruhu poprsí obrácené do leva a před ním je větev, jejíž haluzky jsou zakončeny kuličkami. Na rubu uhání jezdec do prava, pod ním jsou zbytky nápisu; meč, jež jezdec třímá, je tenký a má patrnou příčku i hlavicí na jilci, koníček má přední nožky nataženy jako koníček na typu, jenž má na líci hlavu (bez poprsí) se šňůrou perel na okraji hrdla. *Obr. 28. V. 16-15 g.*

3. LAVUMARUS (JANTUMARUS).

Č. 66. Na líci je kus stříškového kruhu kolem bezvousé hlavy s kadeřemi spirálovitě stočenými. Před hlavou i za ní je po „lípovém“ listu. Na rubu jezdec, poněkud do předu nakloněný; v pravici drží jednoduché otěže. Zdá se, že má spodky, široké až ke kolenům. Nad jezdcem jsou úponky. *Obr. 29. V. 15-98 g.*

Č. 67. *Obr. 30. V. 15-86 g.*

4. DEVI(L)

Č. 68. Na líci je hlava v pravo, podobná hlavám na mincích s nápisem Biatec, jež mají na líci jenom jednu hlavu. Na rubu je pitvorná figurka zvířecí do prava obrácená, nápis a kus kruhu z obloučků. *Obr. 31. V. 16-79 g.*

5. BUSU.

Č. 69. Na líci je poprsí do leva obrácené, a před ním je haluz, snad palmová. Na rubu je kůň s ohonem snad lvím a s okřídleným lidským poprsím. Kůň je obrácen v levo, hlava však hledí zpět. Pod břichem koně je nápis; kruh je perlový. *Obr. 32. V. 16-65 g.*

Č. 70. Na líci je viděti část perlového kruhu. *Obr. 33. V. 17-05 g.*

6. FABIARIX.

Č. 71. Na líci je v perlovém kruhu v levo obrácené poprsí, jehož hlava má vzadu cop nebo stuhu. Na rubu je do prava krácející pták s lidskou hlavou, jež hledí zpět. Na hlavě je přilba. Před ptákem je nápis Fabiarix (podle čtení R. Forrerova), z něhož X je mezi nohama ptáka. Za nohama ptáka (Harpyje?) jsou 2 listy (?). *Obr. 34. V. 16-87 g.*

7. MINCE („PŮLDRACHNY“), JEŽ MAJÍ NAD KONÍKEM VĚTŠÍ PUKLIČKU, OBTOČENOU MENŠÍMI.

A. Se 3 závěšky pod břichem koníčka.

U „půldrachem“, jsou-li otřelé, je velmi těžko bezpečně určit typ nebo jeho variant. Z mincí, jež chci popisovati, mají některé na rubu koníčka se skrčenými předními nohama a se 4 tečkami ve hřivě (*variant I.*). Jiné mají koníčka s méně skrčenými předními nožkami, ve hřivě pak je více teček, z nichž je dolejší, u hřbetu, zdvojená; tečky kolem centrální pukličky jsou malé (*variant II.*). Jiné mají zdvojenou prostřední ze 6 teček hřivy (*variant III.*), hořejší tečka pak je na úšku. Tyto varianty určuji jenom tam, kde jsou zcela zřetelné.

Na aversu, jenž je málokdy úplný, je 6 svislých řad nám už známých vypnulinek: řada okrouhlých perliček, řada šikmých lístků, z leva do prava zdvižených, uprostřed pak je dvojitý list vavřínu, za ním je zase řada šikmých lístků, skloněných jako v řadě prvé, a po ní přijde druhá řada okrouhlých perliček.

Č. 73. Na líci jsou 4 řady vypnulinek ze známé ozdoby právě popsané. Koníček na rubu má 4 tečky ve hřivě a tečku pod ocasem, nad hřbetem pak má kolem centrální pukličky seskupeny v kruhu perličky sice menší, ale též poměrně veliké. *V. 2-16 g. Variant I.*

Č. 74. Na líci je 5 řad známých vypnulinek. Na rubu ušatý koníček měl ve hřivě snad 4 tečky. *V. 2-27 g.*

Č. 75. Na otřelém aversu je snad 6 řad vypnulinek. Na rubu, rovněž velmi otřelém, má koníček pod ocasem pukličku, a v ruzici nad hřbetem je prostřední puklička obtočena perličkami značně menšími. *V. 2-05 g.*

Č. 76. Na otřelém aversu jsou snad 4 řady vypnulinek, na otřelém reversu je neumělý koníček, nad jehož hřbetem je puklička snad malými perličkami obtočená. Peníz je otřelý, a nelze ho bezpečně řaditi k naší skupině. *V. 1-66 g.*

Č. 77. Na líci jsou 4 řady vypnulinek a zdá se, že vnější řady perliček nebyly ani v razídlu, a že tedy avers byl jen čtyřřadový a nikoli šestřadový. Na otřelém rubu má koníček snad tečku pod ocasem. Jiná tečka je nad hřbetem. Mince patří patrně též do této skupiny. *V. 2-24 g.*

Č. 78. Na líci je 5 linií vypnulinek, na rubu má koníček hřivu ze 6 teček, z nichž jedna je nikoli v řadě, ale vedle ní, totiž u třetí perličky shora a to blíže ke krčku. Dlouhé ucho koníčka jde přes horní tečku hřivy. Neumělý koníček má dlouhé uši, pod ocasem tečku a nad hřbetem vypnulinku obtočenou malými perličkami. *V. 2-22 g. Variant III.*

Č. 79. Na líci je 5 řad vypnulek, na rubu má koníček snad hřivu takovou jako koníček na minci č. 78. Nad hřbetem je ze známé ozdoby viděti jen několik perliček na okraji. V. 2·025 g.

Č. 80. Na líci je 5 řad vypnulek, rub je otřelý, ale mince patří snad do této skupiny. V. 2·21 g.

Č. 81. Avers má 4 řady vypnulek, rub je velmi otřelý, a není jisto, patří-li mince do naší skupiny. V. 2·26 g.

Č. 82. Na líci 5 řad vypnulek, na rubu koníček se hřivou, jakou má koníček na minci č. 78. Puklička nad hřbetem je obtočena mnohem menšími pukličkami. Obr. 35. V. 2·15 g. *Variant III.*

Č. 83. Na aversu jsou jenom 3 řady vypnulek. Rub se podobá rubu mince č. 78. Obr. 36. V. 2·24 g. *Variant III.*

Č. 84. Na líci jsou jenom 4 řady vypnulek, ale obě vnější řady perliček na razidlu chyběly. Na rubu je neumělý koníček, jehož tečkovaná hřiva má dole 2 tečky vedle sebe. Vypuklinka nad hřbetem koníčka je obtočena zcela malými perličkami. Obr. 37. V. 2·39. *Variant II.*

Č. 85. Avers je též bez okrajových řad perliček jak u č. 84, revers je též jako u téže mince č. 84. Obr. 38. V. 1·70 g. *Variant II.*

Č. 86. Na líci jsou z normální šestiřadové ozdoby jenom 4 řady, na rubu je koníček nedobře zachovaný. Obr. 39. V. 2·24 g. *Variant III.*

Č. 87. Na líci není opět okrajových řad perliček, jež chyběly už na razidlu. Na rubu má koníček jen 4 body ve hřivě. Obr. 40. V. 2·53 g. *Variant I.*

Č. 88. Z obvyklého šestiřadového aversu je na minci 5 řad. Na rubu má koníček zase jenom 4 tečky ve hřivě. Kolem centrální pukličky je 9 menších perliček. Obr. 41. V. 2·05 g. *Variant I.*

Č. 89. Na líci je 5 řad obvyklé ozdoby, nad nimi je prázdná ploška bez ražby. Rub je jako u předešlé mince. Obr. 42. V. 2·02 g. *Variant I.*

Č. 90. Na líci jsou 4 linie z normální výzdoby, ale ražení je chybné. Obr. 43. V. 2·59 g.

Č. 91. Na pěkném aversu je 5 řad z normální ozdoby. Rub jako u mince č. 88. Obr. 44. V. 2·20 g. *Variant I.*

Č. 92. Avers je snad úplný ze 6 řad. Rub je velmi otřelý. V. 2·27 g.

Č. 93. Na líci není okrajových řad perliček. Rub je nezřetelný, ale mince snad patří do naší skupiny. V. 2·23 g.

Č. 94. Na líci je 5 řad obvyklé výzdoby, rub je nejasný, ale mince snad sem patří. V. 2·24 g.

Č. 95. Z aversu je zřetelněji viděti jenom vavřínové listy. I rub je nejasný. Mince snad patří do naší skupiny. V. 2·21 g.

Č. 96. Na otřelém aversu je viděti 4 linie. Rub se hlásí k mincím se zdvojenou dolní tečkou ve hřivě. V. 2·26 g. *Variant II.*

Č. 97. Na aversu je 5 řad normální ozdoby. Rubem patří k mincím, jichž koníček má ve hřivě zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·05 g. *Variant III.*

Č. 98. Na líci je 5 řad z obvyklé výzdoby, při čemž jsou v pravé obrubové řadě jenom 2 perličky; druhé jsou otřelé nebo byly neznatelně raženy. Na rubu je ve hřivě koníčka zdvojená dolní perlička. V. 2·16 g. *Variant II.*

Č. 99. Na nedobře raženém aversu je všech 6 linií. Na rubu je zdvojena ve hřivě koníčkově třetí perlička shora. V. 1·32 g. *Variant III.*

Č. 100. Na líci je 5 řad obvyklé ozdoby. Na nedobře znatelném reversu má koníček hřivu ze 4 perliček. V. 2·28 g. *Variant I.*

Č. 101. Na líci je všech 6 zřetelných řad. Je tedy úplný. Na rubu má koníček hřivu ze 4 perliček, a kolem centrální pukličky je 9 perliček. V. 2·04 g. *Variant I.*

Č. 102. Na otřelém aversu je 5 řad z normální ozdoby. Na rubu je ve hřivě koníčkově zdvojena třetí tečka shora. V. 2·13 g. *Variant III.*

Č. 103. Na poněkud otřelém aversu je 5 řad z obvyklé ozdoby. Na rubu jsou kolem malé centrální pukličky poněkud menší perličky. V. 2·06 g.

Č. 104. Na líci je zase 5 řad obvyklé výzdoby. Na rubu má koníček 4 perličky ve hřivě. V. 2·25 g. *Variant I.*

Č. 105. Na nevalném aversu jsou 4 řady obvyklé výzdoby. Revers je též nevalný. Na rubu má koníček ve hřivě zdvojenou třetí tečku shora. V. 1·93 g. *Variant III.*

Č. 106. Na otřelém aversu jsou 4 řady obvyklé výzdoby. V. 2·15 g.

Č. 107. Na líci je 5 řad obvyklé výzdoby. Na rubu má koníček hřivu ze 4 perliček. V. 2·17 g. *Variant I.*

Č. 108. Avers je chybně ražený a otřelý. Byl snad úplný, šestiřadový? Rub je špatně ražen a patří k mincím, kde koníček má ve hřivě zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·27 g. *Variant III.*

Č. 109. Na líci jsou jen 4 řady vypuklinek. Nevím, měl-li vůbec okrajové řady perliček. Na rubu je zdvojena v koníčkově hřivě dolní tečka. Puklička uprostřed růžice je poměrně velká, perličky kolem ní jsou maličké. V. 2·17 g. *Variant II.*

Č. 110. Líc na deformované minci je neznatelný, rub je též těžko poznati. V. 1·77 g.

Č. 111. Líc i rub jsou špatně raženy. Jde o minci, kde koníček má na rubu zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·19 g. *Variant III.*

Č. 112. Na málo znatelném aversu je 5 linií z obvyklé výzdoby. Rub je též málo znatelný. V. 2·29 g.

Č. 113. Na líci je 5 řad obvyklé výzdoby a místo pravé obrubové řady perel je na něm vývalek. Na rubu je ve hřivě 5 pravidelných perliček a v růžici je centrální puklička obtočena zdatelně menšími a pravidelnými perličkami. V. 2·15 g.

Č. 114. Avers je málo znatelný, zřetelné jsou jediné listy vavřínu a šikmé listy s obou jejich stran. Řady obvodových perliček se už na obrazech nevešly. Revers je špatně ražen, nevalně znatelný a patří k typu, jehož koníček má ve hřivě zdvojenou dolní perličku. V. 2·23 g. *Variant II.*

Č. 115. Na líci, patrně normálním, jsou zdatelné jenom vavřínové listy a na pravo od nich šikmé listy. Revers je špatně ražený a stěží zdatelný. Mince patří k typu, jehož koníček má ve hřivě zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·23 g. *Variant III.*

Č. 116. Avers je úplný, na rubu lze zřetelněji viděti jenom hlavu ušatého koníčka a perličky, jež se kupí kolem centrální pukličky. V. 2·03 g.

Č. 117. Avers je snad úplný (je totiž z polovice málo zdatelný). Revers je špatně ražen a málo zdatelný. Peníz patří k mincím, jichž koníček má zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·29 g. *Variant III.*

Č. 118. O líci platí totéž jako o minci předešlé. Rub je nezřetelný, špatně ražený a patří k *variantu I.* V. 2·00 g.

Č. 119. Na líci je 5 řad z obvyklé výzdoby. Mince patří k těm, které mají koníčka, jehož hřiva má třetí tečku shora zdvojenou. V. 2·26 g. *Variant III.*

Č. 120. Líc je ze 4 řad vypnulek. Koníček na rubu má ve hřivě zdvojenou třetí tečku shora. V. 2·23 g. *Variant III.*

Č. 121. Líc je úplný. Na nevalně zdatelném rubu má koníček hřivu z malých perliček. Perličky v růžici kolem centrální pukličky seskupené jsou malé. V. 1·97 g.

Č. 122. Na líci je chybně ražení a z obvyklé výzdoby jsou na něm 4 řady vypnulek. Rub je špatně ražený a nejasný. V. 2·32 g.

Č. 123. Na pěkném aversu je 5 řad z obvyklé výzdoby; z pravé řady okrajových perliček jsou snad jenom zbytky na okraji. Rub patří k typu, jenž má zdvojenou střední tečku ve hřivě koníčka. V. 2·34 g. *Variant II.*

Č. 124. Avers je úplný a zdatelný. Na rubu koníček má 4 perličky ve hřivě a 9 perliček kolem centrální pukličky v růžici. Rub je chybně ražený. V. 2·21 g. *Variant I.*

Č. 125. Avers je nevalně znatelný, a na pravou řadu okrajových perliček se nedostalo. Nevalně znatelný rub patří k mincím, jejichž koníček má zdvojenou prostřední perličku ve hřívě. V. 2·24 g. *Variant III.*

Č. 126. Na nevalném aversu jsou 4 řady vypnulek. Mince je téhož typu jako předešlá. V. 2·15 g. *Variant III.*

Č. 127. Na aversu se nedostalo na pravou řadu okrajových teček. Peníz je téhož typu jako předešlý. V. 2·22 g. *Variant III.*

Č. 128. Avers je zvláštní: v levo je svislá klikatka, potom je řada podlouhlých šikmých lístků, pak vavřínové listy a konečně pravá řada šikmých lístků. Revers je téhož typu jako mince předešlá. V. 2·44 g. *Variant III.*

Č. 129. Na lici jsou vavřínové listy a pravá řada šikmých lístků. Po pravé řadě okrajových perliček není stopy. Na rubu je na břichu koně znatelná deformace. Jde o typ, jehož koníček má ve hřívě zdvojenou dolní perličku. V. 1·90 g. *Variant II.*

Č. 130. Avers je snad kompletní, je však z části nejasný. Málo jasný je též špatně ražený revers, jenž patří k variantu, jehož koníček má zdvojenou prostřední perličku ve hřívě. V. 2·20 g. *Variant III.*

Č. 131. Na nevalně znatelném lici je 5 řad z obvyklé výzdoby. Revers variantu I. se 4 tečkami ve hřívě koníčka. V. 2·23 g.

Č. 132. Avers je dosti znatelný, ale na pravou řadu okrajových perliček se nedostalo. Rub je špatně ražený a nevalně znatelný. Patří k variantu se zdvojenou prostřední tečkou ve hřívě koníčka. V. 2·28 g. *Variant III.*

Č. 133. Otřelý avers má 5 řad obvyklých vypnulek. Otřelý rub není miskovitý. Radím minci do naší skupiny jenom podle siluety koníčka a podle toho, že na okraji mince je snad centrální puklička. Patří-li mince opravdu do naší skupiny, není jisto. V. 2·31 g.

Č. 134. Avers je úplný, ale z části je otřelý. Otřelý revers není miskovitý. Koníček má pod ocáskem pukličku a pod břichem snad 3 závěsky. Tam, kde má býti centrální puklička v růžici, je dolíček. Mince snad patří do naší skupiny. V. 2·345 g.

Č. 135. Otřelý avers je úplný, rub není miskovitý, z koníčka je znáti jenom jeho siluetu, z růžice pak je jen zbytek. V. 2·27 g.

Č. 136. Avers je zřetelný, ač nahoře, kde je tlustý okraj, je chybné ražení. Pravá a patrně i levá řada okrajových linií chybí. Rub není miskovitý, nad siluetou koníčka jsou snad zbytky růžice. Mince patří snad do naší skupiny. V. 2·31 g.

Č. 137. Na otřelém aversu je 5 řad obvyklých vypnulek. Na velmi otřelém rubu silueta koníčka, patrně se 3 závěsky pod břichem. Pod ocáskem je puklička. V. 2·30 g.

Č. 372. Na lici jsou 3 řady obvyklé výzdoby a vypnulinka, jež vznikla, když minci lili. Rub patří k variantu se zdvojenou dolní perličkou ve hřívě a se 3 závěsky. V. 2·25 g. *Variant II.*

Č. 373. Na lici je zřetelný jenom vavřín. Špatně ražený rub patří k mincím, jež mají zdvojenou prostřední tečku ve hřívě. V. 2·21 g. *Variant III.*

Č. 374. Líc je úplný až na pravou řadu perliček. Rub je asi téhož variantu jako mince předešlá. V. 2·22 g.

Č. 375. Líc je úplný až na pravou řadu perliček jako u mince předešlé. Rub se hlásí k mincím se 4 tečkami ve hřívě. V. 2·29 g. *Variant I.*

Č. 376. Na nevalném lici chybí zase pravá řada okrajových perliček. Rub je špatně ražen, a jeho variant nelze poznati. V. 2·20 g.

Č. 377. Na nevalně zřetelném lici chybí snad jenom levá řada okrajových perliček. Rub je špatně ražen a jeho variant nelze poznati. V. 2·35 g.

B. Mince, jež mají na rubu koníčka se 2 závěsky pod břichem a s růžicí z perliček nad hřbetem.

Č. 138. Na lici jsou 4 řady vypnulek z obvyklé výzdoby. Koníček na rubu má dlouhé uši, hřivu má ze 4 pravidelných perliček, pod břichem má 2 závěsky, pod ocáskem pukličku, v růžici je kolem centrální pukličky 9 perliček. Takový rub mají všechny mince této skupiny. Obr. 45. V. 2·14 g.

Č. 139. Na lici je 5 řad obvyklých vypnulek. Obr. 46. V. 2·23 g.

Č. 140. Na lici jsou 4 řady vypnulek obvyklé výzdoby. V. 2·22 g.

Č. 141. Na lici jsou opět 4 řady vypnulek obvyklé výzdoby. V. 2·26 g.

Č. 142. Na lici je 5 řad obvyklých vypnulek. Rub je poněkud neznatelný, ale mince patří patrně do naší skupiny. V. 2·18 g.

Č. 143. Avers je úplný a pěkný. V. 2·22 g.

Č. 144. Avers se nepodařil, jsou z něho jenom 3 řady obvyklých vypnulek, řada okrajových perliček není úplná. Od vypnulek v pravo je prázdná ploška. V. 2·26 g.

Č. 145. Na lici je 5 obvyklých řad, z nichž levá není úplná. V. 2·22 g.

Č. 146. Na pěkném aversu se nedostalo na pravou řadu perliček. V. 2·28 g.

Č. 147. Na aversu, rovněž pěkném, se zase nedostalo na pravou řadu okrajových perliček. V. 2·11 g.

Č. 148. Na aversu jsou z obvyklé ozdoby jenom 4 řady vypnulek, od nichž na levo je prázdná ploška. V. 2·17 g.

Č. 149. Na pěkném aversu jsou 4 řady obvyklých vypnulek. V. 2·22 g.

Č. 150. Na lici se nedostalo na pravou řadu perliček. V. 2·23 g.

Č. 151. Na lici jsou 4 řady obvyklé výzdoby. V. 1·83 g.

Č. 152. Pěkný avers je úplný, šestiřadový. V. 2·31 g.

Č. 153. Avers je úplný, ale nahoře je prázdná ploška. Minci radím do této skupiny jenom podle obrázku koníčka. Rub není miskovitý. V. 1·95 g.

8. MINCE, JEŽ MAJÍ NAD KONÍČKEM KOLEČKO SE ŠIKMÝM KŘÍŽKEM UVNITŘ A JICHŽ KONÍČEK MÁ HŘÍVU.

Podle kolečka, jež je nad koníčkem někdy výše a jindy níže, a podle odchylek v závěskách pod břichem lze souditi, že tyto mince nejsou téže ražby.

Č. 154. Na lici je od leva do prava nejdříve ploška, pak klikatka, šikmé listy a vavřín. Na rubu má ušatý koníček hřivu ze 4 teček, tlamu z veliké tečky, závěsky pod břichem jsou dlouhé, v kolečku je šikmý křížek. Kolečko sedí na hřívě. Obr. 47. V. 2·05 g.

Č. 155. Na lici je 5 řad normálních vypnulek, na rubu je z hřivy viděti 3 perličky, závěsky jsou tři a jsou krátké, kolečko je na hřívě, ocas je kosmatý. V. 2·27 g.

Č. 156. Na lici je od leva do prava nejprve řada šikmých lístků, pak listy vavřínu, druhá řada šikmých lístků a konečně klikatka. Rub je jako u mince č. 154. Závěsky jsou dlouhé. V. 2·27 g.

Č. 157. Líc je jako u č. 156, rub jako u č. 154, závěsky jsou dlouhé. V. 2·21 g.

Č. 158. Líc je normální a úplný. Na rubu má koníček krátké závěsky. V. 2·07 g.

Č. 159. Na lici je od leva do prava řada perliček, šikmé listy, vavřín, šikmé listy a klikatka. Rub je jako u mince č. 158. Závěsky jsou dlouhé. V. 2·14 g.

Č. 160. Deformovaná tato mince má na lici od leva do prava nejprve plošku, pak klikatku, šikmé listy, vavřín o tenkých listech, šikmé listy. Koníček na rubu má krátké závěsky. V. 2·10 g.

Č. 161. Líc je podobný lici mince č. 159. Koníček na rubu má dlouhé závěsky. V. 2·28 g.

Č. 162. Na lici je 5 řad vypnulek normální výzdoby. Na rubu je pod kroužkem nad zadkem koníčka vodorovná reliéfní čárka. Závěsky jsou krátké. V. 2·20 g.

Č. 163. Líc je úplný, normální, ale otřelý. Rub je málo jasný, tlama konička je typická, ve hřívě jsou 4 nejasné tečky, kolečka není znáti, ale mince snad sem patří. V. 2-15 g.

Č. 164. Líc je chybně ražen. Je na něm od leva do prava nejprve prázdná ploška, pak řada okrajových perliček, řada šikmých listků, pak nezřetelná část, kde mohla být nejvýše polovice vavřínu. Na dosti otřelém rubu má koníček typickou tlamu, hřivu patrně ze 4 bodů, od krčku k hřbetu jde reliéfní oblouček a k němu se přimyká typický kroužek. V. 2-03 g.

Č. 165. Na lici jsou 3 řady vypulinek z obvyklé výzdoby, na rubu je týž oblouček jako u mince č. 164. Koníček má závěsky snad dlouhé. V. 2-34 g.

Č. 166. Na pěkném lici je od leva do prava nejprve vavřín, pak řada šikmých listků, klikatka a prázdná ploška. Koníček na rubu má typické uši i tlamu, a z hřivy je viděti za krčkem pouze jednu perličku. Křížek v kruhu je deformovaný. Závěsky pod břichem koníčkovým jsou snad dlouhé. V. 2-30 g.

Č. 378. Na lici je z leva do prava nejprve prázdná ploška, pak klikatka, šikmé listky a vavřín. V. 2-33 g.

Č. 379. Líc je málo znatelný a jsou na něm z leva do prava perličky, šikmé listky, vavřín a snad i druhé šikmé listky. V. 2-17 g.

9. MINCE, JEŽ MAJÍ NAD KONÍČKEM KOLEČKO SE ŠIKMÝM KŘÍŽKEM UVNITŘ A JICHŽ KONÍČEK NEMÁ HŘÍVY.

Č. 167. Líc je nejasný, jsou na něm od leva do prava vavřín, šikmé listky, okrajové perličky, a pak jsou ještě v jedné nebo ve dvou řadách tečky, ale to je neznatelné. Jsou to zbytky obličejů? Koníček na rubu je bez hřivy, ale jinak se podobá koníčkům s hřívou a s kruhem, v němž je křížek. Křížek směřuje jedním ramenem na kořen krku. Obr. 48. V. 2-13 g.

Č. 168. Na dosti pěkném lici jsou od leva do prava nejprve šikmé listky, pak vavřín, pak opět šikmé listky a konečně klikatka. Je tedy líc úplný. Koníček na rubu má kosmatý ocas, a křížek směřuje jedním ramenem na kořen předního závěsku. Obr. 49. V. 2-28 g.

Č. 169. Na dosti pěkném lici je od leva do prava nejprve klikatka, pak šikmé listky, vavřín, šikmé listky a perličky, jež jsou velmi malé. Na rubu směřuje rameno křížku ke kořeni krčku. Obr. 50. V. 1-91 g.

Č. 170. Na otřelém aversu je z leva do prava ploška, šikmé listky, vavřín, šikmé listky, klikatka. Na rubu je křížek v kruhu téměř kolmý, neboť jedno jeho rameno směřuje na kořen třetího závěsku. Obr. 51. V. 2-24 g.

Č. 171. Na zachovaném aversu jsou od leva do prava šikmé listky, pak vavřín, šikmé listky a klikatka. Na rubu směřuje dolní rameno křížku na kořen koníčkového krčku. Obr. 52. V. 2-18 g.

Č. 172. Na lici je z leva do prava vavřín, šikmé listky a klikatka. Na horním okraji aversu je snad stopa po úderu. Na rubu směřuje rameno křížku před druhý závěsek. Na konci závěsků není znatelných perliček. Obr. 53. V. 2-25 g.

Č. 173. Na velmi otřelém lici je od leva do prava snad ploška, pak šikmé listky a vavřín. Na rubu je křížek v kolečku téměř kolmý. V. 2-33 g.

Č. 174. Na velmi otřelém lici je viděti šikmé listky a vavřín. Na rubu, jenž není miskovitý, je křížek v kolečku téměř kolmý, závěsků není znáti. V. 2-27 g.

Č. 175. Na pěkném aversu jsou z leva do prava nejprve šikmé listy, pak vavřín, šikmé listky a svislá klikatka. Rub je maličko miskovitý, zřetelný, křížek směřuje před první závěsek. V. 1-79 g.

Č. 176. Na pěkném lici jsou z leva do prava šikmé listky, vavřín, šikmé listky a svislá klikatka. Revers je zřetelný, rameno křížku směřuje před první závěsek. V. 2-21 g.

Č. 177. Na lici jsou z leva do prava šikmé listky, vavřín, šikmé listky, perličky a potom neurčité značky, snad zbytky obličejů. Na rubu směřuje jedno rameno křížku na kořen koníčkového krčku. Ocas je kosmatý. V. 2-29 g.

Č. 178. Na pěkném lici je z leva do prava vavřínový list, pak šikmé listky a klikatka. Na pěkném rubu směřuje jedno rameno křížku před první závěsek. Ocas je kosmatý. V. 2-24 g.

Č. 179. Na otřelém lici jsou z leva do prava okrajové perličky, pak šikmé listky, vavřín, druhé šikmé listky a konečně snad klikatka, ta ale není jasná. Na otřelém a jen málo miskovitým rubu je šikmý křížek v kruhu. Závěsků není viděti. V. 2-21 g.

Č. 180. Na pěkném lici jsou z leva do prava nejprve šikmé listky, vavřín, druhé šikmé listky, klikatka. Na rubu je šikmý křížek v kruhu. Ocas koníčkův je kosmatý. V. 2-17 g.

Č. 181. Na lici jsou z leva do prava nejprve šikmé listky, pak vavřín, druhé šikmé listky a klikatka. Na špatně raženém rubu směřuje jedno rameno křížku na kořen krčku. Ze závěsků je viděti jen jeden, z druhého je jenom tečka, třetí chybí. V. 2-18 g.

Č. 182. Na otřelém aversu je z leva do prava šňůra perliček, pak šikmé listky, vavřín a šikmé listky. Na nevalně zřetelném rubu směřuje jedno rameno křížku na kořen krčku. Závěsky jsou otřelé. V. 2-19 g.

Č. 183. Na poněkud otřelém aversu je z leva do prava nejprve šňůra perliček, pak šikmé listky, vavřín, šikmé listky a klikatka. Je tedy avers úplný. Rub není miskovitý, je otřelý, rameno křížku směřuje na první závěsek. V. 1-95 g.

Č. 380. Na lici nebylo snad ani v razidle okrajových perliček. Na rubu není viděti závěsků pod břichem konička, a křížek má jedno rameno téměř svislé. Obr. 54. V. 2-29 g.

Č. 381. Na lici je z leva do prava klikatka, šikmé listky, vavřín a pravé šikmé listky. Je tedy obrázek na lici úplný. Na miskovitém rubu směřuje jedno rameno křížku před první závěsek. Obr. 55. V. 2-22 g.

Č. 382. Na pěkném lici se nedostalo na pravou řadu okrajových perliček. Na pěkném miskovitém rubu směřuje jedno rameno křížku před první závěsek. Obr. 56. V. 2-31 g.

Č. 383. Líc je nevalný, chybí na něm levá řada okrajových perliček (či klikatka?). Rub je též nevalný. V. 2-09 g.

10. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU NAD KONÍČKEM MALÝ KROUŽEK.

Jsou 2 varianty těchto mincí, jeden z nich má v koníčkově hřívě jenom 4 perličky (*variant I*; těchto mincí je málo), jiné jich mají pět (*variant II*; těchto je většina).

Č. 184. Na pěkném aversu se nedostalo na pravou řadu okrajových perliček. Na rubu je koníček s kulatou tlamou, má hřivu z 5 perliček, pod břichem 3 tenké závěsky, ocas kosmatý, kolénka uzlovitá a kopyta velká. Obr. 57. V. 1-87 g. *Variant II*.

Č. 185. Na poněkud otřelém aversu je 5 řad vypulinek z obvyklé výzdoby. Obr. 58. V. 1-97 g.

Č. 186. Na lici je 5 řad z obvyklé výzdoby. Hřiva konička na rubu je z 5 perliček. Obr. 59. V. 2-03 g. *Variant II*.

Č. 187. Pěkný avers, z něhož je na minci zase 5 obvyklých řad. Koníček na rubu má hřivu z 5 perliček. Obr. 60. V. 2-37 g. *Variant II*.

Č. 188. Na pěkném aversu jsou 4 řady vypulinek z obvyklé výzdoby. Na rubu je kroužek vysoko nad hřbetem konička. Obr. 61. V. 1-63 g.

Č. 189. Na pěkném aversu chybí z obvyklé výzdoby jenom levá řada okrajových perliček. Obr. 62. V. 2-25 g.

Č. 190. Pěkný avers je úplný, šestiřadový. *Obr. 63. V. 2·39 g. Variant I.*

Č. 191. Na hluboko vbitém a pěkném aversu jsou 4 řady vypnulinek z obvyklé výzdoby. Na pěkném reversu je kroužek poněkud výše. Přední závěsek pod břichem koníčka není rovnoběžný s druhými. Chloupky na kosmatém ocáse koníčků začínají hlouběji než u jiných mincí tohoto typu. *Obr. 64. V. 2·01 g.*

Č. 192. Na poněkud otřelém líci chybí levá řada perliček, a z levých šikmých lístků je tam jenom zbytek. Na otřelém rubu je kroužek poněkud výše než jindy. *V. 2·39 g.*

Č. 193. Poněkud otřelý avers je úplný. Na rubu je kroužek poněkud výše než jindy. *V. 2·24 g.*

Č. 194. Na otřelém aversu chybí z obvyklé výzdoby jen pravá řada okrajových perliček. Na velmi otřelém rubu je tlama, kolénko na pravé přední nožce, ale kroužku tam není. Mince snad patří do této skupiny. *V. 2·32 g.*

Č. 195. Na pěkném aversu chybí z obvyklé výzdoby jenom levá řada okrajových perliček. Revers je velmi otřelý. *V. 2·14 g.*

Č. 196. Na otřelém aversu jsou jenom levé okrajové perličky, šikmé lístky a levá polovice vavřínu, na rubu je kroužek snad poněkud výše než bývá jindy. *V. 2·20 g.*

Č. 197. Na otřelém aversu chybí jenom pravá řada okrajových perliček. Rub je též otřelý, a kolečko je na něm vysoko. Za posledním kopytem vzadu je tečka (chyba ražení). *V. 2·23 g.*

Č. 198. Na velmi otřelém líci chybí z obvyklé výzdoby jenom levá řada okrajových perliček. Na otřelém rubu je kroužek snad poněkud výše. *V. 2·16 g.*

Č. 199. Na pěkném aversu chybí z obvyklé výzdoby pravé šikmé lístky a pravá řada okrajových perliček. Na rubu, rovněž pěkném, má koníček ve hřívě jenom 4 tečky. *V. 2·13 g. Variant I.*

Č. 200. Na značně otřelém aversu chybí z obvyklé výzdoby levá řada okrajových perliček a levé šikmé lístky. Na otřelém reversu je koníček s 5 perličkami ve hřívě. *V. 2·25 g. Variant II.*

Č. 201. Na pěkně znatelném aversu se nedostalo na pravou řadu perliček. Na dosti pěkně znatelném rubu vidíme 2 tenké linie od předního závěsku ke kopytu první zadní nohy. Vznikly při ražení. Hříva měla asi pět perliček, ale druhá perlička zdola není znatelná. *V. 2·29 g. Asi variant II.*

Č. 202. Na pěkném líci chybí z normální výzdoby pravá řada perliček. Koníček na pěkném rubu má hřívu z 5 perliček. Kroužek je snad trochu výše. *V. 2·28 g. Variant II.*

Č. 203. Na pěkném aversu nedostalo se na levou řadu perliček. I rub je pěkný. *V. 2·27 g.*

Č. 204. Na otřelém aversu chybí z obvyklé výzdoby levá řada perliček a levé šikmé lístky. Na reversu, místy otřelém, má koníček hřívu z 5 perel. *V. 2·15 g. Variant II.*

Č. 205. Na dobře znatelném aversu je nahoře chyba vzniklá při ražení. Z normální výzdoby se nedostalo na pravé šikmé lístky a na pravou řadu okrajových perliček. Na špatně raženém rubu je z koníčkovy hřívy znáti 4–5 perliček, kroužek je pak snad poněkud výše než na některých jiných mincích, a závěsky jsou neznatelné. *V. 2·10 g.*

Č. 206. Na pěkném líci se z obvyklé výzdoby nedostalo na levou řadu perel a na levé šikmé lístky. Na rovněž pěkném rubu je kolečko snad poněkud výše. *V. 1·99 g.*

Č. 207. Na poněkud otřelém aversu je stopa po chybném ražení. Z obvyklé jeho výzdoby se nedostalo na levou řadu okrajových perliček, levé šikmé lístky a na levou polovici vavřínu. Na pěkném rubu má koníček hřívu z 5 perliček. Kroužek je snad poněkud výše. *V. 2·03 g. Variant II.*

Č. 208. Poněkud otřelý líc je úplný. Na rovněž otřelém rubu má koníček hřívu z 5 perliček. Kroužek je snad poněkud výše. *V. 2·23 g. Variant II.*

Č. 209. Poněkud otřelý líc je snad úplný. *V. 1·97 g.*

Č. 210. Na otřelém líci se z normální výzdoby nedostalo na levou řadu okrajových perliček a na levé šikmé lístky. Koníček na otřelém rubu má 5 perliček v hřívě. Kroužek je snad poněkud výše. *V. 2·30 g. Variant II.*

Č. 211. Na nedobře raženém, ale jinak znatelném líci se nedostalo na levou řadu perliček a na levé šikmé lístky. Na poněkud nejasném rubu je kroužek snad poněkud výše. *V. 1·38 g.*

Č. 212. Na pěkném líci chybí z obvyklé výzdoby jen pravá řada okrajových perliček. Na pěkném rubu je kroužek snad vysoko. *V. 2·21 g.*

Č. 213. Líc je velmi otřelý a chybí na něm levá řada okrajových perliček a levé šikmé lístky. Na neznatelném rubu je kolečko vysoko. *V. 2·18 g.*

Č. 214. Na otřelém líci chybí jenom pravá řada perliček. Na málo znatelném rubu je kroužek snad vysoko. *V. 1·89 g.*

Č. 215. Na částečně otřelém aversu chybí pravá řada okrajových perliček. Na špatně raženém rubu má koníček 5 perliček ve hřívě. Kroužek je snad vysoko. *V. 2·18 g. Variant II.*

Č. 216. Líc je hluboko ražený, znatelný, a je na něm stopa po chybném ražení. Nedostalo se na pravou řadu perel a na pravé šikmé lístky. Na špatně raženém rubu má koníček jenom jednu přední nohu, a ze závěsků je znatelný jen jeden. *V. 2·12 g.*

Č. 217. Na poněkud otřelém líci chybí z obvyklé výzdoby pravá řada okrajových perliček a pravé šikmé lístky. Koníček na poněkud otřelém rubu má ve hřívě jen 4 perličky. Kroužek je snad trochu vysoko. *V. 2·34 g. Variant I.*

Č. 218. Na otřelém líci chybí z obvyklé výzdoby pravá řada okrajových perliček. *V. 2·20 g.*

Č. 219. Líc je z části otřelý a je na něm zleva do prava řada okrajových perliček, šikmé lístky, levé listy vavřínové, pak výjimečně rovnoběžné s nimi položené pravé listy vavřínové (normálně jsou levé a pravé listy vavřínové seřazeny „surozpeřeně“ jako na větvičce). Na poněkud otřelém rubu prostřední závěsek není s druhými rovnoběžný, nad hřbetem koníčka je snad zbytek kroužku, ocásek koníčkův byl kosmatý snad až dole (tečka u něho je stopou špatného ražení). Peníz snad patří do naší skupiny, ač to není jisto. *V. 2·12 g.*

Č. 220. Zle otřelý líc je úplný, šestiřadový. Rub je pěkný. *V. 2·14 g.*

Č. 221. Líc je zle otřelý a špatně ražený. Z obvyklé výzdoby je na něm jenom levá řada okrajových perel, pak šikmé lístky a vavřín. Na rubu je obrázek při jedné straně, koníček má hřívu z 5 perliček. *V. 1·75 g. Variant II.*

Č. 222. Líc je poněkud otřelý, a chybí na něm z obvyklé výzdoby pravé šikmé lístky a pravá řada okrajových perel. Na dosti pěkném rubu je v koníčkové hřívě druhá perlička zdola neznatelná. *V. 2·20 g.*

Č. 223. Otřelý líc je úplný, šestiřadový. Na dosti znatelném rubu má koníček hřívu z 5 perliček. U závěsků i před krčkem jsou stopy po chybném ražení. *V. 1·89 g. Variant II.*

Č. 224. Na otřelém líci jsou stopy po chybném ražení. Z obvyklých šesti řad se na něm nedostalo na pravé okrajové perličky. Na rubu jsou u koníčkových nožek a pod nimi stopy chybného ražení. Kroužek je snad poněkud výše než na některých jiných mincích. *V. 2·30 g.*

Č. 225. Poněkud otřelý líc je úplný. Koníček na pěkném rubu má hřívu z perliček. *V. 2·09 g. Variant II.*

Č. 226. Na líci se z obvyklé výzdoby nedostalo na levou řadu perliček. Rub je málo znatelný. *V. 2·28 g.*

Č. 227. Poněkud otřelý líc je úplný. Koníček na rubu má hřívu ze 4 perliček. Kroužek je snad vysoko. *V. 2·09 g. Variant I.*

Č. 228. Poněkud otřelý líc je úplný. Rub je málo znatelný, kolečko je sotva znáti, ale peníz patří asi do této skupiny. V. 2-13 g.

Č. 229. Líc je málo znatelný. Z obvyklých šesti řad není na něm pravých šikmých lístků a pravé řady okrajových perel. Koniček na nevalně znatelném rubu má hřivu z 5 perliček. V. 2-27 g. *Variant II.*

Č. 230. Na otřelém líci chybí pravá řada šikmých lístků a pravé okrajové perličky. Na málo zřetelném rubu je kroužek nevalně znáti a je snad výše. Mince snad patří do naší skupiny. V. 2-29 g.

Č. 231. Na líci je stopa po chybném ražení. Je z části otřelý, ale byl původně snad úplný. Na rubu jsou přední nohy koníčkovy špatně raženy. Kroužku není viděti, ale mince patří snad do naší skupiny. Než jistě to není. V. 2-11 g.

Č. 232. Na líci, částečně nezřetelném, chybí levá řada perel. Na rubu je koníček dosti znatelný, kroužku však na něm neviděti. Peníz je snad z naší skupiny. V. 2-13 g.

Č. 233. Na otřelém líci chybí z obvyklých řad levé okrajové perličky. Rub není miskovitý. Jenom podle slabé siluety obrazu koníčka zařadil jsem minci k penězům této skupiny. Kroužku neviděti. V. 2-27 g.

Č. 234. Znatelný líc je úplný. Na maličko znatelném rubu je nad koníčkem snad kroužek. Ale není to jisto. V. 2-22 g.

Č. 384. Na otřelém líci chybí z obvyklých řad pravé šikmé lístky a pravá řada okrajových perliček. Koniček na pěkném rubu má hřivu z 5 perliček. V. 2-23 g. *Variant II.*

Č. 385. Pěkný líc je úplný, rub je méně znatelný. Je to asi náš typ. V. 2-02 g.

Č. 386. Na líci je stopa chybného ražení, a chybějí na něm z obvyklých 6 řad levé okrajové perličky. Rub je jako u mince předešlé. V. 2-02 g.

Č. 387. Na pěkném líci chybí zase jen levá řada okrajových perliček. Rub je snad typu s 5 tečkami ve hřívě koníčka. V. 2-11 g. *Variant II.*

Č. 388. Na pěkném líci chybí z obvyklé výzdoby levá řada okrajových perliček a levé šikmé lístky. Jde snad o náš typ s 5 perličkami ve hřívě koníčka. V. 2-46 g. *Variant II.*

Č. 389. Na hrubém líci chybějí z obvyklých řad levé okrajové perličky a vavřínu jest jenom půl. Rub je z části neznatelný. V. 2-00 g.

11. MINCE, JEŽ MAJÍ NAD KONÍČKEM PTÁČKA.

A. Mince, jež mají na rubu koníčka s 2 uchy a se 3 velmi dlouhými závěsky; nad hřbetem koníčka je ptáček.

Č. 235. Na líci se nedostalo na pravou řadu perliček. Na rubu je hlavatý, ušatý a kolenatý koníček s kosmatým ohonem, jenž má pod břichem 3 velké závěsy. Ptáček nad koníčkem má nožku a 2 drápy do předu obrácené. *Obr. 65.* V. 2-24 g.

Č. 236. Na líci se nedostalo na levou řadu perliček. *Obr. 66.* V. 2-25 g.

Č. 237. Na líci z obvyklé ozdoby není pravých šikmých lístků a pravých perliček. *Obr. 67.* V. 2-21 g.

Č. 238. Líc je úplný. *Obr. 68.* V. 2-21 g.

B. Mince, jež mají na rubu koníčka s jedním uchem a nad koníčkem ptáčka.

Ptáček má na některých kratší (*variant I.*) a na jiných delší krček (*variant II.*). U těchto posledních má koníček obě přední kolena (podle lidového označení) a pravou přední nožku má pozdviženou, u oněch má přední nožky u sebe a koleno má jenom u levé přední nožky.

Č. 239. Líc je úplný a zřetelný. Na rubu, jenž snad není miskovitý, je hlavatý koníček s jediným dlouhým uchem a s prohnutým ohonem. Před uchem koníčka je vývaleček, vzniklý chybným ražením. Ptáček má kratší krček. *Obr. 69.* V. 2-30 g. *Variant I.*

Č. 240. Líc je úplný, ač je z části poněkud otřelý. Na rubu je před uchem koně zase vývaleček. *Obr. 70.* V. 1-88 g. *Variant I.*

Č. 241. Líc je hluboko ražen a jsou na něm z obvyklé výzdoby od leva do prava vavřín, pak šikmé lístky (ale obráceně šikmé než jak bývají obyčejně) a perličky. Na rubu má ptáček delší krk. *Obr. 71.* V. 2-32 g. *Variant II.*

Č. 242. Hluboko ražený líc podobá se líci na minci č. 241. Miskovitý rub je nevalného ražení. V. 2-07 g. *Variant II.*

Č. 243. Na líci jsou od leva do prava nejprve šikmé lístky, vavřín, šikmé lístky (obráceně šikmé, než jak obyčejně jsou) a okrajové perličky. Rub není miskovitý a je z části otřelý. V. 2-29 g. *Variant II.*

Č. 244. Líc je hluboko ražen, ale je z části nezřetelný. Je asi úplný. Na rubu koníček má obě přední nožky i s kopyty, ale zadek mu chybí, a také ptáček se na obrázek nevešel. *Obr. 72.* V. 2-31 g. *Variant II.*

Č. 245. Zřetelný líc je úplný. Na rubu ptáček má krátký krk. *Obr. 73.* V. 2-12 g. *Variant I.*

Č. 246. Na poněkud otřelém líci je od leva do prava vavřín, šikmé lístky, okrajové perličky a pak přímý vývalek s ostatními řadami vypulinek rovnoběžný. V. 2-34 g. *Variant I.*

Č. 247. Líc je zřetelný, úplný, ale nevalně pěkný a je na něm stopa po chybném ražení. Rub snad není miskovitý a je poněkud otřelý. Pod koníčkem je včelka, ale málo znatelná. V. 2-25 g. *Variant I.*

Č. 248. Na zřetelném líci jsou z leva do prava nejprve šikmé lístky, pak vavřín, pak pravé šikmé lístky (ale obráceně šikmé než obyčejně) a konečně pravé perličky. Rub je snad nepatrně miskovitý a dosti zřetelný. *Obr. 74.* V. 1-33 g. *Variant II.*

Č. 249. Líc je v levo otřelý, a proto nevím, byl-li úplný, či chybí-li levá řada okrajových perliček. Rub není miskovitý a je dosti otřelý. V. 2-24 g. *Variant I.*

Č. 250. Dost zřetelný avers se stopou chybného ražení má z leva do prava z obvyklé výzdoby vavřín, šikmé lístky a okrajové perličky. V. 2-27 g. *Variant I.*

Č. 251. Líc je místy otřelý, a je na něm vavřín, šikmé lístky a pravé okrajové perličky. V. 2-34 g. *Variant I.*

Č. 252. Na líci je stopa po chybném ražení a je na něm z leva do prava přímá linie reliéfní s druhými liniemi rovnoběžná, pak okrajové perličky, šikmé lístky a vavřín. V. 2-34 g. *Variant I.*

Č. 253. Líc je poněkud otřelý, jsou na něm z leva do prava okrajové perličky, šikmé lístky a vavřín. Byla na něm snad též přímá linie reliéfní, podobná linii na líci předešlé mince. V. 2-20 g. *Variant I.*

Č. 254. Na otřelém líci je stopa po chybném ražení. Z obvyklých 6 řad vypulinek chybí na něm levá řada okrajových perliček. Při dolním okraji mince jsou vývalečky. V. 2-34 g. *Variant I.*

Č. 255. Na pěkně raženém líci se nedostalo na pravé šikmé lístky a na pravou řadu okrajových perliček. Na nedobře raženém a nevalně znatelném rubu koníček má obě přední kolénka a ptáček má delší krček. V. 2-32 g. *Variant II.*

Č. 256. Na zřetelném líci chybí pravá řada okrajových perliček. V. 2-12 g. *Variant II.*

⁴⁾ Včelku pod koníčkem vidíme i na podobné minci z Réce (*K. Polikeit*, I. c., III, č. 85).

Č. 257. Na otřelém, ale zřetelném líci není z obvyklých vypnulinek pravé řady šikmých lístků a pravé řady okrajových perliček. Ptáček je nad koníčkem výše než na rubu mince č. 241. V. 2-29 g. *Variant II.*

Č. 258. Líc je z části otřelý, ale je úplný. Rub není miskovitý; ptáček má dlouhý krček. V. 2-28 g. *Variant II.*

Č. 259. Na nevalném líci nevidíme levé řady okrajových perliček. Rub není miskovitý a je sotva znatelný. V. 2-16 g. *Variant I.*

Č. 260. Líc je zřetelný a úplný. Rub není miskovitý a je otřelý. V. 2-27 g. *Variant I.*

Č. 261. Líc je též zřetelný a úplný. Rub je nepodařený. Snad též *variant I.* jako mince předešlá. V. 2-08 g.

Č. 262. Na dosti zřetelném líci jsou z leva do prava nejdříve okrajové perličky, pak šikmé lístky, vavřín a pravé šikmé lístky, jež jsou však obráceně šikmé. Rub je zle ražený, ptáček má dlouhý krček. V. 2-31 g. *Patrně variant II.*

Č. 263. Z části otřelý líc je úplný. Rub není miskovitý, úsko je snad jenom jedno, ptáček má dlouhý krček, přední pravá nožka má kolénko. V. 2-13 g. Snad *variant II.*

Č. 264. Na líci je dole prázdná ploška. Z obvyklé výzdoby jsou na něm z leva do prava perličky, šikmé lístky a vavřín. Na maličko miskovitém rubu ptáček má dlouhý krček. Snad je to tedy *variant II.* V. 2-30 g.

Č. 265. Na otřelém líci je v levo prázdná ploška, a tak se naň vešly už jen levé okrajové perličky, pak šikmé lístky a polovice vavřínu. Rub je málo miskovitý a je špatně ražený. Snad je to *variant II.*, protože má ptáček dosti dlouhý krček, ale může to být i typ s 2 úsky na hlavě koníčka. Jsou některé tyto mince špatně raženy, a je těžko je roztřídit. V. 2-31 g.

Č. 390. Líc se podobá líci mince č. 241. Koníček na rubu má pravou přední nožku pozdviženou jako koníček na téže minci č. 241. Tedy *variant III.* Na obvodě mince je čípek. V. 2-29 g.

Č. 391. Na líci chybí z obvyklých vypnulinek levá řada perliček a levá řada šikmých lístků. Na rubu má koníček přední nožky u sebe. Pod koníčkem je tečka, snad hlavička včelky. Tedy *variant I.* V. 2-27 g.

Č. 392. Nepravidelný podlouhlý peníz s čípkem na obvodě. Na líci chybí jen pravá řada okrajových perliček. Rub je neznatelný. Snad též *variant* jako předešlá mince. V. 2-02 g.

C. Mince, jež mají na rubu koníčka s 2 uchy a bez závěsků pod břichem a nad koníčkem ptáčka.

Č. 266. Na pěkném líci chybí jen pravá řada okrajových perliček. *Obr. 75.* V. 2-28 g.

Č. 267. Líc je dole otřelý a je úplný. Rub je z části otřelý. *Obr. 76.* V. 1-86 g.

Č. 268. Na líci je z obvyklé výzdoby z leva do prava vavřín, obráceně šikmé lístky a křivá řada okrajových perliček. V. 2-15 g.

Č. 269. Líc je špatně ražený, lze na něm vidět jenom šikmé listy a vavřín. Na levo jistě už nic více nebylo, a co bylo na pravo od uvedených ozdob, nevím. Špatně ražený rub je nepěkný a nejasný, ale koníček má 2 úska, a ptáček má dlouhý krček. V. 2-18 g.

Č. 270. Na hluboko raženém líci jsou z leva do prava nejprve šikmé lístky, pak vavřín, pravé (obráceně) šikmé lístky a pravé okrajové perličky. Na špatně raženém rubu je koníček s 2 uchy, ptáček má dlouhý krček, a za ptáčkem je kolečko. V. 2-21 g.

Č. 271. Na líci se stopami po chybném ražení je vidět od leva do prava šikmé lístky, vavřín a pravé (obráceně) šikmé lístky. Na špatně raženém a otřelém rubu má koníček přední nožky vysoko zdvižený a ptáček má delší krček. V. 1-94 g.

Č. 272. Líc je hluboko ražen a je úplný, ač obě řady perliček jsou až při okrajích a sotva znatelné. Pravé šikmé lístky jsou opět obráceně šikmé než obvyčejně bývají. Na otřelém rubu koníček má přední nožky vysoko. V. 1-75 g.

Č. 273. Na líci je v levo ploška a pak polovice obvyklého obrázku. Špatně ražený rub je nejasný. Koníček má přední nožky zas blízko k tlamě. V. 2-35 g.

Č. 274. Hluboký líc je částečně otřelý a jsou na něm z leva do prava okrajové perličky, šikmé lístky a vavřín. Rub je též částečně otřelý, ražení není nejlepšího. V. 2-27 g.

Č. 275. Líc je částečně otřelý, a jsou na něm perličky, šikmé listy, vavřín, pravé šikmé listy, jež jsou obráceně šikmé než bývají obvyčejně. Rub je též částečně otřelý. V. 2-12 g.

Č. 276. Líc je hluboký, a jsou na něm z obvyklé výzdoby šikmé lístky, vavřín, (obráceně) šikmé lístky a okrajové perličky. V. 2-29 g.

Č. 277. Hluboký líc je poněkud otřelý a chybí na něm řada pravých šikmých lístků a pravých perliček okrajových. Otřelý rub není snad miskovitý. V. 2-17 g.

Č. 278. Na zřetelném normálním líci chybí pravá řada okrajových perliček. Rub je dosti pěkný. V. 1-85 g.

Č. 279. Na pěkném líci není pravých šikmých lístků a pravé řady okrajových perliček. V. 2-42 g.

Č. 280. Na pěkném normálním líci chybí jen levá řada okrajových perliček. Rub je pěkný. V. 2-19 g.

Č. 281. Na líci jsou z obvyklých 6 řad z leva do prava nejprve perličky, pak šikmé lístky a vavřín. Neznatelný rub je maličko miskovitý. V. 2-08 g.

Č. 393. Na líci se nedostalo na pravé šikmé lístky a na pravou řadu perliček. Je to asi náš typ s 2 úsky. V. 2-33 g.

12. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU KONÍČKA SKÁKAJÍCÍHO V PRAVO A POD NÍM NÁPIS NONN.

Č. 282. Líc je částečně otřelý, a přímá linie při levém jeho okraji je na něm stopou chybného ražení. Jsou na něm perličky, šikmé lístky, vavřín a konečně pravé šikmé lístky, snad obráceně šikmé. Koníček na rubu je pěkně modelovaný a pod ním je nápis NONN. Pod nápisem je okraj mince zesílen. Rub je chybně ražen, a proto koníček má 3 zadní nožky. *Obr. 77.* V. 2-23 g.

Č. 283. Na pěkném a úplném líci je stopa po chybném ražení, pravé šikmé lístky jsou obráceně šikmé. Koníček na rubu je poněkud otřelý, a zdá se, že má též 3 zadní nožky. V. 2-32 g.

Č. 284. Na chybně raženém líci jsou z leva do prava nejprve šikmé lístky, pak vavřín, obráceně šikmé lístky a perličky. Na dosti pěkném rubu je za nápisem nahoře dvojice obloučků měsíčkům podobných. Snad jsou to horní části písmen O a S ze jména Nonnos. *Obr. 78.* V. 1-91 g.

Č. 285. Na pěkném líci je nahoře prázdná ploška, a jsou na něm z leva do prava perličky, šikmé lístky, vavřín, obráceně šikmé lístky. Zdá se, že koníček na rubu má zas 3 zadní nožky. *Obr. 79.* V. 2-22 g.

Č. 286. Nedobře ražený líc je úplný, ale pravé šikmé lístky jsou obráceně šikmé. Rub je značně otřelý, ale zřetelný, z nápisu je na něm neveliká část, a koníček má opět 3 zadní nožky. *Obr. 80.* V. 2-28 g.

Č. 287. Na pěkném líci jsou z leva do prava perličky, šikmé lístky, vavřín a pravé obráceně šikmé lístky. Na otřelém rubu, jenž není miskovitý, je z nápisu jen část. Zdá se, že koníček má opět 3 zadní nožky. *Obr. 81.* V. 2-25 g.

Č. 288. Líc je zřetelný a úplný, pravé šikmé lístky jsou na něm obráceně šikmé, listy vavřínu pak jsou značně svíslé a neveliké. Koníček na rubu má zase

3 nožky a za nápisem Nonn je nahoře zase oblouček snad z písmene O ve slově Nonnos. *Obr. 82. V. 2·23 g.*

Č. 289. Na pěkném líci jsou zleva do prava šikmé listy, vavřín, obráceně šikmé listy, okrajové perličky a přímá reliéfní linie s druhými řadami rovnoběžná. Na nevalně jasném rubu je stopa po chybném ražení. Koníček je celý, ale z nápisu je jen zbytek. *Obr. 83. V. 2·26 g.*

Č. 290. Líc je úplný, z části otřelý, pravé šikmé listy jsou obráceně šikmé. Rub snad není miskovitý, a není na něm stopy po oné chybné ražbě. Pěkný koníček je skoro celý, ale z nápisu je zase jenom zbytek. *Obr. 84. V. 2·17 g.*

Č. 291. Na líci je stopa po chybném ražení, jinak je avers pěkný a úplný; pravé šikmé listky jsou obráceně šikmé. Na rubu je veliký kus koníčka i s prohnutým ohonem, z nápisu však není ničeho. *Obr. 85. V. 2·12 g.*

Č. 394. Špatně ražený líc je úplný; rub je též špatně ražený. *V. 2·28 g.*

13. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU KONÍČKA, JEHOŽ HŘÍVA NENÍ Z OB- VYKLÝCH PERLIČEK, NÝBRŽ JE ZOBRAZENA PLNÝM VÝVALKEM; KONÍČEK MÁ TŘI VELKÉ ZÁVĚSKY.

Č. 292. Líc je hluboký a pěkný a liší se od velké části jiných, že mu chybí obojí okrajová řada perliček. Byly tedy na razidle jen 4 řady vypulinek místo obvyklých šesti. Na rubu, snad miskovitěm, je koníček se 3 velikými závěsky pod břichem a s tečkou pod ohonem. Hřiva je zobrazena plnou linií, s krčkem rovnoběžnou. *Obr. 86. V. 2·09 g.*

Č. 293. Líc a nepatrně miskovitý rub se podobají předešlému. *Obr. 87. V. 2·15 g.*

Č. 395. Na líci se nedostalo na levou řadu šikmých listků a na levé okrajové perličky. Rub jako u mincí předešlých. *V. 2·19 g.*

14. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU KONÍČKA S VELIKOU SCHEMATICOU HLAVOU A NAD NÍM SRPOVITÝ MĚSÍČEK.

Č. 294. Na pěkném líci se nedostalo na pravou řadu perliček. Na pěkném a poněkud miskovitěm rubu je ušatý koníček s velikou schematicou hlavou, s 5 perličkami ve hřívě a se 3 závěsky, a nad ním je měsíček. *Obr. 88. V. 2·27 g.*

Č. 295. Na pěkném líci se nedostalo na levou řadu perliček a šikmých listků, na pěkném rubu je viděti, že koníček na těchto mincích má pukličku pod ohonem. *Obr. 89. V. 2·20 g.*

Č. 296. Na pěkném líci chybí z obvyklého obrázku pravá řada okrajových perliček. *Obr. 90. V. 2·12 g.*

Č. 297. Na líci jsou v levé řadě perliček jenom tři horní, z pravé řady pak zbyly snad jenom zbytky. Rub je poněkud otřelý. *V. 2·21 g.*

Č. 298. Otřelý líc je až na pravou řadu perliček úplný. Rub není miskovitý a je otřelý. *V. 2·36 g.*

Č. 299. Zřetelný líc je úplný až na pravou řadu okrajových perliček. Rub je jenom málo miskovitý a dosti zřetelný. *V. 2·24 g.*

Č. 300. Nezřetelný a špatně ražený líc je snad úplný. Rub je otřelý, maličko miskovitý, a koníček má 4 závěsky, což je výjimka. Obvykle jsou 3. *Obr. 91. V. 2·13 g.*

Č. 301. Pěkný líc je úplný a pěkný rub není miskovitý. *V. 2·13 g.*

Č. 302. Na velmi otřelém líci je jen levá řada perliček, levé šikmé listky a vavřín. Rub není snad miskovitý a je otřelý. *V. 1·83 g.*

Č. 303. Na pěkném líci je levá polovice obvyklého obrázku. Rub není miskovitý a je špatně ražený, měsíček je nepěkný, závěsky jsou snad tři. *V. 2·26 g.*

Č. 304. Líc je úplný, rub je nezřetelný a není miskovitý. *V. 2·03 g.*

Č. 305. Líc je nezřetelný, a je na něm asi levá řada perliček, levé šikmé listky a vavřín. Rub je nezřetelný. *V. 2·26 g.*

Č. 306. Líc je částečně otřelý a je úplný až na pravou řadu perliček. Rub je maličko miskovitý a velice nezřetelný. Minci řadím do naší skupiny podle siluety koníčka a podle měsíčku (?). *V. 2·31 g.*

Č. 307. Líc je úplně otřelý. I rub je silně otřelý a není miskovitý. Není jisto, patří-li mince do naší skupiny (podle siluety koníčka a měsíčku). *V. 1·58 g.*

15. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU KONÍČKA A NAD NÍM PUKLIČKU S PAPRSKY.

Č. 308. Líc je dosti pěkný, a je na něm ozdoba podobná písmenu Y, nad jejími horními rameny je po pukličce, po obou jejích bocích jsou řady šikmých listků. Koníček je na rubu neumělý, má dlouhé uši, v hřívě je 5 perliček v oblouku za krčkem, nikoli podél něho. Nad koníčkem je puklička s paprsky. Závěsky pod břichem koníčka jsou dva a z nich zadní je delší. *Obr. 92. V. 2·34 g.*

Č. 309. Líc je otřelý, a jsou na něm 2 řady listů, z nichž jedna se zdá míti listky svislé a druhá šikmé. Koníček na rubu má jinou hřivu a jiné závěsky než jsou na minci předešlé. *Obr. 93. V. 2·31 g.*

Č. 310. Na značně otřelém líci je jedna řada svislých a druhá šikmých listků. Na rubu koníček má 2 závěsky, zase jiné, z hřivy je viděti 2 perličky v poloze jako u mince předešlé. *V. 2·24 g.*

Č. 311. Na otřelém líci je ozdoba podobná písmenu Y, nad ní jsou pukličky, podél pak po obou stranách řady šikmých listků. Rub je nevalně zřetelný, ač je hluboko ražen, z hřivy je viděti 2 tečky v téže poloze jako u čísla předešlého, ale závěsky jsou zase jiné, snad 3, a jeden z nich má na konci kuličku. Pod břichem koníčka jsou 3 pukličky. *Obr. 94. V. 2·23 g.*

Č. 312. Na otřelém líci je ozdoba podobná písmenu Y, nad ní je několik perliček nebo cosi takového, po obou jejích stranách jsou 2 řady šikmých listků. Rub není miskovitý, hvězdička není znatelná, ale hřiva se nepřimyká ke krčku; je tedy jako u mince č. 308. *Obr. 95. V. 2·16 g.*

16. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU NAD KONÍČKEM VELIKÝ KROUŽEK.

Č. 313. Líc je málo zřetelný, ale jde snad o špatně ražený znak v podobě Y a 2 řady šikmých listků. Rub je nepatrně miskovitý, jeho kresba je neumělá, závěsek pod koníčkem byl snad jeden, ohon je na jedné straně kosmatý. Nad hřbetem koníčka je část velkého kolečka (jez ale má možná vyznačený střed; pak mince je ovšem typu níže popsaného). *Obr. 96. V. 2·30 g.*

Č. 314. Na líci je ozdoba tvaru písmena Y, na levo od ní jsou dvě a na pravo jedna nezřetelná řada. Miskovitý rub je dosti pěkný, koníček má prohnutý trup a ve hřívě perličky, ohon je naznačen dvojitou linií a je vně kosmatý. Peníz se liší od předešlého, a nevím, patří-li do naší skupiny, neboť nelze říci, bylo-li něco nad hřbetem koníčka. *Obr. 97. V. 2·32 g.*

Č. 315. Líc je sice zřetelný, ale neumělý a nelze ho popsat ani vysvětliti. Rub je poněkud miskovitý, koníček je neumělý, mezi předníma nohama je též závěsek tečkou zakončený. Kroužek je vysoko nad prostředkem hřbetu. *V. 2·27 g.*

Č. 316. Zřetelný líc je neumělý, uprostřed je znak podobný písmenu Y, na levo od něho je řada šikmých listků, nad ním a na pravo od něho se protínají obloučky. Rub není snad miskovitý, a je na něm též koníček jako na předešlé minci, se 2 závěsky, mezi předníma nohama je též kořen onoho závěsku. Kolečko je vysoko nad prostředkem hřbetu. *Obr. 98. V. 2·23 g.*

Č. 317. Líc je zřetelný a je totožný s lícem předešlé mince. Rub je poněkud miskovitý, je pak na něm též koníček se 2 závěsky jako na minci předešlé, mezi předníma nohama má též kořen onoho závěsku. Též o kroužku platí totéž jak u předešlého čísla. *V. 2·16 g.*

Č. 318. Líc je zřetelný, ale neumělý, asi zase tvar podobný písmenu Y, na levo od něho je řada šikmých lístků, nad ním a na pravo od něho jsou veliké kroužky. Rub není miskovitý a je na břichu koníčka poškozen. Závěsků pod břichem není znáti, závěsek mezi předními nohama chybí vůbec, kroužek je nízko nad prostředkem hřbetu. V. 2·23 g.

Č. 319. Líc je poněkud otřelý a není dosti jasný. Je na něm asi zase Y, na levo od něho jsou šikmé lístky, na pravo jsou oblouky velkých kroužků, u jeho kořene je též cosi. Rub není miskovitý, je z části otřelý a shoduje se s rubem mincí č. 315 až 317. Kroužek je ovšem vysoko. V. 2·22 g.

Č. 320. Líc je otřelý, na levo a na pravo jsou šikmé lístky, uprostřed je zbytek znaku podobného písmenu Y, nad ním a na pravo od něho je po kroužku s vyznačeným středem, na pravo od něho je též oblouček. Na miskovitém rubu je nezřetelný koníček s prohnutým krčkem, kroužek pak je vysoko. Mince se liší od mince č. 315 až 317 a č. 319. *Obr. 99.* V. 1·54 g.

Č. 321. Na neumělém líci je tvar podobný písmenu Y, na levo od něho je řada šikmých lístků, nad ním a na pravo od něho jsou obloučky velkých kroužků. Rub je špatně ražen, na břichu koníčka jsou 2 závěsky, mezi předními nohama je onen nepodařený závěsek, čímž se mince hlásí k typu jako č. 315 až 317 a 319. V. 2·01 g.

Č. 322. Líc je nevalně zřetelný, a je na něm stopa chybného ražení. Je pak na něm asi znak podobný písmenu Y a na levo od něho řada šikmých lístků. Neumělý rub souhlasí s mincí č. 318 a patrně i č. 313. Závěsků pod břichem není znáti, onen závěsek mezi předními nohama vůbec chybí. Kroužek sedí na hřbetě. (Nebyl jeho střed vyznačen?) *Obr. 100.* V. 2·28 g.

Č. 323. Neumělý líc je nevalně zřetelný, a je na něm znak tvaru Y a na pravo od něho nezřetelná směr. Neumělý rub je dosti zřetelný a téhož rázu jako č. 322. Proto je kolečko nízko, a na břichu koníčka je takový nezřetelný závěsek jako u mince č. 313. V. 2·27 g.

Č. 324. Neumělý líc je nezřetelný, a je na něm asi znak podobný Y, na levo od něho jsou šikmé listy, na pravo 2 pravidelné kruhy, u kořene znaku Y je též cosi. Neumělý revers není miskovitý a je dosti zřetelný. Je téhož typu jako mince předešlá, a proto je kroužek nízko. Závěsek na břichu koníčka je jako u mince č. 313 a č. 323. V. 1·96 g.

Č. 325. Líc je nejasný, uprostřed je znak podobný Y, na levo od něho je reliéfní linie s ním rovnoběžná, na pravo linie ze šikmých lístků. Rub je snad miskovitý a je nezřetelný. Kroužku na něm není, a řadím ho k naší skupině (k variantu jako je na př. mince č. 315) jenom podle siluety koníčka. Ale mohu se ovšem mýlit. V. 2·17 g.

Č. 326. Na líci je znak podobný písmenu Y, nad ním je oblouček, na pravo je kroužek s vyznačeným středem (ale tečka není uprostřed kroužku) a řada šikmých lístků. Rub je nezřetelný, kolečko je nízko nad prostředkem hřbetu koníčkova. Patří mince do naší skupiny? *Obr. 101.* V. 2·20 g.

Č. 327. Líc je zřetelný a výjimečně pěkný. Jsou na něm 2 kroužky s vyznačeným středem (ale tečka není uprostřed), na pravo od nich je řada šikmých lístků, na levo je přímý vývalek při okraji. Rub je poněkud miskovitý, nezřetelný, koníček pak je jako u mince č. 326. Oba mají pod břichem nezřetelné závěsky a jsou stejného ražení, majíce kolečko nízko. V. 2·13 g.

Č. 328. Líc je otřelý, je na něm znak podobný Y, nad ním je kroužek se značeným středem, jiný takový je od Y na levo, a na pravo je řada šikmých lístků. Tečky v kroužcích nejsou však uprostřed. Špatně ražený rub je miskovitý a nezřetelný. Koníček má pod břichem jakési závěsky, přímo nad hřbetem pak je snad část kroužku. V. 2·29 g.

Č. 329. Na částečně otřelém líci je stopa chybného ražení. Je na něm znak podobný Y, nad ním pak a na pravo od něho je po kroužku s označeným středem. Tyto

tečky v kroužcích nebývají uprostřed. Poněkud miskovitý rub je málo zřetelný. Koníček má 3 závěsky jako mince č. 327. V. 2·40 g.

Č. 330. Líc není dosti jasný. Je na něm snad tvar Y, na pravo od něho je snad řada šikmých (?) lístků a 2 pravidelné kroužky s označeným středem, na pravo pak je svislá linie šikmých (?) lístků. O rubu platí totéž, co o rubu č. 329. V. 2·25 g.

Č. 331. Líc je nezřetelný, a je na něm znak podobný Y, na levo od něho je linie ze šikmých lístků, na pravo je kroužek (?). Rub snad není miskovitý, je hluboce ražen, koníček má kolmý krk, 2 dlouhé závěsky a asi 1 mm nad hřbetem má zbytek většího kruhu nebo měsíčku. Před kopytem pravé zadní nohy má jakýsi oblouček. *Obr. 102.* V. 2·13 g.

Č. 332. Líc je velmi nezřetelný a podobal se snad předešlému. Rub je otřelejší než u mince č. 331, ale jinak o něm platí totéž. Jenom onen oblouček před kopytem není jistý. V. 2·16 g.

Č. 333. Na zřetelném rubu je znak podobný Y, a po obou jeho stranách je po kroužku s označeným středem, celek pak se podobá schematicovanému obličejí. Je však velmi nejisto, patří-li mince do této skupiny, neboť rub je nezřetelný. V. 2·11 g.

Č. 334. Na líci je na levo větší prázdná ploška, pak 2 rovnoběžné linie z lístků (?) a konečně znak podobný Y. Na rubu je neumělý koníček se 2 dlouhými a křivými závěsky pod břichem. Patří mince do této skupiny? *Obr. 103.* V. 2·22 g.

Č. 335. Na otřelém líci je znak podobný písmenu Y, na levo od něho je řada šikmých lístků, na pravo obloučky (?). Na poněkud otřelém rubu je neumělý koníček s komolým ocáskem a se 2 závěsky. Asi 1/2 mm nad hřbetem má zbytek kroužku. *Obr. 104.* V. 2·23 g.

Č. 336. Líc je otřelý, a je na něm znak podobný Y a na pravo od něho kousek kroužku při okraji. Rub je téhož typu jako mince předešlá, je však méně zřetelný. V. 2·04 g.

Č. 337. Líc je zcela nezřetelný; snad na něm byl znak podobný Y. Rub je jako u mince č. 335, ale z kroužku je na našem penízi méně než u mince č. 335. V. 2·23 g.

Č. 396. Na líci je v levo prázdná ploška, v pravo je na př. řada šikmých lístků a na pravo od ní obloučky. Na rubu je koníček s kroužkem téhož rázu jak na minci č. 316. *Obr. 105.* V. 2·25 g.

17. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU NAD KONÍČKEM KROUŽEK S VYZNAČENÝM STŘEDEM.

Jsou tedy u těchto mincí kroužky s vyznačeným středem na rubu i líci. Tečka v nich nebývá vždy přesně uprostřed.

Č. 338. Na líci je stopa po chybném ražení. Je na něm znak podobný písmenu Y, na levo od něho řada šikmých lístků, nad ním je kroužek s vyznačeným středem, na pravo je jiný takový kroužek a šikmé lístky ve svislé řadě. Kroužky nejsou po-dařené. Koníček na rubu má hřívu, z níž je viděti jednu perličku, pravou zadní nožku má vysoko zdviženou, závěsků není. Nad zadkem koníčka je kroužek s vyznačeným středem. Ocas je ze 2 linií a je kosmatý. *Obr. 106.* V. 2·20 g.

Č. 339. Na líci je stopa po chybném ražení. Je na něm znak podobný písmenu Y, na levo od něho je dole tečka, na pravo od něho je tečka a pod ní nepravidelný kroužek s označeným středem. Rub snad není miskovitý, je dosti pěkný a je na něm též koníček. V. 2·19 g.

Č. 340. Na líci je stopa po chybném ražení. Je na něm znak podobný Y, na levo od něho je linie šikmých lístků, nad ním je kroužek se středem, na pravo od něho je jiný takový kroužek a linie šikmých lístků. Rub není miskovitý. Koníček je na něm též jako u č. 339. V. 2·29 g.

Č. 341. Líc je velmi špatně ražen, a není na něm žádného určitého znaku. Na pěkném rubu vidíme i koníčkovu hlavičku, jež má ve hřívě 4 perličky. Nad koníčkem je typický kroužek. *Obr. 107. V. 2-33 g.*

Č. 342. Na lici je snad znak podobný Y, na levo od něho je řada šikmých lístků, na pravo je kroužek s vyznačeným středem atd. Rub není miskovitý a je dosti pěkný. *V. 2-00 g.*

Č. 343. Na nepěkném lici je stopa po chybném ražení, a je na něm znak podobný písmenu Y, na levo od něho jsou šikmé lístky a na pravo kroužek s označeným středem. Rub není miskovitý a je dosti pěkný. *V. 2-07 g.*

Č. 344. Na lici je stopa po chybném ražení, na levo od Y je linie šikmých lístků, na pravo je kroužek a řada šikmých lístků atd. Rub není snad miskovitý. *V. 2-14 g.*

Č. 345. Na lici je stopa po chybném ražení, a je na něm viděti řadu lístků v pravo i v levo od Y. Rub je dosti nejasný, maličko miskovitý a je na něm stopa po chybném ražení. *V. 2-27 g.*

Č. 397. Na špatně raženém lici je znáti jenom řadu šikmých lístků. *Obr. 108. V. 2-19 g.*

18. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU NAD KONÍČKEM PUKLIČKU, Z NÍŽ PAPRSKOVITĚ VYCHÁZEJÍ LINIE (SNAD 4) A PŘED NÍŽ JE NEURČITÁ KRESBA.

Č. 346. Líc je poněkud otřelý, na levo i na pravo od znaku Y jsou na něm linie svislých lístků, nad ním jsou 2 body a snad už nic více. Koníček na rubu je neumělý, má dlouhé uši a kulatou tlamu, hříva je na krku zobrazena vývalkem (nejde-li ovšem o dvojitost zaviněnou chybným ražením), nohy jsou nepěkné, z předních kopyt rostou šipy a z prvního a třetího kolena též. Nad hřbetem koníčka je nahoře popsaná kresba. *V. 2-26 g.*

Č. 347. Na dosti zachovaném lici je znak podobný písmenu Y, na levo od něho je linie šikmých lístků, na pravo též (je tam dvojitá?). Dost zachovaný rub je téhož rázu jako u mince předešlé. *V. 2-22 g.*

Č. 348. Líc je dosti otřelý a je na něm při levém okraji znak podobný písmenu Y, v pravo od něho je svislá linie ze šikmých lístků a druhá linie ze svislých lístků a konečně prázdná ploška. Rub je pěkný. *V. 2-30 g.*

Č. 349. Líc je otřelý, a je na něm znak podobný Y (?), na levo od něho je vývalek (snad linie lístků), na pravo je nejprve linie šikmých lístků a pak s ní rovnoběžná linie lístků svislých. Rub je pěkný. *Obr. 109. V. 2-37 g.*

Č. 398. Na málo znatelném lici je snad znak Y a řady lístků. *Obr. 110. V. 2-37 g.*

19. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU BEZNOHÉHO KONÍČKA A NAD NÍM MALÝ SRPOVITÝ MĚSÍČEK.

Č. 350. Líc je otřelý, ale úplný, a jsou na něm okrajové perličky, šikmé lístky, vavříni, druhé šikmé lístky a druhé okrajové perličky. Na rubu má koníček ovální tlamu, z hřívy tři nepatrné perličky, 2 nahoře a jednu zcela dole, ocásek má komolý, předních nožek nemá a ze zadních má jen stehno a místo kopyta pukličku. Nad hřbetem má malý měsíček. *Obr. 111. V. 2-25 g.*

Č. 351. Otřelý líc je podobný lici na předešlé minci. Na pěkném rubu není z hřívy nic, měsíček je méně jasný, tečky pod zadním stehnem není. *Obr. 112. V. 2-24 g.*

20. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU KONÍČKA S PROHNUTÝM KRČKEM, S PUKLIČKOU MÍSTO TLAMY A S ROZTAŽENÝMA PŘEDNÍMA NOŽKAMA.

Č. 352. Líc je místy nejasný, ale jinak pěkný, je na něm na pravo řada šikmých lístků a na levo 2 kroužky atd. Koníček na nepatrně miskovitém rubu má

prohnutý krček, kulatou tlamu, rozkročené přední nožky, kulatá kolena, také první z předních kopyt je kulaté (druhé na obrázku není), ze závěsků jsou pod břichem 2 kuličky šikmo nad sebou. Těsně nad hřbetem koníčka je sploštělý kroužek. *Obr. 113. V. 2-06 g.*

Č. 353. Na poněkud otřelém lici je na př. znak podobný Y, na levo od něho jsou 2 kroužky s označeným středem, na pravo řada šikmých lístků, nad ním pak je zbytek kroužku. Maličko miskovitý rub je téhož typu jako u mince předešlé, ale mnohem méně zřetelný. Nad koníčkem není kroužku. *Obr. č. 114. V. 2-35 g.*

Č. 354. Líc je nezřetelný, a jsou na něm 2 kroužky a na pravo od nich je řada šikmých lístků. Nejasný rub je snad poněkud miskovitý. Je na něm koníček téhož rázu, ale nejasný. Z předních nožek je viděti 4 pukličky (totiž 2 kolénka a 2 kopyta). *V. 2-25 g.*

Č. 355. Na lici byl snad znak podobný písmenu Y, nad ním je část kroužku, na pravo od něho jsou 2 nevalně zřetelné kruhy, a na pravo od nich je řada šikmých lístků. Nepatrně miskovitý rub je nejasný, jasnější jsou jenom pukličky (z hlavy 2, z předních nožek 4, ze závěsků 2, zadek koníčkův chybí). *V. 2-10 g.*

Č. 356. Líc je velmi otřelý. Je velmi nejisto, jsou-li na něm stopy ze znaku podobného písmenu Y. Nad ním, byl-li, je při okraji oblouk z pěkného kroužku, na pravo od znaku Y jsou 2 dosti pravidelné kroužky, jejichž střed není označen, při pravém okraji je řada lístků, jež je též na levo od znaku Y. Nepatrně miskovitý rub je otřelý. Zase je na něm viděti jenom pukličky z tlamy, 4 z předních nožek, 2 ze závěsků. Zadek koníčka chybí. *V. 2-18 g.*

Č. 357. Líc je otřelý, a je na něm znak podobný písmenu Y, nad ním je kruh s označeným středem, na levo vidíme 2 takové kroužky, od nichž na levo je svislá linie, ale není patrné, jde-li o linie lístků. Zbytky lístků jsou na pravo od znaku Y. Na nepatrně miskovitém rubu je mimo pukličku tlamy a pukličky předních kolének vše nezřetelné. *V. 1-94 g.*

Č. 358. Líc je otřelý a nezřetelný, znak podobný písmenu Y není dosvědčen, na levo od něho, byl-li, je řada svislých lístků, na pravo dvojice kroužků, a od nich na pravo je řada lístků. Rub snad není miskovitý a je velmi nejasný, ale podle siluety koníčka a rozdělení pukliček lze minci právem zařaditi do popisované skupiny. *V. 2-07 g.*

Č. 359. Líc je dosti jasný. Je na něm znak podobný písmenu Y, na levo od něho je dvojice kroužků s označenými středy, od ní na levo řada šikmých lístků, pak ještě jsou tam na pravo i na levo od znaku Y pukličky. Rub je dosti otřelý. Koníček má rozkročené přední nožky. Jeho 2 závěsky jsou jiné, než má na př. mince č. 352. Jenom mince č. 353 měla snad takové, totiž první závěsek kratší než druhý. Ostatní mince mají však první závěsek delší než druhý. Náš peníz patří snad do popisované skupiny. *V. 2-20 g.*

21. MINCE, JEŽ MAJÍ NA RUBU NAD ZHRUBLÝM OBRÁZKEM KONÍČKA PUKLIČKU.

Č. 360. Líc je velmi otřelý, je na něm znak podobný písmenu Y, a na pravo i na levo od něho je řada lístků. Na rubu je neumělý koníček s kolmým a přímým krčkem a s rozkročenými předními nožkami. Pravá zadní nožka je daleko vpředu. Nad koníčkem je puklička, z níž snad nevycházely paprsky. *Obr. 115. V. 1-80 g.*

Č. 361. Líc byl snad takový jako u mince č. 360, ale znatelné jsou jenom obě řady šikmých lístků. Rub je téhož rázu, ale nevalný. *V. 2-10 g.*

Č. 362. Líc je velmi otřelý, zřetelnější je na něm jenom řada šikmých lístků. Rub je téhož rázu jako u minci předešlých. Koníček má hlavičku zobákovitě zakončenou, ale na jejím konci byla asi puklička tlamy. *Obr. 116. V. 1-72 g.*

Č. 399. Na lici je znatelná jenom řada lístků, na rubu je neumělý koníček. Nevím, patří-li mince opravdu sem. *Obr. 117. V. 2-28 g.*

22. MINCE, JEŽ NELZE ZAŘADITI DO ŽÁDNÉ Z UVEDENÝCH SKUPIN.

Č. 363. Na líci je stopa po chybném ražení. Při levém okraji je řada perliček, pak řada šikmých lístků. Uprostřed byl asi vavřík, neboť na pravém okraji mince je zas nejprve linie šikmých lístků a pak linie perliček. Na rubu je neumělý koníček, jenž má hřivu z perliček, 3 závěsky, kosmatý ohon. *Obr. 118. V. 2·30 g.*

Č. 364. Na líci je snad znak podobný písmenu Y, na pravo od něho je snad svislá řada šikmých lístků, a na pravo od ní je svislá řada svislých lístků. Na pěkném rubu je velmi neumělý koníček se svislým krčkem a s hřivou z perliček. Závěsky jsou tři. *Obr. 119. V. 2·32 g.*

Č. 365. Na líci je znak podobný písmenu Y a na pravo a na levo od něho je po 2 řadách lístků. Na rubu je velmi neumělý koníček. *Obr. 120. V. 2·43 g.*

Č. 366. Na ořelém líci jsou perličky, šikmé lístky, vavřík a pravé šikmé lístky. Rub je úplně nezřetelný. *V. 2·22 g.*

23. PENÍZEK 0·21 g TĚŽKÝ.

Č. 367. Mincička byla popsána nahoře. Je to miskovitý penízek, na konveksní straně bez ozdob, na konkávní s několika pukličkami.

JAROSLAV RUDOLF:

MINCE ČESKOSLOVENSKÉ.

Potřeba vlastních mincí československé měny nastala zároveň s rozlukou měny dne 26. února 1919. Poněvadž však nebylo možno z důvodů technických opatřiti v krátkém čase potřebné mince, byly staré mince měny rakouské a uherské ponechány zatím v platnosti (zákon č. 187/1919).

Mince rakouské a uherské byly raženy v mincovně vídeňské a v mincovně kremnické. Mincovnu kremnickou převzala státní správa československá dne 16. prosince 1918 a tímto dnem se započalo vlastně již také s přípravou pro ražbu mincí československých. Nebylo však snadno zaříditi mincovnu tak, aby mohla raziti mince. Zůstaly totiž po Maďarech kromě několika starých nevyhovujících strojů téměř jen holé zdi. Všechny razicí stroje a dobré stroje pomocné Maďaři odvezli. Nastal proto finanční správě těžký úkol, opatřiti nejen všechny potřebné stroje a hmoty a opravit budovu mincovní, ale starati se také o mincovní odborníky, jichž tu nebylo vůbec. Proto vykazuje státní mincovna v roce 1919 a 1920 malé příjmy, ale značné náklady investiční.

Na počátku byl pověřen správou mincovny bankovní úřad ministerstva financí, který zakoupil ve Vídni 12 razicích strojů typu Vulkan, jakých používala také mincovna vídeňská. Tyto stroje byly dodávány postupně se značným opožděním, odůvodňovaným poválečnými poměry, takže jich došlo do června 1921, kdy se počalo s ražbou dvacetníků, sedm a zbývajících pět bylo dodáno teprve v červenci 1921. Kromě těchto razicích strojů objednan byl z Francie stroj zmenšovací (redukční), jehož se mělo použiti na zmenšení plastických modelů menších rozměrů; opatřen od První brněnské strojírenské společnosti třecí lis vřetenový na zhotovení razidel a medailí a několik strojů pomocných.

Koncem roku 1920 stal se ředitelem mincovny jako smluvní úředník bývalý ředitel mincovny vídeňské Ing. Demeter Petrovits, odborník světového jména, jehož dlouholetá zkušenost a příkladná píle vytvořila ze státní mincovny podnik, jenž se může rovnati mincovnám států cizích. Ražebna byla doplněna dvěma razicími stroji nejmodernějšího typu od firmy Schuler v Göppingen, ostatní razicí stroje zrekonstruovány na větší výkonnost, zakoupeny samočinné průstřížné stroje, přesná válcovna a druhý velký redukční stroj, jímž umožněno zmenšovati plastické modely velikých rozměrů. Oba tyto redukční stroje pracující s naprostou přesností jsou téměř nepřetržitě v chodu. Tak byla vybavena mincovna značným nákladem, než se mohlo přikročiti k ražbě mincí.

Naskytaly se však neustále značné obtíže s hnacími silami. Staré maďarské lokomobily byly jako nepotřebné prodány a počítalo se s elektřinou, kterou měla dodati velká hydrocentrála, právě vznikající. Zatím si postavila mincovna vlastní provisorní hydrocentrálu, na které však nastávaly poruchy nedokonalostí dřevěného potrubí téměř 600 let starého a 16 km dlouhého. Jen výpomoc z nouze poskytovala lokomobila, zapůjčená nedalekou továrnou Sandrik v Dolních Hamrech. Nyní je mincovna zásobena elektrickým proudem z nové velké hydrocentrály.

V době, kdy opatřovány stroje a upravována mincovní budova, se pracovalo již na modelech na československé mince po stránce právní i umělecké. Poměry měnové v republice československé a také mince ražené za těchto poměrů jsou prozatímní. Základem jest měnový zákon ze dne 10. dubna 1919, č. 187 Sb. z. a n., stanovící jako měnovou jednotku korunu československou, zároveň však ponechávající v platnosti dosavadní mince měny rakouské a uherské jako zákonné platidlo a zmocňující ministra financí k výjimkám. Nutno proto pohlížeti na všechny mince československé jako na mince prozatímní, které ustoupí mincím definitivním, jakmile bude vydán nový zákon měnový.

Po stránce umělecké se datují přípravy již od konce roku 1919. Bankovní úřad vypsál dne 14. listopadu 1919 soutěž na modely našich mincí, ač nebylo ani ještě známo, z jaké směsi budou raženy. Pro líc mince byl předepsán malý znak republiky československé nápisem; rub byl ponechán volnému pojetí umělců. O soutěži, které se zúčastnilo 9 umělců, rozhodla umělecká porota dne 20. března 1920, která doporučila ku provedení návrhy profesorů akademie výtvarných umění O. Španiela a J. Štursy. Ač šlo o první takovou soutěž českých umělců, zdůraznila porota vysokou úroveň podaných návrhů.

Od té doby byly konány v mincovně pokusy s návrhy prof. O. Španiela, aby mince zhotovené podle jeho návrhů vyhovovaly jak po stránce mincovní a technické, tak po stránce umělecké. Zároveň daly se pokusy, který kov by se nejlépe hodil pro ražbu mincí jakostí i cenou, o níž v době vysokých cen hmot vůbec muselo býti v první řadě náležitě uvažováno. Bylo totiž nutno voliti kov takový, aby mince byla vzhledná a aby vý-

robní náklady a hlavně ovšem cena kovu v ní obsaženého nepřevyšovala jmenovité hodnoty. V úvahu přicházely mince korunové, padesátníky, dvacetníky, desetníky, pětníky a konečně nejmenší dvouhaléře. S ražbou haléřů finanční správa nepočítala, hledíc k malé upotřebitelnosti v hospodářském životě a ke značným výrobním nákladům. Ostatně jest možno nahraditi je pětníky a dvouhaléři. Staré předválečné mince rakousko-uherské byly raženy z niklu (20 h a 10 h) a z bronzu (2 h a 1 h). Koruny byly stříbrné (835 dílů stříbra a 165 dílů mědi). Na ražbu korun ze stříbra se nemohlo tehdy vůbec pomýšleti, poněvadž by mince taková musila býti velmi malá, neměla-li by býti dražší než 1 Kč. Pak by se však zaměňovala snadno s niklovými mincemi drobnými. Uvažovalo se proto o lacinějším kovu v mincovnictví hojně užívaném, t. j. o niklu. Jeden kilogram tohoto kovu stál v roce 1920 a ještě v roce 1921 50 Kč; při zpracování na mince byl by se 1 kg zdražil ještě o 30—40 Kč, takže by 1 kg mincí stál nejméně 80 Kč. Počítalo-li se, že bude možno z 1 kg raziti 300 kusů dvacetníků, činí jmenovitá hodnota 1 kg mincí tohoto druhu $300 \times 20 = 6.000$ h, t. j. 60 Kč, výrobní náklad však 80 Kč. Již při zdražení niklu z 50 na 60 Kč by mince tyto mizely z oběhu a používalo by se jich v průmyslu, jak tomu bylo s niklovými a bronzovými mincemi ražby rakouské a uherské. Hledal se proto levnější kov než nikl a konaly se pokusy se směsí niklu a mědi v různém poměru. Ukázalo se, že směs taková se dá dobře zpracovati a že vyhoví úplně, poněvadž nikl i v poměru 20 : 80 dobře zbarví směs do běla. Bylo proto rozhodnuto, že mince korunové, padesátníky a dvacetníky budou raženy ze směsi niklu a mědi v poměru 20 : 80. Aby bylo možno mince stejné barvy dobře rozeznati, volil se pro korunu průměr 25, pro padesátník 22 a pro dvacetník 20 mm. Menší rozdíl mezi padesátníkem a dvacetníkem v průměru byl doplněn rozdílným okrajem, u dvacetníku hladkým, u padesátníku vroubkovaným.

První mince československá vyšla z prvního našeho razicího stroje ve státní mincovně v Kremnici dne 19. ledna 1921. Byla to sice pouze mince pokusná, model dvacetihaléře, jímž se měl vyzkoušeti stroj, razitelnost kovu, tvrdost razidel a aby byl získán názor o vzhledu hotové mince. Tím však nebyl setřen dojem, že jde o první peníz československý, za nímž se ostatní rozlétnou brzy po celé zemi. Mince ta byla uložena v museu mincovny a bude navždy cennou památkou.

Ražba vlastních mincí byla záhy po rozluce měny naléhavou, poněvadž rozdíl valutový podporoval dovoz drobných mincí rakousko-uherských, zejména železných dvacetihaléřů, ze sousedních států k nám. Nařízením ze dne 3. února 1921, č. 44 Sb. z. a n., byl dovoz drobných značně obmezen. To ovšem nepřekáželo, aby mince nebyly ve větším množství podloudně dopravovány do Československa. Počalo se proto nejprve s ražbou dvacetihaléřů a hned na to padesátihaléřů, aby těmito mincemi byly nahrazeny staré dvacetihaléře. Pokusy a opravy na mincích těch

trvaly až do června 1921; kdy se začalo skutečně raziti. Pracovalo se ve dvou směnách, takže se razilo denně průměrně půl milionu kusů mincí. Mincovna sama netaví kov na mince z mědi a niklu, nýbrž tuto přípravnou práci obstarávají pro ni továrny Sandrik v Dolných Hamrech a měďárna Čechy v Povrlech. Kov složený z 80 % mědi a 20 % niklu se taví, vlévá do forem a vyválčuje se na hrubé pásy. Tento zdánlivě jednoduchý postup předpokládá značnou zkušenost, jinak se nedocílí stejnoměrné hmoty a tažného plechu. Hrubé pásy se pak zasílají mincovně, která je na svých přesných válcovnách vyválčuje až na tloušťku potřebnou pro mince. Tyto jemné pásy procházejí samočinným strojem průstřížným vyřezávajícím z nich kotoučky velikosti mince. Odpadky vracejí se továrnám, aby byly opět taveny a znovu válcovány. Kotoučky se vyhřívají, očišťují se na povrchu, na okrajovém stroji se zvýší jejich okraj, načež se přistupuje k vlastní ražbě. Razicí stroj si samočinně posunuje kotouček za kotoučkem mezi razidla, která jsou z tvrdé ocele s negativem obou stran mincí, vyrazí jedním úderem na kotoučku minci a odsune ji, aby opět novou minci vyrazil. Hotové mince se prohlížejí, vadné se oddělují, dobré se počítají a váží, zabalují do sáčků a beden a odesílají bankovnímu úřadu ministerstva financí a jeho odbočkám, obstarávajícím oběh.

Do konce roku 1921 bylo raženo na 40 mil. kusů 20hal. a 3 mil. kusů 50hal. Počátkem roku 1922 se daly tyto mince do oběhu. Staré rak.-uh. 20haléře přestaly platiti a téměř 100 milionů kusů se prodalo jako kov. Bylo to 33 vagonů. Za 50hal. a 20hal. následovaly hned koruny, aby nahradily papírové státočky, které rychlým oběhem nejvíce trpěly a stály mnoho peněz.

Pro drobnější mince 10 h, 5 h a 2 h bylo ještě nesnadněji voliti vhodný a zároveň laciný kov. Po dlouhých zkouškách rozhodla se finanční správa pro t. zv. tombak pro 10 h a 5 h a pro zinek pro 2 h. Tombak se skládá z 92 % mědi a 8 % zinku. Z 1 kg směsi voleno 500 kusů 10 h a 600 kusů 5 h. Z 1 kg zinku 500 kusů 2 h. Dnes se ozývají stesky, že se snadno zaměňují 10 h s 5 h. Je pravda, že rozdíl mezi těmito mincemi není dosti nápadný, ale nebylo ani možno vyráběti 10 h větší, poněvadž by byly dražší než 10 h, ani 5 h menší z důvodů technických, aby plíšek nebyl příliš tenký. V roce 1922, kdy se s ražbou 10 h započalo, stál 1 kus téměř 10 haléřů. Dnes, kdy cena mědi je menší, stojí asi 7·5 h. Pětihaléř stojí ještě dnes téměř 7 haléřů. Do konce roku 1924 bylo raženo téměř 90 mil. kusů korun, 50 mil. kusů 50 h, 72 mil. kusů 20 h, 46 mil. kusů 10 h, 40 mil. kusů 5 h a 20 mil. kusů 2 h, na které bylo upotřebeno 102 vagonů mědi, 22 vagonů niklu a 5 vagonů zinku. V ražbě se stále pokračuje podle potřeby.

Poněvadž je nutno nejmenší nyní státočky 5korunové neustále vyměňovati za nové, což vyžaduje značného nákladu, rozhodla se finanční správa předložit zákonodárným sborům návrh zákona o ražbě kovových pětikorun. Uvažovalo se při tom o ražbě pětikorun stříbrných. Zajímavé je, že právě v téže době byl přijat v republice rakouské zákon o ražbě

stříbrných šilinků. Byly konány zkoušky ze stříbra nejružnější ryzosti a přihlíželo se při tom ke stříbrným mincím států cizích. Pětikoruna musí býti přirozeně větší než koruna a výrobní cena nesmí býti větší než 5 Kč. V Rakousku dali právě raziti šilinky ze směsi 80 % stříbra a 20 % mědi, takže výrobní cena se téměř blížila jejich hodnotě jmenovité. Váha šilinku jest 7 g, průměr 26 mm, tedy přibližně tolik, jako naše koruna. Pětikoruna musila by vážiti nejméně 8 g o průměru alespoň 28 mm, aby byla snadno rozeznatelná od koruny. Při poměru 80 % stříbra a 20 % mědi by 8gramová pětikoruna byla dražší než 5 Kč. Jedině při poměru 50 % stříbra a 50 % mědi by nebyla výrobní cenou dosažena jmenovitá hodnota. Takové mince dostávají však za krátkou dobu červený nádech a ztrácejí svůj stříbrobílý lesk, jak jest patrné na anglických mincích ražených po roce 1920. Kromě toho jest obava, že by zmizely z oběhu již při poměrně malém zdražení stříbra. Proto se rozhodla finanční správa k ražbě pětikorun niklových z lepší směsi než ostatní mince drobné, t. j. z 25 dílů niklu a 75 dílů mědi. Váha 10 g a průměr 30 mm byl volen jako nejvhodnější pro tuto minci. Denní tisk vytýkal, že v Rakousku mohli vydati mince stříbrné, kdežto u nás že není tolik důvěry v obyvatelstvo, aby se mu mohly svěřiti mince stříbrné. Skutečnost, že v Rakousku šilinky zmizely hned po vydání a že byly s ažiem prodávány za hranice, dala však postupu naší finanční správy za pravdu. Důležitým opatřením jest, že dosti značný mincovní zisk z ražby těchto mincí (asi 4:45 Kč na kuse) neplyne do pokladny státní, nýbrž rozmnožuje zlatý poklad. Bude nutno použití tohoto zisku k ražbě nových mincí, a k zaplacení mincí, které budou vzaty z oběhu, až dojde k definitivní úpravě měny. Veřejné soutěže na návrhy pětikorun zúčastnilo se 73 umělců. První cenou poctěn byl návrh akad. sochaře O. Gutfreunda, podle něhož se pětikoruny již razí.

Zbývá ještě zmíniti se o čsl. dukátech. Duševní původce zákona o ražbě čsl. dukátů, ministr Dr. Alois Rašín, se nedočkal ovoce své myšlenky, skonav dříve, než byl schválen jeho návrh zákona. Ještě na smrtelném loži myslil na nové dukáty, které měly svojí velikostí i svým vzhledem navazovati na staré dukáty české a býti obrazem knížete Václava na lici i nápisem „Nedej zahynouti nám i budoucím“ symbolem státní myšlenky a neochvějné víry v budoucnost národa. Zajisté s hrdostí by byl četl posudek starobylé královské mincovny anglické o našich dukátech, které po celém světě došly uznání jak po stránce umělecké, tak i po stránce provedení mincovně-technického. O jejich oblibě svědčí, že poptávka po nich neustále stoupá. Raženo bylo 1000 dukátů jubilejních, 4000 pamětních dvojdukátů a 55.751 obyčejných dukátů s letopočtem 1923. Dukátů s letopisem 1924 raženo bylo celkem 29.168, do konce dubna 1925 již 30.604 kusů. Zisk z ražby plyne do zlatého pokladu státního.

VIKTOR KATZ:

CONCZ WELCZ A CASPAR ULICH

(tab. V.—VII.).

Jest z nejobtížnějších problémů numismatických, odhaliti anonymitu výrobců mince a medaile z dob minulých, o nichž nezachovaly se nám zprávy přímé. Kde pak archivy a doklady listinné podlehy zkáze dříve, než mohly býti odborníky prozkoumány, tam je mnohdy téměř nemožno záhady tyto rozřešiti. Osud tento stihl i archiv našeho slavného horního města Jáchymova a zahalil tak v neproniknutelné temno bohatou a slavnou v 16. stol. činnost zlatnicko-medailérskou v tomto městě. Při tom stíženo je bádání právě v tomto oboru tím, že jáchymovské medaile biblické byly po celé 16. století a ještě i později velmi hledaným zbožím zlatnickým. Zlatníci je proto i později odlévali, při čemž často líce a ruby medailí různé křížili a opatrovali je pozdějšími letopočty, než jaké byly na původních medailích. Musíme tudíž tyto práce pozdější předem vymýtiti, máme-li vystihnouti správně medaile náležející témuž mistru.

Mnozí badatelé ujali se obtížné práce, aby osvětlili poněkud tyto záhady a dopracovali se metodou srovnávací dobrých výsledků. K průkopníkům patří nepopíratelně Ed. Fiala, jenž popisuje znamenitou sbírku Donebauerovu,¹⁾ snažil se již r. 1887 srovnati podle umělců bohatý materiál jáchymovských medailí tam nashromážděný. Třeba se mu to plně nepodařilo, objasnil přece mnohé záhady. V této své práci pokračoval pak Fiala ve statích o mincích a medailích šlikovských²⁾ a sestavoval materiál k přehledu jáchymovských medailí vůbec. Žel, nemohl již vykonati toho velikého díla. Aby aspoň částečně zachoval své poznatky budoucnosti, uveřejňoval ve „Věstníku“ pojednání o jednotlivých medailérech, při čemž zajímaly ho zvláště dvě jména velmi důležitá, jak se zdá, mezi zlatníky-medailéry jáchymovskými. Byl to Concz Welcz a Caspar Ulich.³⁾

Fiala shledává na jáchymovských medailích po r. 1535 dvoje signatury skládající se z písmen C a W a to značku v podobě monogramu CW a značku složenou z obou písmen vedle sebe postavených: CW. Značku monogramovou připisuje Fiala *Casparu Ulichovi*, rodáku cvikovskému, nar. r. 1515, jenž se přistěhoval do Jáchymova, pracoval tam v dílně Concze Welcze a pojal po jeho smrti vdovu jeho za manželku (r. 1555). Své náhledy odvozuje ze „Sarepty“ kazatele Mathesia († 7. 10. 1565 v Jáchymově), jenž tam mluví o znamenitém mistru práce stupňové

¹⁾ Ed. Fiala, Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen des Max Donebauer, Praha 1889, str. 482—504.

²⁾ Týž, Das Münzwesen der Grafen Schlick. Numismatische Zeitschrift, Vídeň, 1891, str. 264—277.

³⁾ Ed. Fiala, Jáchymovští medailéři Caspar Ulich a Cunth Wels, Věstník n. sp. čsl. č. 4, 1920, str. 73—79.

(Stuffa = kus rudy) Casparu Ulichovi v Jáchymově. Dále pak se dozvěděl z městských zápisů jáchymovských, že městská rada objednala u tohoto umělce městské pečetidlo. Odlitek takového pečetidla, zachovaný v pražském umělecko-průmyslovém museu, je značen monogramem CW. Druhou značku (C W) připisuje Fiala Conczi Welczovi, zlatníku-medailéru jáchymovskému, prvému choti Kateřiny Ulichovny, od něhož zachovala se perokresba návrhu na nádherný pohár, značená plným jménem umělcovým.

Luštěním těchto otázek zabýval se v poslední době současně i Ed. Vil. Braun, ředitel slezského zemského musea v Opavě, jenž připravuje obšírné pojednání o této pro nás tak významné skupině medailí jáchymovských 16. století. Braun otiskuje již r. 1917 v časopise „Kunst und Kunsthandwerk“, v měsíčníku vydávaném rakouským museem pro umění a průmysl ve Vídni,⁴⁾ svoje poznatky pod titulem „Concz Welcz, der Goldschmied zu St. Joachimsthal“ a doprovází své vývody řadou obrázků, mezi nimi i kresbou poháru, o níž se zmiňuje i Fiala a již pro zajímavost i zde otiskují, poněvadž uvedený nádherný časopis vídeňský je těžce přístupným (viz tab. č. V.). Obraz tohoto poháru je zvláště zajímavým proto, že umělec v levo dole nakreslil pod pahýlem stromu kvádr, na němž usedá muž v úboru lancknechta, opírající se pravíci o hůl a držící v levici odpočívající na kameni sochařský nástroj, pod nímž je na kameni trojřádkový nápis CONCZ WELCZ 1532. Braun soudí, že je to podobizna umělcova zvětivšího se patrně pod návrhem svého díla. Snaží se umístiti tohoto neznámého mistra a hledá jej mezi zlatníky některého známého horního města, neboť na noze poháru jsou znázorněny doly. Nachází jej v Jáchymově v osobě zlatníka-medailéra signujícího své práce počátečními písmeny svého jména C W, od něhož se mimo to zachoval ve sbírkách umělecko-historického musea vídeňského i nádherný „Handstein“ signovaný jeho značkou CW (viz vyobrazení na tab. č. VI.) Slovem „Handstein“⁵⁾ (lapides manuales, kus rudy, co by do ruky mohl vzít) označují se totiž také zvláštní práce zlatnické, při nichž zlatník vytvořil ze stříbrného couku (pramene stříbra nebo rudy v zemi protažené) přitmělením a odštípáním samorostlého stříbra figurální scény, obyčejně biblických událostí. Na našem „Handsteinu“ je na čtyřdílné noze ze zlaceného stříbra zdobené rytinami a vyřezanými listy stříbrný couk podobající se skále, z níž se zdvihá strom, u jehož kořene sedí nahá „Caritas“ s dítětem na ruce. Před ní je zvlněný list s nápisem CHARITA, pod nímž vidíme monogram CW. Tento „Hand-

⁴⁾ Č. 11/12., str. 422–429.

⁵⁾ *Jana Kořínka* Staré Paměti Kuttno-Horské (1575). Rejstřík slow hornických. Ed. Fiala, Jáchymovští medailéři Caspar Ulich a Cunth Wels. (Věstník č. 4 str. 74.) *Jan Kořínka* praví ve svých starých pamětech kutnohorských na titulním listě: „Pod Figurau Dvacíti Drahých Rudných Kamenů, gimz Hornjey Handdstány řjkagi“.

stein“ se liší hlavně tímto monogramem od „Handsteinů“ jiných, nalézajících se nyní ve Vídni a v Drážďanech, z nichž některé označeny jsou monogramem složeným z písmen C V a pocházejí patrně od umělce jiného.

Konečně vyobrazuje Braun ve své druhé stati, jež vyšla v témže časopise r. 1920⁶⁾ i otisk jáchymovské pečetě z r. 1545, uložený v pražském museu umělecko-průmyslovém a přiděluje i tuto pečeť podle monogramu CW na ní umístěného Conczi Welczovi.

Pečeť města Jáchymova z r. 1545.

Braun myslí, že „Handsteiny“ označené monogramem CV jsou asi práce Caspara Uliche, který působil v dílně Concze Welcze, pojal po smrti jeho vdovu za ženu a byl známým specialistou ve výrobě „Handsteinů“. Pro tento náhled mluví i sdělení Fialovo, že Caspar Ulich zasedal v letech 1565–1575 v radě města Jáchymova, že se vlastnoručně podpisoval Caspar Vlich a užíval pečetidla, na němž je vzletající sova mezi písmeny C V. Fiala šel správnou cestou hledě rozluštit tuto záhadu, byl však sveden okolností jím zjištěnou, že bylo podle městských zápisů jáchymovských objednáno u Caspara Uliche městské pečetidlo. Poněvadž nezjistil jiného pečetidla než onoho značkového CW přidělil monogram CW Casparu Ulichovi, ač jméno jeho nezačíná písmeny CW, nýbrž C V. Nelze též předpokládati, že by byla městská rada jáchymovská objednala r. 1545 pečeť u dělníka váženého mistra Concze Welcze a nikoliv u mistra samotného, poněvadž tento zemřel až asi r. 1551, zvláště když není ani jisto, že Caspar Ulich byl již r. 1545 v Jáchymově.

Na základě Fialovy zprávy o objednání pečetě pátral Braun v jáchymovských aktech opatřených městskou pečeti, pokud jsou po ruce, a shle-

⁶⁾ Kunst und Kunsthandwerk č. 7–10, str. 212–216.

dal, že se vyskytují od r. 1552, tedy po smrti Welczově, kdy Caspar Ulich ujal se jeho osiřelé dílny, dvě nové pečete městské, jež se od pečete signované Welczem odchyľují nápisy a souhlasí s pracemi jáchymovských medailí z této doby pozdější. Nelze tedy pochybovati o tom, že bylo pečetidlo, o němž se zmiňuje Fiala, objednáno později, a že pečetidlo signované CW není prací Ulichovou, nýbrž prací Welczovou.

Články Braunovými byli tedy zjištěni tito umělci:

1.) *Concz Welcz*, zlatník a medailér jáchymovský, označuje své medaile v letech 1535—1545 CW, později od r. 1545 CW.

2.) *Caspar Ulich*, jenž pracuje četné „Handsteiny“ a signuje je monogramem z písmen C V. Medailí jím značených neznáme.

Je známa řada signovaných medailí Concze Welcze z let 1532—1551. Braun vyobrazuje z nich zatím jen čtyři, z nichž jedna byla vyobrazena již ve „Věstníku“ na tabulce IV., č. 1. Poněvadž ostatní tři medaile nebyly dosud publikovány v numismatickém časopise, popisují je i zde zevrubněji:

1. Velikonoční medaile z r. 1551 (*tab. VII, č. 1.*). V líci poslední večere Páně ve dvoraně krásné sloupovím. Kristus sedí u kulatého stolu pokrytého vyšivanou pokrývkou. V levo sedí před sloupem Jidáš, hledí do předu a svírá ve zdvižené levici sáček s penězi; za ním stojí postava hledící na Krista a držící se levicí sloupu. Pod obrazem v úseku slova Kristova: AMEN · DICO · VO | BIS · QVOD · VNVS | VESTRVM · ME · PRODIT | VRVS · EST · MAT | HEI · 26 . Na okraji letopočet M · C · C · C · C · L · I (1551). Na pravém předním sloupu je tabulka s monogramem CW. Na r u b u je uprostřed záclona na tyči vysící, držená nahoře a po stranách andělíčky, na níž je nápis: IN · EA · NOCTEE · QVA · TRAD | TTVS · EST · ACCEPIT · PANEM · ET · POST · QVAM · GRACIAS · | EGISSET · EREGIT · AC · DI · | XIT · ACCITIT (sic). EDITE · HOC | EST · CORPVS · QVOD · PRO · NO · | BIS · FRANGITVR | AD · EVNDEM · MODVM · | ET · POCVLVM · PERACTA · ENA · (sic) | DICENS · HOC · — POCVLVM · NOVVM · TESTAMENTVM · EST · IN · MEO · SANGVINE · HOC · — FACITE · QVOCI | - ESCVMQ | I · CORINTH · | XI · Opis na okraji zní: EGO · ENIM — ACCEPI · A · DOMINO · QVOD · ET — TRADIDI — VOBIS · QVOD · DOMINVS · IHE · SVS⁷⁾. Rozdělovací značky tvoří malé lístky na stopkách. Medaile tato je ve vídeňském mincovním kabinetě v oloveném odlitku. Jiný zajímavý variant této krásné medaile, patrně starší a lépe pracovaný, je vyobrazěn v dražebním seznamu firmy J. Schulman v Amsterdamě z 20. března 1924 jako č. 3033 (tabulka V.). Tato medaile je stříbrná o

⁷⁾ Citáty náboženské vyhledával Concz Welczovi asi farář jáchymovský Mathesius, který měl, jak se zdá z jeho spisů, o výrobu jáchymovských medailí značný zájem.

77 mm a 78 gr. Podobná medaile stříbrná byla prodána již ve sbírce Dr. Antoine—Feilově u firmy Josef Hamburger ve Frankfurtě n./Moh. roku 1908 jako č. 3877 (79 mm, 73·5 gr).

2. Úmrtní medaile b. l. (líc na *tab. VII, č. 2.*). V líci hlava hocha, za ní lebka a pod ní monogram CW. V kruhu suché větvičky. Opis ve dvou řádcích: VON · ERDEN · BIN · ICH · GEMACHT · VND · DIE · WVRMER · WERDEN · MEIN · FLEISCH · ESSEN · Na r u b u se nahý hoch opírá o nebeský globus, na němž stojí přesýpací hodiny. Opis: NISCHT · IST · GEWISER · DEN · DER · DODT · NISCHT · IST · VNGEWISSER · DEN · DIE · STVNDT · Medaili tuto zakoupilo norimberské museum ze sbírky Erbsteinovy.

3.) Medaile na smrt Lukrecie (*tab. VII, č. 4.*). Líc: Lukrecie se probodá dýkou, na podstavci CW; rub: Sv. Jiří na koni. Obě strany bez opisu. Medaile tato stříbrná, litá, je ve sbírce opavského zemského musea.

Pod názvem „Zwei Buchsreliefs vom Joachimsthaler Goldschmied Concz Welcz“⁸⁾ uveřejňuje Braun výsledek dalších svých studií a přiděluje Concz Welczovi i raženou medaili na pamět bitvy u Pavie (*tab. VII, č. 3*) v líci s poprsím bratrů Ferdinanda I. a Karla V., v rubu znázorňující zmíněnou bitvu (1521). Medaile tato, zhotovená podle Brauna před r. 1547, má v rubu na střeše předního válečného stanu značku CW, signaturu to našeho tak plodného umělce Concze Welcze.

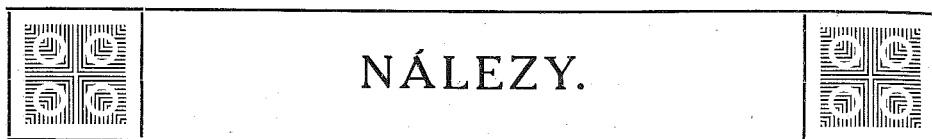
Na základě této práce přiděluje pak Braun srovnávací metodou Concz Welczovi i raženou medaili na bitvu u Mühlberka (líc na *tab. VII, č. 5*), na níž jsou vyobrazeni oba právě jmenovaní bratři. Srovnáváje pak s těmito medaillemi dva zimostrázové reliefsy, jež byly ve staré vídeňské umělecké sbírce dvorního tiskaře Jana Ferdinanda rytíře ze Schoenfeldu, myslí, že i tyto obě krásné práce řezbářské jsou dílem Concze Welcze.

Zjištění značky Concze Welcze na právě uvedené medaili na bitvu u Pavie, přehlédnuté i prof. Reglingem ve vzorně sestaveném katalogu sbírky Lannovy, má zajisté dalekosáhlé důsledky v přidělení dosud nezjištěných portrétních medailí jáchymovské školy asi z let kolem r. 1550 (uvádím jen namátkou medaile uvedené v Lannově katalogu jako č. 646, 649, 650 a 687). Mám za to, že práce Braunova o umělecké činnosti jáchymovských medailérů, z nichž označuje Concze Welcze již dnes za umělce nejplodnějšího a nejzdatnějšího, rozluští mnohé záhady, nevysvětlené dosud i znamenitými v tomto oboru znalci. Vždyť s medailí na bitvu u Mühlberka úzce souvisí i medaile na Karla V. (katalog Lanna č. 615), na níž portrét Karla V. je zhotoven podle téhož modelu, jako na medaili na bitvu u Mühlberka. Je patrné, že monogram SW, pod nímž Bernhart⁹⁾ seskupil několik

⁸⁾ Archiv für Medaillen- und Plakettenkunde (A. Riechmann & Co., Halle) 1924, str. 128—133.

⁹⁾ Max Bernhart, Die Bildnismedaillen Karls des Fünften, Mnichov, 1919, str. 26 a násl.

medailí na Karla V.¹⁰⁾ není než monogramem CW, což se dá snadno vysvětliti tak, že na dosud známých litých medailích monogram ten byl nejasným a nečitelným.

NÁLEZ RIMSKEJ MINCE V MALÝCH BRESTOVANOCH U TRNAVY NA SLOVENSKU.

V Malých Brestovanoch pri Trnave (ž. Bratisl.), na poli po pravom brehu potoka „Dolinky“ (na špeciálke „Špačinský potok“ pomenovaného) vyorali tohto roku krásne zachovaný rímsky peniaz, tak zv. stredný bronz. Na aversu vidno hlavu cisárova s paprskovou korunou (corona radiata), obrátenú v pravo, s nápisom: IMP · CAES · L · AVREL · VERVS · AVG. — Na reversu 2 cisári v togách si podávajú pravice. Nápis: CONCORD · AVGVSTOR · TR · P. Po oboch stranách obrázku obvyklé S a C, a celkom dole je COS II.

Peniaz tento je na Slovensku vzácnym nálezom z dôb cisára M. Aurelia a jeho spolucisára Lucia Aurelia Vera, a pochodí z roku 161 (podľa určenia J. Dobiašovho, Cohen III.², 175 — Lucius Verus č. 33). Poznamenať treba ešte, že v tej istej dedine, ale na inom mieste (na „Vinohrádkoch“) našiel sa pred niekoľkými rokami malý strieborný peniaz z doby aureliovskej.

Fr. Hrušovský.

K SOUPISU ŘÍMSKÝCH MINCÍ Z JIŽNÍ MORAVY.

I. Ku zmínce o numismatické sbírce † stavitele J. Metzlera (Tagesbote, 27./IX. 1924, dále K. Schiermeisen, ibid. 17./IX. 1924) uvádíme, že kromě několika keltských mincí nalezených na ústředním hřbitově vídeňském obsahovala zmíněná kolekce z jiného nálezu 6 římských mincí, o kterých ale majitel určitě nevěděl, odkud pocházejí (Burgstadl u Mušova?, Mikulovsko?). Přes to, že jejich bližší nálezové okolnosti nejsou známy, ale jihomoravská provenience jejich je zaručena, zařazují je k moravskému soupisu antických mincí.

1. Stříbrný dobře zachovalý denár Faustiny mladší, 20 mm; av.: ženská korunovaná hlava v pravo orientovaná; leg.: DIVA FAVSTINA; rev. leg. AVGVSTA v perlovci kol stojící postavy v toze s kopím v pravé ruce.

¹⁰⁾ Georg Habich, Die deutschen Medailleure des XVI. Jahrh., Halle, 1916, str. 129.

2. Denár Antonia Pia; av.: věnčená vousatá hlava imperátorova hledící v pravo, kol leg. ANTONINVS A . . . IVSPIMPPII; rev.: leg. v perlovci kol ženské postavy v křesle TRPOTXXCOSIIII; term. post quem 156. (Cohen: Les Monnaies II., Antonin Nr. 335, pag. 320).

3. Stříbrný denár Neronův; kol otlé hlavy císařovy v pravo orientované av. leg. CAESAR AVGVSTVS IMP NERO; rev.: žena sedící ve vysokém křesle opřena pravou rukou o opěradlo, v levé drží věnec; pod exerguem stopy nezřetelných písmen.

4. Stříbrný denár Getův; av. leg. kol mladistvé mužské uhlazené hlavy orientované v pravo PSEPTGETACAES PONT; rev.: v perlovci ženská postava v toze, držící v levé ruce caduceus, leg. FELICITAS PVBLICA. (K mladistvému prenomenu Getovu Lucius srv. Cagnat René, Cours d'épigraphie latine⁴, Paris, 1914, pag. 211¹, nápisy i mince po r. 205 značí prenom. Publius.)

5. Bronz Antoninův; av. leg. kol věnčené imperátorovy hlavy hledící v pravo ANTONINVS AVGTRPXVIII; rev.: sedící nahá žena v křesle drží v levici kopí, v pravé vztažené ruce sovu (?), pod exerguem SC; z leg. v perlovci čitelně pouze . . . COS.

6. Bronz Neronův; z av. leg. kol hlavy císařovy orientované v pravo zřetelně pouze N . . . OAVGGER . . . P; av.: ženská postava mezi písmeny SC.

II. Z kolekce p. M. Bezděka v Kobyli (Hustopečsko) popisují dobře zachovalý stříbrný denár Gordianův (r = 20 mm). Av.: kol mladé hlavy v pravo orientované leg. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG. Na reversu nad exerguem opílená bohyně sedící v křesle; v levé ruce třímá kopí, v pravici vztažené před sebe drží nějaký nejasný předmět; leg. ROMAE AETERNAE.

III. Z kolekce JUC. J. Halašky popisují měděnou pěkně zachovalou minci z Hodína. Při technickém provádění aversu byl kolek posunut; leg.: IMPTICLAVDIVS CAESARAVG PMTRP; rev.: statná postava nahého legionáře máchajícího mečem nad hlavou a bránícího se štítem. Po levé straně S, pod štítem C.

J. Skutil.

DROBNÉ NÁLEZY ANTICKÝCH MINCÍ Z MORAVY.

1. J. Homola registruje v článku o zříceninách veselského hradu. Zbytky hradu veselského, Lidové Noviny, XXXIII., 1925, č. 247, 17./V.), jež považuje za sídelní ves velkomoravských knížat a jež identifikuje s Ptolemaiovým Eburodunem, z hradeb Veselí nad Moravou peníz Marka Aurelia a z hradu Radošova minci Vespasianovu.

2. V Drásově (okres Tišnov) nalezena mince císaře Augusta (Oharek V., Tišnovský okres, Vlastivěda II., 239).

3. Na Slavkovsku byly nalezeny stříbr. denár Septimia Severa v Křenovicích a stříbr. denár Julie Pauly v kulturní jámě římsko-provinc. v Hruškách (ze sbírky H. Procházky).

j. sk.

Z MAŠKOVY NUMISMATICKÉ POZŮSTALOSTI.

V bibliografii Maškovy práce nalézáme, přesto že nevykazuje takový počet čísel, jaký bychom při tak šťastném badateli mohli očekávat, v převážné většině palaeontologicko-palaeolithických prací i několik drobnějších zpráv numismatických (*J. V. Želízko*, Památce K. J. Mašky a M. Kříže I., ČMMZ. XVII.—XIX., 1920-21, 602—615, tamtéž uvedeny i jiné nekrology a dodatek bibliografický k *Želízkovu* článku *Karel Jaroslav Maška*, *Pravěk VII.*, 1911, 82—87; numismatické zprávy Maškovy jsou: Nález bronzů a mincí u Police, ČOM. III., 1886, 84; Nález mincí u Rudlic na Znojemsku, ib. III., 1886, 93; Bronze- und Münzenfund bei Polic, MCC. XII., 1886; Římské mince na Moravě a v Dolních Rakousích, ČOM. X., 1893, 70; ref. *Kl. Čermák*, Mince království českého, ib. X., 1893, 80). Vysvětlují je z počátku všestranným zájmem sběratelským, který později ustoupil pracím archaeologickým, čímž možno vysvětliti i spoustu zůstaveného nepublikovaného materiálu z bohaté numismatické kolekce.

Laskavostí p. Prečičovského z Blanska podařilo se mi získati z někdejšího Maškova daru spodek uraženého hrníčku, nalezeného v *Blansku* r. 1891 na náměstí u Bajů, naplněný téměř do poloviny poměrně zvětřalým markasitem hustoty 4·8. Podle vloženého lístečku obsahujícího nálezovou zprávu zaručenou Maškovým autografem byly zde ještě *stříbrné mince ze 14. a 15. století* (pražské habránky). Nález mohl býti důležitý pro určení keramického tvaru.

Josef Skutíl.

NÁLEZY ŘÍMSKÝCH MINCÍ V MUŠOVĚ.

Otázka římskosti mušovského Burgstadlu octla se, ač její řešení v poslední době dospělo z několika stran k negativnímu výsledku, nejnovějšími klasickými nálezy v novém stadiu. Vedle archaeologických nálezů, potvrzujících existenci římského kastelu na Burgstadlu, dlužno přičísti k numismatické skupině nové nálezy mincí Trajana a Othona. (*J. Matzura*, *Muschau a. d. Thaya — eine römische Station?* *Tagesbote*, XLVIII., 1925, 115, 11. III.)

Josef Skutíl.

NÁLEZY MINCÍ STOL. 14. A 15. NA PLZEŇSKU.

1. *Cerhovice u Zbiroha*. — 10. března 1925 našli dělníci při stavbě silnice nádobu, v níž bylo dle udání asi 600 mincí. Nález byl rozebrán, pouze menší část jeho mohla býti prozkoumána. Z 227 kusů zjistil jsem 4 groše míšenské a 223 grošů pražských, a to: 56 Karla I. (některé měly v opisu chybně místo PRIMVS, PRINS nebo PRINIS) a 167 Václava IV. Z těchto posledních bylo 25 opatřeno kontramarkami. Na 21 k. shledáno po jedné kontramarce a to: Amberg (*Smolík 2*, *Doneb 863*) dvakrát, Augs-

burg (S. 3, D. 864), Aalen ve Švábsku (S. 1), Hall ve Švábsku (S. 22), Nordhausen (S. 46), Řezno (S. 55) dvakrát, biskupství bamberské (S. 6, D. 866), Garz v Pomoranech (S. 15), hrabství Henneberg (S. 24) dvakrát, Koblenz v kurf. trierském (S. 30), Ravensburg (S. 53, D. 887), biskupství solnohradské (S. 59) dvakrát, Nordheim (S. 47), Lindava (S. 34), Straubing (S. 65, D. 898), švábský svaz (S. 87) a jedna kontramarka hrabství hoyského, dosud u nás neznámá.¹⁾

Pražský groš s kontramarkou hrabství hoyského.

Na dvou groších bylo po dvou kontramarkách: Gmünden ve Švábsku — Halberstadt (S. 18 a 21) a Řezno — bavorská Falc (S. 13 a 55, D. 888 a 868, zde připsána Brunšviku), na jednom groši zjištěny 3 kontramarky: Augsburg, Ulm a švábský svaz (S. 3, 67 a 87) a konečně na jednom 4 kontramarky: Blankenburg v Dolním Harzu, Mylhúzy, Strassburg a pěticípá hvězda (švábský svaz) (S. 3, 43, 64 a 87). Jest jen litovati, že nemohl být prozkoumán nález celý, neboť náležel patrně k nálezům na kontramarky nejbohatším.

2. *Dolní Vlkýš u Plzně*. — 26. března 1925 byly nalezeny při přestavbě domu č. p. 5 ve zdi zazděné 2 malé pytlíčky naplněné mincemi z XV. stol. Plzeňské museum historické získalo 206 kusů: 50 grošů míšenských štítových (z nich náleželo: 1 kus Bedřichu Bojovnému s Vilémem II. a Bedřichem Omezeným, — 1425, zkratky FWF, 5 kusů Bedřichu II. Něžnému s Bedřichem Omezeným a Sigmundem, 1428-36, FFS, 20 kusů Bedřichu II. s Vilémem III. 1442-64, FW, 23 kusů Bedřichu II. samotnému, 1445—64, a 1 Vilému III., samotnému, 1445-82), 19 grošů hessenských Ludvíka II. (1413—1458) a 137 haléřů resp. feniků, které kromě jediného tak zv. husitského haléře se lvem jsou vesměs původu rakouského (70), bavorského (47) a arcib. solnohradského (11), 7 kusů nezřetelných a 1 prázdný střížek. Mince byly uschovány asi kolem r. 1460.

3. *Kvíčovice u Holejšova*. — Při přestavbě domu rolníka Steinbacha byl nalezen pod podlahou tak zv. černé kuchyně hrnec, v němž dle udání bylo více než 600 pražských grošů, které téměř výlučně, kromě snad několika kusů Karla I., náležely Václavu IV. Část nálezů s rozbitou nádobou získalo plzeňské historické museum (asi 200 kusů). Byly vesměs z chatrného stříbra a velmi špatně zachovalé. Kontramarky zjištěny nebyly.

¹⁾ Kontramarku tuto určil p. dr. V. Katz.

4. Kozlovice u Nepomuka. — 5. května 1925 vykopána byla na zahradě náležející k stavení č. p. 6. nádoba s penězi, která byla v neporušeném stavu a s celým obsahem majitelem přinesena do plzeňského historického musea, případ to velice řídký, kdy jest takto umožněno prozkoumatí a popsatí nález netknutý. Nádoba obsahovala celkem 2346 mincí: 511 pražských grošů (5 Karla I. a 506 Václava IV.), 93 grošů míšeňských, 7 grošů hessenských Ludvíka II., 6 grošů durynských Bedřicha Bojovného (— 1428, FRID^o) a 1729 kusů mince drobné. — Mezi pražskými groši Václava IV. bylo 19 kontramarkovaných, na 15 bylo po jedné kontramarce, a to: Řezno (S 55) čtyřikrát, arcibiskupství solnohradské (S. 59) třikrát, Amberg (S. 2), Augsburg (S. 3), Nordhausen (S. 46), Murbach (S. 44), hrabství Henneberg (S. 24), purkrabství norimberské (S. 49), Straubing (S. 65), řípa? (S. 88). Čtyři groše byly opatřeny dvěma kontramarkami: Halberstadt — švábský svaz (S. 21 a 87), Amberg — nešetelná kontramarka, Augsburg — Pasov (S. 3 a 77), biskupství bamberské — švábský svaz (S. 6 a 87). — Z grošů míšeňských zjištěno: 12 kusů Bedřicha Bojovného samotného (— 1428, FRID), 25 kusů Bedřicha II. Něžného s Bedřichem Omezeným a Sigmundem (— 1436, F. F. S.), 45 kusů Bedřicha Bojovného, Viléma II. a Bedřicha Omezeného (— 1425, F. W. F.), 4 kusy Viléma II. (— 1425, WILH.), 3 kusy Bedřicha II. s Vilémem III. (1442—5, F. W.), 4 kusy Bedřicha II. samotného (— 1464, F. DEI.). Mezi mincí drobnou shledáno 25 tak zv. husitských haléřů stříbrných se lvem, 1 s moravskou šachovanou orlicí, 2 haléře Václava IV. ražené pro českou Falc, ostatek byly feniky rakouské, salzburské a bavorské z XV. století. —

Podrobný popis a rozbor nálezů 2.—4. uveřejněn bude v nejbližším svazku Sborníku histor. musea v Plzni.

5. Při též stavení čp. 6. v K o z l o v i c í c h u Nepomuku nalezeny v druhé polovici června 1925 čtyři dukáty z 1. pol. XV. století: uhersko-český Zikmundův (1387—1437), mohučského arcibiskupa Jana II. nasavského (1397—1419), kolínského arcibiskupa Děťricha II. z Moersu (1414—1463) a hrabství Jülich—Cleve-Berg, Dukáty zakoupilo plzeňské historické museum pro své sbírky.

Dr. Josef Ječný.

NÁLEZ ČESKÝCH A NĚMECKÝCH MINCÍ 15. STOL. V DMÝŠTICÍCH U MILEVSKA.

Dne 2. dubna t. r. učinil p. K. Fořt, chalupník v č. 27 v Dmýšticích, obci vzdálené as 1¹/₄ hod. severozápadně od Milevska, nález mincí na své zahradě při kopání základů k stavbě nové stodoly v hloubce asi 25—30 cm pod povrchem. Dle sdělení p. říd. uč. Jos. Kuchty bylo mincí původně asi 340 kusů. Byly uloženy v hliněné nádobce, která se při kopání rozbila. Kolem nacházelo se prý něco zbytků pálené hlíny. Nežli nález přišel v známost, bylo něco mincí rozebráno a střepy nádobky dostaly se do Milevska. — Laskavostí p. Jos. Kothery bylo dodáno do Nár. musea v Praze k pro-

zkoumání 289 kusů, a to 264 větších a 25 malých. Četnictvo sebralo pak dodatečně ještě 10 kusů, které Státní památkový úřad zaslal taktéž do musea, tak že z celého nálezu bylo prozkoumáno celkem 299 kusů. Z úhrnného tohoto počtu jest 269 grošů a to 216 českých, 44 saskomíšeňských, z nichž 4 kontramarkované, a 9 hessenských; dále 30 haléřů a to 14 rakouských, 14 bavorských, 1 purkrabství norimberského (Fridrich I. zollernský společně s Janem I., biskupem würzburgským — 1437) a jeden Petra ze Schaumburga, biskupa augsburského.

Nápadno jest, že v nálezu není jediného haléře českého ač 216 grošů, českých zaujímá období vlády čtyř panovníků. Jsou tu zastoupeni: Karel IV. 1 kusem, Václav IV. 31 kusy, Jiří Poděbradský 64 a Vladislav II. 120 kusy. — Míšeň je zastoupena Fridrichem II. (9 kusy), Fridrichem II. s Fridrichem Duryňským a Zikmundem (1 kusem), Fridrichem II. s manželkou Marketou (7 kusy), Fridrichem II. s Vilémem III. (3 kusy), Vilémem samým (— 1482, 5 kusy), Arnoštem a Albrechtem (1 kusem), Arnoštem Albrechtem a Vilémem (— 1484, 8 kusy) a konečně neurčitelnými 6 kusy. — Hessenských grošů Ludvíka III. (1458—71) bylo 9 kusů, 4 groše míšeňské měly po jedné kontramarce a to města Nordheimu, Nordhausenu a dva města Erfurtu.

Typy grošů českých nelze pro špatnou zchovalost přesně určit. Pokud bylo možno zjistiti, obsahují groše Vladislavovy několik typů u prof. Smolíka uvedených. Jelikož poslední mince míšeňské jsou s letopočtem 67 a 68 a Vladislav II. nastoupil vládu r. 1471, byl poklad tento zakopán někdy po r. 1480. Soudím tak též podle toho, že nebylo v nálezu malých peněz bílých a haléřů Vladislavových, ražených poprvé r. 1482, ač jsou v něm zastoupeny cizí haléře mnohem staršího rázu 30 kusy. Nejmladší z těchto jsou z r. 1468 a to dva haléře vídeňského mincmistra Jana Stegra.

Eduard Sirový.

NÁLEZ BENEŠOVSKÝ Z DOBY 30LETÉ VÁLKY.

V roce 1923 byl v Benešově neb nejbližším jeho okolí učiněn nález mincí, jehož přesné naleziště jakož i okolností, za kterých byl odkryt, není známo.

Mincí, jež se dostaly do Národního musea, jest celkem 93 kusů, a to 92 stříbrných a 1 dukát konfederovaných států nizozemských z r. 1635. Ostatních 91 kusů vykazuje takovou různost, že jen několik typů je zastoupeno více nežli jedním exemplářem. Jsou tu tolary saské, hrabství stollberského, města St. Gallen, zlatníky (28 štübry) měst Emden, Deventer, 48níky a 24níky stavů českých a jeden 24ník Fridricha Falckého. Dále tyrolské 10níky Leopolda, arcivévody rakouského, čtyřštübry měst Kempten, Zwolle, východního Friska a Brabantu. Groši a menšími penězi zastoupeny jsou Čechy Rakousko, Štýrsko, Sasko, Brandenburg, Nasavsko, města, Nordheim, Strassburg, hrabství Pfalz, Stollberg, Solms-Lich, Schaumburg, Waldeck, dále Friedberg ve Wetterau, biskupství wormske, pasovské a

arcib. solnohradské. Dále tu byl jeden groš Albrechta z Valdštiny a groš Jindř. Šlika. Konečně též jeden giulion papeže Pia V. (1566—72).

Vše nasvědčuje tomu, že to byl asi majetek vojáka z doby války 30leté. Zakopán byl kolem roku 1640, jelikož nejmladší mince jest z r. 1637.

Eduard Sirový.

NÁLEZ MINCÍ VE SCHWARZENBERSKÉM ZÁMKU V TŘEBONI.

Když se probourávaly v I. patře vedlejších zámeckých budov treboňských dvéře mezi úřednickými byty a někdejšími účtářenskými kancelářemi*), narazili dne 13. srpna 1924 zedníci na neveliký výklenek, v němž postaven byl hrníček z pálené hlíny, o jednom uchu, ucpaný hadrem a nahoře zamazaný hlínou. Při vynětí se hlína i hadr úplně rozpadly a v hrnci se objevily stříbrné mince. Dělníci nález zprvu zatajili a o mince se rozdělili, ale druhého dne, když pověst o nálezu se přece roznesla městem, dobrovolně mince nalezené i s nádobou neporušenou vrátili. Vracených takto mincí napočteno 37 stříbrných tolarů a 545 drobných mincí stříbrných, vesměs z doby před rokem 1620, takže jest zjevno, že mince ty byly tam ukryty někým z dvoranstva švamberského v době bělohorské. O nálezu vyrozuměny kromě majitele zámku též státní úřady — zákonitá odměna vyplacena nálezcům k jejich žádosti v dnešní měně a celý nález i s nádobkou uložen na příkaz pana Jana Schwarzenberga v mincovním kabinetu při rodinném archivu schwarzenberském v Č. Krumlově.

Tolary byly z doby Ferdinanda I. (1 kus), Rudolfa II. (6), Matyáše (3), Ferdinanda Štyrského (13), Maxmiliána Štyrského (2), arcivévody Alberta z roku 1619 (1), bratří saských (6), Jana Jiřího Saského (1), arcibiskupství solnohradského (2), a neurčité 2 kusy. Drobné mince jsou rovněž ze 16. a začátku 17. věku, nejružnějších druhů — nejmladší mince celého nálezů jsou z roku 1619. Ježto místo uložení bylo docela suché, jsou nalezené mince velmi dobře zachovalé, nepoškozené měděnkou.

Dr. Ant. Markus.

LITERATURA.

M. v. BAHRFELDT: DIE RÖMISCHE GOLDMÜNZPRÄGUNG WÄHREND DER REPUBLIK UND UNTER AUGUSTUS. EINE CHRONOLOGISCHE UND METROLOGISCHE STUDIE [MÜNZSTUDIEN. HERAUSGEGEBEN VON DER MÜNZHANDLUNG A. RIECHMANN & CO. I.]. Halle (Saale) 1923. Str. XVI + 208, s 28 vyobr. v textu a 16 tab.

*) Na půdorysu v Sedláčkových Hradech a zámcích, III. str. 121, ve styčné stěně mezi budovami II. a 13.

Spisem staříčského profesora halské university, který slaví letos padesátileté jubileum svých numismatických počátků pod vedením Cohenovým, zahájila firma Riechmannova velmi šťastně vydávání nové série numismatických spisů, nazvané „Münzstudien“. Redakci pro práce z oboru numismatiky starověké vede Bahrfeldt sám, pro středověk a novověk profesor university mnichovské, H. Buchenau.

Bahrfeldtova práce podává úplně nové vyličení zlatého mincování římského v době republikánské a za panování Augustova, především po stránce chronologické. V datování počátků zlatého mincování u Římanů se projevuje v nové době tendence právě opačná, nežli u datování mincí měděných. Jestliže bylo ražení aeris gravis z dob královských posunováno stále blíže do doby historické a dochází-li se dnes s jejich datováním až na obrat IV. a III. století, jest počátek mincování zlatého, který kladl Mommsen do roku 217 a Willers do 209, posunován stále hlouběji do minulosti: Hill pomýšlel na rok 242, Giesecke na 268, tedy na tutéž dobu, kdy počali Římané raziti stříbrné denáry. Bahrfeldt souhlasí s tímto datováním a liší se od Gieseckova výkladu jen v tom, že cifry XX, XXXX a $\frac{1}{2}$ X nevykládá na assy, nýbrž (ve shodě s Pliniem) na sestercie. Při tom ovšem musí připustiti (proti Gieseckovu poměru 1 : 8) veliké přehodnocení zlata v poměru k stříbru (1 : 20).

Ještě starší, z doby kolem roku 300, jsou podle B. zlaté ražby římsko-kampanské se scénou přísahy na rubu, které bývají obyčejně kladeny do 2. války Panské. Pokud jsou tyto mince označeny cifrou XXX, pokládá je B. za falsa. Záhadné quadrigaty z elektrá přičítá (jak se děje obyčejně) Hannibalovi v Capui. Zajímavé je, že převzácné statéry Flaminiový přes námítky skvělé monografie Kubitschkovy z roku 1911 má opravdu za ražbu roku 197 a všechny její anomálie vykládá příležitostností tohoto ražení. Zlaté emise Sullovy a Pompeiovy klade s Mommsenem proti Grueberovi na západ a do let 80tých, pařížský unikát statéru Metella Scipiona se mu zdá velmi podezřelý.

Všecka dosud vypočtená zlatá ražení římská byla docela příležitostná. Pravidelně se ze zlata mincuje až od roku 46, kdy Caesar užil krazení kořisti galské. Víme-li, že každý legionář dostal tenkrát po 200 zlatáček, pochopíme, proč Caesarovy aurei jsou ještě dnes ze starších zlatých mincí římských nejhojnější. Důležitý je poznatek, že na zlatých mincích Caesar již svého práva portrétního neužil (jen na stříbrných). Pokud se uvádějí aurei s jeho hlavou, jsou to falsa. Teprv po jeho smrti a před uzavřením druhého triumviátu (43) užili jeho podoby na svých mincích Octavianus a Antonius.

Není na tomto místě možná uváděti všechny opravy a modifikace, k nimž B. dospívá při svém ilustrování spletených poměrů posledních let republiky římské současnými mincemi. Z mincí kurioznějších přičítá zlatáky s nápisem ΚΟΣΩΝ v exergue, které se ještě stále a stále, ale bez vážných důvodů, uvádějí pod jménem Brutovým, dáckému králi Ko(t)sonovi, který padl r. 25 př. Kr. v boji s Římany. S záhadnou mincí Cn. Lentula s orlem držícím blesk na rubu si ani B. neví rady. Jen podle váhy ji klade do doby po smrti Caesarově. Po stránce historické jsou velmi zajímavé zlaté mince odpůrců triumvirů, zvláště aurei Q. Labiena z roku 40. B. vyložil nově jeho titul Parthicus, spojovaný již v starověku s jménem, spojiv jej s přívlastkem IMP (nejnověji tak učinil nezávisle na B-ovi i Münzer). V datování mincí čtyř mincmistrů C. Numonia Vaaly, M. Arria Secunda, L. Servia Rufa a C. Clodia Vestala se B. vrací k starému datování Mommsenovu, které však M. sám opustil, nepovšimnuv si nálezů v pokladu breselském, totiž do let 41—38 (a snad do 41/40). Je to poslední senátní ražení; další emise s jmény mincmistrů jsou až z doby císařské (19 př. Kr.) a nerazí je senát, jak soudili Mommsen a Mattingly, nýbrž již císař sám, jak první ukázal Willers.

Zájem čistě metrologický vedl Bahrfeldta k tomu, aby překročil hranice, určené titulem jeho knihy, přehledem vah jednotlivých emisí z ranní doby císařské

až do doby Neronovy, která počíná zlehčením mince v římské numismatice novou epochu. Jako malý exkurs vkládá sem B. drobnou studii o problematických mincích s velikou maskou a nápisem PLAVTIVS na lici a Victorií na rubu, které jsou pokládány často za moderní falsifikáty. B. je má za pravé a vykládá je jako barbarská ražení III. nebo IV. stol. po Kr.

Výsledky Bahrfeldtovy po stránce metrologické jsou tyto: Za Caesara se jeví ve váze jednotlivých kusů veliké kolísání (7.80—8.46 gr), ale průměrná váha je velmi konstantní 8.01—8.03, což je jen o maličko méně nežli povinná váha $\frac{1}{40}$ libry = 8.185 gr. I po smrti Caesarově je průměr 8.04 gr a stoupá od první emise pozdějších triumvirů na 8.06 gr. Mince Bruta a Cassia mají průměrnou váhu 8 g, ale kolísání u jednotlivých kusů je ještě mnohem větší nežli za Caesara (7.55—8.43). V II. 42—37 je průměr 8.05 gr, ale klesá pak velmi nápadně u mincí Octavianových na 7.83. Na starou výši před r. 37 se již nedostal, s výjimkou mincí z let 18—15, opatřených jmény mincmistrů. Od roku 16 klesá váha stále, s 7.78 na 7.71 za Tiberia, na 7.67 za Claudia. Za Neronu r. 64 přichází náhlý pokles na $\frac{1}{45}$ libry = 7.276 gr. Uznávat zákonné zlehčení za Augusta na $\frac{1}{42}$ libry není důvodu. Zajímavé je ovšem, že podle nálezů obíhaly vedle sebe druhy těžší i lehčí. Buď se tedy zlaté mince vážily a nepočítaly nebo byly starší kusy brány ve vyšší ceně.

K studii Bahrfeldtové jsou připojeny dva dodatky: Rozbor tří nálezů, pro chronologii řím. aureů nejdůležitějších: z Cajazza u Capue z r. 1878 (poklad 1000 kusů, zakopaný r. 41), z Brescella u Modeny z r. 1714 (prý 80.000 kusů, z r. 37), vědecky skoro nevyužitého, a u Ambenay (dép. de l'Eure) z r. 1834 (196 kusů, zakopaných r. 10/9), a výklad o malých kontremarkách na aureích (častější jsou na denárech). B. je pokládá za zkušební razítka.

I když některé výsledky Bahrfeldtovy nelze míti za definitivní, i když sama metoda jeho úvah metrologických, t. j. zásada o *průměrné* váze, může býti brána v pochybnost (srov. kritiku Hillovu v Numismatic Chronicle 1923, str. 361 nn. a jeho článek v loňském ročníku téhož časopisu), zůstane dílo Bahrfeldtovo nepostradatelným základem pro studium staršího římského zlatého ražení. Materiál, který B. ovládl, je ohromný: 57 veřejných a 50 soukromých, většinou již rozptýlených, sbírek mu poskytl možnost, aby zvážil (z největší části osobně) na půl druhého tisíce řím. aureů, z nichž každý je tu popsán takřka jakousi zhuštěnou monografií. Poněvadž pak uvádí u každého exempláře jeho váhu zvlášť, poskytuje i tomu, kdo by s jeho zásadou průměrné váhy nesouhlasil, možnost zužitkovati jeho materiál metodou jinou. Zdá se však, že *podstatných* změn metrologických výsledků B-ových tím dosaženo nebude. Suverénní ovládnutí materiálu se jeví v studii B-ově také v četných jeho, časem až zábavných, výkladech o moderních falsifikátech řím. aureů, na př. o falsatoru Flaminim (str. 34 n.). Jak jistě oko má B. při svých divinacích, dosvědčuje na př. skvělé potvrzení, kterého se v nejnovější době dostalo jeho odsouzení zlatáku s hlavou Fulviinou (str. 85 n.), i objev více než 1000 novodobých kolků na antické mince, které získalo r. 1922 římské Museo nazionale.

Po stránce metodické je zajímavý B-ův odpor proti přeceňování stylových kritérií, poněvadž prý podléhají velmi často subjektivnímu citění. Praktický výsledek této zásady je, že B. přikládá na rozdíl od Laffranchiho a Gruebra stále větší váhu mincovně římské nežli mincovnám orientálním a západním (v Gallii a Hispanii).

V knize, která imponuje také vzornou akribií dokladovou, ruší poněkud některé chyby tisku v letopočtech (na př. na str. 41 710/14 m. 44, na str. 71 714/10 m. 40 a 713/4 m. 41) i omyly v psaní jmen vlastních (na př. 75: Philippus m. Philippi; 83 Sycion m. Sicyon; 87 Sydon m. Sidon; 125 a důsledně Miron m. Myron; 140 Vincinius m. Vinicius a j.).

Jos. Dobiáš.

DR. MED. ERNST MÜLLER: CÄSAREN-PORTRÄTS. I. díl 1914, str. 39, tab. 4; II. díl 1924, str. 64, tab. 11. Bonn, A. Marcus u. E. Webers-Verlag.

Práce, jež vyrostla z obdivu autorova pro římskou kulturu a římské císaře jako představitele římské státní myšlenky, „tribuny lidu, kteří ztělesňovali zároveň jeho majestát“ a kteří „zasluhují veškeré naší úcty, protože většinou byli šířiteli kultury v nejlepším slova smyslu, neboť vpravdě často jen jejich osobní silou činu mohlo být vykonáno v architektuře, umění, kolonizaci a rozšíření vzdělání i hygieny to nesmírné, co vykonáno bylo,“ zabývá se portréty císařů a císařoven i jiných členů císařských rodin se stanoviska spíše lékaře-psychiatra a psychologa, než se zřetele historického. Materiálem jsou autorovi portréty na mincích i volné skulptury, jichž studium má za nutné ke správnému hodnocení císařů a jejich doby. Autor snaží se dokázati, že psychologie a psychiatrie mají také své významné místo v posuzování historických a archeologických otázek, že tam, kde charaktery některých význačných osobností písemnými prameny jsou jen nedostatečně objasněny, mohou obě vědy dospěti k jejich bezpečnějšímu stanovení na základě materiálu, který jim poskytne bedlivé studium bust, mincí a gem. Svým výsledkům přisuzuje autor velkou míru pravděpodobnosti. Bylo by ovšem spíše úkolem lékaře stejného oboru než historika, zjistiti, do jaké míry metoda autorova může poskytnouti záruku spolehlivosti tam, kde z rysů tváře nebo tvarů lebky usuzuje na charakter osob.

Předeslav všeobecnou kapitolku o dědičnosti, ukazuje ve čtyřech dalších kapitolách prvního dílu, jak zděděné tělesné vlastnosti odpovídají zděděným vlastnostem duševním u příslušníků prvních čtyř císařských dynastií. K svým výsledkům dospívá ovšem neustálým srovnáváním bust i reliéfů na mincích. Při tom zdá se však, že byly to právě historické prameny, jež silně ovlivňovaly úsudek autorův. — Druhý díl věnován je zejména důkazu o relativní věrnosti zachovaných portrétů římských císařů, především na mincích. Mluví-li autor o relativní věrnosti portrétů, činí tak proto — jak poznamenává v předmluvě ke druhému dílu —, že dobře ví, že ne všechny portréty jsou věrné, což je přirozeno právě tak, jako je nemožno čekat od tak starých obrazů věrnost absolutní. Poznatek ovšem samozřejmý. Ke zjištění této relativní věrnosti dospívá M. úvahou, že portréty na mincích i busty vykazují navzájem velkou příbuznost a podobnost. Proto obojím přisuzuje relativně věrné vystižení podoby portretovaných. Zdůrazňuje, že téměř pro každou volnou skulpturu je možno uvést určitý typ mincí, jenž se s ní kryje. Autor uvádí ještě řadu důvodů, jimiž hledí svou tesi podepřít a jimiž se snaží dokázati, že bylo by bývalo nemožno dáti do oběhu minci, jež by měla špatný obraz císařův. Mince kontrolují skulptury a obráceně. — Ve druhé části druhého dílu studuje autor na stejných předpokladech portréty císařů počínaje Maximinem Thrákem až do Diokletiana.

Jan Kvěš.

A. BLANCHET ET A. DIEUDONNÉ: MANUEL DE NUMISMATIQUE FRANÇAISE. TOME PREMIER: MONNAIES FRAPPÉES EN GAULE DEPUIS LES ORIGINES JUSQU' A HUGUES CAPET. PAR A. BLANCHET. Paris 1912, str. VII+431 a 3 tab.

Čtenáře zarazí jistě datum vydání této knihy. Položí bezděčně otázku, proč teprve po tolika letech uvádíme mezi novou literaturou numismatickou také tuto knihu. Odpověď i omluva je na snadě. Bylo by škoda, aby toto základní dílo — v našich kruzích numismatických asi málo známé — zapadlo bez povšimnutí. Bude třeba, aby se vedle literatury nejnovější doplňovala alespoň v stručných referátech ona literatura, jež pro válečné poměry nám zůstala cizí.

Kniha Blanchetova je dílo základní, velkého významu, které nám ukazuje názorně také metodu, jakou třeba psáti přehledné příručky, aniž by při tom byly zanedbány základní charakteristické znaky předmětu. Podmínkou, bez níž tato práce je nemožná, jest důkladná práce monografická a jenom té děkuje dílo Blanchet-

tovo oné suverénní jistotě a rozhledu i po otázkách méně významných. Pro nás speciálně jsou tu dva zajímavé oddíly, neboť kniha tato objímá rozsáhlé údobí časové od 5. stol. před Kr. až do stol. 10. po Kr. Vidíme tu v hlavních liniích významný rozvoj mince na území dnešní Francie od barbarských pokusů galských, jež snažily se napodobiti mince antické, od římských mincoven na půdě staré Gallie až do dob Meroveovců a Karlovců. Jak jsem pravil, pro nás zajímavý je zejména úsek první, pojednávající o galských mincích, a pak poslední kapitoly věnované numismatice karolinské.

V úvodu promlouvá autor a postavení numismatiky, která osciluje mezi dvěma póly: Uměním a historií. Kniha jeho chce býti jak přístupnou rukověti laikovi, tak i odbornou přesnou příručkou. — Prvé kapitoly jsou věnovány dějinám a typologii nejstarších mincí v Gallii v době neodvislosti, kdy objevují se celé řady typů, jež však ve skutečnosti jsou pouhými variantami určitých řeckých ražeb. Rozmanitost jest jenom zevní. Již v těchto dobách možno mluvit o mincovnách a sice v Massalii a pak v místě Arcantodan. Jinak ražba prováděna na různých místech. V dalším je podán náčrt pravěkého obchodu, kde sloužily jako výměnné jednotky asi drobné bronzové sekýrky s tulejí a snad také zlaté kroužky. Nejstarší ražby byly prováděny v stříbre a zlatě a teprve později v bronz. V celku je B. toho názoru, že čím je mince starší, tím je kov (stříbro a zlato) čistší. Když nastal úpadek galské moci, počínalo také zhoršování jakosti zlata a stříbra. Zlato bylo míseno se stříbrem (zlato bělavé) anebo s mědí (zlato narudlé). Kromě této zlehčovací metody užíváno v mladším období i praktik penězokazeckých a to tak, že jádro mince, zhotovené z méně cenného kovu (mědi), bylo potaženo zlatem anebo stříbrem. Mezi nejmladšími bronzovými mincemi důležité jsou mince potinové. B. ukazuje, že potin je ve skutečnosti bronz s větší dávkou cínu a příměskem (asi přirozeným znečištěním) stříbra. Zevního hladkého vzhledu docilovalo se asi zvláštním způsobem výroby.

Postup výroby mince byl poznán prostřednictvím řeckým v Massalii (Marseillu). Pro chronologické určení důležitou je váha mince. Vidíme na příklad, že u nejstarších zlatých mincí, jež se připisují Arvernům a Aeduům, kolísá váha mezi 7.34–8.50 g, což se velmi přibližuje normální váze makedonského stateru. Galský stater byl obvykle rozdělován na poloviny a čtvrtiny. U jiných kmenů galských, na př. u Biturigů, nacházíme v jednom období třetinu a šestinu stateru, u Carnutů a Redonů (?) osminy stateru. Naproti tomu u stříbrných mincí není váha tak jednotná a byly zde v platnosti různé systémy plně závislé na váze předlohy. Pro určování jednotlivých legend je v knize připojen instruktivní abecední seznam. Až do poloviny 2. století před Kr. většina galských mincí nese zkomolené jméno Filipa Makedonského (mince ražby marseillské). Obširnější je kapitola typologická, kde probrány jsou jednotlivé typy a stanoveny původní předlohy.

Mincování galské počíná v Massalii v 5. stol. před Kr. a chronologický postup stříbrných ražeb, stanovený Blanchetem, jeví se v následujících čtyřech skupinách: Nejdřív byly napodobeny malé mince maloasijské a v druhém stupni dochází ku vzniku zvláštních mincí téhož rázu. V třetím stupni objevuje se emise stříbrného obolu podle vzoru syrakusského a konečně v stupni čtvrtém nalézáme napodobení drachmy podle vzoru Syrakus a Velia (na konci 5. stol. př. Kr.). Jak ukazuje B., je pravděpodobno, že stater Filipa II. Makedonského nebyl přinesen do Gallie před koncem III. stol. před Kr. Během III. stol. před Kr. zavedla mincovna v Massalii bronzovou minci podle vzoru sicilského (Syrakusy a Tauromenium). Po pádu Syrakus došlo v téže mincovně k emisi drobné mince stříbrné s hlavou Artemidinou. — Kromě Marseillu razí stříbrnou minci celá řada míst (s obrazem býka a lva), alpské kmenové galské napodobí drachmu s obrazem lva a sice už pravděpodobně v druhé polovině II. stol. před Kr. V tomto mladším období vyskytují se již také napodobeniny mince římské. Tak na př. razily kmeny, sedící mezi Saónou a Rýnem,

minci podle denáru P. Cornelia Suly (200 př. Kr.). K největšímu rozšíření a zároveň také k pozvolnému úpadku galské mince došlo v I. století před Kr.

Druhá kniha je věnována mincovnictví galskému po ztrátě samostatnosti, kdy Gallie a četné galské kmeny ocitly se podrobeny pod vládou římskou. Z této doby známa je celá řada mincoven na př. v Nîmes[Nemausus], Narbonne, Cavaillon, Vienne, Lyon. Podrobná studie jest věnována ražbám imperátorů římských od Augusta do Gally, dále Albina, Valeriana, Galliena a zejména pak ražbám galských císařů Postuma, Victorina, Leliena a o. — Závěr druhé knihy tvoří pojednání o fabrikaci mincí, mincovnách, falsech a konečně podrobný seznam legend na císařských mincích galských.

Římské panství v Gallii sláblo, moc císařská se zmenšovala a tak připravena byla půda pro přijetí nového, germánského prvku. Této přeměně po stránce numismatické věnována je kniha III., pojednávající o minci za doby Meroveovců. B. staví se proti dřívějšímu názoru, že mince meroveovské byly výhradně zlaté a ukazuje, že jsou dnes bezpečně známy četné mince stříbrné, zejména ze VII. a VIII. stol. Je pravděpodobno, že na minci francou měl vliv konstantinový bimetalism. V pořadu probírá za sebou mince burgundské, visigotské (hotovené většinou podle mince císařské), franké (zřetelný pozvolný úpadek císařských typů) a v kapitole IV. pojednává o prvé minci královské ražené za Theodeberta I. Vedle mince královské objevují se i mince církevní a od 6. stol. nacházejí se na některých typech nejen jména kostelů ale i biskupů. Výkladu značek, otázkám stylovým, chronologickým, pozdním vlivům antickým, mincovnám a mincmistrům věnována je VI. kapitola. — Po stránce výtvarné vidíme, jak vysoký relief, vlastní antické minci vůbec, se níží, jak nastává nestejněmorné využití plochy portrétem a nápisem a jak rysy rytiny pozvolna stávají se tvrdými a přecházejí v onen známý, tvrdě řezaný typ mince předkarolinské i karolinské. Jen občas některý z umělců se hledí vyhnouti řemeslné banalitě a snaží se napodobiti mince císařské (na př. malé bronzy Konstantina Velikého). Pečlivě zpracována je mincovní palaeografie a podrobný katalog jmen mincmistrů.

Poslední kniha, IV., je věnována mincovnictví za vlády Karlovců. V této době a sice za panování Karla Holého dochází k značné změně v organizaci mincovnictví. Ediktem v Pitres r. 864 byl značný počet mincoven redukován. Tím však dochází nejen k úpadku centrální moci panovnické nad minci, nýbrž také k uplatňování vlivu šlechty církevní i světské. Následek ediktu byl tedy opačný: decentralizace. Tu se počíná mincovnictví feudální, jehož vznik a rozvoj měl dalekosáhlé následky politické. Vznikem tohoto drobného mincovnictví vysvětluje také B. onu samostatnost a nezávislost, jakou udržela si šlechta vévodů a hrabat proti pokusům o posílení moci panovnické. Tím se stalo, že sjednocení a konsolidování Francie bylo oddáleno a zpožděno nejméně o tři století. — Z žádného karolinského textu ve Francii nemáme zmínky, že by existovala nějaká oficiální zlatá mince. Jednotlivé kusy, jež z této doby známe, byly asi výminečně raženy, aby byl usnadněn mezinárodní obchodní styk. B. praví výslovně: „On peut dire que l'Empire carolingien fut sous le régime du monométallisme argent“. Zlato stalo se vzácným a stříbra bylo dolováno dostatek nejen ve Francii, ale také v sousedních končinách v Harzu a v Čechách. Roztřídění mincí karolinských naráží dosud na jisté překážky, poněvadž při klasifikaci geografické není celá řada mincoven identifikována. Také provedení stylové kolísá — podle provincií. Typů je celkem velmi málo a u některých možno stanovit i stopy římské předlohy (Iustin nebo Iustinian). Poprsí panovnického počal užívat na minci Karel Veliký po své korunovaci. Při zlaté minci zjištěna byla toliko mincovna v Uzès (VCECIA), kde byly vydány zlaté sous, jež se připisují Karlu Velikému. Vedle těchto zlatáků domácích pronikaly do Francie také zlaté mince italské, byzantské a zlaté dinary arabské.

Poněvadž restrikcí mincoven docházelo k skutečnému nedostatku ražené mince, byla povolována ražba také osobám šlechtickým a duchovním. Tak měli právo mincování na př. biskupové (Châlons-sur-Marne, Besançon, Langres, Dijon) a někteří opati velkých klášterů (Tournus, Corbie, Saint Denis a Tours). Základní jednotkou mincovní byl sou 12 denárech.

V kapitole V. je podán podrobný seznam karolinských mincí řaděných chronologicky.

Josef Schránil.

A. BLANCHET ET A. DIEUDONNÉ: MANUEL DE NUMISMATIQUE FRANÇAISE. TOME DEUXIÈME: MONNAIES ROYALES FRANÇAISES DEPUIS HUGUE CAPET JUSQU' A LA RÉVOLUTION. PAR A. DIEUDONNÉ. Paris 1916. Str. X + 468 a 9 tab.

Závažné důvody vedou nás k tomu, že referujeme též o této knize, vydané již r. 1916, jednající o dějinách u nás celkem málo známého mincovnictví francouzského od konce stol. 10. až do doby velké revoluce. Lze ji v nové literatuře numismatické co do pronikavého ovládnutí a účelného zpracování látky tak rozsáhlé sotva dílo podobné postavit po bok. Kniha vyrostla ze staré vědecké tradice numismatické ve Francii, kde se zájem badatelů upíral ode dávna nejen ku vnější stránce, nýbrž především k hospodářskému významu mincí. Proto je tam numismatika důležitou součástí dějezpytu středověkého a novověkého. Dieudonné chce nahraditi zastaralé příručky, z nichž však některé (jako kniha Waillyho z r. 1857, Hoffmannova z r. 1878 a důležitá sbírka pramenů F. de Saulcyho z l. 1879—92) mají dodnes cenu velikou, shrnuje šťastně a možno říci, svérázně výsledky bohatého badání monografického, takže podává, abych tak řekl, nový typ příručky, lišící se od celkových zpracování dosavadních podstatně povšechnou koncepcí a důrazem, jež klade na problémy povahy hospodářské. V krátkém referátě možno ovšem jen docela stručně upozorniti na obsah díla a vytknouti některé podrobnosti zvláště závažné, zajímavé s hlediska všeobecných dějin mince a numismatického badání našeho.

D. líčí vývoj francouzského mincovnictví od raného středověku až do doby, kdy velikou revolucí kladeny základy moderní civilizace, tedy numismaticky řečeno: vývoj od lehké mince denárové k těžkým mincím zlatým a stříbrným a od mince, jejíž cena závisela úplně na váze stříbra v ní obsaženého k penězům měděným, kreditním, k mincím novodobým, vyznačujícím se již po vnější stránce uvedením roku emise a pořadového čísla panovníkova; po vnitřní stránce pak vývoj od rozvětveného mincovnictví feudálního, duchovního i světského, k centralizovanému mincovnictví královskému, od množství mincí místních k jednotné minci v celé zemi platné. Tuto velikou látku zmohl autor šťastně tak, že si ji rozdělil na tři veliké oddíly.

První z nich je věnován úvahám všeobecným a vymezení pojmů. Autor jedná napřed o organizaci a fabrikaci mince a o materiálu, z něhož byly mince raženy. V kapitole o rázu mince zaujme nás rozbor a klasifikace t. zv. différents, značek, jimiž byly odlišeny jednotlivé emise zhoršované mince. Při zlepšení mince byl změněn typ. V odstavci jednajícím o kusech, které mají sice formu mincí, nejsou však jimi (zkoušky, pièces de plaisir, mince-medaile), zastaví se český numismatik u výkladu o t. zv. piéforts; byly to jako naše tlusté groše pražské nejdříve tlusté groše tourské a pak i mince drobnější. — Nejdůležitější, avšak i nejobtížnější je kapitola 6., nazvaná „la valeur de compte“, v níž se autor zabývá způsobem svědčícím o pronikavém pochopení velikými obtížemi spojenými se stanovením mincovního čísla a ceny středověkých mincí. Ve středověku počítali jednotkami sice stálými (libra, solidus, denár), jejichž hodnota však závisela na mnohých okolnostech, na nákupu kovů, kursu emise, váze, jemnosti, zlehčování, na zákonném a obchodním poměru zlata a stříbra, na konkurenci mincí feudálních horšího zrna a mincí cizích a na finanční politice panovníků, jimž ražení a vydávání nových mincí bylo zdrojem veli-

kých příjmů. Mimo to se ve Francii počítalo až do doby Ludvíka XIV. podle dvou soustav: tourské, spíše mezinárodní a rozšířenější, a pařížské, těžší o celou čtvrtinu. V krátkých, ale hutných úvahách zachycuje D. všechny tyto složky a snaží se kombinací jejich vyložití chaotický stav středověkého trhu peněžního a sledovati i vliv stálých změn na blahobyt obyvatelstva a život národní. V mezích příručky mohl vyložit ty problémy, jež jsou z nejobtížnějších v dějinách středověku, jen jaksi náznakově, slohem až příliš hutným a proto někdy i těžce srozumitelným. — První oddíl zakončuje pak kapitolou o jménech mincí, o jejich původu a významu a přidává k vysvětlení i interpretaci obtížnějších textů.

V 2. velikém oddíle, nadepsaném „Histoire“, sleduje D. mincovnictví francouzských králů s hlediska dějin politických a administrativních, dějin mincovních a hospodářských a konečně s hlediska dějin umění.

Vývoj mincovnictví možno v tomto celkovém rámci rozdělití opět na tři epochy. — V první z nich, již možno nazvati údobím denárů, nabývá s rostoucím vlivem královské moci a rozšířením sítě královských domén peněz králův půdy a významu, zatlačuje místní městské mince feudálních pánů duchovních i světských, nad něž vyniká uniformitou a šířícím se oběhem, takže možno za Filipa Augusta (1180—1223) mluvit o vlastní minci královské soustavy pařížské a tourské. Denáry byly raženy nejdříve z libry troyesské (= 367.129 gr). Poněvadž pak stříž i zrno stále klesaly, zavedl Filip I. (1060—1108) jako vahovou jednici marku o 244.753 gr., zvanou později markou pařížskou, o třetinu lehčí libry, poněvadž se zhoršilo i zrno denárů o třetinu, aby tak bylo v marce jemného stříbra (l'argent-le-roi, obsahujícího $\frac{23}{24}$ stříbra a $\frac{1}{24}$ mědi) shledáno 240 denárů (= libra). Tato harmonie však trvala krátce, takže se Ludvík VIII. uchýlil r. 1226 k lehčí soustavě tourské.

Druhou epochu — údobí měny grošové — ohraničuje autor lety 1266 a 1513. Na počátku této epochy za vlády Ludvíka Sv. je působnost mincí feudálních velmožů omezena na okruh jejich panství, mince královská však platí všude. Proto nesměla tato býti napodobována a mince feudální nesměla býti horšího zrna. Doba si vyžádala zavedení nové mince těžší, tourských grošů, a prvních mincí zlatých. Groš byl vlastně mincovaným solidem tourským, jenž byl před tím jen jednotkou početní, a dělil se na 12 denárů, zlatý pak platil 10 grošů. Poměry ty trvaly však sotva 20 let. Ludvík Krásný uplatňoval bezohledně mincovní regál. Vnitřní i zahraniční politika jeho, vyžadující mnoho peněz, vedla ke zhoršení mince. Cena stříbra a tím i groše, jehož stříž i zrno byly na počátku zachovávány, stoupala, groš stál 13, pak 15 denárů i více. Král razil nové mince drobné zrna stále horšího (m. černá). Zkázu dokonala 100letá válka s Anglií. Byl pak zhoršován i groš, jehož jemnost klesla za Jana II. (1350—64) až na 0.125, t. j. na jednu osminu, a vyrojila se celá řada špatných mincí drobných. R. 1442 se platilo za marku stříbra již 90 liber. I všeobecná platnost mince královské je v té době ohrožena nejen mincemi anglických králů, ale i separatistickými sklony provinciálními a feudálními, zvláště vévodů burgundských. Je to doba stoupajícího vlivu stavovského na správu státní, tedy i na minci královskou. Teprve vítězství Karla VII. a upevnění královské moci umožnilo obrát. Vytvoření stálé armády a přímá daň, zv. „taille“, zesílily finanční situaci královu podstatně, takže mu nebylo v dobách válečných se utéci k zhoršování mincí, aby si opatřil příjmy.

Třetí epocha — údobí absolutní monarchie — přináší konec mincovnictví provinciálního a homogenní soustavu těžkých mincí zlatých a stříbrných, nejdříve testonu, za Ludvíka XIII. pak louis d'oru a louis d'argentu, avšak i vážné otřesy hospodářské dovozem drahých kovů z Ameriky, válkami náboženskými, „reformacemi“ Ludvíka XIV. a pověstnou činností Lawovou, po stránce technické pak výrobu mincí stroji. Veliká revoluce konečně položila základy moderní soustavy peněžní novou koncepcí státní, administrativní centralizací, pevným systémem vah a měr,

bojem proti spekulaci, zřeknutím se fiskálních zisků z mince a tím, že nahradila starou, stálým změnám podléhající jednotku, libru tourskou soustavou neměnitelného zlatého a stříbrného franku.

V 3. kapitole tohoto oddílu sleduje D. vývoj francouzského mincovnictví s hlediska dějin umění. Zastavuje se ovšem u grošů a prvních mincí zlatých, pravých divů gotického umění z konce 13. stol., pozoruje ve 14. stol. na mincích výtvarné projevy nazírání realistického, na poč. stol. 16. pak vlivy renaissance a dekorativní prvky umění medailérského, tehdy vzniknuvšího (teston). František I. volá do Francie vlašské umělce, aby důstojně upravili minci, a od té doby nastává těsná spolupráce gravérů a minciřů. Mezi domácími umělci vynikají pak v 17. stol. Nicolas Briot, Jean Varin, jenž prosadil mechanickou fabrikaci mincí a jehož skvělými díly jsou předlohy lous d'oru a l. d'argentu, vrcholy to umění mincovního, v 18. stol. pak Benj. Duvivier, vynikající představitel jemné elegance a živosti francouzského umění, a konečně slavný Aug. Dupré, jenž vytvořil první, krásné mince revoluční pod vlivem stylu klasicistického.

Nejobširnější je ovšem třetí oddíl knihy, obsahující popis všech typů královských mincí francouzských. Ku každé kapitole je vedle údajů bibliografických, popisu a klasifikace jednotlivých mincí podle mincoven, typů a jednotlivých emisí přidána tabulka, z níž poznáváme, jaká byla v jednotlivých údobích vahová jednotka, kolik z ní bylo raženo mincí podle druhů a emisí, stříž a zrno mincí, jejich kurs v tourských, cena ve frankách a p. Práce to věru obtížná zvláště v údobích, kdy byla mince stále měněna (jako v době panování Filipa Krásného, Jana II., Karla VI. a j.), avšak neocenitelného významu pro numismatiku a hospodářské dějiny vůbec. — Popis mincí je doprovázen četnými vyobrazeními, která vedle vzorně provedených 9 tabulek účinně podporují studium knihy. Dílo zakončují kapitoly o mincích ražených franc. králi v Itálii, Španělsku a v koloniích, seznam a krátké dějiny jednotlivých mincoven, soupis jmen a značek mincmistrů a konečně index bibliografický a analytický.

Naznačili jsme osnovu a hlavní obsah díla francouzského numismatika, aby bylo zřejmo, že tu jde, jak jsme řekli na počátku, skutečně o nový typ numismatické příručky vynikající nad podobné práce, především německé, tím, že je tu výklad vývoje mincovnictví pevně opřen o dějiny politické a administrativní a těsně spjat s hospodářským vývojem země. Dějiny mince a dějiny peněz, na něž numismatika bývá šablonovitě dělena, splývají v jedno. Při zpracování tak rozsáhlé látky je pochopitelné, že autor je někdy až příliš stručný, že mu nelze zodpovědět všechny otázky zvědavého čtenáře a že v jednotlivostech možno mít i názor jiný. To nezměňuje nikterak významu knihy, která nejen výborně orientuje, nýbrž i samostatně řeší řadu těžkých problémů numismatických. *Gustav Škalský.*

DR. FERDINAND FRIEDENSBURG: DIE SYMBOLIK DER MITTEL-ALTERMÜNZEN, II. U. III. TEIL, XII + 448 stran s 1. tab. a 13 vyobr. v textu. Berlín, Weidmann, 1922.

Již první díl této pozoruhodné knihy, jenž vyšel r. 1913 a jedná o nejjednodušších obrazech na středověkých mincích, o slunci, měsíci, hvězdě, lilii a palmě, o geometrických značkách, číslicích a písmenech, vedl mne k tomu, abych vývody Friedensburgovy aplikoval na naše mincovní poměry středověké. Výsledek toho byl můj článek „Symbolika písmen na nejstarších denárech českých“ (Věstník č. 5 z r. 1921, str. 104—110). Druhý díl Friedensburgovy knihy obsahuje abecedně srovnaný přehled obrazců vyskytujících se na středověkých mincích s vysvětlením, co značily tyto obrazy. Mnohokrát jsou zde uváděny naše denáry, takže kniha F. stává se badateli v naší středověké numismatice nepostrádatelnou pomůckou. — V třetím díle jsou pak sneseny výsledky Friedensburgových úvah. Autor pojednává zde o tom, jak hleděli na minci ve středověku církevní učitelé, básníci a

umělci, jaký byl hospodářský význam mince a její funkce obchodní, jaké byly její názvy. Promlouvá o současném falšování středověké mince a jeho příčinách. Dále vykládá o obrazech na středověkých mincích, o jejich výběru, provedení, o nápisech a významu obrazů. Zde dotýká se F. i našich středověkých ražeb, pro něž marně hledá vzory jinde a dozrává, že Čechy jsou od doby Bořivoje II. učitelé svých sousedů v mincovnictví. Otázku, jak mohly tak náhle vzniknouti tyto skvostné ražby, nedovede však ani on zodpovědět.

Autor hledá správně příčinu zevního rozdílu mince středověké od mince staro-a novověké v církvi a katolické víře, v oněch faktorech, jež ovládají středověk vůbec. Církev neuznávala peněz odporujících božskému pojmu, sprátemuje se však s nimi, opatřivši minci obrazy a opisy svátostního významu, aby tak sňala s ní hřích mamonu. Mince středověká se tím jaksi posvěcuje, aby odčiněno bylo zlo s ní spojené. Touto základní myšlenkou veden vysvětluje F., ovládající znamenitě středověké prameny, mnohé záhady středověkého mincovnictví a dává nesčetné náměty těm, kdož chtějí kráčet v jeho šlépějích. Spokojuje se však příliš často jen povšechným naznačením toho, o čem bychom právě od něho byli rádi slyšeli ještě daleko více. Všude udává autor přesné prameny, na nichž spočívají jeho výklady.

Ukázky výsledků tohoto badání podává F. i v článku „Aus dem Bilderschatz des Mittelalters“ uveřejněném v XXXIII. díle „Zeitschrift für Numismatik“. I zde poukazuje na několik denárů českých. Tak shledává na denáru Fiala XVI, 1 a 6 anděla smrti, jenž přichází si pro panovníka, na denáru Fiala XV—13 téhož anděla, jak odnáší duši do klína Abrahamova, obraz to, jež nalézá i na reliefu ve chrámu sv. Trophima v Arles. Konečně poukazuje na znamenitý denár z rakvíckého nálezů (Fiala XV—2) s obrazem satana, jež aplikuje na pád mocného a bohatého, pro své útisky však nenáviděného žida, o němž píše Cosmas k r. 1124 „Christi dei virtus et dei sapientia... hanc terrulam dignatus est sua eruere clemencia a laqueo Satanae et eius filii Jacobi Apellae“, a jehož pádem značně se obohatila pokladna panovníkova. Vysvětluje-li však F. ve slově VRATSAO, zkomoleném patrně negramotností řezače želez, konečná písmena AO mystickým alfa a omega obvyklým na denárech, považují to přece jen za odvážné.¹⁾

Na jediné tabulce jsou mezi 18 vyobrazenými mincemi 2 české denáry a to Svatoplukův (Fiala XII—16), na němž F. shledává před trůnícím panovníkem žezlonoše a „mundšenka“, a Vladislava II. (Fiala XVII—5) s dítětem na oltáři. Je to důkaz, jak důležité místo zaujímají naše denáry ve středověkém mincovnictví.

Viktor Katz.

EM. LEMINGER: KRÁLOVSKÁ MINCOVNA V KUTNÉ HOŘE. DO-DATKY. Čes. akad. věd a umění tř. I. čís. 70. V Praze, 1924, str. 77.

K původní rozsáhlé práci o královské mincovně v Kutné Hoře, která vyšla v Rozpravách Čes. akad. r. 1912 (tř. I. čís. 48., str. 450), nashromáždil autor několik důležitých dodatků. Nové údaje pojí se vždy k určitým stránkám knihy vlastní a srůstají tak s ní v jedno dílo, které v obou svých částech tvoří velmi důležitý příspěvek k dějinám české mince. Vlastní obsažná kniha Lemingerova, jakoby se autorovi rozrůstala pod rukou dvojím směrem: jednak podrobným a svědomitým prozkoumáním jednotlivých otázek, pojících se ke královské mincovně v K. H., postaveným na důkladném studiu původních pramenů, v nichž kutnohorská Registra verková, z valné části dosud nepoužitá, zaujímají první místo, i plné znalosti literatury, jednak hojnými odkazy na tyto prameny a citováním jich, takže můžeme práci Lemingerovu považovati do jisté míry i za snůšku pramenů samých. Časté doslovné citování archívalů přidává sice dílu velmi na objemnosti a zaviňuje na některých místech

¹⁾ *Ferdinand Friedensburg:* Neue Beiträge zur Schlesischen Münzkunde (Aus Schlesiens Vorzeit in Bild und Schrift, Neue Folge, VIII. Band 1924, str. 37.)

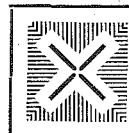
aspoň zdání rozvlácnosti a pro neodborníka snad i nejasnosti, ale je právě velmi cennou pomůckou, o níž se opírá nejen autor, ale čtenář sám. Z přehledů a dokladů pramených vyrůstá jasně naprostá svědomitost a zevrubnost díla, které v oddělených kapitolách stopuje krok za krokem děje, život a způsob práce nejslavnější mincovny české. V téžže kapitolách probíhají Dodatky. K prvé, nadepsané Stará technika mincovní, v níž seznamuje autor podrobně s každým oddílem práce od chvíle, kdy stříbro bylo zakoupeno pro mincovnu, kde si všímá mincovního materiálu, místnosti a lidí, kde a kterými byl onen zpracován i všeho nářadí, jehož v práci užíváno, pojí se široká zmínka o dovážení olova, potřebného při mincování i o některých momentech při vlastní práci. Vlaskému dvoru, jeho významu, stavbě, jednotlivým místnostem, jejich položení i změnám, vnitřnímu zařízení a potřebám, konečně i přestavbám, z nichž největší jest z l. 1577—80 a nedávná konečná jeho úprava, věnuje Leminger druhou část své práce. Jest mu jasno, že kutnohorská mincovna souvisí přímo s velkou mincovní reformou Václava II. Název nese Vlaský dvůr po italských peněžnicích. Proti mínění Šustovu, vyslovenému v Dvou knihách čes. dějin, staví Leminger určitě svůj názor, že Václav II. dal prvé groše raziti v K. H. Opírá se o rkp. Petra Přespole z r. 1460 ve Strahovské knihovně a soudí, že jméno dala novému českému penízi početní jednotka, hřivna pražské váhy a politická důležitost Prahy, jakožto střediska země. Kutná Hora, ač bohata stříbrem, neměla dosud politického významu. V otázce této nutno zvážiti nyní i možnost, nadhozenou drem Skalským v referátu o Lemingerových Dodatcích v Čas. Mat. Mor., že prvé groše Václava II., krásné ražby, byly raženy asi v Praze a vystřídány záhy jinými, horšími v rázu, raženými snad v Kut. Hoře.

Velmi důležitým oddílem vlastní knihy jest stať Obrat stříbra a mědi v minci kutnohorské, jednající o pramenech materiálu mincovního (stříbro hertovné, nadělení boží, pagament peněžní a klenotní, stříbro prengreční, z mědi; měď nezágrovaná (obsahující stříbro); červená, která byla velmi vyhledávána ke koupi v cizině. Kupcem mědi byli hlavně norimberští obchodníci. K této historii trhu mědi kutnohorské druží se v Dodatcích nemalý odstavec.) Velmi zajímavý jest poukáz na stříbro deputátní, o němž Dodatky vykládají, že nebylo přilepšením platů úředníkům čes. komory k Nov. roku, ale mělo býti užito v kancelářských službách komory čes. Leminger podává v Dodatcích doklady toho, že stříbro toto bylo zpracováno v stříbrné groše početní, což je velmi důležitý příspěvek ke studiu tohoto druhu mincí. Všimá si dále šíře cla z mědi od r. 1471 vybíraného obcí po 1 zl. z centnéře a jeho výnosu pro obec. Tím doplňuje své úvahy o výnosnosti mincovny, kterou v díle vlastním podřizuje čtyřem hlavním šetřením: množství mince vybité v určitých ročnících; vydání; přebytky (t. zv. uvrhly); relativní zisk, t. j. výtěžek z jedné hřivny zmincovaného stříbra. Podle přehledu množství vybité mince od r. 1474—1619 a 1682—1697 (s mezerami) lze pověditi, že nejbohatší byl konec 16. stol., hlavně rok 1594, kdy vybito 102.651 kop 6 gr. Z vydání největší a pravidelné bylo za stříbro, platy úředníkům (stojecí, stans) a všem zaměstnaným ve Vlaském Dvoře, na opravy Dvora atd. Mimořádné výdaje byly nesčetné, o čemž svědčí řada zajímavých případů. Vydání byla někdy prostě jen kryta příjmy. Přebytků z jiných, bohatších let se dostávalo králi. Z Register verkovních, jich závěrečných úvah, neb z Počtů sepsaných ze všech register mincovních (jeden takový Počet autor v textu otiskuje) dochází k rozpočtu, že nejpříznivější léta byla 1504 a 1506 i 1505, kdy pokladna mincovní vyplatila město Kolín, jehož pohledávka činila více, než 24.000 kop gr.

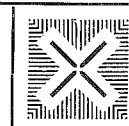
K mincovně kutnohorské družila se obec minciřů a pregěřův. Kapitola věnovanou jejímu složení a zřízení, zvláštním vztahům k vlastní minci, t. zv. lánům minciřským a stolicím pregěřským, šmitnám, jich jménům, mzdovým poměrům, hmotnému majetku obce rozšiřuje nejedním zajímavým novým příspěvkem, nejedním důležitým detailem, právě tak, jako kapitolu Úřednictvo při minci kutno-

horské, kde autor sleduje od doby krále Václava II. úředníky mince, jejich povinnosti, práva, postavení a posloupnost v pořadí: mincmistra (hlavně nutno upozorniti, že L. to byl, který prvé zařadil do sledu mincmistrů kutnohorských Jana Viktorina Geronis z Libušína), písaře mince, proběře minc., proběře zemského, jeho zástupce i proběře královského, řezáče kolků, kolkaře, šafáře a hospodáře Vlaského dvora, konečně i vrátného a ponocné tamtéž. Jako vlastní dílo jest zakončeno 12 přílohami, které jsou ukázkami pramenů nebo přehlednými tabulkami, tak Dodatky ukončují podobné čtyři přílohy. Celek, který nejen doplňuje a rozhojňuje, místy i opravuje mínění, pronesená v díle původním, jest novým, poctivým, velmi svědomitým příspěvkem nemalé ceny v celku i jednotlivostech.

Emanuela Nohejlová.

ČASOPISY.

Blätter für Münzfreunde, Monatsschrift für Münz- und Schaumünzkunde, Halle (Saale), ročník 59. (1924). — H. Buchenau, Mitteilungen zur Brakteatenkunde (str. 1—7, 17—21, 129—131, 161—164). Příspěvky k dějinám brakteátů, v nichž autor pojednává o mincovně Gittelde a o četných otázkách, týkajících se německých brakteátů. — K. Wortmann, Die Kipper 1½ Schillinge in Westfalen (str. 7—12, 21—30). Zajímavá úvaha o této dlouhé minci s četnými obrázky a mapkou vzniku. — H. J. Lückger, Eine seltene Münze von Fausta, Gemahlin Constantinus I. d. Gr. (str. 12—14). Popisuje minci z nálezu u chrámu sv. Marie v Kolíně n. Rýnem. — Dr. W. Schwinkowski, Eine wenig bekannte satirische Medaille auf Peter den Grossen vom Jahre 1700 (str. 30—31). — K. Wortmann, Ein 24 Kreuzerstück aus dem Jahre 1622 von Hohenlohe-Neuenstein (str. 31—32). — H. Buchenau, Otto-Adelheid-Gittelde-Pfennige (str. 33—40). — H. v. Bethe, Hans Jacob, Kippermünzmeister in Saalfeld 1620—22 (str. 40—42), značící H X I, H H H, h. — H. Buchenau, Der Marburger Brakteatenfund (1922) (str. 42—45, 57—61, 77—93), popisuje nález 270 druhů brakteátů, v Marburku v Hessensku nalezených, jež pocházejí z území mezi Flandry a Slavonií. Čechám přiděluje autor č. 253—264, z nichž 6 kusů vyobrazuje na tab. 285. — Alfred Noss, Zur Geschichte der Zweidrittelstücke (str. 49—50). — Ortwin Meier, Ein Beitrag zum niedersächsischen Münzwesen aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts (str. 51—52). Jedná o t. zv. „schlimme Dreyer“ nebo „Körtlinge“, jež byly r. 1638 v oběhu v městě Gifhorn. — Herm. Keussen, Münzgeschichtliches aus Kölner Quellen (str. 52—57). — M. v. Bahrfeldt, Beiträge zur römischen Kupferprägung aus dem Ende der Republik. 1. Das semunziale Kupfer mit der Prora nach links (str. 65—69). — Karl Roll, Salzburger Emigrantenmedaillen (str. 69—76), popisuje medaile na emigraci salzburských protestantů do Pruska, do Nizozemí a Hanoverska. — Arthur König, Ein Fund von Bamberger Meranierpfennigen (str. 93—94). — Dr. Wilh. Jesse, Zur hamburgischen Goldprägung des 15.—17. Jahrhunderts (str. 97—104). Autor ukazuje, že kontramarka kopřivový list na zlatých mincích je značkou hamburskou. — Arthur Koenig, Über die Nürnberger Venusrechenpfennige (str. 106—112). — Dr. Schwinkowski, Max Barduleck † (str. 112—113). Nekrolog drážďanského rytce mincí. — G. Braun von Stumm, Beiträge zur Münzgeschichte der Abtei Echternach (str. 113—116). — V. Bornemann, Berichtigungen zu dem Aufsatz der Herren V. Bethe über den Münzmeister Hans (Heinrich) Jacob (str. 117—118). Viz nahoře str. 40—42. — H. Buchenau, Zum Bebinger Pfennigfund (str. 118—

122). Doplněk k pojednání o tomto nálezu učiněném v belgickém Lucemburku, jež uveřejnil Tournear (Brusel) v *Revue Belge* 1920, (str. 201 a násl.) a Dr. A. Suhle v *Zeitschrift für Num.* (str. 321–348). — H. Jos. Lückger, *Attendorn* (str. 122–125). Dvě mince kolínského arcibiskupa Dietricha I. (1208–1212). — A. Luschin-Ebengreuth, *Münzen und Medaillen als Glockenschmuck* (str. 125–126). Dodatek ku článku uveřejněnému v 55. ročníku tohoto časopisu (1920, č. 488). — H. Buchenau, *Unbekannter Kölmscher Denar* (str. 126). — Zolldirektor Torman, *Die mansfeldischen Kippermünzstätten in Wiederstedt (Oberwiederstedt) und Welbsleben* (str. 131–134). — H. Jos. Lückger, *Münztechnik um die Mitte des III. Jahrhunderts* (str. 134–138). Vyobrazuje a popisuje ražební chyby z nálezů římských mincí v Trieru. — H. Buchenau, *Eine österreichisch-mährische Streitfrage* (str. 138–143 a str. 145–150). Poznámky tohoto znamenitého znalce středověkých mincí ku článku Dworschakovu a Friedingerovu: Ein Brakteatenfund aus Steiermark (Num. Zeitschrift 56, r. 1923, str. 19 a násl.), obsahující příspěvky k mincovnictví českému a hornoslezskému. (O této otázce bude v časopise pojednáno zevrubněji.) Při tom přiděluje 4 brakteáty Čechám, o jejichž příslušnosti byly dosud vyslovovány pochybnosti. — H. Buchenau, *Burggrafschaft Nürnberg* (str. 143–144). — Zolldirektor Torman, *Die mansfeldische Kippermünzstätte zu Schraplan* (str. 150–155). — P. Bamberg, *Klappmüntentaler* (str. 155–157). — H. Joseph Lückger, *Ein vierfacher Huldigungstaler der Stadt Köln für Kaiser Karl V.* (str. 157–158). — Ortwin Meier, *Ein neues Münzdenkmal des Sächsischen Städtebundes* (str. 158–160), t. j. značka koruna, již se užívalo k označení marky. — H. Joseph Lückger, *Nochmals „Eine seltene Münze der Fausta“* (str. 164–165). — Philipp Lederer, *Beiträge zur antiken Münzkunde* (str. 165–171), popisuje řadu nepublikovaných mincí antických. — H. Buchenau, *Oberlausitzer Brakteaten* (str. 174) příspěvek k tomuto mincovnictví, úzce souvisejícímu s mincovnictvím českým. — Fr. Apell, *Münznachrichten für Erfurt und Umgegend* (str. 177–182), z let 1511–1802. — H. Buchenau, *Fund von Königsberg in Franken* (str. 182–183). — R. Ohly, *Die Münzstätte Homberg a. d. Ohm* (str. 183–185), popisuje brakteáty z nálezů marburského pocházející z této mincovny. — Alfred Noss, *Probierung von brandenburg-fränkischen Kipper-Vierundzwanzig-Kreuzern* (str. 185). — Alfred Noss, *Ein Kleve-Anhalter Zwittergepräge* (str. 188–191). — Mimo to četné zprávy o literatuře, nových mincích a zprávy časové.

Kz.

Bulletinul societății numismatice române. Revistă pentru numismatica si stințele auxiliare. Sub îngrijirea d-lui Const. Moisil. Anul XIX. Nr. 49–52. 1924. București. Severeanu G.: *Le statère d'or de Pharsoïos. Vue générale sur la souveraineté gréco-scythique sous le rapport de la numismatique de la cité d'Olbia* (str. 1–10). Podává krátkou historii města Olbiy, která jednu dobu byla poplatnou skythskému vládci Saitafernu, známému hlavně novodobým falsem jeho koruny. Jako jiná města starověká razila i Olbia samostatně pouze bronzové a stříbrné mince. Právo raziti zlaté mince měl jen vládce neb usurpator a městům se práva toho dostalo jen výjimečně jako důkazu zvláštní milosti neb za určitý poplatek ve zboží neb za pomoc vojenskou. Takovou výjimkou je i v článku popsáný zlatý statér města Olbiy s podobou skythského krále Pharsaia, pravděpodobně potomka Saitafernova. — Avakian G.: *Trei monete ale regilor armeni găsite la cetatea-albă* (str. 10–14). — Moisil C.: *Problema monetara in tara-românească in anii 1848–1849* (str. 27–31 a 59–64). — Severeanu G.: *Étude sur les tétradrachmes type Alexandre le Grand, frappés dans les villes pontiques de la Moesie inférieure* (str. 50–59 s 1 tab.). Kult zbožného Alexandra Velikého trval věky. Dlouho po jeho smrti nosili Římané náramky a prsteny s jeho podobou a křesťané malosijští ještě v I. století po Kristu nosili amulety s monogramem Krista a podobiznou Alexandra Velikého. Není tudíž divu, že i mince a to hlavně tetradrachmy s podobou Alexandra byly raženy po celá tři století po jeho smrti městy, jež byla kdysi v jeho poddanství.

Hlavně města dolní Moesie razila i za panství římského alexandrovské tetradrachmy s plnou hodnotou stříbra jim příslušnou a s kontramarkami ryzost stříbra zaručujícími. — *Documente.* Mý.

Numismatische Zeitschrift. Vydává numismatická společnost ve Vídni. Nové série sv. 15., r. 1922. Eduard Zambaur: *Neue Khalifenmünzen* (str. 1–16). Článek seznamuje čtenáře s popisem význačných mincí kalifů uveřejněným H. Porterem v *Numismatic Chronicle* 1921 ze sbírky americké university v Beirutu; jehož údaje Z. doplňuje a leckde opravuje. — Günther Probst: *Der Münzbetrieb in Innerösterreich von 1564 bis 1620* (str. 17–88). Autor líčí na základě bohatého materiálu aktového chovaného v archivech ve Štyr. Hradci a ve Vídni dějiny mincovnictví vnitrorakouského, jimiž chce vyplniti mezeru mezi údobím zpracovaným Newaldem v knize o mincovnictví Ferdinanda I. a vlastními a Luschinovými články o dlouhé minci ve Štyrsku a v Korutanech. Je to doba samostatného Vnitrorakouska, již dává dualismus ve vykonávání práva mincovního zeměpanem a stavy zvláštní ráz. Článek je pečlivě sestavenou a tříděnou snůškou materiálu k dějinám mince vnitrorakouské, jejíž cenu zvyšují tabulky stříže i zrna a celkového stavu mincování. Zvláště nutno upozorniti na kapitulu o rentabilitě mince, kde se sleduje pečlivými výpočty dvojí stránka minc. regálu, fiskální a hospodářská, v době, kdy byl veškeren život hospodářský zrevolucionován importem drahých kovů z Ameriky, na úvahy o dodávkách kovů pro minci, o snižování stříže i zrna, na látku vízící se k produkčním prostředkům mince, důležitou pro dějiny řemesel a cen, a konečně na několik instrukcí pro úředníky mince a seznam těchto úředníků. — Arnold Luschin-Ebengreuth: *Friesacher Pfennige. Beiträge zu ihrer Münzgeschichte und zur Kenntnis ihrer Gepräge* (str. 89–118). Nestor rakouských numismatiků podává několik volných příspěvků, doprovázených četnými vyobrazeními v textu k poznání velmi důležitého údobí „friesašských feniků“, ve 12. stol. původně ražeb friesašské mincovny arcibiskupů solnohradských, které byly pak ještě ve stol. 12., hlavně pak ve stol. 13. v Korutanech, Kraině, ve Friaulsku a v Uhrách hojně napodobovány a byly velmi oblíbenou mincí obchodní. L. pojednává nejdříve o posavadní literatuře a popisuje a třídí pak krátce nejdůležitější nálezy těchto feniků, aby je mohl datovati a přidělití mincovnám, z nichž vyšly. — Jean N. Svoronos: *La Tholos d'Athènes* (str. 119–149). Známy, nedávno zesnulý numismatik řecký dává si ve francouzsky psaném článku otázku, odkud pochází obraz budovy na nejmenších mincích athénských zvaných „kollybos“ aneb „kollybon“. Dochází na podkladě širokého materiálu archaeologického k názoru, že to není slavný odeon z doby Periklovy, nýbrž tholos, chrám zasvěcený božstvům slunce a hvězd a jakási astronomická observatoř, jejíž činnost spojuje se jménem Métona athénského, slavného matematika, geometra, astronoma a astrologa z 4. stol. př. Kr. — August Loehr: *Dr. Alfred Nagls numismatisches Lebenswerk* (str. 150–156). L. hodnotí krátce životní dílo Dr. Nagla, vídeňského právníka a čest. člena numismat. společnosti rakouské, zesnulého r. 1921, jenž vynikl zvláště pracemi o valutových otázkách v minulosti a přítomnosti. — Nové série sv. 16., r. 1923. Otto Voetter: *Die Kupferprägung der Diokletianischen Tetrarchie* (str. 1–9 a 6 tab.). Článek zabývá se různými emisemi mincovny aquilejské na poč. 4. stol. po Kr. — Karl Stockert: *Beiträge zur serbischen Münzkunde 2–4* (str. 10–18 s 1 tab. v textu). Pokračuje v úvahách uveřejněných v N. Z. r. 1918 mluví autor nejprve o některých groších bosenských stol. 14., při nichž užíváno razidel dubrovnických a srbských aneb které jsou přímo padělky stříbrných grošů dubrovnických, dále o benátských mezzaninech padělaných v Srbsku ve 14. stol. a podává konečně několik drobných příspěvků k mincovnictví bulharskému ve stol. 13. a 14. — Fritz Dworschak und Robert Friedinger: *Ein Brakteatenfund aus Steiermark (Brakteaten des österr. Zwischenreiches?)* (str. 19–24, s 1 tab.). Autoři přidělují některé brakteáty nalezené asi r. 1922 někde ve střed.

Štyrsku markrab. Heřmanovi badenskému, jenž panoval v Rakousku po vyměnění Babenbergů až do r. 1250 a byl manželem Gertrudy, vdovy moravského markrabě Vladislava (+1247). Brakteáty ty se vyskytly částečně též v nálezů olomouckém (Fiala, Č. D. str. 215, tab. 32, č. 44 a 46, srv i č. 2250, tab. 22, č. 35) a podobné typy vidíme i v nálezů rakvíckém a strmilovském. Článek je pro nás důležitým příspěvkem k řešení otázek vzhledu se k těmto nálezům, jimž chceme věnovati v některém z příštích čísel zvláštní pozornost v souvislosti s články Buchenauovými a Dworschakovými o začátcích rakouského mincovnictví, uveřejněnými v N. Z., r. 1921. Srv. k tomu též článek Buchenauův v Bl. f. Münzfrende, 1924, seš. 9. a 10. — *Rudolf Münsterberg: Einseitige Goldmünzen Constantins und seiner Söhne* (str. 25–28). Autor rozmnožuje dosud známé typy jednostranných zlatých mincí cis. Konstantina a jeho synů o několik nových čísel a pokouší se o jejich datování. — *Wilhelm Kubitschek: Gold und Silber gegen Ende des IV. Jahrhunderts* (str. 29–32). Článek je doplňkem k pojednání v N. Z. z r. 1913 o vyšetření cenového poměru zlata a stříbra ke konci 4. stol. po Kr. na základě sporného papýru tereziánského gymnasia ve Vídni. — *Arnold Luschin-Ebengreut: Friesacher Pfennige (Schluß)* (str. 33–144, tab. VIII.–XXV.). V pokračování své studie jedná L. o všech mincovnách, v nichž byly raženy friesašské feniky v nejširším toho slova smyslu, tedy i napodobeniny, a popisuje, třídí a vyobrazuje hlavní typy těchto ražeb. Ku konci pak přidává velmi poučnou kapitolu o mincovním čísle fries. feniků. Článek tento, v němž L. shrnul po stránce metodické mistrně své po dlouhou řadu let shromážděné poznatky o údobí, jež je z nejspornějších a nejzajímavějších z dějin mincovnictví rakouského, přechte s prospěchem každý, kdo se zabývá středověkou numismatikou. *Ský.*

Numizmatikai Közöny. A magyar numizmatikai társulat megbízásából szerkeszti Dr. Gohl Ödön. 18. a 19. ročník, 1919–1920. *Gohl Ödön dr: A magyar bányapénzek* (str. 1–33). Přehled uherských hornických známek XVI.–XIX. stol. s četnými obrázky v textu. — *Hóman Balint: II. András-és IV. Béla-Kori szlavón denárok* (str. 33–41). Autor připisuje zde 38 denárů a 21 obolů z doby 1196–1255 slavonské mincovně v Záhřebu. Na těchto ražbách vyskytuje se nejčastěji slunce a měsíc, často i uherský státní znak, jímž má býti označena suverenity uherského krále a postava biskupova. Podle nálezů sestavuje tyto mince ve 3 skupiny dle váhy a 2 skupiny dle stříže. — *Procopius Béla dr: A pápák érmeiről* (str. 42–51). Přehled všech papežských medailí s pojednáním o jejich padělcích a literatuře. — *Alföldi András dr: Kiadatlan és ritka római pénzek (2 műmel-lékettel)*. 1. Aureus Geta-Caracalla (Coh. IV. str. 244, 1–10 a str. 289, 1) a příbuzný denár (Elagabalus) z národního musea maďarského. 2. Nepopsané a vzácné římské mince (s 2 tab.): 45 kvinárů ze sbírky Niklovitsovy. — 20. ročník: 1921. *Zimmermann Lajos dr: Visszapillantás a Magyar Numizmatikai Társulat múltjához és a második évtizedére* (str. 3–8). Pojednání o druhém desetiletí maďarské numismatické společnosti. — *Gohl Ödön dr: A Birtoc csoportbeli barbárpénzek prototípusai* (str. 9–17). Autor dovozuje, že vzory k těmto 17 gr. těžkým mincím nejsou vzaty z jihovýchodu, nýbrž ze západu a jihu. Poněvadž nejsou to slepé napodobeniny vzorů, nýbrž jsou dle nich zhotoveny zcela volně, ba někdy je jen málo připomínají, možno vzory ty stanoviti jen částečně a sestaviti skupiny mincí italských, sicilských, hispanských a galských s obrazy, jež byly vzorem k těmto mincím. Tak shledává autor, že hlavy tří nejčastěji se vyskytujících mincí Nonnos lze považovati za napodobeniny hlavy Apollonovy, hlavy na mincích Busu, Ainarix, Fapiariu, Titto a Nonnos odvozuje z mincí sicilských a italských. Cválající jezdec s ratolestí připomíná tarentské a hispanské jezdce s pláštěm nebo palmovou ratolestí. Centaur na mincích Busu je vzat buďto z mincí hispanských nebo z galských mincí s koněm ohlízejícím se vzad. Rub mincí Coisa je volně zpracován dle lukánských mincí s Herkulem zápasícím se lvem. Pro noha na minci Bussumarus, skákajícího lva na minci Eivoirix a Cobisovomarus,

jakož i kance mince Coviomarus nachází autor vzory na mincích galských a jiho-galských. Západní a jižní původ typů těchto barbarských mincí vysvětluje autor buďto římským výcvikem nebo snad západním původem řezačů želez i původem a přinesenou tradicí vládců, příp. národa, jež razili tyto mince. Myslí, že možno zde souditi jen na Bojery nebo Tectosagy a že rozhodnutí o tom usnadní řádné řešení numismatiky s touto otázkou související. — *Procopius Béla dr: A pápák érmeiről. (II. Közlemény)* (str. 17–29). Autor pojednává v tomto pokračování o všech umělcích, kteří zhotovili papežské medaile a o jejich pracích. Počíná Pisanellem, jenž prý zhotovil medaili na papeže Martina V., a končí Bianchim, medailérem Benedikta XV. — *Gohl Ödön dr: Szabadsgáharci érdemhereszteink ötödik példánya* (str. 29–30). Pojednává o pátém kuse záslužného kříže z uherských bojů o svobodu z pozůstalosti honvédského podplukovníka Augustina Weplera. — *Harsányi Pál dr: Adatok a C. N. H. III. kötetéhez (XII. közlemény)* (str. 33–49). Dodatky k III. dílu corpus num. Hungariae (mince Rudolfa II. a Matyáše). — *Faludi Géza dr: Magyar orvosok újabb emlékérméi* (str. 49–55). III. pokr. o novějších plaketách a medailích na uherské lékařské. — 21. a 22. ročník 1922–1923, *Gohl Ödön dr: A görög pénzek forgalma Magyarországon* (str. 3–12). Rozbírání více než 150 nálezů řeckých mincí v Uhrách dle druhů a komitátů, v nichž byly nalezeny. Usuzuje z nich na obchodní styky tehdejší a na původ mincí. — *Harsányi Pál dr: A borossebesi és vaskóhsziki árpádkori éremleletek* (str. 12–20). Autor popisuje nálezy uherských mincí z let 1205–1301 s četnými obrázky v textu. — *Luschin-Ebengreuth Arnold dr: Kisebb adalékok a magyar pénztörténethez* (str. 20–23). Obírá se oběhem friesašských mincí v Uhrách, jakož i důvody, proč tyto mince dostaly se do Uher a proč ustal jich oběh. — *Gohl Ödön dr: Adalékok Illyria érmészetéhez* (str. 23–26). Popisuje 59 nálezů mincí Apollonie a Dyrrhachia v jihovýchodních Uhrách a Sedmíhradsku a popisuje řadu těchto mincí dosud nepopsaných ze sbírky národního musea uherského. — *Szittyay Dénes: A Szentháromságrol nevezett kongregáció Budán.* (str. 26–27). Popisuje odznaky bratrstva sv. Trojice v Budě. — *Jurkovich Emil: Wenger János zsetónja* (str. 27–28). Pojednává o osobě a rodině majitele dolů Hanuš Wengera, na nějž je jeton z r. 1610. — *Gohl Ödön dr: A pozsonyi 17 grammos barbárpénzlehet* (str. 28–29). Popisuje krátké nálezy bratislavský, v tomto čísle zevrubně popsány Eisnerem. — Ve všech číslech jsou ještě různé krátké zprávy numismatické a zprávy z uherské numismatické společnosti. *Kz.*

Revue suisse de numismatique publiée par la comité de la Société suisse de numismatique sous la direction de Eug. Demole. (Schweizerische numismatische Rundschau.) Tome XXIII. 1923/24. Genève. *Demole E.: Le trésor de l'abbaye de Saint-Maurice en Valais et la valeur du sou d'Agen en 1115* (str. 5–21). Pokus o přesné určení peněžní hodnoty mince Agenského opatství na základě prozkoumání ryzosti zlata a stříbra klášterního pokladu, jehož přesná váha a cena byla zapsána v klášterním dokumentu z XII. století. — *Burkhardt F.: Eine unedierter Nachahmung eines Goldguldens der Stadt Chur aus der Münzstätte Maccagno Inferiore 1622* (str. 22–24). Popis napodobeniny zlaté mince města Churu vydané hrabětem Giacomo III. Mandelli, lenním pánem panství Maccagno Inferiore. — *Lugrin E.: Les médailles du Collège de Vevey de 1840 à 1862* (str. 25–29). Dokončení článku o školních odměnách, jež v podobě medailí udílela žákům koleje ve Vevey, s vyobrazením medailí těch. — *Description des prix de Vevey* (str. 30–39). — *Bernhard-Imhoof O.: Elentier (Cervus alces) auf römischen Münzen* (str. 40–45). Autor popisuje několik mincí Marca Julia Filippa, císaře římského (244–249 po Kr.), vydaných na oslavu tisíciletí založení Říma r. 248., na nichž je zřejmá podoba losa, již Cohen mylně měl za kozu. Památka založení Říma byla oslavována tehdy slavnými hrami lidovými (ludi saeculares), v nichž upotřebeno množství cizo-

krajných zvířat, jež jsou zobrazena na mincích Filippových, tak lev, hroch, antilopa a j. — Eug. Demole: *Accroissement du Cabinet de numismatique de Genève de 1880 à 1923 en monnaies et médailles genevoises*. — H. Girtanner-Salchli: *Das Münzwesen im Kanton St. Gallen unter Berücksichtigung der Verhandlungen im Schosse der eidgenössischen Tagsatzung von 1803—1848* (str. 54—138). — Imhoof-Blumer F.: *Fluss- und Meerergötter auf griechischen und römischen Münzen* (str. 173—421). Velice obsáhlá studie nedávno zemřelého numismatika, opatřená 18 tabulkami, podrobně popisuje a určuje postavy mořských a říčních bohů na mincích řeckých a římských v podobě býků neb v charakteristické posici pololežících starců s různými typickými atributy. Autor již dříve vydal podobnou studii o nymfách a charitách. — Dieudonné A.: *Une boîte de changeur genevois de 1726* (str. 422—436). Popis zajímavé skřínky obsahující závaží ku přesnému stanovení váhy některých mincí obíhajících koncem 18. století. — Demole E.: *Jetons réactionnaires vaudois de 1801* (str. 437—442). Popis dvou dosud neznámých jetonů kantonu vaudského z doby jeho vymanění se z poddanství bernského. — *Zprávy o činnosti Société suisse de numismatique*. — *Mý*.

The Numismatic Chronicle. V. series, Nos. 13—16, 1924. London. G. F. Hill: *Greek coins acquired by the British Museum in 1923* (str. 1—18 s tab. I. a II.). Popis přírůstků řeckých mincí v Britském muzeu za rok 1923. — J. G. Milne: *The Persian standard in Ionia* (str. 19—30). Počátkem III. stol. př. Kr. se některá přední města maloasijské Ionie (Efesos, Erythrai, Hérakleia, Magnésia, Milétos, Priéné) vrátila při ražení stříbrných mincí od rhodského čísla minc. k perskému. Tento zjev, velmi nápadný, poněvadž se dostavil právě po pádu říše perské, vykládá autor užitím perských siglů jako prostých střížků k novému ražení, při čemž se na jejich váze nic nezměnilo. Uvádí příklady, kdy bylo jinde použito starších mincí k přeražení novým kolmem, a vykládá tím postupné ubývání váhy řeckých mincí od místa původního ražení po starověkých obchodních drahách. — H. Mattingly, *The Roman „Serrati“* (str. 31—52 s tab. III. a IV.). Nová chronologie římských serratů, t. j. denárů s ozubeným okrajem. Autor rozeznává kromě izolovaného jejich ražení nedlouho před rokem 217 př. Kr. ještě čtyři hlavní chronologické skupiny: Asi 125—115, asi 106—101, 86—71 a 71—49. Opatření okraje zuby mělo být zárukou, že i uvnitř je obsah ryzí a že mince není plátovaná. Proto dávali podle Tacita, Germ. 5 staří Germáni serratům přednost před mincemi jinými; pro ně a jejich západní sousedy bylo toto ražení určeno především. Ražení z ryzího kovu, zaručené ozubením, přičítá M. stranám demokratickým (na př. v 4. skupině straně Mariovců), plátovaných vládě senátorské (v 4. skupině straně Sullově). — C. Oman: *The legionary coins of Victorinus, Carausius, and Allectus* (str. 53—68 s tab. V.). Jako již dříve Septimius Severus a Gallienus, tak razili i usurpatoři V'ctorinus (267—269), Carausius (286—293) a Allectus (293—296) mince s jménem a znakem legií na rubu. Victorinus razil jen zlaté, které proti jeho mincím z jiného kovu jsou velmi pěkně provedeny. Protože se na nich vyskytují i jména legií, nad nimiž neměl Vict. moci, pokládá je O. (na rozdíl od Adr. Blancheta) za mince propagační, které pro něho měly získat i legie v Podunají a v Orientě. Podobně sloužily politické propagandě stříbrné a bronzové mince Carausiovy. Od Allecta známe jediný typ legionářské mince a nad to unikát. Symboly legií na všech těchto mincích jsou často nesprávné. — Andreas Alföldy: *Some notes on late Roman mints* (str. 69—75 s tab. VI. a VII.). I. Mincovní značky SMLAP a SMKAP na mincích Valentiniana I. a jeho kolegů znamenají mincovnu v Lugudunu (nikoli londýnskou, jak míní Arth. Evans) a v Konstantině (= Arelatě). II. Mince Pacatianovy byly raženy ve Viminaciu. — G. F. Hill: *The frequency table* (str. 76—85). Pro stanovení minc. čísla určité mincovní serie se doporučuje proti methodě „průměrné váhy“ methoda „početnosti.“ Za váhu zamýšlenou jest pokládati váhu největšího počtu zachovaných exemplářů. — G. C. Brooke: *Anglo-saxon acquisitions of the British Museum* (str. 86—96). J. Allan: *Indian coins acquired by the British Museum* (str.

96—110 s tab. VIII.). Soupisy přírůstků mincí anglo-saských a indických v Britském muzeu. — A. H. Lloyd: *Some rare or unpublished coins of Magna Graecia in my collection* (129—140 s tab. IX. a X.). Popis vzácných mincí z kampanské Neapole, Teana Sidic., Tarentu, Hérakleie v Lukanii, Metapontu, Thurii, Kaulonie, Krotónu, Rhegia a Teriny. — E. T. Newell: *A Parthian hoard* (141—180 s tab. XI.—XVI.). Popis velikého nálezu 304 parthských mincí ve vých. Iraku na samých hranicích perských z r. 1923, prvního to parthského pokladu, jemuž se dostává vědeckého zpracování. Byl zakopán někdy v II. 90—85 a obsahuje mince seleukovské od Démétria I. (162—150) a parthské od Mithradata I. (171—138) dále. Nejzajímavější jsou mince, které autor přičítá (velmi pravděpodobně) usurpátoru Himerovi, známému dosud jen z několika velmi hubených zpráv pozdních historiků. Nález potvrzuje správnost systému parthských mincí, jak jej pro britský katalog navrhl r. 1903 Wroth. — H. Mattingly, *The Romano-Companian coinage and the Pyrrhic war* (str. 181—209 s tab. XVII.). T. řeč. kampanské mince byly raženy ve 4 různých mincovnách, nikoli však v Capui, za války s Pyrrhem (282—272), za spojení a patrně s pomocí Karthaga. Redukce váhy souvisí se současnou redukcí v řeckých městech jihoitalských. Zlaté mince se scénou přísahy klade M. do války s Hannibalem. Počátek ražení Aes grave datuje teprve kolem r. 300, asi o 40 let později nežli Haeberlin. I toto ražení pokládá za současně s válkou s Pyrrhem a soudí, že není čistě italských mincí, které by bylo nutno datovati do doby starší roku 300. — H. Mattingly-F. S. Salisbury: *A find of Roman coins from Plevna in Bulgaria* (str. 210—238 s tab. XVIII. a XIX.). Nález pokladu více nežli 4000 řím. denárů a antoninianů, zakopaných r. 250, na vinici u Plevna v pros. 1922. Většina (1173) antoninianů císaře Traiana Decia, které poslouží k historické studii obou autorů o jeho vládě. Rozdělení do mincoven, historický výklad některých typů, hl. reversů. Konsekrační mince spojují autoři s Deciovým pronásledováním křesťanů. — G. C. Brooke: *Anglo-Saxon acquisitions of the British Museum* (str. 239—253). Přírůstky anglosaských mincí v Britském muzeu. — G. F. Hill: *Alexander of Bruchsal* (str. 254—260). Podává podle archivních dokumentů antwerpských, sebraných Vict. Tourneurem, důkaz, že Alexandre de Bruchsella, rytec anglické mincovny v II. 1494—1509, nepocházel z Bruselu, nýbrž z badenského Bruchsalu. Připojeno vyobrazení medaille s jeho autoportrétem. — Fr. Pierrepont Barnard: *The types of certain early Nuremberg reckoning-pennies used in England* (str. 261—309 s tab. XX.) Popisuje a vykládá původ raných norimberských jettonů, užívaných v Anglii náhradou za starší jettony z Tournay v době 1525—1625. Tři typy: s t. řeč. Venuší, s počtářem (učitelem?) za počtářským stolem a s lodí. — V Miscellaneích kromě zpráv nálezových je otištěno privilegium londýnských peněžníků z r. 1462 a seznam příjmení mincovních úředníků v antické Smyrně (vznikla prý pod vlivem římským).

Dbš.

Zeitschrift für Numismatik, sv. XXXIII, sešit 1—4, str. 339, tab. 8. K. Regling: *Heinrich Dressel* † (1849—1920, str. 1—18). Životopisná data a přehled díla Dresselova. — Menadier: *Zur Einführung* (str. 19—23). Programový článek budoucích čísel Z. f. N., které mají i těžké materiální překážky. — Heinrich Dressel: *Sors* (str. 24—32). Přednáška z r. 1907 přičítá na jisto denár ražený r. 69 př. Kr. mincmistrem M. Flaetoriem Cestianem některé z věštíren římských, snad v Praeneste. — Fritz Hermann: *Die thessalische Münzunion im 5. Jhrh.* (str. 33—43, tab. I.) Rozbírání tří období společného mincovnictví thessalského spolku v 5. stol. pod vedením Larissy. — Otázky se týká i následující zpráva: F. Hiller v. Gaertringen: *Thessalische Bundesmünzen des 4. Jhrh.* (str. 44—45). — Kurt Regling: *Phygela, Klazomenai, Amphipolis* (str. 46—67 tab. II.). Určuje dobu vzniku tetradrachmy z Fygel stanovením časového rozdělení mincí v Klazomenai a všimaje si dvou skupin mincí v Amfipoli, do let 387—367. Měděné mince z Fygel rozděluje na čtyři skupiny s dvěma pododděleními. — W. Schubart: *Die ptolemäische Reichsmünze*

in den answärtigen Besitzungen unter Filadelfos (str. 68—82). Přináší příspěvky hlavně k otázce jednotné mince říše Ptolemaovců a poměrů provincií k ní na podkladě studia tří textů z doby Filadelfovy. — *M. Lidzbarski: Die Münzen der Characene mit mandäischen Legenden. Mani auf Münzen seiner Zeit* (str. 83—96, tab. III.). Snaží se rozluštit opisy na mincích charac., které určuje do dvou skupin: krále Ilignai a Timmāa a všimá si jména proroka Maniho na těchto mincích. — *Julius Cahn: Ein Wetterauer Dynastenbrakteat mit hebräischer Umschrift* (str. 97—112). Dodatek k nálezu v Lichtenburgu r. 1920 tvoří brakteát, nesoucí hebrejský nápis „David da Cahen“, ražený jako pamětní peníz tímto Židem Kunovi I. z Minzenbergu, ochránci Židů, patrně ve Frankfurtě nad Mohanem. — *F. Friedensburg: Aus dem Bilderschatz des Mittelalters* (str. 113—123). Autor knihy „Symbolik der Mittelaltermünzen“ ukazuje na několika případech velikou důležitost porozumění jednotlivým symbolům mincí. — *Fhr. von Schrötter: Der Münzfund von Hennstedt* (str. 124—133). Po přehledu historie mincování v Šlesviku-Holštýně podává obsah nálezů, ukrytého as r. 1690, ve kterém nás nejvíce zajímá půltolar Rudolfa II. (Kremnice, 1599), tolar Ferdinanda II. (Praha, 1623) a půltolar Ferd. III. (Kremnice, 1649). — *Nachrufe* (str. 134—144): K. Regling: Friedrich Imhoof-Blumer †; týž: Heinrich Willers †. — *Wilhelm von Bode: Caradossos Plaketten und Bramantes Anteil daran* (str. 145—155, tab. IV. a V.). Ukazuje na vliv Bramantův na Caradossa, který v plaketách zdobících velké kalamáře, jemu přisuzované, zpracoval návrhy Bramantovy. — *H. Dressel: Ein Tetradrachmon des Arsakiden Mithridates III.* (str. 156—177, tab. VI.). Probírá čtyři dvakrát ražené tetradrachmy Oroda I. Arsakovce, které byly původně penězi jeho bratra Mithridata III. — *Týž: Römische Bleimarken.* (str. 178—184, tab. VI.). Popis 27 typů olovených římských známek z nálezů v 80. letech předch. stol. učiněného. — *Ph. Lederer: Ein Goldstater Alexanders des Grossen.* (str. 185—205, tab. VII. a VIII.). Odmítá vliv Korinthu na zlatý stater Alexandrův, který byl dosud přiznáván, a poukazuje na úzkou souvislost tohoto peníze s Athénami a díly Feidiiovými tamtéž. — *H. Heineken: Zur mittelalterlichen Münzkunde Brandeburges.* (str. 206—249). Pokračování z Z. f. N. sv. 32, str. 93 sl. 3. Die Holphennigprägung zur Zeit des Kurfürsten Friedrich I. Rozbírání hlavně důležité jednání o zavedení věčného feniku, úmluvu s městy r. 1369 a jejich poměr k minci. Netzowský nález, v předchozím popsáný, v metrologickém prozkoumání skýtá mu i s jinými zajímavé a důležité údaje. — *Dr. K. Groszmann: Die Münzprägung des Grafen Gustav von Sayn-Wittgenstein in der Münze zu Berleburg im Jahre 1675.* (str. 250—259). Mincování v Berleburgu skončilo deficitem a bylo po roce hr. Gustavem zastaveno. S dvěma tabulkami přehlednými. — *F. Frhr. von Schrötter: Über den Münzhandel in Frankfurt am Main während des siebenjährigen Krieges.* (str. 260—273). Rozbírání velkou účast Židů na stahování mince a obchod jich s horší. — *Kurt Regling: Ein Goldsolidus des Romanus I.* (str. 274—279). Nový typ v unikátu. — *Alfred Noss: Die kölnischen Dreikönigstaler* (str. 280—299). Soudí, že tyto toлары jsou peníze kupované v Kolíně na památku procesími. Nedatované klade do 17. stol. a pokládá je za falsifikáty. — *Kleine Mitteilungen* (str. 300—306). H. Diels: Zum Lostäfelchen von Patavium. — Wilh. Kubitschek: Zum Sorsdenar. — J. Menadier: Geseke und Soest. — J. Friedensburg: Oberschlesischer Münzfund. Upozornění na nález, v němž i české toлары, pražské groše a 2 pražské dvoukrejčary. — *V literatuře* (str. 307—322) dlužno poukázati na rozsáhlý referát Menadierův o *Millerově práci Österreichische Münzprägungen 1519—1918.* — *Rejstřík* (str. 323—339). — Sv. XXXIV. sešit 1—4, str. 429, tab. XVIII. vycházel za poměrů velmi obtížných a vydání prvních dvou sešitů bylo umožněno jen peněžitou podporou ministerstva a odevzdáním nehonorenovaných příspěvků jednotlivých autorů. *Andrae: Altassyrische Bleiplaketten* (str. 2—6, tab. I.). Všimá si rozšíření olova v Asyrii, které souvisí hlavně s vládou bojovného Tukulti-Nimurty I. (1260—1238). Jako platidlo bylo užíváno na zlomu II. a III. stol., později přichází

hlavně na kruhovitých a plochých plaketkách malých nebo velkých, které souvisely patrně těsně s kultem bohyně Istar, v jejímž chrámu nebo poblíže něho v Assuru nejvíce se nacházejí. — *K. Regling: Mende* (str. 7—35, tab. II. a III.). Mende, osada kolonizovaná v 8. stol. př. Kr. Eretreou, pozdější bohatý člen attického spolku, razila mince ze stříbra dolů chalkidických, attického rázu. Regling rozeznává v ražbě 4. období: konec 4. stol. — ca 480 př. Kr.; druhé 480—450, třetí 450—405, čtvrté 405—348 a jednotlivá podrobně probírá. — *E. Ziebarth: Hellenistische Banken* (str. 36—50). Obírá se chrámy, které byly prvými bankami, jich zřízení a postavením. — *H. Volkmann: Zur Münzprägung des Demetrios I. u. Alexander I. von Syrien* (str. 51—66). Upozorňuje na rozdílný typ mincí Demetria I. a podkládá své údaje historicky. Právě tak všimá si mincí Alexandra I. Syrského. — *Walter Koch: Die ersten Ptolemäerinnen nach ihren Münzen* (str. 67—106). Probírá řadu královen ptol., jich obrazy a jména na mincích a jejich poměr k nim, jak je na mincích zevně vyjádřen. — *J. Menadier: Fund von Seemark bei Schneidemühl* (str. 107—112). Nález učiněný 1913 a uschovaný těsně před koncem II. stol. obsahuje mezi cizími (Německo, města sev. Francie, Uhry, Dánsko, Anglie) z čes. denárů: Břetislava I. (1, 6 zlomků.); Spytihněva II. (3 zlomky); Vratislava II. (1); neurčené (5 zlomků). — *Dr. B. Engelke: Helmstedter Münzgeschichte* (str. 113—154 tab. IV., V. a VI.). Podává nejprve všeobecný přehled dějin kláštera, hlavně jeho poměr k městu, který se definitivně rozhodl r. 1490, kdy opat se vzdal všech práv nad městem ve prospěch věv. Brunšvicko-lüneburského, pak popis jednotlivých mincí. — *H. Gaebler: Zur Groschenprägung Joachims I.* str. (155—166). Všimá si otázek souvisejících s novým neb opětovaným použitím kolku aversu mince i na reversu. — *Frhr. von Schrötter: Zur Prägung von Sayn-Wittgenstein in Berleburg* (str. 167—169). Příspěvek k otázce ražby hr. Gustava v Berleburgu. — *Týž: Der Münzfund von Dernau* (str. 170—176). Obsahuje 263 kusů s nepatrnou výjimkou 16. a 17. stol. různých německých peněz, mezi nimi i Ferdinanda II. 3krejcar (Vratislav, 1618); Leopolda I. 6krejcar (Kremnice, 1669), 3krejcar (Praha, 1670, Kut. Hora, 1666, Kremnice, 1682) a několik kusů z cizích zemí (Nizozemí, Polsko, Francie). — *Kleine Mitteilungen* (str. 178—181): K. Regling: Goldstater von Phygela. — E. Ziebarth: Nachtrag zum Bankwesen von Kos. — Ph. Lederer: Zur Ära von Gabala. — *Literatur* (str. 182—190): K. Regling: A catalogue of the greek coins in the British museum, sv. CXXXI, CL, LXXXVIII, CXLIV, CVI, CLII, CXIV, CCXIV. — *Menadier: Erklärung* (str. 190—192). — *Heinrich Willers: Das Rohkupfer als Geld der Italiiker* (str. 193—283, tab. XIII.—XVII.). Neúplná práce Willersova vydána po jeho smrti jako důležitý příspěvek k otázce aes rude. V několika oddílech podrobně a svědomitě jest podán archeol. úvod, nálezy aes rude, které probírá přehledně podle jednotlivých krajů Italie. Z druhů nálezů probírá hlavně poklady hrobů a chrámů, určuje časově (nejstarší přibližně okolo r. 1000) měď a její rozšíření a věnuje celý oddíl zevnějšku mědi, která byla užívána jako platidlo. — *Ph. Lederer: Eine Gruppe sizilisch-punische Tetradrachmen* (str. 284—303, tab. VII.). Všimá si řady dosud nezhodnocených tetradrachem a přiděluje je Camerinu (Kamarino), kde byly raženy pod svrchovaností punskou. — *H. Gaebler: Lampsakenische Parerga* (str. 304—314, tab. XVIII.). Zabývá se otázkou přidělování jednotlivých mincí Lampsaku. — *M. Bieber: Die koische Aphrodite des Praxiteles* (str. 315—320, tab. VIII.). Rozbírání předlohy pro tetradrachmu ostrova Kosu v umění výtvarném. — *Arthur Suhle: Der Fund von Bébange und die Trierer Friedenspfennige* (str. 321—348, tab. IX a X.). Nález obsahuje hlavně feniky Bruna Trevírského a autor všimá si především „mírových“, které byly raženy na uzavření konkordátu wormského, smíru papeže a císaře v boji o investituru, a vyjadřují důležitost postavení Brunova. — *K. Regling: Choirion, nicht Herakleidas* (str. 349—353). Týká se drachmy z Catany. — *Leon Ruzicka: Doppelte Erasion auf einer Münze des Nero von Thessalonike* (str. 354—5). — *E. Ziebarth: Zum samischen Finanz- und Getreidewesen* (str. 356—363). Jsou rozebrány otázky mince a obilních nákupů na Samu hlavně na základě nápisového materiálu. — *Kleine*

Mitteilungen (str. 364–366). Ph. Lederer: Nachtrag zum „Syrakusischen Kleingeld im 5. Jh. v. C.“ und zur „Ära von Gabala“. *Literatur* (str. 367–394). — *Nekrologe*: (str. 395–408). K. Regling: J. N. Svoronos †. Týž: E. Babelon †. J. Menadier: Paul Joseph. — Rejstřík (str. 411–429). E. N.

Archiv für Medaillen- und Plakettenkunde. Vydává A. Riechmann & Co., Halle n. S. Redaktoři: Prof. Dr. Habich a Dr. Bernhart v Mnichově. Ročník III. 1923/1924. *Arthur Bechtold, Georg Pfründt* (str. 1–62). Jiří Pfründt narozený r. 1603 ve frankské vsi Flachslanzen a zesnulý r. 1663 byl nejznamenitějším medailérem své doby v Řezně a Norimberku. Učitelem jeho byl pařížský medailér Jean Varin. Autor popisuje 64 medailí Pfründtem pracovaných. Nás zajímají z toho hlavně medaile na Ferdinanda III., uvedené také ve spise „Medaile v zemích českých“ jako č. 44 (1–2), jež byly dosud považovány za medaile korunovační a o nichž se mělo za to, že vznikly v r. 1637. Autor opravuje tento omyl a datuje medaile tyto na základě listinných dokladů r. 1653. Zajímavým je též, že od Pfründta je rub medaile na císařovnu Eleonoru, na níž vyobrazena je slunečnice točící se k paprskům slunce s heslem „Unum sequor“. ¹⁾ Alegorie tato opakuje se též na velké korunovační minci královny Eleonory na korunovací v Praze z r. 1656, již připsal jsem Šalamounu Skultetovi ²⁾ a jež snad pochází též z dílny Pfründtovy. Ostatní medaile Pfründtovy zvětňují většinou kurfirsty, vladaře jihoňmeckých dvorů, švédské vladaře královnu Kristinu a Karla X Gustava, generála Karla Gustava Wrangla, Ottavia Piccolominiho a j. — *Fritz Dworschak, Bemerkungen und Nachträge zum Meister des Heidegger und zum Monogrammist S. B. (Severin Brachmann)* (str. 63–79). Dr. Dworschak sestavil zde řadu 75 prací tohoto mistra, jenž pracoval též v Praze a jehož pražské práce Dr. Ed. Fiala přičítal dílně Jiříka staršího z Rzasné. ³⁾ Na konci článku zmiňuje se autor o tom, že po dlouhém pátrání podařilo se mu zjistiti tohoto slavného medailéra v osobě Conterfettera Severina Brachmanna. K této tak důležité studii pro české medailérství vrátím se ještě v samostatném článku. — *Fritz Dworschak, Die drei Monogrammist W V, R D und R. R. (Wolf Verdross, David Rottilius, Raphael Ranghieri)* (str. 80–81). První monogramista rozluštěn byl na popud Dra Strohmera, jenž na náhrobku Jakuba rytíře z Trapp v Schludernsu (v Tyrolích) zjistil monogram W V v archivu zámku Schludernského, druhého a třetího zjistil Dr. Dworschak, a to druhého z archivu kláštera St. Blasien přeneseného do benediktinského opatství Sv. Pavla v lavantském údolí v Korutansku, třetího ze závěti v archivu zemského soudu vídeňského. — *George F. Hill, Giovanni Pietro de Pomis* (str. 82). Vyobrazuje a popisuje medaili na tohoto umělce z r. 1624 od neznámého umělce. — *A. Bechtold, Erwähnung einer pfälzischen Medaille bei Grimmelshausen* (str. 83–92). Autor dokládá, že medaile, o níž Grimmelshausen se zmiňuje ve své „Reisebeschreibung nach der oberen Mondwelt“ (vyd. r. 1660) a o níž praví „dass er uff einer Seiten seines Bildnusses einen Baum führete, daran das Wetter ein gut Teil der Ästen hinweg geschlagen“, není, jak původně myslil, medailí na Bedřicha Falckého, nýbrž medailí na Karla Ludvíka falckého zhotovenou od Jiřího Pfründta. — *C. A. Ossbahr, Stokholm, Nachtrag zu Armand, Les médailleurs italiens des quinzième et seizième siècles, aus dem königl. Münzkabinett in Stokholm* (str. 93–94). Uvádí 18 medailí ze štokholmské sbírky v díle tomto neuvedené. — *R. Berliner, Eine Augsburger Devotionalienwerkstätte der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts* (str. 95–102). Soudí oproti náhledu Braunově, že uvedené jím práce („Archiv“, ročník II., str. 83–100) jsou asi výrobky řemeslné dílny augsburské

¹⁾ Herrgott, XXXIV–20.

²⁾ „Medaile v zemích českých“, č. 46 (7).

³⁾ Věstník numismatické společnosti československé v Praze, 1920, str. 49. násl.

z doby třicetileté války. — *A. Bechtold, Hieronymus Scotus* (str. 103–118). Popisuje voskový model ke známé medaili Antonia Abondia na dobrodruha Hieronyma Scota, jenž je nyní v museu gothském, zabývá se zevrubně osobností Scotovou a popisuje, jeho život, pokud je doložen prameny. Připomíná, že Scotto žil asi 10 let i na dvoře Rudolfa II. v Praze, kde se mu dostalo hojných poct. Dlouho prý se na pražském hradě okazovala židle, v níž usedal dle pověsti císař, když prostřednictvím Scottovým bavit se s ďáblem. Z této doby pochází asi medaile Abondiova. — *Georg Habich: Die Erasmus-Medaille* (str. 119–122). Autor doplňuje článek Victora Tourneur „Quentin Metsys médailleur“ z *Revue belge*, LXXII., str. 139 a uvádí olovenou jednostrannou medailku s podobiznou umělcovou z mnichovské sbírky. — *Oskar Gessert, Beiträge zur Medaillenkunde Westdeutschlands* (str. 123–130). 1. *Friedrich von Hamel*: Tomuto umělci heidelberskému připsuje autor malovaný voskový medailon na kurfirsta Friedricha IV. falckého. 2. *Johann Philipp von der Pütt*, jenž je identickým s mistrem „Nürnberg 1593“, jež uvádí Erman na str. 62 a násl. Stal se 1589 měšťanem norimberským a r. 1618 je o něm ještě zmínka. Johann von der Pütt, jenž r. 1653 zemřel ve stáří 61 let, byl patrně jeho synem. 3. *Georg Holdermann* byl žákem Püttovým, stal se 1574 měšťanem norimberským a zemřel 1610. — *Georg Habich, Kunstkammer-Stücke* (str. 131–141). Zjišťuje totožnost anonymních dřevěných medailonů dle starých rytin a tvrdí, že jde o napodobeniny starých prací pro umělecké sbírky, opatřené nejrůznějšími monogramy starých mistrů hlavně ze 17. století. Uvádí 18 takových medailonů s monogramem MK a pokouší se vysvětliti jej jménem dosud neznámého umělce. — *Günther Probst, Zwei unbekannte Medaillen Joachim Deschlers* (str. 142) a *Giovanni Pietro de Pomis als Medailleur* (str. 143/144), dodatky a opravy. — *H. Buchenau, WachsBild K. Heinrich III. von Frankreich und Polen* (str. 145). Buchenau rozpoznává obraz tohoto vladaře v kolorovaném voskovém modelu z Lannovy sbírky II., č. 198. — *Oskar Gessert, Meister Jakob* (str. 146–148). Doplněk ku článku Alfreda Nosse o medailích na Richarda z Greiffenklau (Archiv III. str. 99 a násl.). — *Oskar Gessert, Ein Lutherbildnis von Jost Camerer* (str. 149–150). Zjišťuje mosaznou medailku na Luthera od Josta Camerera v Halle n./S. z r. 1549 ve sbírce vévody Cumberlandského. — *Georg Habich, Augsburger Wachsbossierer aus der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts* (str. 151–153). Uvádí tři umělce: Jiřího Langa (monogram GL), umělce značícího NR a Jindřicha Zirra (HZ) a rozděluje jejich práce. — *E. W. Braun, Eine figurale Plakette des Nürnberger Goldschmiedes Paul Flindt* (str. 154–156). Vyobrazuje olovenou plaketu, již získalo opavské museum v r. 1923 a připsuje ji Paulu Flindtovi. — *Martin Feddersen, Zwei Reliefs des Meisters HP* (str. 157–162). Jméno tohoto mistra nemůže autor zjistiti, popírá však, že by jím byl Hans Peisser. — *Gessert, Ludwig von Siegen* (str. 163–164). Doplnuje životopis tohoto amsterodamského umělce. — *Literatura: Georg Habich: Bemerkungen zu Ludwig von Baldass: Die Bildnisse Kaiser Maximilians I.* (str. 165–169). Doplnuje tuto monografii 15 dalšími medaillemi na Maximiliana I. — *Neuere Medaillen-Literatur*: (str. 170–174). — *Hans Börger (Hamburg): Georg Habich, Die Medaillen der italienischen Renaissance*, Berlin-Stuttgart (1923). *G. Habich: Victor Tourneur, Le médailleur Anversois Steven van Herwijck*, *Revue belge* 1921, str. 137. — *G. Habich: Victor Tourneur, La Medaille de Philibert Guigonard*, *Revue belge*, str. 137. — *G. Habich: Victor Tourneur, Recherches sur les Waterloo, médailleurs Bruxellois*, *Revue belge* 1922, str. 58. — *Neuere Plaketten-Literatur*: (str. 175–183). *G. Habich: E. W. Braun, Die deutschen Renaissance-Plaketten der Sammlung Alfred Ritter von Moltheim in Wien* (Vídeň 1918). — *G. Habich: E. F. Bange, Italienische Bronzen Bd. II: Reliefs u. Plaketten*. Berlín a Lipsko 1922. — *G. Habich: E. F. Bange, Bildwerke in Bronze und anderen Metallen, Arbeiten in Perlmutter und Wachs usw.* II. Bd. des Katalogs der Bildwerke des deutschen Museums in Berlin. — *Oskar Gessert: Rudolf Sillib, Der Meister der Schaumünze auf die Vermählung des Kurfürsten Friedrich V. von der Pfalz*. (Zeitschrift für die Geschichte

des Oberrheins, Bd. 33, S. 57877): Pojednání Rudolfa Silliba je pro nás velmi důležité, neboť dokazuje, že mistr J. D. B. známý z medaile na sňatek Bedřicha Falckého⁴⁾ je frankentalský zlatník Jan de Bommaert, kalvinistický uprchlík z Geldern, o němž Sillib přináší data z let 1603–1620. Otec jeho byl Jan Bommaert, měšťan geldernský, u něhož pracoval též bratr jeho Cesar de Pommert. Mistr Jan de Bommaert, jenž byl třikrát ženat, požíval velké vážnosti jako sochař, neboť byl kancléřem arady doporučen kurfirstu Friedrichu IV. pro zhotovení soch kurfirstů na heidelbergském zámku slovy „dass sie niemanden vorzuschlagen wissen ausserhalb einen Goldschmied und Possier zu Frankenthal, Hans Pommert genannt, welcher der Kunst halber ziemlich herumt sein soll“. —

Kz.

MUSEA. ❀ VÝSTAVY. ZPRÁVY SPOLKOVÉ A JINÉ.

Numismatické oddělení Národního Museum v Praze bylo neobyčejně obohaceno zakoupením sbírky po † Dr. Ed. Fialovi, proslavené kolekcí českých denárů a brakteátů a řadou velmi vzácných medailí stol. 16. a 17., vynikající však též vzácnými českými mincemi doby grošové a tolarové, jettony, rozmyslným výběrem z mincovnictví řeckého, římského, jihoslovanského, německého a ukázkami z mincovnictví všech národů a údobí vůbec. Zakoupením této sbírky dostává se numismat. odděl. Nár. Museum do první řady velikých musejních sbírek střední Evropy.

Okresní museum v Humpolci slavilo v r. 1920 tiché jubileum svého 25letého trvání. Ve zprávě, kterou při této příležitosti pečlivě sestavil ředitel humpolecké měšťanky *Josef Kopáč*, jenž je členem výboru musejní společnosti pro okres hump. od počátku jejího trvání (zpráva vyšla opožděně až v r. 1924), čteme, že museum „obsahuje vedle soustavné sbírky českých a rakouských mincí všech panovníků českých i habsburských od nejstarších dob až do doby přítomné nyní také sbírku mincí republiky a čtrnáct hromadných nálezů učiněných v okrese humpoleckém, jež jsou vzácným dokumentem dějinným. V nich nejpočetněji zastoupena jest doba válek husitských i války třicetileté“. Krátký seznam obsahu těchto nálezů byl nám doručen laskavostí p. řed. Kopáče a p. A. Maláta v Sedlici. Museu humpoleckému přejeme hojně zdaru při další činnosti i v oboru numismatickém.

Při *Společnosti vlastivědného musea slovenského v Bratislavě* ustavil se v r. 1924 odbor historicko-archaeologický, jehož referentem pro numismatiku je náš člen, p. Dr. *Rud. Machek*. Ze zprávy, již nám p. dr. Machek laskavě zaslal, poznáváme, že odbor numismatický vyvíjí činnost skutečně úctyhodnou především zásluhou svého horlivého referenta vydatně podporovaného pp. doc. Dr. J. Eisnerem a Dr. J. Hofmanem. Činnost ta má zvláštní význam v hlavním městě Slovenska, které je dnes bez musea přístupného veřejnosti, ač se honosí vedle značných kolekcí několika ústavů středněškolských bohatými sbírkami musea městského, jehož místnosti však zabraly úřady. — Odbor archaeolog.-numismatický koná jednou v měsíci pravidelné schůzky a získal darem i koupí již mnoho cenných předmětů především z nálezů slovenských. Tak ku př. na 300 stříbrných římských denárů republikánských a císařských, hlavně z doby císařů Nervy, Trajana, Hadriana a Domitiana z okolí Komárna, 30 mincí barbarických typu Nonos a Biatec a 114 praž. grošů Václava IV. nalezených ve vinicích

⁴⁾ Viz „Medaile v zemích českých“, č. 31 (1), str. 9.

u Bratislavy. — Odbor pečuje však i o to, aby získané mince byly učiněny přístupny širšímu obecnému. Poněvadž vhodných místností pro museum dosud není, propůjčila bratislavská filiálka Moravské agrární a průmyslové banky své výklady pro postupnou expozici numismatických přírůstků Společnosti slov. vlastivěd. musea. Dále byla pořádána v říjnu m. r. péčí Osvětového sboru, školského referátu, jakož i správy státní školy obecné v Zukrově ul. v místnostech této školy výstavka sbírky p. Dr. Machka čítající asi 1200 českých mincí zejména vévodských. Hromadným návštěvám ústavů posloužil p. Dr. Machek při této příležitosti vhodnými přednáškami. Na jaře t. r. byla výstavka opakována v místnostech zmíněné již filiálky Mor. agrár. a prům. banky a to ve třech oddílech, z nichž první zahrnoval dobu od Boleslava I. do Přemysla I., druhý od Přemysla I. do Ferdinanda I. a třetí konečně dobu novou.

Ský.

Numismatika v národním museu bulharském v Sofii. Národní museum bulharské bylo založeno roku 1879 v mešitě sofijské z 15. století. Má pět oddělení: prehistorické, starověké, středověké, numismatické a umělecké. V roce 1892 mělo numismatické oddělení 2357 mincí. Nyní chová 11.563 mincí řeckých, 7041 římských, 908 byzantských, 689 bulharských, 109 jugoslávských, 939 středo- a novověkých, 431 tureckých a 210 ruských vedle velkého počtu mincí z nálezů bulharských, z nichž je 1947 řeckých, 9501 římských, 1124 byzantských, 800 bulharských, 107 jugoslávských, 428 středo- a novověkých, 922 tureckých a 121 ruských. Konservátorem oddělení je N. A. Mušmov. (Aréthuse).

Museum řádu čestné legie. V Paříži postaveno nové museum nákladem 1.800.000 franků. Suma ta sebrána byla subskripcí dohodových států. Chovati bude pouze předměty mající vztah k řádu čestné legie. (Aréthuse).

V prosinci byly na *pařížské universitě* zahájeny přednášky o numismatice profesorem *Th. Reinachem*, nástupcem slavného E. Babelona. Reinach přednáší o zlatých mincích řeckých a užívá při svých výkladech projekci mincí skioptikonem.

Mý.

NOVÉ RAŽBY.

Československo. Zlatý důl v Roudném vytěžil v roce 1924 261 kg ryzího zlata, kteréžto zlato si částečně dává v Kremnici od 1. října 1924 přemincovati na dukáty.

Knížectví Liechtensteinské: Zemský sněm zmocnil vládu k ražení stříbrných mincí v úhrnné sumě 250.000 franků; a sice má býti raženo 15.000 mincí pětifrankových, 50.000 mincí dvoufrankových, 67.500 mincí frankových a 15.000 mincí půlfrankových.

Litva chystá k ražení následující druhy mincí drobných měděných, majících 90% mědi a 10% aluminia: 1 cent, průměru 16 mm, váhy 1.6 gr, 5ticent, prům. 19 mm, váhy 2.1 gr, 10ticent, prům. 21 mm, váhy 5 gr. Z niklu: 20ticent, prům. 23 mm, váhy 4 gr, 50ticent, prům. 25 mm, váhy 5 gr., celkem 42 mil. mincí váhy 126.200 kilogr. V červenci r. 1925 byla zadána londýnské mincovně ražba 15 milionů litů ve stříbrných mincích po 1, 3, 5 a 10 litech.

Lotyšsko: Zákonem z dubna r. 1925 byl mincovní zákon ze dne 3. srpna 1922 poněkud změněn: Drobné mince po 1, 2, 5, 10, 20 a 50 santimech mají býti raženy

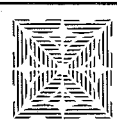
z kovu vládou předepsaného, a to z kovu náležejícího státu. Jakost mincí i váhu určí vláda. Zlaté mince mohou býti neomezeně vydávány, množství stříbrných mincí jest omezeno nejvýše 30 laty, ostatních drobných peněz nejvýše 10 laty na 1 obyvatele. Drobné mince přijímají státní pokladny neomezeně, při jiných platech jest stříbrná mince do 25 latů, drobná do pěti latů zákonitým platidlem.

Palestina (Zion): Židovsko-arabská komise usnesla se na zavedení těchto dvoujazyčných mincí: Zlatý dinar = 1 anglická libra šterlinků. Šekel = miskal = $\frac{1}{10}$ dinaru = $\frac{1}{2}$ dolaru (?). Dirhem hebrejsky, larkman, = $\frac{1}{40}$ dinaru ($\frac{1}{4}$ šekelu). Hebrejsky prutah = arabský safi = $\frac{1}{1000}$ dinaru ($\frac{1}{100}$ šekelu).

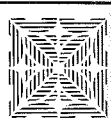
Rakousko: Ku zprávě našeho časopisu (r. I., č. 1. a 2., str. 70), nutno dnes uvést jisté změny, provedené zákonem ze dne 20. prosince 1924. Zavádí se měna zlatá, ovšem zatím jen nominelně, mají býti raženy ze zlata jakosti $\frac{900}{1000}$ mince 100šilinkové a 25tišilinkové. Stošilinkový peníz váží 23·5245 gr a obsahuje ryziho zlata 21·17208 gr; dvacetipětšilinkový peníz váží 5·8811 gr a obsahuje ryziho zlata 5·29302 gr. Mince stříbrné byly dle tohoto nejnovějšího zákona ještě zhoršeny: jeden šilink váží jen 6 gr a má stříbra $\frac{800}{1000}$, kdežto dřívější vážil 7 gr a měl stříbra jakosti $\frac{800}{1000}$. Stalo se tak prý s ohledem na měnu zlatou. Mince dvoušilinková a půlšilinková váží poměrně stejně, jako dříve. Zevnějšek zůstal nezměněný, rovněž tak u mincí niklových a měděných, jenže na těchto jest udání hodnoty v „groších“, tedy niklová „1.000“ má nyní označení „10 Groschen“, bronzová „200“, „2 Groschen“ a „100“, „1 Groschen“.

Ku konci poznamenávám, že časopis „Blätter für Münzfreunde“ přináší v čísle 7. r. 1925 na str. 304 v rubrice „Modernes Geld und Währungswesen“ mylnou zprávu, že v Československu mají býti počátkem září 1925 dány do oběhu stříbrné pěti-koruny.

Šc.

NUMISMATICKÝ TRH.

Dražby:

Amsterdam: Fa J. Schulman vydražila v březnu t. r. sbírku zesnulého starosty města Antverp M. Jana van Rijswijcka. Českých mincí bylo v této sbírce málo: čtyřnásobný široký tolar korunovační Ferdinanda III. (1629) a zlatá jáchymovská medaile z r. 1535 (David a Goliáš — David a Jonathan, Doneb. 4303), ve váze 18·4 gr desetikarátového zlata. Katalog měl 34 tabulek vyobrazení. V květnu t. r. byla u téže firmy dražba mincí různých zemí, hlavně amerických. Zvláště dlužno upozorniti na vzácné ruské mince této dražby. Katalog měl 14 tabulek.

Brusel: Ch. Dupriez, Monnaies, Medailles, Jetons, Méreaux etc. (dražba v květnu t. r.).

Frankfurt n./Moh.: Fa Adolph E. Cahn vydražila v září znamenitou sbírku renesančních medailí z majetku Američana Hanuše Muellera (Lebanon, Ky.) obsahující i řadu význačných prací jáchymovských medailérů, jež vracejí se opět do Evropy. — Mimo to byla u této firmy vydražena i americká sbírka římských mincí z majetku Sigmunda Krausze (Chicago).

Fa Leo Hamburger pokračovala v srpnu t. r. s vydražením sbírky Vogel. Oddíl IV. obsahoval mince dolnosaských měst a numismatickou knihovnu. Katalog měl

12 tabulek. V září draží tato firma znamenitou sbírku římských mincí. Oddíl V. sbírky Vogel obsahující mince dolního a středního Porýní bude vydražen na podzim.

Fa Adolpha Hesse nást. vydražila v dubnu 1921 kusů mincí braniborsko-pruských. Na podzim t. r. vydraží tato firma sbírku všeobecnou, jež obsahuje i několik českých čtvrttolarů Ferdinanda I., Maxmiliána II. a Rudolfa II., v zimě pak sbírku řeckých a římských mincí Löbbecke (Brunšvik), medaile na světovou válku, letectví, útesy a pamětní mince na reformaci.

Fa Sally Rosenberg dražila v květnu tovary 16.—19. stol. a mince zlaté. (1916 kusů, katalog o 33 tabulkách.) Uvádíme zvláště valdštýnský pětidukát z r. 1631, tovary z r. 1626 a 1631 a trojnásobný tolar na podívanou z r. 1629. — 1. července 1925 vydražila táž firma 963 kusů medailí a mincí týkajících se francouzské revoluce a Napoleona I.

Halle (Saale): Fa Riechmann & Co. vydražila v březnu 1925 zlaté mince antické, tovary a medaile, jakož i objemnou numismatickou knihovnu. Z českých mincí uvádíme stříbr. medaili Ant. di Januario z r. 1716 na Jindřicha z Valdštýna a jeho 24 synů (M. N. 639, Medaile v zemích českých 65—2). Katalog byl o 20 tabulkách. — Koncem října t. r. vydraží tato firma sbírku mincí a medailí výtěžkových zesnulého horního rady K. Vogelsanga; katalog má 40 tab. vyobrazení.

Hamburk: Fa Hans Meuss dražila v květnu t. r. sbírku hamburských ražeb a mince všech zemí. Z českých byl zde pražský čtvrttolar Ferdinanda III. z r. 1641, jenž dosáhl 66 zl. marek.

Lugano: Fa Rodolfo Ratto dražila 1. část velké sbírky mincí římských (katalog o 38 tabulkách) a oznamuje dražby mincí italských a řeckých.

Mnichov: Fa Otto Helbinga nást. vydraží v polovici září t. r. část sbírky zhořeleckého musea, pokud netýká se Slezska (hlavně Branibory). Seznam o 32 tab. vyobrazení.

Norimberk: C. F. Gebert dražba 86, 87, 88 a 88.

Paříž: M. Jules Florange a Louis Ciani vydražili ve dnech 17.—21. února t. r. řecké mince a 4. a 5. května t. r. římské a byzantské mince z Collection du Colonel Allotte de la Fuye. Zvláště čteně zastoupeni byli králové Syrie (č. 726—960) a králové Parthů (č. 1197—1457). Katalog řecký měl 31 tab., katalog římský 12 tab. — 29. a 30. června l. r. vydražena u těchto firem pařížských zajímavá sbírka mincí italských z let 1792—1880. Katalog byl o 12 tab. 3. července l. r. následovala dražba medailí a mincí několika sběratelů.

Rostoky v Meklenb.: Ludwig Grabow dražil v srpnu l. r. sbírku tolarů jednoduchých i vícenásobných 16.—19. století. Seznam měl 18 tabulek.

Stockholm: Fa D. Holmberg konala dražbu mincí a medailí v květnu t. r.

Ženeva: Fa Dr. Jacob Hirsch C/O, Ars Classica rozeslala katalog ku dražbě řeckých a římských mincí, jež se konala v červnu t. r. v Lucernu. Katalog římských mincí (sbírka H. C. Levis, Esqu, L. L. B., F. S. A.) měl 42 tabulek, katalog mincí řeckých (sbírka barona Alex. Petrowicze a j.) čítal 76 tabulek.

Prodejní katalogy vydali:

Adolpha Hesse nást. Frankfurt n./Moh.: Münzen und Medaillen des Mittelalters und der Neuzeit, největší poválečný seznam skladní, obsahující 9400 čísel. — Friedrich Redder, Lipsko: Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen č. 19. — Sally Rosenberg, Frankfurt n./Moh.: Lagerkatalog 24, obsahující 5525 kusů mincí

antických, středověkých a novověkých. — *Hans Meuss, Hamburk*: katalog č. XII. a XIII. — *Josef Hamburger, Frankfurt n./Moh.*: Frankfurter Münzverkehr 1925, č. 13, 14, 15, 16. — *Rudolf Kube (Dr. Hoffmann), Berlín*: Numismatische Correspondenz č. 305, 306. — *Dr. Eugen Merzbacher nást., Mnichov*: Münchener Münzverkehr č. 22. — *M. Mündheim nást. (W. Stiller)*: Hamburger Münzverkehr č. 11. — *Ludwig Grabow, Rostok v Mekl.*: Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen č. 22. — *Robert Ball nást., Berlín*: Münze und Medaille č. 1.—4. — *Brüder Egger, Vídeň*: Seznam č. 47 (1500 čísel). — *Jules Florange, Paříž*: Catalogue de livres de numismatique (1369 čísel). Monnaies, Médailles et Jetons du Dauphiné (627 kusů, z nichž část vyobrazena je na 7 tabulkách, část v textu). — *Adolf E. Cahn, Frankfurt n./Moh.*: Verzeichnis verkäuflicher Goldmünzen und Städtmünzen. — *A. Riechmann & Co., Halle (Saale)*: Verzeichnis verkäuflicher Münzen u. Medaillen č. 30. — *Max Kiehn, Kolín n./R.*: Verzeichnis verkäuflicher Münzen und Medaillen. — *Dr. Franz Ferd. Kraus, Braunschweig*: Braunschweiger Münzverkehr č. 3 a 4. — Kz.

ZPRÁVY OSOBNÍ.

Dne 13. února t. r. zemřel náš člen, pan *Otakar Hušek*, soukromý úředník v Praze. — Ve Staré Dale zemřel dne 15. července t. r. náš člen, pan *MUDr. Dezider Korbuly*, okresní lékař. — Dne 27. července t. r. zemřel náš člen akad. medailér a přednosta ryteckého oddělení státní mincovny v Kremnici, *Jan Čejka*. K jeho plodné činnosti vrátíme se příště. —

Náš člen, pan docent *Dr. Josef Schránil* vyznamenán byl francouzským řádem officier d'Académie. — Náš milý nestor numismatik, pan *Eduard Sivový* dovrší právě sedmdesátý rok svého věku. Gratulujeme!

VĚSTNÍK NUMISMATICKÉ SPOLEČNOSTI ČESKOSLOVENSKÉ V PRAZE.

Členská schůze 2. ledna 1925.

Přítomno 28 členů. Předsedá p. *Dr. Mastný*. *Dr. G. Skalský* přednáší o *numismatickém a dějepisném významu nálezů středověkých mincí*. Poukazuje na základě Smolíkovičových rozborů nálezů a na základě vlastních poznatků čerpaných z pramenů na důležitost nálezů pro numismatiku a pro historii vůbec a dokládá své vývody příklady z dějin našeho středověkého mincovnictví. Ku konci promlouvá pak krátce o popisu nálezů. (Přednáška byla v podstatě uveřejněna v našem časopise.)

Zesprávního výboru 9. ledna 1925.

Jednáno o novém časopise. Za členy řádné přijati byli pp. *Stan. Šoška, Jan Alex. Votruba*, oba v Praze, *Vladimír Ondráš* v Pasekách, *Dr. Bruno Kisch* v Kolíně n./R. a *Dr. Jan Květ* v Praze. *)

*) Noví členové jsou uvedeni v pořadu, jak se přihlásili.

Debatní večer 16. ledna 1925.

Přítomno 20 členů. Předsedá p. *Dr. Mastný*. Pan inž. *Stanislav Vávra* přednáší své *další poznámky k české numismatice*, výsledky to příprav pro corpus českých mincí od r. 1300. Promlouvá o ražbách Konráda Saueremanna z Jelče s „lilí“ a o dukátech pražského provisoria se značkou korunovaný český lvíček v letech 1594 a 1600. (Přednáška bude otištěna v časopise.)

Členská schůze 6. února 1925.

Přítomno 27 členů; předsedá p. ředitel *Pilát*. Přednáší p. *L. Dolanský* o *mincovnictví belgickém za panování rakouských Habsburků*. Promluví krátce o historii Belgie v letech 1709—1794, kdy vládli tam rakouští Habsburkové, jedná o jejich mincovním řádě, dle něhož se razily ze zlata dvojité a jednoduché souverain d'ory, ze stříbra dukatony, patagony, escaliny, z mědi liardy, od r. 1755 t. zv. korunník či křížový též brabantský tolar a t. zv. stříbrné „plaquette“ či drobná mince 14liardová. Razí se v Bruselu a do r. 1758 v Antverpách a Bruggách. Pan přednášející popisuje ražby jednotlivých panovníků a doprovází zajímavou svoji přednášku četnými ukázkami originálů a odlitků, jež dodal k tomu účelu ochotně vídeňský kabinet.

Zesprávního výboru 18. února 1925.

Jednáno o časopise a o běžných věcech spolkových. K popudu p. *Dolanského* usneseno podati rozklad k ministerstvu financí, že celní úřady vybírají neprávem ze zásilek mincí z ciziny přepychovou daň, ježto dani této podléhají jen medaile a mince upravené na šperky. — Za členy řádné přijati pp. *J. B. Pichl, Franta Anýž, Karneš & Kyselý*, inž. *Josef Dobrý*, prof. *Jan Zeman*, *Všeobecná česká bankovní jednota*, ministr *Jiří Stříbrný*, *Dr. Boh. Mařík, Viktor Stretti, Český zemský archiv, Bohumil Šmíd*, vesměs v Praze, *Ant. Wimmer* v Kladně, *Dr. Jan Eisner* v Bratislavě, *Dr. Cyril Sauer* v Uh. Hradišti, *Dr. Jan Medvecký* ve Zvoleni, *Alexander Dubánek* ve Slaném, prof. *Alex. Leisek* v Litoměřicích, fa. *Adolfa Hess nást., Adolf E. Cahn* a *Sally Rosenberg* vesměs ve Frankfurtě n./Moh., *Ant. Šimonek* v Hroch. Týnci, inž. *Jan Kletzl* v Brně, *Frant. Potůček* v Hradci Králové, *Dr. Frant. Krása* v Krupině, *V. Menci* v Novém Městě n./Met., *Jindřich Stránský* v Brně.

Debatní večer 20. února 1925.

Přítomno 25 členů. Předsedá p. řed. *Pilát*. Pan *Antonín Prokop*, jenž žil až do vlády bolševiků v Petrohradě a zabýval se tam pilně numismatikou, *učí* v poutavé přednášce *numismatické poměry na Rusi* a činnost ruského spolku numismatického v Petrohradě. Velkou sbírku na Rusi měl hrabě Ivan Tolstoj (60.000 kusů), velký kníže *Jiří Michailovič Romanov*, jenž byl komunisty zastřelen, inž. *Josef*, redaktor *Skrobotov*. Sběrka p. přednášejícího čítala přes 20.000 mincí (mezi nimi 1600 zlatých a 80 platinových). Aby sbírku svoji zachoval, odevzdal ji v r. 1918 rakouskému vyslanectví, byla však konfiskována bolševiky. Numismatický spolek petrohradský měl v paláci umění dvě místnosti, kde se členové scházeli každou druhou neděli od 1. září do 30. května dopoledne. V zasedací síni byla i knihovna spolková. Spolek konal do roka 2 dražby mincí ze sbírek svých členů a staral se i o řádný prodej sbírek členů zesnulých. Při schůzích členové vyměňovali mince. Spolek vydával čtvrtletně časopis „Staraja Moneta“. Pan přednášející vypravuje o mincovním obchodě na Rusi, o zájezdech západních obchodníků do Petrohradu, Moskvy a Kyjeva, o falsifikátech ruských mincí a shledává příčinu toho, že na Rusi nacházelo se mnoho mincí cizích, hlavně v četných válkách vedených na území ruském. Předkládá pak řadu vzácných mincí *Nikolaje II.*, jež budou v příštím čísle vyobrazeny.

Členská schůze 6. března 1925.

Přítomno 25 členů, předseda p. Dr. Skalský. Pan Dr. Mastný promlouvá na thema *Goethe a numismatika*. G. měl značnou sbírku medailí a středověkých mincí. V *Jenaische Allgemeine Literatur-Zeitung* vydal dvě pojednání o medailérství a chystal i větší dílo numismatické pod titulem „Münzbelustigungen“, díla však nenapsal. Zajímal ho hlavně vztah mincí k dějinám klasického umění a k vývoji antických slohů. Na cestách pilně prohlížel sbírky numismatické, byl v úzkém styku se sběrateli a obchodníky. V jeho básních je několik zmínek o mincích. Pokoušel se o otázku rekonstrukce antických soch nám nedochovaných dle obrazů na mincích, tak Myronovy krávy na mincích Dyrhachia, psal o duhovkách, o býku s lidskou hlavou na mincích sicilských, o skythské seceře gorytos na minci olbijské a j. Numismatiky těší vědomí, že do svého cechu mohou vedle Petrarky, Michelangela, Luthera, Thorwaldsena, Nerudy atd. počítati i Goethe.

Ze správního výboru 13. března 1925.

Usneseno navrhnouti zvýšení členských příspěvků na řádné valné schůzi. Poděkováno firmě Wiesner a Neubert za vzorné vypravení časopisu resp., tabulek. Česká Akademie věd a umění poskytla společnosti subvenci 1000 Kč na časopis. Přijati noví řádní členové: Inž. B. Nedvěd, Fr. Drlík, O. Oliva, Národní museum, Dr. Karel Wiesnerberger, Vojtěch Hrouda, prof. Dr. J. V. Šimák, Archiv kláštera strahovského, Archiv pražského hradu, prof. Dr. Zdeněk Nejedlý, Čsl. státní archiv zemědělský, Ant. Tůma, Jaroslav Čížek, Městská knihovna hl. města Prahy, Jos. L. Němec, Dr. Karel Guth, Jaroslav Hule vesměs v Praze, Josef O. Wratislav v Dírně, Městské museum v Táboře, Josef Lidl v Brně, Rudolf Kube v Berlíně, Společnost vlastivědného musea slovenského v Bratislavě, Inž. A. Rosenbaum v Úvalech, Leo Hamburger ve Frankfurtě n./M., Robert Ball nást. v Berlíně, Okresní jednotka musejní v Českém Brodě, Fr. Dvořák v Dobrušce, Josef Truxa v Bratislavě, Dr. Eug. Merzbacher nást. v Mnichově, Bratři Egger ve Vídni, Max Mickerts v Brně, J. L. Červinka v Kojetíně, Fr. Kalivoda v Píliši, Josef Štolba v Kolíně, Schwarzenberský archiv v Třeboni, Dr. Otakar Riegel v Ústí n./Orl., Josef Vepřek v Pardubicích, S. Schott-Wallerstein ve Frankfurtě n./M., Jaroslav Tomášův v Řepíně, Dr. Jos. Káš v Ml. Boleslavi, Zemský archiv mark. moravského v Brně, Státní referát na ochranu památek v Bratislavě, J. Schulman v Amsterdamu, Fr. Jokl ml. v Humpolci, JUC. Mikuláš Tomík v Trenč. Teplé, Otto Helbing nást. v Mnichově, Městské museum v Mladé Boleslavi, Ludwig Grabow v Roztokách v Meklenburku, Městské museum v Písku, Jan Raclavský v Olomouci, Sdružení přátel starého Jindř. Hradce. Vinohradská záložna darovala společnosti k uhrazení schodku vzniklého výstavou medailí 200 Kč, p. inž. Vávra věnuje na vazbu knih 200 Kč.

Řádná valná schůze 20. března 1925.

Přítomno 39 členů a 2 hosté. Předseda p. ředitel Pilát vítá přítomné, načež přečteny a schváleny zápisy řádné valné schůze ze dne 28. března 1924 a mimořádné ze dne 28. listopadu 1924. První jednatel společnosti Dr. Viktor Katz podává obsírnou zprávu o činnosti společnosti za uplynulý rok kalendářní, z níž uvádíme toto: Ve správním výboru společnosti nastaly během r. 1924 podstatné změny. Dne 7. října 1924 zemřel zakladatel, předseda a čestný člen společnosti p. Ph. Dr. h.c. Eduard Fiala, jenž stál v čele společnosti po více než 5 let a dal jí téměř všechny síly posledních svých let. Jednatel věnuje zesnulému srdečnou vzpomínku, oceňuje jeho zásluhy o numismatiku vůbec a českou zvláště. Slova jeho vyslechli přítomní stojíce. Jednatel upozorňuje při této příležitosti opět na veliké vyznamenání, jehož dostalo se Ed. Fialovi a naší numismatice tím, že filosofická fakulta university Karlovy jmenovala

Ed. Fialu za zásluhy jeho o numismatickou vědu v r. 1924 čestným doktorem filosofie. Vzpomíná i činnosti resignovavšího jednatele společnosti p. Karla Chaury, jenž po 5 let zastával tuto funkci a děkuje mu ještě jednou za úspěšnou jeho činnost.

Ve „Věstníku“, jenž je částí „Numismatického časopisu československého“, bylo členstvo informováno o činnosti spolkové v r. 1924. V tomto roce konala společnost 2 valné schůze, 17 schůzí členských a debatních večerů a jednu mimořádnou schůzi členskou, na níž uctěna památka † Dra Ed. Fialy. Správní výbor konal 15 schůzí, na nichž se radil a rozhodoval o administrativě spolkové. Činnost společnosti se soustředila v r. 1924 na pořádání výstavy medailí českých, jež zahájena byla 15. května v umělecko-průmyslovém museu a trvala do 9. června 1924. Práce s výstavou spojené zúčastnili se hlavně pp. Karel Chaura, Jos. Šejnost, Fr. Mareš, Vlad. Přibíl, B. Přibíl, Dr. A. Mastný, Dr. V. Katz a Ferd. Chaura. Ku zdaru výstavy přispěla značně účast naší státní mincovny kremnické, jež vystavovala nejen své výrobky, nýbrž předvedla i postup ražby medailí. Neméně cennou byla expozice týkající se bývalé pražské mincovny sestavená péčí p. J. Šejnosta. Pražská mincovna dosáhne v těchto letech milenia svého založení, jež společnost hodlá náležitě oslavit. Na výstavě vlastní vystaveny byly medaile 251 umělců 45 majitelů. Při této příležitosti byl vydán značným nákladem katalog pod jménem „Medaile v zemích českých“ o 80 stranách s 20 tabulkami za spolupracovníctví referentů v něm uvedených a pečlivou vrchní redakcí p. K. Chaury, jenž sepsal též předmluvy k jednotlivým oddílům a sestavil rejstřík. Výstava se těšila značné pozornosti obecnosti. Poctil ji návštěvou i pan prezident republiky, jenž s velkým zájmem prohlížel vyložené medaile a sledoval výklad přítomných členů výstavního výboru. Výstavou se uvedla společnost poprvé do veřejnosti. Bude pomníkem činnosti její hlavně tím, že výstava zachytila a uvedla ve známost mnoho medailí dosud neznámých, a že v katalogu sneseno mnoho dat, jež jinak by upadla v zapomenutí. Byla návštěva i cizími numismatiky a došla zaslouženého uznání i v časopise vídeňské numismatické společnosti. K výstavě vydána byla první medaile společnosti dle návrhu člena společnosti, mistra Špánka, ve stříbře a v bronz. Zvláštními díky je společnost zavázána ministerstvu školství a národní osvěty, jež r. 1923 věnovalo nám na výstavu subvenci 3000 Kč a r. 1924 dalo nám k uhrazení schodku výstavy podporu 2000 Kč a dalších 2000 Kč na vědeckou činnost. Při tom sluší vzpomenouti i dárců jiných a to p. Frýby ml. z Příbrami, jenž spolku daroval odbornou knihovnu svého † otce, našeho člena p. F. B. Frýby, pana Eichlera z Barcelony, p. Nováka a j., kteří vzpomněli našeho tiskového fondu. Pan inž. Augst daroval k uctění památky p. Dra E. Fialy 100 Kč ve prospěch společnosti. Na spolkových schůzích přednášeli v r. 1924 pp. Dr. Ed. Fiala jednou, K. Chaura čtyřikrát, inž. Vávra dvakrát, Ed. Sirový jednou, B. Přibíl jednou, J. Šejnost jednou a Dr. V. Katz šestkrát. Nových členů přistoupilo v r. 1924 30 (zakládajících 4 a řádných 26), takže koncem r. 1924 bylo 27 zakl. členů a 261 členů řádných. Roku 1924 zemřel náš člen akad. malíř p. Ferd. Engelmüller. (Památka jeho uctěna povstáním.)

Na mimořádné valné schůzi dne 28. list. 1924 provedena byla změna stanov a správní výbor rozšířen o 3 členy a 2 náhradníky. Tato změna byla zemskou správou politickou vzata na vědomí. Do redakční rady byli zvoleni pp. prof. Dr. Dobiáš, doc. Dr. Schráníl, Dr. Skalský, Dr. Mastný a Dr. Katz. Redaktorem zvolen Dr. Skalský, administraci převzal Dr. Katz. Starý výbor byl v první polovici r. 1924 zaneprázdněn výstavou medailí a po prázdninách se nemoc redaktora „Věstníku“, p. Dra Fialy zhoršila tak, že Věstník nebyl vydán. Nový výbor zvolený 12. prosince 1924 rozhodl se zakončiti „Věstník“ vydáním titulního listu a rejstříku a založit nový časopis pod jménem „Numismatický časopis československý“, jenž by nás náležitě reprezentoval doma i v cizině. Časopisu byl proto připojen i stručný výtah francouzský. Usilujeme též o to, abychom dostali výměnou všechny numismatické časopisy, což se nám z velké

části již zdařilo. Numismatictí spisovatelé, jímž věnovali jsme nový časopis, zaslali nám většinou svoje nejnovější publikace. Program časopisu uveřejnili jsme v záhlaví prvního čísla. Chceme mimo to poučovat členstvo na schůzích přednáškami ze všech oborů numismatiky a rozšířit a vybudovat naši společnost tak, aby nespočívala na jedincích a nebyla vysazena otřesům. Bude třeba ovšem práce a obětí finančních, hlavně abychom časopis udrželi nejen na výši nynější, nýbrž ještě jej zlepšili. Staráme se proto o získání nových členů a dosáhli jsme od 1. ledna 1925 rozmnožení počtu členstva o 105 nových členů. Jednatel děkuje všem, kdož přičinili se o rozkvět společnosti a končí vyzváním členstvu, aby každý hleděl získati aspoň jednoho nového člena a tak posílil naši společnost.

Za nepřítomného pokladníka p. *Ed. Pelhřimovského* předkládá účetní společnosti p. *Sojka* uzávěrku účetní za rok 1924 a diagram přírůstku členstva od založení společnosti:

A) Účet běžný:		Vydání:	
Příjem:		Vydání:	
Příspěvky členů:		Správní vydání 1620.56	
a) zakládajících	800.—	Koupené knihy	600.—
b) řádných	3645.—	Do fondu základního	400.—
c) zápisné	46.—	Úhrada schodku výstavy	6929.59
Dodatečná subvence minist.		V zůstatku	266.78
školské a nár. osvěty na rok			
1923	2970.—		
Subvence minist. školství a			
nár. osvěty na rok 1924...	2000.—		
Úroky z uložených peněz	89.15		
Převodná položka	266.78		
	<u>9816.93</u>		<u>9816.93</u>
V zůstatku	266.78		

B) Účet výstavní:

Skončil schodkem 8636 Kč 73 h, jenž byl uhrazen z účtu běžného a z tiskového fondu.

C) Fond tiskový:

Vyazuje v zůstatku hotově 14.118 Kč 58 h.

D) Jmění základní:

Kč 3200.— nominale 4% prior. Čes. záp. dráhy.
Kč 500.— „ 6% slov. státní půjčky.
a hotovost 653 Kč 58 h.

Revisor p. *Kulhánek* sděluje, že účty byly revisory zkoumány a shledány v pořádku. Děkuje p. *Sojkovi* za pečlivé sestavení účtů a navrhuje, aby správnímu výboru uděleno bylo absolutorium, což se stalo jednomyslně.

Knihovník p. inž. *Vávra* sděluje, že knihovně během r. 1924 přibýlo 11 spisů numismatických, 10 svazků num. časopisů a 85 katalogů.

K návrhu p. *Sirového* vykonány volby aklamací a zvoleni předsedou p. ředitel *Rudolf Pilát*, 1. jednatelem p. *Dr. Viktor Katz*, pokladníkem p. *Ed. Pelhřimovský*. Členy výboru pp. *Dr. A. Mastný*, *Vlad. Patera*, *Dr. Gust. Skalský*, *Jos. Sojka*, *Jos. Šejnost* a inž. *St. Vávra*. Náhradníky: pp. *Josef Mareš* a *Ant. Plundr*, revisory: pp. *Dr. Boh. Dvořák* a *Karel Kulhánek*.

K návrhu správního výboru usnáší se valná schůze, aby byl stanoven příspěvek členů zakládajících nejméně částkou Kč 400.— pro fyzické osoby a nejméně částkou Kč 600.— pro osoby právnické. V důsledku toho byl stanoven příspěvek pro členy řádné pro r. 1925 v tuzemsku na 30 Kč, v cizozemsku na 40 Kč. Zápisné činí 2 Kč. K dotazu p. podplukovníka *Lobkowicze* sděluje jednatel, že práva dosavadních členů zakládajících se tímto usnesením nemění a že mohou zvýšiti svůj původní příspěvek jen z dobré vůle.

Po vyčerpání pořadu valné schůze přednáší p. *Dr. Gustav Skalský* o *hospodářských předpokladech zavedení grošové mince do Čech*. Přednášející líčí nejprve hospodářský stav země české a finanční politiku českých panovníků ve stol. 11.—13. a sleduje vlivy podmínek hospodářských na české mincovnictví. S tohoto hlediska charakterizuje stručně údobí rozkvětu a úpadku denárů, vyšetřuje příčiny a následky soustavy zhoršování a obnovování mince a vlády neražného kovu. Předpokladem veliké mincovní reformy *Václava II.* bylo: vytlačiti úplně teritoriální měnu denárovou a neražného kovu, zrušiti soustavu obnovování mince, a zavésti veliké, cenné a stále peníze — groše. Aby to bylo možné, musily býti hledány nové zdroje příjmů, které by nahradily hojně zisky plynoucí do král. pokladny z obnovování a zhoršování mince. Byly nalezeny v rozsáhlých doménách získaných intenzivní kolonizací, v dávkách ze zboží duchovního a hlavně z rozkvétajících měst. Vlastní podklad reformy poskytl však kovové bohatství země, které dal *Václav II.* zavedením státního monopolu stříbra přímo do služby své mincovní reformy a své finanční politiky tím, že důmyslně udržoval vysoký kurs stříbra a určoval tak směr hospodářského života sousedních zemí. Rozhodovalo tedy při reformě mince provedené *Václavem II.* především hledisko fiskální, jako tomu bylo ve středověku ranném.

Členská schůze 3. dubna 1925.

Přítomno 25 členů. Předseda p. *Dr. Mastný*. Pan inž. *St. Vávra* promlouvá v *dalších poznámkách k české numismatice* nejprve o ražbách mincmistra *Eliáše du Bois*, o němž se mělo mylně za to, že byl mincmistrem krumlovským a prokazuje listinou i ražbami, že razil mince své v mincovně pražské, kde byl mincmistrem v letech 1630 a 1631. Mimo to předkládá české krejčary *Maxmiliána II.* a dokládá dle ražby, že krejčary, iež *Dr. Katz* klade do *Jáchymova*, jsou ražby mincovny pražské. (Přednáška bude uveřejněna v časopise.)

Debatní večer 17. dubna 1925.

Přítomno 26 členů, předseda *Dr. V. Katz*. Pan ředitel *Vladimír Přibík* přednáší o *systematice náboženských medailí*. Pan přednášející, horlivý a dlouholetý sběratel náboženských medailí, si uspořádal svoji sbírku těchto medailí čítající 4235 kusů podle vlastního systému, jež vysvětluje v zajímavé, četnými ukázkami doprovázené přednášce. System tento rozděluje náboženské medaile podle obrazů na skupiny. Bůh, Sv. Trojice, andělé, starý zákon, Kristus, svátosti, modlitby, příkázání, procesí, amulety, Panna Maria, svatí a světice, duchovní řády, kongregace, bratrstva, družiny, poutní místa, svěcení chrámů, kaplí, jubilea těchto a pod. události, hodnostáři církevní, medaile papežské.

Ze správního výboru 8. května 1925.

Jednáno o běžných věcech společnosti. Jednatel referuje, že výměnou dostalo se nám zatím těchto numismatických časopisů: *Arethusa*, *Archiv für Medaillen und Plakettenkunde*, *Blätter für Münzfreunde*, *Mitteilungen für Münzsammler*, *Berliner Münzblätter*, *Numismatikai Közlöny*, *Das Notgeld*, *Nomisma*, *Revue numismatique*,

Zapiski numizmatyczne, Numismatik Forenings medlems-Blad, Mitteilungen der numismatischen Gesellschaft in Wien, Numismatisches Literatur-Blatt, Revue belge de numismatique, Revue suisse de numismatique, Mitteilungen der bayerischen numismat. Gesellschaft, Spink & Son's Numismatic Circular, Numismatische Zeitschrift, Bulletinul societății numismatice române a časopis numismatické společnosti drážďanské.

Většina numismatických firem posílá nám svoje ceníky a ilustrované dražební seznamy. Přijati noví členové: *Státní památkový úřad pro Čechy, Josef Lambert, Daniel Krivan, Jindřich Tomec, Eduard Batěk, F. Násadník, Josef Kettner, Ant. Kubec, Leo Kohn, Karel Buchtela, senátor F. J. Kroiher, Bedřich Čáslavský, Adolf Lambl, Vladimír Lambl, Umělecko-průmyslové museum vesměs v Praze, Městský archiv v Č. Budějovicích, A. Stratil v Břeclavi, Jan Petran v Dianabergu (Přimda), Městské museum v Litomyšli, Musejní spolek v Březnici, Hans Meuss v Hamburku, Dr. Ant. Novotný v Brně, Městské museum v Domažlicích a v Počátkách, Dr. Jan Maňhal v Trenči, Teplé, Studijní knihovna v Olomouci, Frant. Šneiberg v Hradci Králové, Ludvík Kalus v Kyjově, Musejní družstvo Kašpar Šternberg v Radnicích u Rokycan, Dr. Fr. Ferd. Kraus v Braunschweigu, Státní památkový úřad v Brně, Dr. Rud. Tománek v Uh. Hradišti, Robert Parvonič v Plzni, Dr. Jacob Hirsch v Ženevě, Školský odbor civ. správy Podkarpatské Rusi v Užhorodě, J. V. Dušek v Táboře, Městský archiv v Kremnici, Národopisné a průmyslové museum v Prostějově, H. S. Rosenberg v Hanoveru, Frant. Veselský v Olomouci, Dr. Matouš Havránek v Prešově, Archeologický a musejní spolek v Hořicích, Jan Soukup v Střešovicích.*

Debatní večer 15. května 1925.

Přítomno 24 členů. Předsedá p. řed. *Pilát*. Pan *Dr. Viktor Katz* přednáší o *medailích na Bílou Horu*. Uvádí medaile zhotovené medailérem *Pietro de Pomis*, jež dosud u nás nebyly publikovány a promlouvá o razbách na památku založení bělohorského kláštera. (Přednáška bude otištěna v časopise.)

Členská schůze 5. června 1925.

Přítomno 27 členů. Předsedá p. řed. *Pilát*. Pan ředitel *Bedřich Přibyl* vykládá svůj *Úvod do studia náboženských medailí* (část všeobecná). V přednášce doložené zajímavými ukázkami líčí vznik náboženské medaile a s ní souvisejících náboženských památek a pohnutky, jež byly příčinou jejich zhotovení. Promlová o řádech a bratrstvech, o různých pověrách, o poutních místech a jejich medailích. (Přednáška bude v podstatě otištěna v časopise.)

Ze správního výboru 12. června 1925.

Projednáno příští číslo časopisu. Za členy přijati: Arch. *Frant. Novotný, Rudolf Březa, Knihovna ministerstva financí vesměs v Praze, Dr. Jindřich Chybík v Brně, Oldřich Novák v Benešově, Heřman Brabec ve Čtyřech Dvorech, Dr. Fr. Vondruška v Č. Budějovicích, Ernst Cerny Denver Colo U. S. A.*

Debatní večer 19. června 1925.

Přítomno 22 členů, předsedá p. *Dr. Mastný*. Pan *Ed. Sirový* promlouvá o nálezů mincí z 15. století v osadě Dmýšticích u Milevska (viz zprávy o nálezech). Pan předsedající děkuje členům za četnou účast na schůzích, sděluje, že příští schůze konati se bude až v září a přeje přítomným příjemné prázdniny.

VÝBOR.

PROGRAM PŘEDNÁŠEK V R. 1925.

- 4. září: Dr. Gustav Skalský: Památce prof. Josefa Smolíka.
- 18. září: Bedřich Přibyl: Úvod do studia náboženských medailí (medaile české).
- 2. října: L. Dolanský: Francouzské mincovnictví v době Velké Revoluce a za imperia Napoleona I.
- 16. října: Dr. K. Turnwald: Mince nálezů plešiveckého.
- 6. listopadu: J. Šejnost: Mincovní technika na nejstarších českých mincích středověkých.
- 20. listopadu: Ed. Sirový: O razbách našich nejbližších západních sousedů ve 12.—14. stol.
- 4. prosince: L. Dolanský: Přehled středověkých mincí francouzských králův od Hugona Capeta až po Františka I.
- 18. prosince: Dr. V. Katz: Úvod do studia antické numismatiky (mince řecké).

RÉSUMÉ.

Dr. G. Skalský: A la mémoire du Prof. J. Smolík († 12. Septembre 1915). L'auteur apprécie les merites de ce savant qu'il avait pour la numismatique tchèque et analyse sa méthode de travail scientifique (p. 85—87).

Dr. Eisner: Monnaies du groupe de Biatec trouvées à Bratislava (Slovaquie) en 1923. En l'année 1923 un trésor constitué par des monnaies du groupe de Biatec a été découvert à Bratislava, sur l'emplacement de la banque „Tatra“, dans une couche de terrain appartenant à la fin de l'époque de La Tène. Quelques pièces ont disparu. Il en a, néanmoins, été recueilli: 32 grandes („tetradrachmes“) avec l'inscription Biatec, 38 Nonnos (Sonnon), 2 Jantumarus (Lavumarus), 1 Devi(l), 2 Busu, 1 Fabiarix, 322 petites („hémidrachmes“) et une très petite. — Dans la description tchèque, V. = poids, obr. = fig.

I. Grandes monnaies: 1. Biatec: type A (fig. 1), type B (fig. 2—13) et type C (fig. 14—17). — 2. Nonnos: type A (fig. 18—21), type B (fig. 22—24), type C (fig. 25—27) et type D (fig. 28). — 3. Lavumarus (Jantumarus (fig. 29—30). — 4. Devi(l) (fig. 31). — 5. Busu (fig. 32—33). — 6. Fabiarix (fig. 34).

II. Petites monnaies: 7. Fig. 35—44. Dans le type A on voit au revers 3 pendeloques sous le ventre du cheval. Variante I: dans la crinière se trouvent 4 points (fig. 40—42, 43 (?), 44). Variante II: le point inférieur est double (fig. 37—38). Variante III: le point central est double (fig. 35, 36, 39). Au revers de la pièce no. 113 il y a 5 points réguliers dans la crinière. Au revers de la pièce no. 121, la crinière est faite de points minuscules. Dans le type B il n'y a que 2 pendeloques sous le ventre du cheval (fig. 45—46). — 8. Fig. 47. Les pièces de ce type ont — au revers — une petite roue, placée à une plus ou moins grande distance au-dessus du cheval; une croix s'y trouve incluse obliquement. On peut aussi observer certaines différences dans les pendeloques figurées sous le ventre. — 9. Pièces semblables aux précédentes, sauf que le cheval n'a pas de crinière (fig. 48—56). La disposition de la croix incluse dans la roue est différente. — 10. Fig. 57—64. Pièces ayant — au revers un petit anneau placé à une plus ou moins grande distance au-dessus du cheval. La crinière renferme en général 5 points; moins souvent, 4. — 11. Fig. 65—76. Dans le type A, le cheval a 2 oreilles et sous le ventre. 3 longues pendeloques (fig. 65—68). Dans le type B, il n'a qu'une seule oreille (fig. 69—74). Variante I du second type: le genou (suivant la dénomination populaire) de la jambe droite antérieure n'est pas figuré (fig. 69, 70, 73). Variante II: les genoux sont marqués aux deux jambes antérieures, la droite légèrement soulevée (fig. 71—72, 74). Le cheval du type C a 2 oreilles, mais est dépourvu de pendeloques (fig. 75—76). — 12. Fig. 77—85. — 13. Fig. 86—87. — 14. Fig. 88—91. — 15. Au-dessus du cheval se trouve un point avec

des rayons (fig. 92—95). — 16. Au-dessus du cheval on aperçoit un anneau (fig. 96—105). La pièce fig. 96 pourrait aussi appartenir au groupe suivant. La classification de la pièce fig. 97 est également contestable. — 17. Le centre de l'anneau placé au-dessus du cheval est marqué d'un point (fig. 106—108). — 18. Au-dessus du cheval se voit un grand point et un dessin indéterminable (fig. 109—110). — 19. Le cheval est ici représenté sans jambes; au-dessus de lui se trouve un signe en forme de faucille (fig. 111—112). — 20. Figure dégénérée d'un cheval, les jambes antérieures étendues (fig. 113—114). — 21. Au revers de la pièce, un point se trouve placé au-dessus d'une figure dégénérée de cheval (fig. 115—116, 117 (?)). — 22. Fig. 118—120. a) Pièces n'appartenant à aucun des groupes précédents. b) Pièce très usée et, de ce fait, impossible à identifier.

III. La pièce no. 367, très petite, du poids de 0.21 g, en forme d'écuelle, offre sur le côté concave quelques points en relief. Une pièce assez semblable, mais plus distincte, est figurée notamment in R. Forrer, *Keltische Numismatik der Rhein- und Donaulande*, Strassburg, 1908, p. 158, no. 316.

Toutes les monnaies, ci-dessus décrites, à l'exception du no. 48, 60, 61, 72, 85, 321 et 348, sont conservées au Musée Slovaque de Turčiansky Svätý Martin. (p. 87—120).

Dr. J. Rudolf: Les monnaies tchécoslovaques. Traite la frappe de premières monnaies de la République Tchécoslovaque à la monnaie de Kremnice du point de vue légale et technique. (p. 120—124).

Dr. V. Katz: Concz Welcz et Caspar Ulich. L'auteur, dans cet article, enregistre les résultats jusqu'à présent connus des recherches sur ces médailleurs-orfèvres promnents de Jáchymov et en conclut, que l'opinion du Dr. Braun d'après laquelle les marques C W et CW sont celles de Concz Welcz et que Caspar Ulich marquait ces „Handsteins“ d'un monogramme CV est correcte. D'après d'autres études du Dr. Braun on peut maintenant attribuer une série des médailles portant le portrait de Charles V et Ferdinand I à l'artiste de Jáchymov C. Welcz. (p. 125—130).

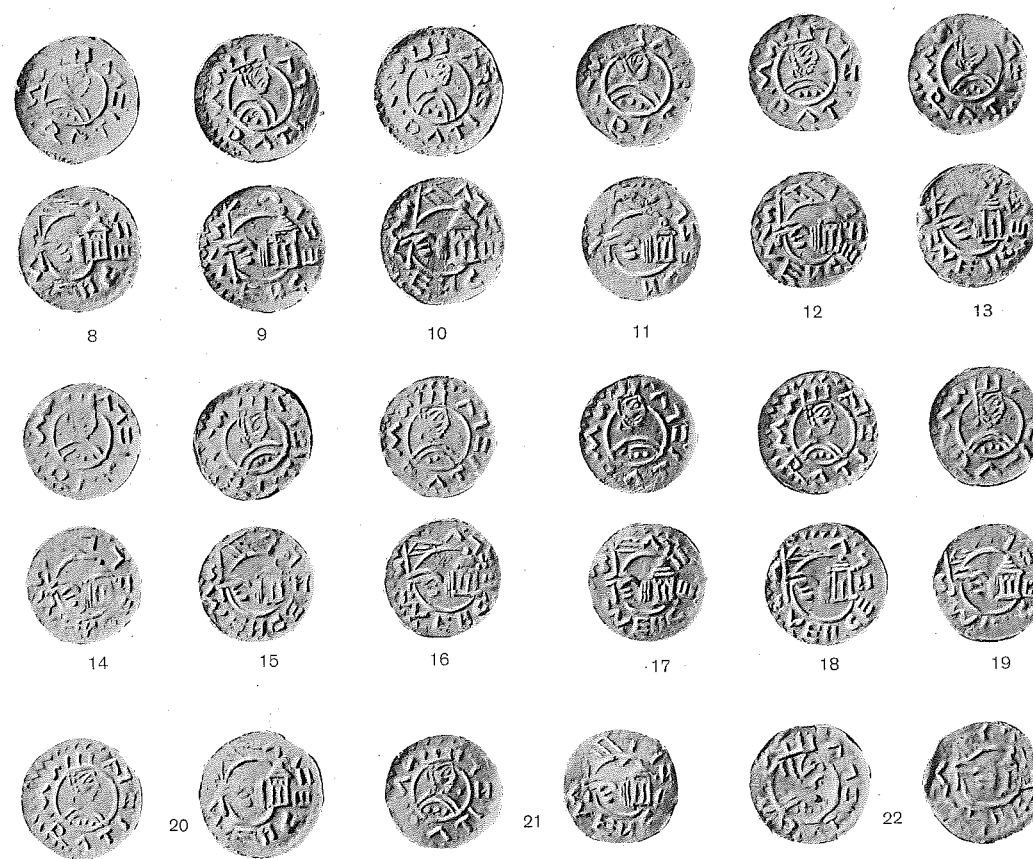
Trouvailles:	Page
<i>Fr. Hrušovský</i> , Trouvaille de monnaies romaines à Malé Brestovany près de Trnava en Slovaquie	130
<i>J. Skutil</i> , A la registration de monnaies romaines de Moravie du Sud	130—131
<i>J. Skutil</i> , Petites trouvailles de monnaies antiques en Moravie	131
<i>J. Skutil</i> , Héritage numismatique de feu M. Mašek	132
<i>J. Skutil</i> , Trouvailles de monnaies romaines à Mušov	132
<i>Dr. J. Ječný</i> , Trouvailles de monnaies du XIVe et XVe siècle aux alentours de Plzeň	132—134
<i>E. Sirový</i> , Trouvaille de monnaies tchèques et allemandes du XVe siècle à Dmýštica près de Milevsko	134—135
<i>E. Sirový</i> , Trouvaille à Benešov de monnaies du temps de la guerre de trente ans	135—136
<i>Dr. A. Markus</i> , Découverte de monnaies au château Schwarzenberg à Třeboň	136

Littérature	136—147
Revue	147—158
Musées — Expositions — Nouvelles différentes — Nouvelles frappes — Ventes numismatiques — Personnel	158—162
Procès-verbaux de la Société numismatique tchécoslovaque	162—168

Redaction: Dr. G. Škalský, Prague II, Musée national.
Administration: Dr. V. Katz, Prague VII, Sochařská 333.

Abonnement: Kč 40.—.

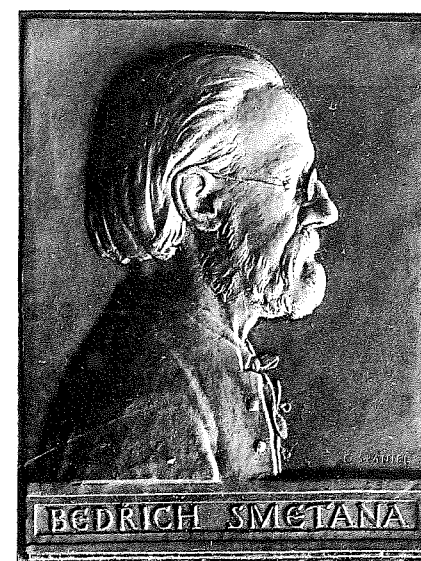
1

3

1

2

2

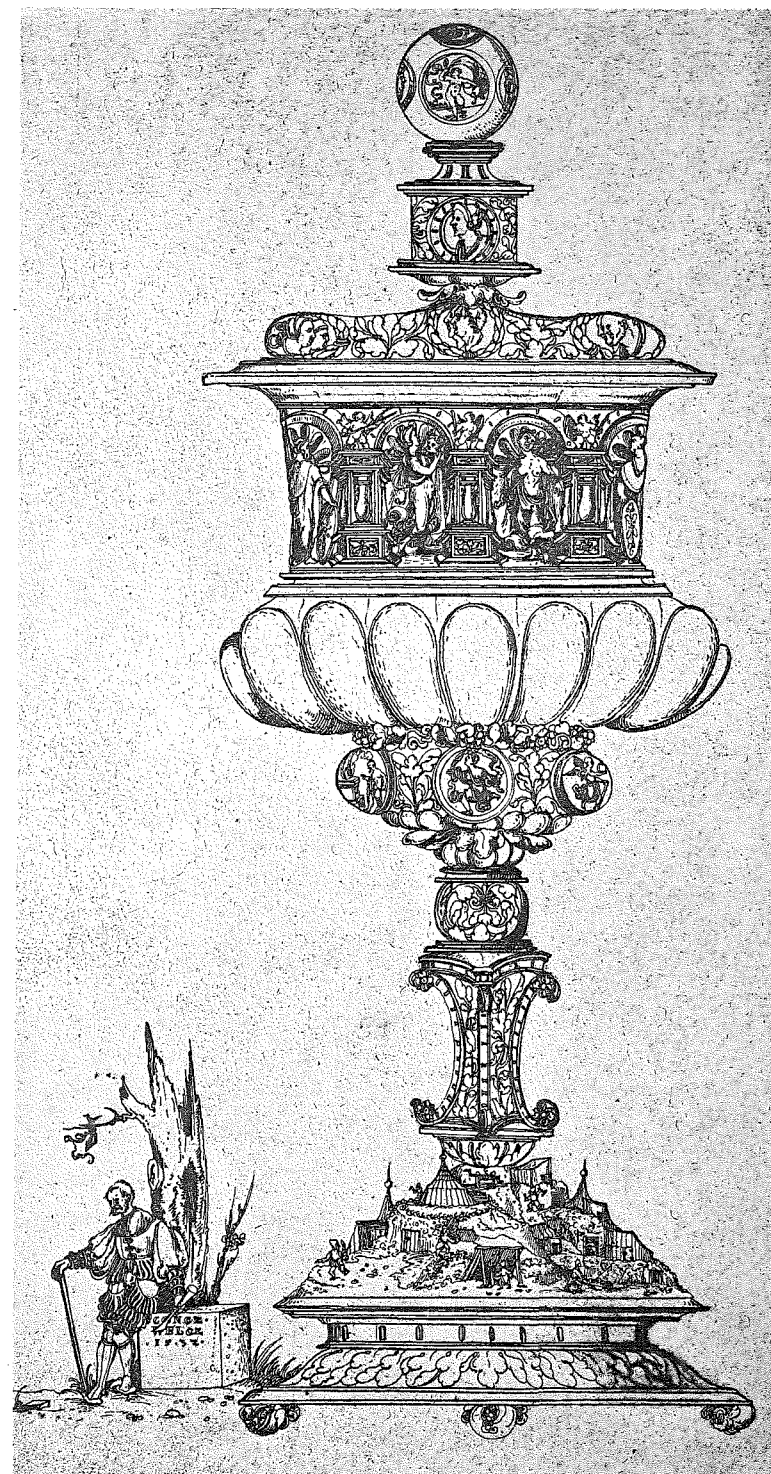
4

3

4

Concz Welcz: Návrh poháru.

Concz Welcz: „Handštein“.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

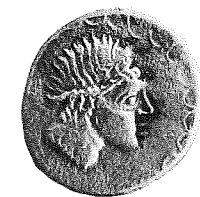
21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

